URHO KEKKONEN
IDÄSSÄ JA LÄNNESSÄ

URHO KEKKONEN IDÄSSÄ JA LÄNNESSÄ

TOIMITTANUT:
EINO S. REPO
KIRJOITTAJAT:
LEENA ILMARI, MAX JAKOBSON,
AHTI KARJALAINEN, URPO LEVO,
MARGARETA NORRMÉN,
EERO SAARENHEIMO,
ERKKI SAVOLAINEN

KUSTANNUS OY LEHMUS

TOIMITUSKUNTA:

valtiotieteen tohtori AHTI KARJALAINEN

fil. kand. EINO S. REPO

Suomen Akatemian jäsen KUSTAA VILKUNA

Painettu K. J. Gummerus Osakeyhtiön kirjapainossa
Jyväskylässä 1962

Tämä kameralaukaus aloitti vierailun etusivujulkisuuden lännessä. Ensimmäisenä aamunaan Ottawassa presidentti Kekkonen verrytteli ripeällä aamujuoksulla kenraalikuvernöörin palatsin laajassa puistossa. "Sporting President" valloitti urheiluhenkiset kanadalaiset.

KUVIEN VALINTA JA TAITTO
YRJÖ KOIVULA

SISÄLLYS

I

JOHDANNOKSI

SUOMEN ULKOPOLITIIKASTA SODAN JÄLKEEN

EINO S. REPO

Toisen maailmansodan päättyminen ei seestänyt kansainvälistä poliittista ilmapiiriä. Kun liittoutuneita sodan aikana yhdistänyt yhteinen vihollinen oli eliminoitu, näytti samalla myös tulleen poistetuksi edellytykset jatkuvalle yhteistoiminnalle. Näin nimenomaan kahden suurimman vallan, Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain, kohdalta. Se lähentyminen, mikä sodan viime vuosina oli kaikkienkin »kolmen suuren», Englannin, Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain välillä ilmeinen kehityksen suunta, raukeni sodan päättymiseen. Oma syynsä tähän oli Yhdysvaltain presidentinvaihdoksella kevättalvella 1945, jolloin Franklin D. Roosevelt kuoli ja varapresidentti Harry S. Truman astui hänen sijaansa; Rooseveltin kuollessa menetti Neuvostoliitto vaikutusvaltaisimman puolestapuhujansa läntisten liittolaistensa piirissä.

Tietenkin on vain arvailua päätellä, miten maailmanpoliittinen tilanne olisi kehittynyt, jos Roosevelt olisi johtanut Yhdysvaltain politiikkaa vielä muutaman vuoden sodan jälkeenkin. Nyt joka tapauksessa sodanaikaisten liittolaisten yhteistoiminta alkoi rakoilla. Yhteisymmärrykseen pääsy kantavissa kysymyksissä oli vaikeaa, jopa mahdotonta. Sen saattoi todeta jo Potsdamin konferenssista kesällä 1945. Se oli myös ilmeistä sodanaikaisen yhteisymmärryksen hengestä

siinneessä Yhdistyneiden Kansakuntien järjestössä. Voittajavallat allekirjoittivat juhlallisesti järjestön peruskirjan kesäkuussa 1945. Mutta miltei siitä pitäen se kärsi toiminnassaan niistä erimielisyyksistä, jotka turvallisuusneuvostossa ilmenivät nimenomaan Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain välillä. Parissa vuodessa ajauduttiin suurpolitiikassa tilaan, jota erään amerikkalaisen lehtimiehen antaman nimityksen mukaan alettiin kutsua kylmäksi sodaksi. Maailman sanottiin jakautuneen »kahteen rintamaan», jossa toisella puolella olivat Neuvostoliiton johtamat sosialistiset tai sosialismia kohti kulkevat maat, toisella puolen Yhdysvaltain johtamat läntiset, kapitalistiset demokratiat. Vastaavasti alettiin tilanteen sotilaallista luonnetta kuvaten puhua »itä-blokin» ja »länsi-blokin» maista.

Vaikka kylmä sota yhä jatkuu, tilanne on kuitenkin viidentoista vuoden kuluessa jossain määrin muuttunut. Kansainvälisen politiikan kentille on ilmaantu-

Ystävyys- ja avunantosopimuksen allekirjoittamistilaisuus Moskovassa 6. 4. 1948. Ulkoministeri Molotovin takana generalissimus Josef Stalin, tästä vasemmalla pääministeri Mauno Pekkala. Tri Kekkonen kolmas oikealta.

nut kolmas tekijä, jonka merkitys näyttää jatkuvasti, jos kohta hitaasti, kasvavan: puolueettomat maat. Vaikuttaa siltä, että olennaisin maailmanhistoriallinen tapahtumasarja meidän päivinämme on siirtomaiden vapautuminen emämaittensa ikeestä. Näiden valtiollisesti nuorten, vastaitsenäistyneiden maiden osuus maailmanpolitiikassa on luonnollisista syistä toistaiseksi vielä varsin vähäinen — ja epäilemättä pysyy sellaisena niin kauan kuin ne ovat ns. kehitysmaiden tilassa. Mutta yhtä epäilemätöntä on, että tämä Aasian ja Afrikan kansojen herääminen on sekoittava nykyiset valtasuhteet kansainvälisessä politiikassa. Kun valtaosa näistä uusista maista tuntuu taipuvan puolueettomuuspolitiikan kannalle, se näyttää jo meidänkin päivinämme selvästi ennustavan, että maailman kahden nykyisen poliittisen johtovaltion, Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain, rinnalle on kohoamassa kolmas, tasoittava voima.

Suomi saa suurelta osalta kiittää syrjäistä maantieteellistä sijaintiaan siitä, että se kasvavan kansainvälisen jännityksen sävyttämänä ajanjaksona kykeni ulkopolitiikassaan orientoitumaan uudelleen ja hämmästyttävän suuressa määrin vakiinnuttamaan asemansa kansainvälisessä politiikassa. Hävityn sodan jälkeen se ei ollut mikään helppo tehtävä. Onneksi meillä oli valtiollisen elämämme johdossa henkilöitä, jotka olivat tehtävän tasalla. Ratkaisevin osa siinä oli J. K. Paasikivellä.

Ensimmäinen sodanjälkeinen hallituksemme kaatui marraskuussa 1944, kun kaksi sen ministeriä, K. A. Fagerholm ja Eero A. Vuori, erosi hallituksesta katsottuaan, ettei hallitus silloisessa kokoonpanossaan (josta puuttui äärimmäisen vasemmiston edustus) kyennyt luomaan luottamuksellisia suhteita Neuvostoliittoon.

Uuden hallituksen muodosti J. K. Paasikivi. Se perustui laajalle parlamentaariselle pohjalle, ja mukana oli nyt aikaisemmin kielletyn kommunistisen puolueen edustaja.

Hallituksen tärkeimmäksi tehtäväksi katsottiin nimenomaan uuden ulkopoliittisen ohjelman hahmotteleminen ja toteuttaminen. Vastoin meillä yleensä vallinnutta käytäntöä otti ulkopolitiikan johdon käsiinsä hallituksen pääministeri.

Itsenäisyydenpäivänä 1944 piti pääministeri Paasikivi puheen, jossa hän ensimmäisen kerran esitti näkemyksensä vastaisesta maamme ulkopolitiikasta.

»Suomen ulkopolitiikassa», Paasikivi lausui, »on kaikkea hallitsevana maamme suhde itäiseen naapuriimme, Neuvostoliittoon. Se on meidän varsinainen ulkopoliittinen ongelmamme, jolle meidän on ratkaisu löydettävä ja josta kansamme tulevaisuus riippuu. Olemme äsken allekirjoittaneet Neuvostoliiton kanssa välirauhansopimuksen, jota par'aikaa pannaan täytäntöön. Ei ole eri mieltä siitä, että tämä sopimus on tunnontarkasti täytettävä. Mutta yli tämän sopimuksen säännösten on tulevaisuudessa hyvät ja luottamukselliset suhteet aikaansaatava suuren naapurimme kanssa. Epäluulo on poistettava, ystävyys perustettava. Kansamme perusetujen mukaista vakaumukseni mukaan on, että tulevaisuudessa Suomen ulkopolitiikkaa niin johdetaan, ettei se tule kulkemaan Neuvostoliittoa vastaan. Rauha ja sopu sekä luottamuksellinen naapuruussuhde Neuvostoliiton kanssa on meidän valtiollisen toimintamme ensimmäinen ohje.»

Ajankohta, jolloin Paasikivi pääministerinä otti vastatakseen valtiollisen toimintamme ohjaksista, tuskin oli missään mielessä erityisen otollinen. Mieliala maassa oli masentunut. Epävarmuus, jopa pelko tulevaisuudesta täytti monen mielen. Maan talous oli pahoissa vaikeuksissa. Täytettävinä olivat välirauhan sopimuksen ankarat ehdot. Sisäpoliittinen tilanne oli sekava. Välirauhansopimus oli vapauttanut poliittiseen elämäämme ryhmiä, joiden toiminta oli pitkään ollut lailla kielletty. Nyt niiden vaikutusvalta näytti nopeasti kasvavan. Toisaalta sama sopimus pakotti lakkauttamaan järjestöjä, joita suuri osa kansaa oli tottunut arvostamaan ja pitämään maan kannalta tarpeellisina. Totuttu asennoitumisemme järkkyi perin monissa suhteissa. Myös yhteytemme ulkomaihin, muuhun maailmaan, olivat vähäiset, miltei olemattomat. Liialti ei niistä ollut apua tähyiltäessä tulevaisuuteen. Lisäksi oli maassa valvontakomissio, johon moni suhtautui epäluuloisesti ja piti sitä enemmän tai vähemmän miehityselimenä.

Ei siten myöskään ollut erityisen kummeksittavaa, ettei Paasikiven puheen uutta ulkopoliittista suuntaamme koskevaa kohtaa kovinkaan yleisesti ymmärretty oikein. Suurella innostuksella ei hänen tarjoamaansa ojennusnuoraan tartuttu. Ehkä yleisimmin katsottiin, että hänen ulkopoliittinen ohjelmansa oli pakon sanelema ja siksi hyväksyttävä tilanteessa, jossa muita vaihtoehtoja ei ollut. Eri mieltä ei tietenkään oltu välirauhansopimuksen tunnollisesta täyttämisestä. Mutta tuskin oli paljon kannatusta ajatuksella, että jotain olisi rakennettava *yli* sopimuksen säännösten. Siinä kumminkin oli Paasikiven ohjelman kauimmaksi tähtäävä kohta.

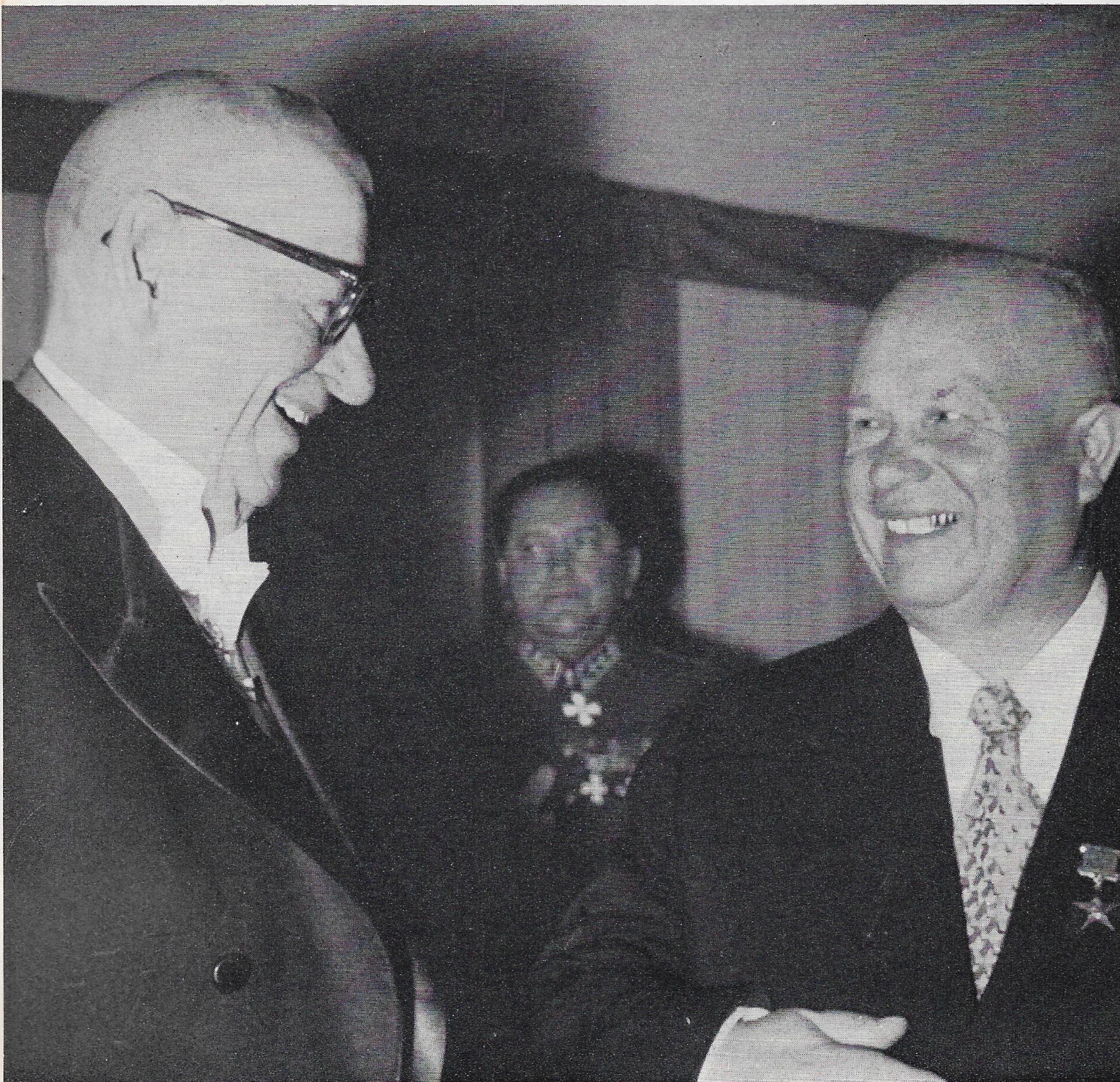
Paasikivi joutuikin lähimpänä sodanjälkeisenä kautena taistelemaan tietyssä mielessä kahdella rintamalla. Hänen oli pyrittävä hankkimaan Suomen ulkopoliittisten pyrkimysten vilpittömyyttä kohtaan Neuvostoliiton luottamus. Samanaikaisesti hänen oli kyettävä voittamaan kotimaan ymmärtämys ja luottamus uutta ulkopolitiikkaa kohtaan. Selvää tietenkin oli, ettei tavoitetta, ystävällisten ja luottamuksellisten suhteiden luomista itäisen naapurimme kanssa, voitaisi saavuttaa, ellei siinä maan johto voinut nojata kansalaisten laajaan tukeen. Mutta vanhojen ennakkoluulojen ja kärsityn tappion synnyttämän kaunan sanelemia asenteita ei ollut mutkatonta muuttaa. Siinä suhteessa Paasikivi sai pääministerinä ja vielä ensimmäisinä presidenttivuosinaan uutterasti työskennellä. Julkisissa puheissaan hän palasi alituisesti tähdentämään idänsuhteidemme kaikkea hallitsevaa merkitystä Suomen ulkopolitiikassa. Vähitellen hänen työnsä alkoi kantaa hedelmää, jos kohta — erästä myöhempää sanontaa käyttääkseni — »mitään tungosta Paasikiven linjalle» ei näihin aikoihin ollut havaittavissa.

Näytti kuitenkin ilmeiseltä, että Paasikivi onnistui verraten nopeasti toisessa suhteessa, siinä, että Neuvostoliiton taholla luottamus Suomen ulkopolitiikan johdon vilpittömyyteen alkoi lisääntyä.

*

Keväästä 1947 lähtien, kohta Pariisin rauhansopimusten allekirjoittamisen jälkeen, alkoi suurpolitiikassa jännitys kiristyä. Yhdysvallat luopui virallisesti — käytännössä jo paljon aikaisemmin — perinnäisestä eristäytymispolitiikastaan ja alkoi soveltaa ns. Trumanin oppia. Sen mukaan Yhdysvaltain oli tuettava »vapaita kansoja» puolustamaan itsemääräämisoikeuttaan ulkopuolista painostusta tai aseistettujen vähemmistöjen kumousyrityksiä vastaan. Yhdysvallat ryhtyi, Neuvostoliiton vastustuksesta huolimatta, silloisen ulkoministerinsä George Marshallin esittämän suunnitelman mukaisesti tavattoman laajaan taloudelliseen avustustyöhön. Tällä Marshall-avulla oli epäämätön merkitys sodan pahoin runteleman läntisen Euroopan nostamisessa taloudellisesti jaloilleen.

Yhtä epäämättömästi se vaikutti kylmän sodan »kuumenemiseen». Neuvostoliitto leimasi Marshall-avun amerikkalaisen »dollari-imperialismin» ilmentymäksi ja katsoi, että se vain naamioi suunnitelman kytkeä apua vastaanottavat maat yhä kiinteämmin Yhdysvaltain vaikutusvallan alaisuuteen ja Neuvostoliittoa ja kommunistista maailmaa vastaan. Todennäköisesti Yhdysvaltain taloudellinen apu läntisessä Euroopassa joudutti tapahtumain kehitystä itä-Euroo-

Neuvottelut ovat ohi ja illalla suurella vastaanotolla on syytä loistavaan tuuleen molemmilla osapuolilla. Kuva syyskuulta 1955.

passa. Täällä Neuvostoliiton miehityksen alaisina olleet valtiot siirtyivät yksi toisensa jälkeen kommunistien johtamaan kansandemokraattiseen järjestelmään Bulgarian ja Romanian esimerkkiä seuraten.

Neuvostoliitto oli ryhtynyt solmimaan läntisten naapurimaittensa kanssa sopimuksia ystävyydestä, yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta Saksan tai jonkin muun maan hyökkäyksen varalta. Oli ymmärrettävää, että Neuvostoliitto tässä tilanteessa halusi varmistaa myös koillisen rajansa turvallisuutta samankaltaisella sopimuksella. Ehdotuksen sopimuksesta sai presidentti Paasikivi Stalinilta kirjeessä alkuvuodesta 1948. Sopimus solmittiin huhtikuussa 1948 Moskovassa, mutta sisällöltään olennaisesti toisenlaisena kuin mitä Neuvostoliiton taholta oli alun perin ehdotettu. Se asetti Suomen erilaiseen asemaan kuin Neuvostoliiton muut eurooppalaiset sopimuskumppanit. Sen johdannon lauseke, jonka mukaan sopimus ottaa huomioon »Suomen pyrkimyksen pysyä suurvaltojen välisten eturistiriitojen ulkopuolella», merkitsi tosiasiallisesti Suomen nykyisen puolueettomuuspolitiikan peruskiven laskemista. Tuskin on liioittelua sanoa, että sopimus saamassaan muodossa oli Suomen sodanjälkeisen ulkopolitiikan arvokkain saavutus. Ansio, jos se halutaan osoittaa, lankeaa ennen kaikkea presidentti Paasikivelle ja tohtori Urho Kekkoselle, joka esitti keskeistä osaa sopimusta valmisteltaessa ja tasavallan presidentin henkilökohtaisena edustajana sopimuksesta Moskovassa neuvoteltaessa.

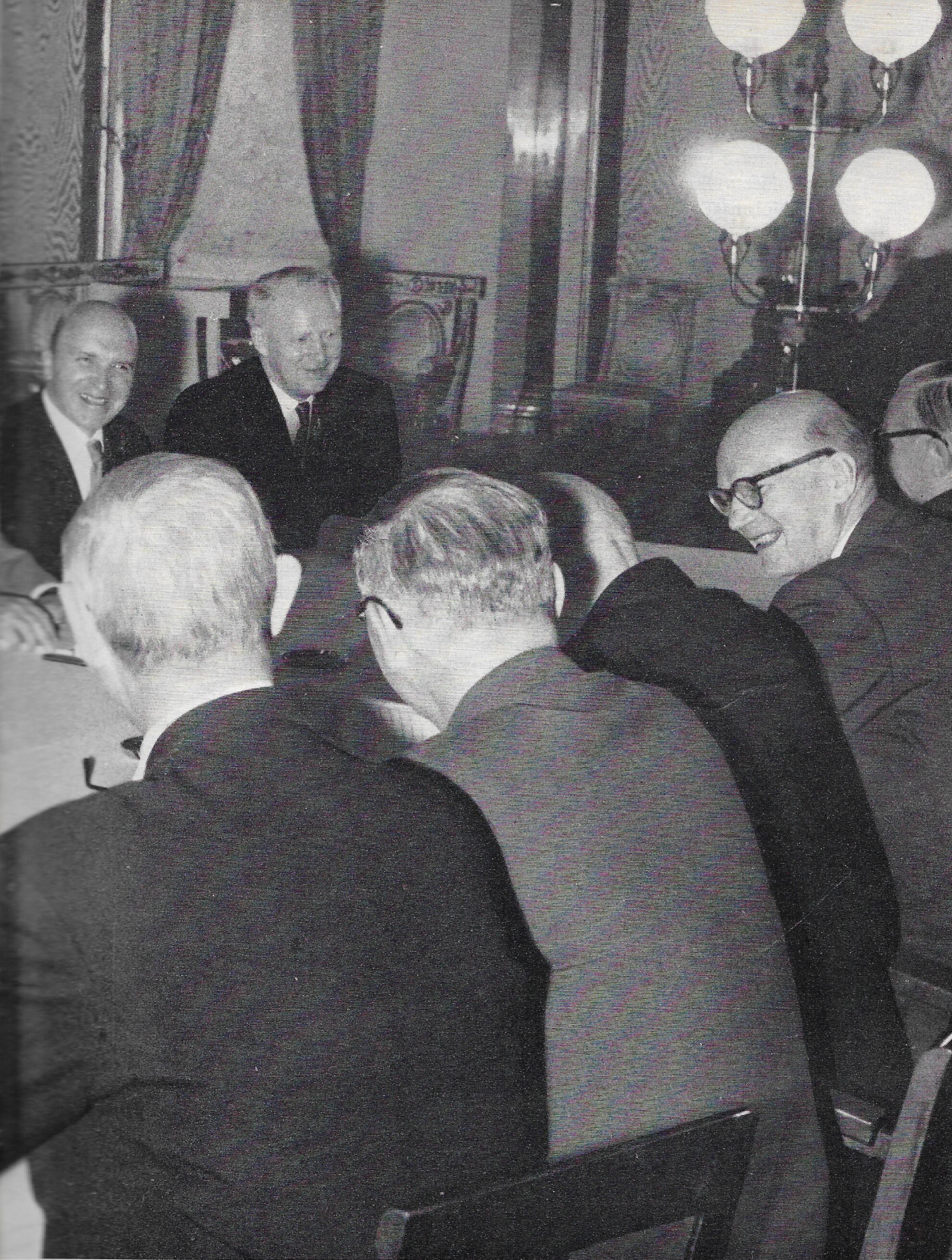
Sopimus ei aluksi herättänyt juuri muussa mielessä kansainvälistä huomiota kuin että yleensä sen katsottiin liittävän Suomen yhä kiinteämpään yhteyteen Neuvostoliiton kanssa. Suomen aseman ymmärtämiseen tuskin oli noina aikoina ulkomailla erityisen hyviä edellytyksiä. Muistettava on, että Neuvostoliitolla oli sotilastukikohta Suomen alueen sisällä. Joltisenkin yleisesti meitä lännessä pidettiin »rautaesiripun» takaisena maana. Suomea kohtaan tunnettu kiinnostus oli, pohjoismaita lukuunottamatta, vähäistä, ja kenties juuri se oli meille onneksi. Saimme pysytellä syrjässä maailmanpolitiikan tulenaroista tapahtumista.

Ulkopolitiikkamme päätehtävä oli yhä edelleen suhteittemme kehittäminen suureen itäiseen naapuriimme varmalle pohjalle, keskinäiseen luottamukseen ja ymmärtämykseen. Siinä edistyttiin, vaikkakaan ei kriiseittä, sillä yleensä idänsuhteissamme herkästi heijastui jännityksen tihentyminen suurpolitiikassa. Kenties vakavin välien viileneminen sattui Fagerholmin ensimmäisen, kesällä 1948 muodostetun vähemmistöhallituksen aikana. Suhteiden hoitamisessa ilmeni lopulta kitkaa siinä määrin, että kauppasopimusneuvottelut juuttuivat paikoilleen vuoden vaihteessa 1949—50. Ne jatkuivat vasta, kun Urho Kekkonen, joka suuremmassa määrin kuin edeltäjänsä nautti Neuvostoliiton luottamusta, oli maaliskuussa muodostanut ensimmäisen hallituksensa.

Epäilemättä tämä »pakkaskausi» oli paitsi sisäpoliittisen tilanteemme, vähintään yhtä paljon keski-Euroopan ja muiden suurpolitiikan tapahtumain heijastumaa. Länsivallat olivat vastoin Neuvostoliiton tahtoa toteuttaneet Saksassa valuutanuudistuksen. Siitä oli seurauksena Berliinin saarto. Saksan liittotasavallan perustaminen ja Neuvostoliiton vastavetona Saksan demokraattisen tasavallan muodostaminen pitivät jatkuvasti tilannetta Euroopassa poliittisesti kireänä, eikä sen räjähdysalttiutta ollut omansa vähentämään alkanut jälleenva-

J. K. Paasikiven seitsemäs neuvottelumatka Moskovaan syyskuussa 1955 oli hänen menestyksellisen ulkopolitiikkansa kruunu: Neuvostoliitto luopui Porkkalan tukikohdasta. Neuvottelun venäläisiä osanottajia pääsihteeri Hrushtshev, presidentti Voro-

shilov, ulkoministeri Molotov, varaulkoministeri Semjenov, osastopäällikkö Lapin, suomalaisia tulkki konsuli Loikkanen, Reinhold Svento, Eero A. Vuori, J. K. Paasikivi, Urho Kekkonen, Emil Skog.

rustelu. Tämän yhtenä ja tärkeimpänä ilmauksena oli 12 läntisen valtion puolustusjärjestelmän Pohjois-Atlantin liiton, NATOn, perustaminen kesällä 1949. Painetta Suomen kohdalta tietenkin hiukan kevensi se, että Ruotsi perinnäisen puolueettomuuspolitiikkansa mukaisesti ei liittynyt tähän liittoon, vaikka toiset pohjoismaat, Norja, Tanska ja Islanti, sen tekivät.

Joksikin ajaksi suurpolitiikan painopiste siirtyi Euroopasta pois, kun Korean sota kesäkuussa 1950 alkoi. Suomelle Korean sota toi ensimmäisen voimakkaan korkeakonjunktuurin toistakymmeneen vuoteen. Tämän taloudellisen nousuveden aikana saatiin myös sotakorvaukset Neuvostoliitolle suoritetuiksi loppuun ja kansantaloutemme vapautui sitä kahdeksan vuotta rasittaneesta taakasta. Se tietenkin merkitsi vientikapasiteettimme tervettä nousua.

Korean sota ja Indokiinan sotatapahtumat olivat tuoneet maailmanpalon uhkan entistä läheisemmäksi. Myös meillä Suomessa pidettiin kolmannen maailmansodan puhkeamista hyvin mahdollisena; sensuuntaisia mielipiteitä esiintyi usein lehdistössäkin. Tämä antoi silloiselle pääministeri Kekkoselle aiheen osallistua keskusteluun, minkä hän teki sittemmin »pyjamantaskupuheen» nimellä tunnetussa haastattelulausunnossa tammikuussa 1952. Siinä hän perustellen sanoi uskovansa rauhan säilymiseen. Hän tarkasteli myös Suomen asemaa maailmanpoliittisessa tilanteessa; tässä yhteydessä hän puhuessaan ystävyys- ja avunantosopimuksen merkityksestä mainitsi, että sopimus »edellyttää myös Suomen tietynlaista puolueettomuutta, kun se oikeuttaa Suomen pysymään suurvaltojen välisten eturistiriitojen ulkopuolella.»

Tämä lausunto, jossa pääministeri Kekkonen myös esitti ajatuksensa pohjoismaisesta puolueettomuusliitosta rauhan turvaajana pohjois-Euroopassa, herätti suurta huomiota Suomessa ja ulkomailla. Oli näet ensimmäinen kerta, kun julkisuudessa vuoden 1948 jälkeen arvovaltaiselta taholta viitattiin ystävyys- ja avunantosopimuksessa Suomelle sovittuun mahdollisuuteen harjoittaa puolueettomuuspolitiikkaa. Voinee myös hyvin perustein sanoa, että se samalla oli ensimmäinen askel kohti sitä aktiivista puolueettomuuspolitiikkaamme, jonka kehittämiseen tasavaltamme nykyinen päämies ulkopolitiikkamme johtajana on omistanut taitonsa ja tarmonsa, kuten tämän kirjan kirjoitukset osaltaan kuvastelevat.

Stalinin kuolema 1953 ja ns. kollektiivisen johdon vaihe Neuvostoliitossa loi suurpolitiikkaan uuden tilanteen. Länsivaltojen piirissä odoteltiin, minkälaista ulkopolitiikkaa Stalinin seuraajat tulisivat harjoittamaan; Neuvostoliiton johtajien päähuomio tuntui mm. vallansiirron aiheuttamista syistä joksikin aikaa kääntyvän sisäänpäin. Kylmässä sodassa näytti jännitys hieman laukeavan, ja henkilökohtainen kosketus suurvaltain johtoportaiden välillä lisääntyi. Venäläiset toivat kansainvälisen politiikan kielenkäyttöön termin »rauhanomaisesta rinnakkaiselosta». Hienoinen optimismi kiistakysymysten ratkaisemisesta rauhallista tietä alkoi nostaa päätään. Tämä suotuisalta vaikuttanut kehitys huipentui Geneven konferenssiin heinäkuussa 1955, jolloin neljän suurvallan, Englannin, Neuvostoliiton, Ranskan ja Yhdysvaltain, korkein poliittinen johto kohtasi toisensa monen vuoden tauon jälkeen. Neuvottelut sujuivat ystävällisessä, jopa aurinkoisessa hengessä, joskaan ne eivät johtaneet mainittaviin konkreettisiin tuloksiin.

Tätä kylmän sodan lauhkeaa vaihetta saa Suomi kiittää siitä, että se syksyllä 1955 sai Porkkalan alueen takaisin. Neuvostoliiton puolelta vuokrasopimuksesta luopuminen oli, paitsi osoitus suhteittemme hyvästä kehityksestä, ennen kaikkea suurpoliittinen toimenpide, joka soveltui hyvin »Geneven henkeen» ja esimerkkinä Neuvostoliiton ajamaan varustelupolitiikan vähentämiseen.

Suomelle Porkkalan palautuminen merkitsi olennaista muutosta. Neuvostoliittolaisen tukikohdan olemassaolo rajojemme sisällä oli varsin määräävällä tavalla sävyttänyt arviointeja Suomen kansainvälisestä asemasta ja puolueettomuudestamme. Kun tämä tekijä poistui ja kun samalla ystävyyden ja avunannon sopimus pidennettiin kahdeksikymmeneksi vuodeksi, Suomen mahdollisuudet harjoittaa tarmokasta puolueettomuuspolitiikkaa lisääntyivät ratkaisevalla tavalla. Tämän hyvin oivaltaen oli pääministeri Urho Kekkonen Moskovassa Porkkalan luovutuksesta neuvoteltaessa ilmoittanut, että Suomi tulee liittymään Pohjoismaiden neuvostoon, mikä sitten pian toteutuikin. Asemamme muuttuminen kuvastui nopeasti myös siinä, että Suomi vielä samana syksynä 1955, hyväksyttiin, Neuvostoliiton tehtyä sovitteluehdotuksen, jäseneksi Yhdistyneet Kansakunnat järjestöön.

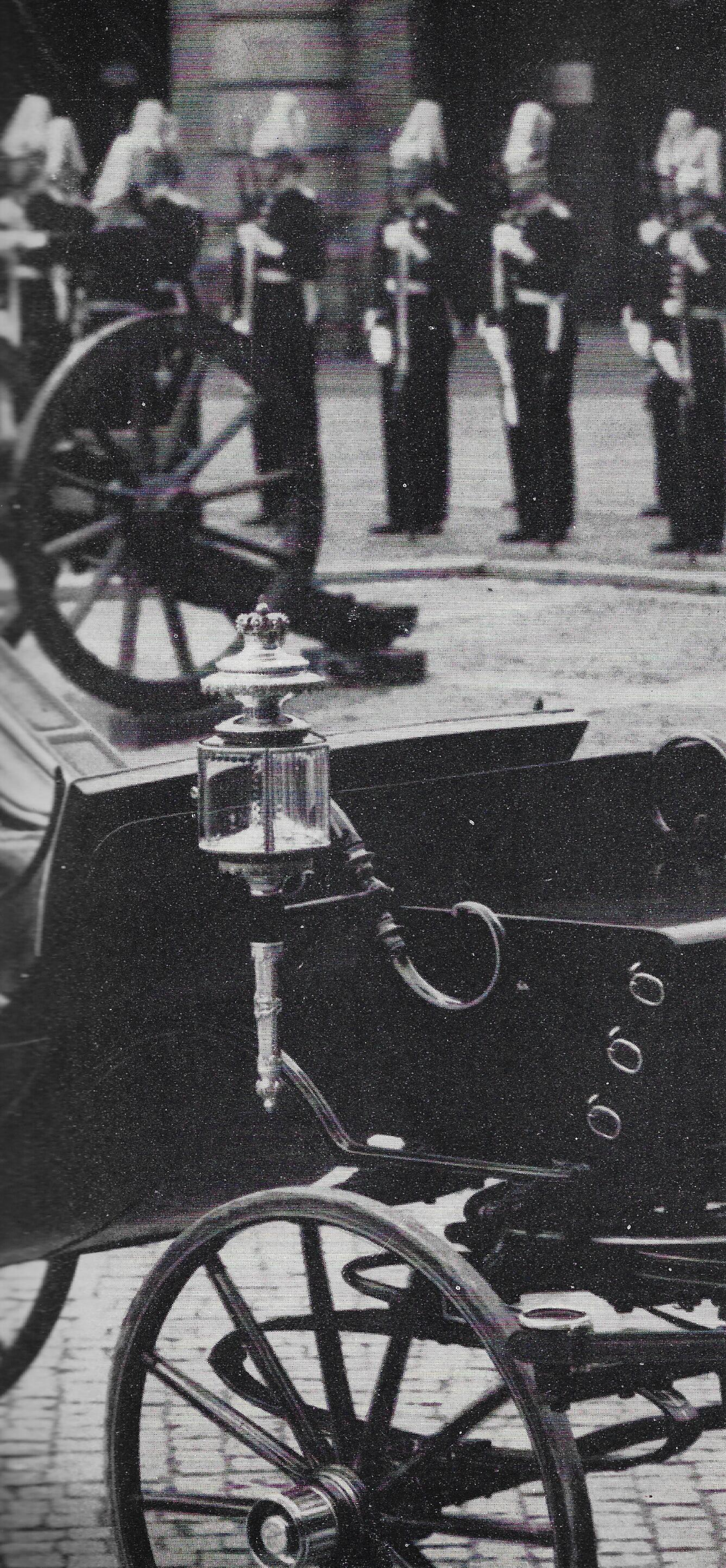
On vielä mainittava muuan tärkeä seikka, joka edelsi jäljempänä tässä kirjassa kuvattavia tapahtumia. Helmikuussa 1956 oli Moskovassa monessa suhteessa mielenkiintoinen, »suojasään» aloittanut Neuvostoliiton kommunistisen puolueen 20. puoluekongressi. Suomen kannalta se oli merkityksellinen erityisesti siksi, että sen hyväksymässä päätöslauselmassa oli maininta »ystävällisten suhteiden kehittämisestä ja lujittamisesta Suomeen, Itävaltaan ja muihin puolueettomiin maihin». Näin Suomen puolueettomuusasema oli saavuttanut Neuvostoliitossa virallisen tunnustamisensa.

Kun Suomen ulkopolitiikan ylin johto maaliskuun 1. päivänä 1956 vaihtui toisiin käsiin, ei ulkopolitiikkamme peruslinjassa tapahtunut muutosta — ystävälliset, keskinäiseen luottamukseen ja toistensa kunnioittamiseen rakentuvat läheiset, vilkkaat suhteet Suomen ja Neuvostoliiton välillä ovat meille elinehto ja kummankin maan edun mukaiset. Mutta kun johto vaihtui nyt nuorempiin käsiin, se teki mahdolliseksi käyttää saavutettua menestystä hyväksi entistä liikkuvamman — tämän sanan aivan kirjaimellisestikin ottaen — ulkopolitiikan harjoittamiseen. Suomen kannalta oli — ja edelleen on — välttämätöntä vaikuttavinta tapaa käyttäen hankkia ymmärtämystä Suomea ja sen asemaa kohtaan ja saada mahdollisimman painava kansainvälinen tunnustus ja hyväksymys maan tahdolle noudattaa puolueettomuuspolitiikkaa. Tämä on ollut jäljempänä selostettujen vierailumatkojen, joita Urho Kekkonen tasavallan presidenttinä on kansaansa edustaen tehnyt, keskeinen tarkoitus ja myös niiden kauaskantavin saavutus.

II

VIERAILUT POHJOISIIN VELJESMAIHIN

Juhlallinen tulo Kuninkaanlinnaan.

Vilkasta keskustelua päiväaterian jälkeen Tukholman kaupungintalolla. Kuningatar, presidentti, kuningas ja rouva Kekkonen.

RUOTSI LOKAKUUSSA 1956

URPO LEVO

Alkuvuoteen 1956 mennessä oli maamme saavuttanut poliittisesti aseman, joka soi valtionjohdolle mahdollisuuden toteuttaa laajempaa ulkopoliittista kanssakäymistä mm. valtiovierailujen muodossa. Presidentinvaihdoksen jälkeen oli johdossa iältään nuorempi valtionpäämies. Tämäkin seikka teki näiden valtiollisten velvoitteiden hoitamisen ajankohtaiseksi. Ruotsin kuningaspari oli vuonna 1952 suorittanut valtiovierailun maahamme, mutta vastavierailua, johon oli kutsu, ei ollut tehty. Luonnollista oli, että tuolle Suomessa korkealle arvostetulle ja mitä mieluisimpia muistoja jättäneelle vierailukäynnille suoritettava vastatervehdys tuli olemaan ajatuksissa ensimmäisenä. Se toteutui lokakuun 2.—4. päivinä 1956.

Presidenttiparin valitseman seurueen muodostivat ulkoasiainministeri Ralf Törngren, rouva Margareta Jalas, lähetystöneuvos Reino Palas sekä adjutantit kenraalimajuri Ragnar Grönvall ja majuri Urpo Levo. Ulkoasiainministeri Törngrenin avustajana seurasi matkalla lähetystöneuvos Osmo Orkomies.

Lokakuun koleana ja harmaana aamupäivänä kokoontuivat valtakunnan johtavat virkamiehet ja täällä toimivat ulkovaltojen edustajat saattamaan presidentti-

Vastaanotosta Bromman lentokentällä. Vasemmalta rouva Kekkonen, kuningas, tasavallan presidentti, kuningatar, prinsessa Désirée.

paria Seutulan lentokentälle. Ensimmäisen kerran sotien jälkeen valtionpäämies ja hänen puolisonsa lähtivät edustamaan maata vierailulle, jonka tarkoituksena tiedettiin olevan korkeimmalla tasolla tapahtuva ystävyyden ja arvonannon osoitus kahden rauhaa rakastavan veljeskansan välillä. Ulkonaisten puitteiden perinteet olivat jo vakiintuneet. Presidentti Paasikivi oli toimikautensa aikana suorittanut kaksi virallista matkaa ulkomaille. Hän oli läsnä edesmenneen Ruotsin kuninkaan Kustaa V:n siunaustilaisuudessa ja suoritti syksyllä 1955 valtiovierailun Neuvostoliittoon. Matkojen järjestelyssä oli siis saavutettu kokemuksia.

Sateen sanotaan tietävän matkamiehelle hyvää. Ja paikkansa tuo sanonta ainakin tällä kertaa piti. Uskon, että saavutettiin kaikki se, jota molemmin puolin Pohjanlahtea oli tästä vierailusta toivottu.

1. vierailupäivä, 2. lokakuuta 1956

Presidenttipari vastaanotettiin Bromman lentokentällä ja Tukholmassa kaikilla valtiovierailuihin liittyvillä juhlallisuuksilla. Sadan lentokoneen muodostama osasto vastaanotti heitä kuljettaneen lentokoneen Ruotsin valtakunnan rajalla ja saattoi lentokentälle, jossa kuningas ja kuningatar, kuningashuoneen Ruotsissa olevat jäsenet, valtioneuvoston jäsenet pääministerin johdolla sekä korkeimmat virkamiehet ja hovin edustajat olivat toivottamassa vierailijoita tervetulleiksi. Sää oli kyllä Tukholmassakin kolea, mutta vastaanoton lämpö piti kylmän loitolla.

Aina on maailmassa tarkkoja ja asioista perillä olevia kansalaisia, jotka huolellisesti seuraavat tapahtumia. Monta kertaa olen saanut vastata kysymykseen: Lämpimikseenkö kuningas ja tasavallan presidentti kävelivät kahteen kertaan ohi kunniakomppanian Bromman lentokentällä ja minkä vuoksi sitten ei korkeille daameille ollut järjestetty samaa mahdollisuutta. Vastausta on ollut hiukan vaikea antaa; olen koettanut selittää ensin periaatetta, että vain valtionpäämiehet tarkastavat kunniakomppanioita tämänlaatuisissa tilaisuuksissa ja sitten on ollut myönnettävä, että adjutanttien tietenkin olisi valmistettava asiat niin huolellisesti, että päämies olisi selvillä, miten hänen odotetaan menettelevän.

Tulo kuninkaalliseen linnaan on vaikuttava. Kunniaeskadroona edessä, sitten esiratsastajat, sitten kuningas ja tasavallan presidentti ensimmäisessä, kuningatar ja rouva Kekkonen toisessa valittujen hevosten vetämissä vaunuissa, joita hovipalvelusta suorittavat hoviherrat ratsain saattavat. Ja kunniaeskadroona takana. Kun sisäänajotie linnaan kohoaa kaarrellen ylös Linnanmäkeä, on tilaisuutta seuraamaan saapuneella yleisöllä komeaa nähtävää. Sisällä linnassa muodostavat krenatöörit ja Kaarle XI:n sekä Kaarle XII:n ajan asuihin pukeutuneet sotilaat kunniavartioston. Presidenttiparin edetessä korkeiden mahtavien käytävien ja salien halki kaikuu holveissa koko ajan Maamme-laulu.

Kun alkujuhlallisuudet ovat ohi, on hetkinen aikaa todeta, millä tavoin eri lehdet esittävät tervetulotoivotuksensa.

»Presidenttipari Kekkosen Ruotsin matka on muodollisesti vastavierailu Ruotsin kuningasparin vierailuun Suomessa v. 1952. Se on ensimmäinen virallinen ulkomaanmatka presidentinvaihdoksen jälkeen — ilmeisesti oli haluttu osoittaa läheistä ystävyyttä maahamme; asia, jota täällä luonnollisesti arvostetaan. Poliittisesta tapahtumasta ei varsinaisessa mielessä ole kysymys. Perinteellisesti yhteenkuuluvien naapurimaiden keskeisillä valtiovierailuilla ei ole yleensä tätä luonnetta. Mutta jos tämä yhteydenpidon juhlavampi muoto jätettäisiin käyttämättä, voitaisiin se tulkita heikentyneiden suhteiden osoitukseksi, ja tämä ei vastaisi Suomen ja Ruotsin välien nykyistä tilaa.» (Dagens Nyheter)

»Me olemme iloisia ja annamme suuren arvon sille, että ensimmäinen valtiovierailu Suomen rajojen ulkopuolelle, jonka tasavallan presidentti suorittaa virkaanastumisensa jälkeen, kohdistuu Ruotsiin. Näemme tässä uuden todistuksen läheisestä ja sydämellisestä naapuruussuhteesta maittemme välillä ja niistä perinteiden siteistä, jotka huolimatta politiikan vaihteluista muodostavat elävästi tunnetun yhteisyyden sivistyselämän ja monilla muilla aloilla.» (Stockh. T.)

Varmaan ajateltiin ja tunnettiin kotimaassa samalla tavoin. Edellisenä talvena oli maamme liittynyt Pohjoismaiden neuvostoon ja edustajamme olivat olleet mukana pohjoismaiden ulkoministerien kokouksessa. Nämä merkittävät muutokset asemassamme saivat tietenkin erityistä huomiota osakseen.

Ensimmäinen ateria, lounas, jonka kuluessa presidenttiparilla oli tilaisuus tutustua korkean isäntänsä ja emäntänsä perheeseen sekä heitä lähellä oleviin henkilöihin, nautittiin verraten pienen vierasjoukon läsnäollessa. Tasavallan presidentti oli ennen tätä vierailua suorittanut erään tunnetusti vaativista retkeilyistään Suomen Lappiin, ja tämän matkan havainnot ja kokemukset tulivat monin sekä vakavin että leikkisin kääntein esille pöytäkeskustelussa.

Perinteellinen tapa valtiovierailujen yhteydessä on varata asianomaisessa maassa toimiville ulkovaltojen edustajille tilaisuus tavata vieraileva valtionpäämies. Tämä tilaisuus oli iltapäivällä. Osa Tukholmassa toimivista diplomaateista hoitaa samalla maansa etuja Suomessa, ja he olivat näin jo vanhoja tuttuja.

Illalla kokoontuivat Ruotsin laulajayhdistysten edustajat kuninkaallisen linnan edustalla sijaitsevalle Leijonamäelle esittämään tervehdyksensä. Tämä tilaisuus, jota varsin koleasta säästä huolimatta seurasi noin viisituhantinen katsojajoukko, muodostui hengeltään varsin lämpimäksi ja ilahdutti varmasti kohdettaan. Emme ole tottuneet täällä pohjolassa esittämään tunteitamme kovin näkyvästi. Paikalla olleet haltioituivat varsin poikkeuksellisella tavalla osoittamaan ystävyyttään.

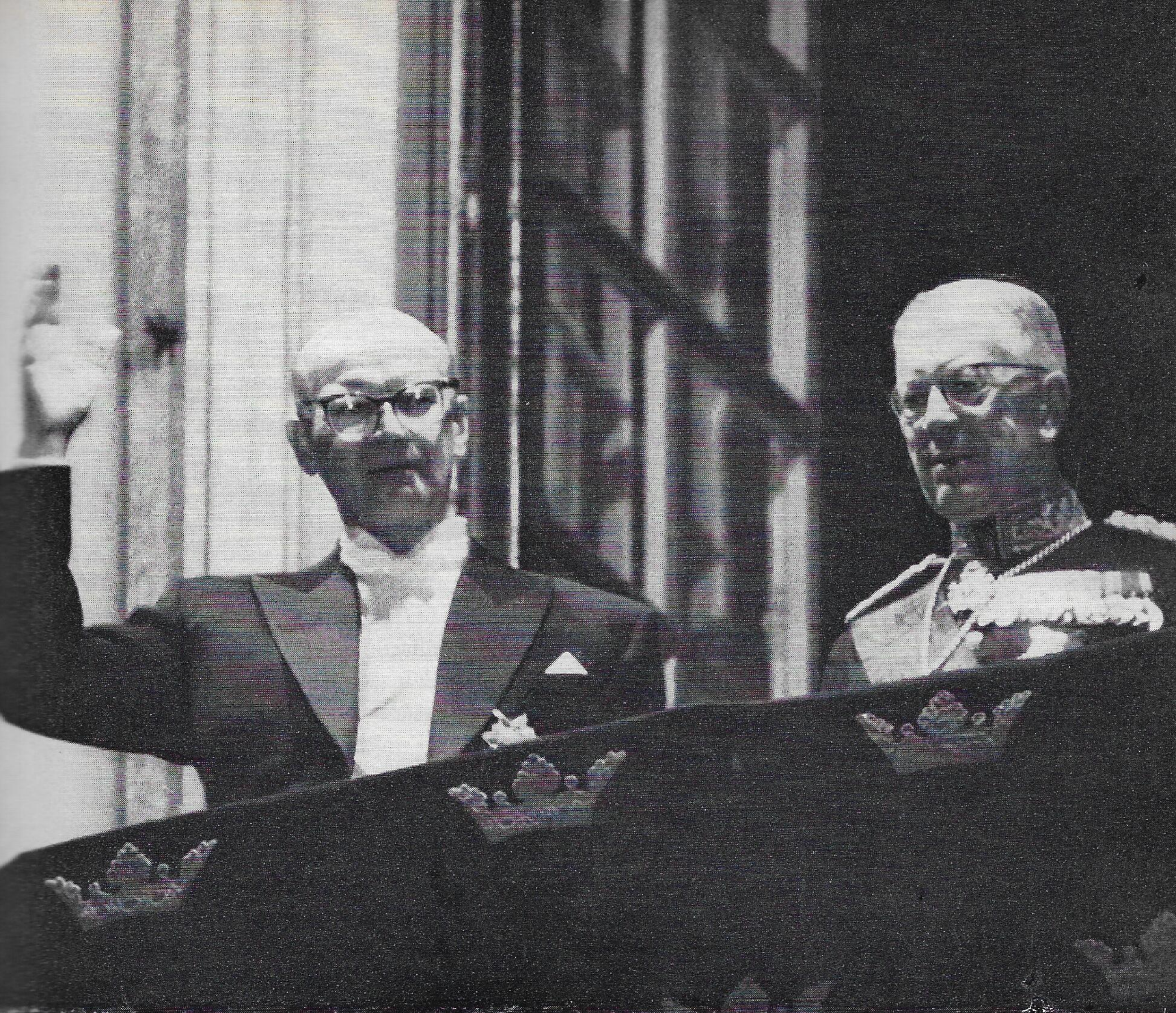
Ensimmäinen vierailupäivä päättyi Kuninkaallisen linnan Valkoinen meri -nimisessä salissa järjestettyihin juhlapäivällisiin. Linna monine kansojemme menneisyyteen liittyvine muistoineen ja Ruotsin kuningashuoneen vaiheita kuvaavine saleineen ja arvoesineineen sekä perinteineen loi juhlavan ympäristön loisteliaalle tilaisuudelle.

Päivällispuheessaan kuningas Kustaa VI Aadolf lausui ensin ilonsa vierailusta ja viittasi niihin vuosisataisiin siteisiin, jotka yhdistävät maitamme toisiinsa. Sitten hän sanoi mm.:

»Vierailunne Ruotsiin palauttaa etsimättä mieliin kuningattaren ja minun eräitä vuosia sitten Suomeen suorittaman virallisen vierailun muiston. Saimme silloin voimakkaan vaikutelman siitä ystävällisestä vieraanvaraisuudesta, jota kohtasimme ja siitä myötämielisyydestä, jolla meidät vastaanotettiin kaikkialla Suomessa, vaikutelman, jonka tulemme aina säilyttämään rakkaassa muistossa.

Lankeaa luonnostaan, että ilo maassamme oli suuri ja vilpitön, kun Porkkala äskettäin vapautui ja voitiin kokonaisuudessaan jälleen liittää Suomeen. Monet onnentoivotukset kulkivat silloin Ruotsista yli Pohjanlahden ystävillemme tuon veden toisella puolen, joka samanaikaisesti erottaa ja yhdistää molemmat maat.

Sitä, että olosuhteet tekivät mahdolliseksi Suomen valitsemisen Yhdistyneitten Kansakuntien jäseneksi viime vuoden joulukuussa, tervehdimme luonnollisesti ilolla. Mutta aivan erityistä mielihyvää tässä yhteydessä tuottaa meille se, että Suomi tämän vuoden alusta lähtien ottaa osaa pohjoismaitten ulkoministerien kokouksiin ja Pohjoismaiden neuvostoon, johon Suomi liittyi edellisenä vuonna. Näiden uusien yhteyksien kautta on meillä tervetullut tilaisuus neuvotteluun ja ajatustenvaihtoon myös Suomen edustajien kanssa. Yliarvioimatta näi-

Ennen ensimmäisen vierailupäivän juhlaillallisia esittivät Ruotsin laulajayhdistysten edustajat laulutervehdyksen. Kuningas ja tasavallan presidentti kuuntelivat sitä linnan parvekkeelta.

den kokousten kantavuutta ja merkitystä rohkenen kuitenkin väittää, että ne muodostavat erään keinon, joka ei ole aivan merkityksetön pyrkimyksissä vahvistaa pohjoismaitten yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja harjoittaa yhä läheisempää yhteistyötä sellaisilla aloilla ja sellaisina ajankohtina, jolloin yhteistyö on mahdollista ja soveliasta.

Herra Presidentti! Tässä sanotulla olen vain aivan ohimennen kosketellut joitakin harvoja puolia Ruotsin suhteissa Suomeen. Paljon olisi lisättävää läheisistä kiinnekohdista aineellisen kehityksen laajalla alalla, samoin kuin tärkeästä vuorovaikutuksesta ja yhteistyöstä hengenviljelyn alalla, tämän sanan laajimmassa merkityksessä. Lopetan kuitenkin tähän ja julkituon vilpittömimmän ja lämpimimmän onnen ja menestyksen toivotuksen Teille henkilökohtaisesti, Herra

Presidentti, samoin Teidän puolisollenne sekä sille maalle, Suomelle, jonka ensimmäinen edustaja Te olette. Kulkekoon rakas veljeskansamme rauhallista ja onnellista tulevaisuutta kohti.

Kohotan lasini menestyksen maljana Suomen Tasavallan Presidentille, Rouva Kekkoselle sekä Suomen maalle ja kansalle.»

Vastauspuheessaan presidentti Kekkonen myös viittasi yhteiseen historiaamme ja lausui sitten mm.:

»Vielä tänäkin päivänä rakentuu kansalaisten elämä maissamme pohjalle, joka monissa ja kenties kaikkein olennaisimmissa piirteissään on molemmille yhteinen. Lähinnä ajattelen tässä yhteiskunta- ja oikeusjärjestystä, lain turvaamaa vapautta ja yksilön oikeuksien kunnioittamista.

Olemme ilolla seuranneet Ruotsin kansan uurastusta rauhantöissä ja esitämme Ruotsille onnittelumme sen tässä saavuttamien erinomaisten tulosten johdosta.

Suorastaan lukemattomia kansalais- ja ammattiryhmiä elähdyttää välitön ja voimakas pyrkimys maittemme väliseen yhteistyöhön. Tämä pyrkimys on luonnollinen ja vankka perusta sille valtioelinten väliselle yhteistyölle, joka viime vuosina on ulottunut mitä erilaisimmille aloille, lainsäädännöstä yhdysliikenteeseen ja yhteiskunnallisesta huollosta sivistyselämään.

Erityistä iloa tunnemme Suomessa siitä, että Pohjoismaiden neuvoston piirissä voimme Ruotsin ja muiden pohjolan kansojen kanssa vaihtaa näkökohtia meille kaikille merkityksellisistä kysymyksistä sekä tutkia edellytyksiä yhteisten ongelmien yhteisille ratkaisuille.

Monien vuosien aikana olemme kiitollisina vastaanottaneet korkealle arvostamiamme ilmaisuja siitä myötätunnosta ja mielenkiinnosta, jota Ruotsin kuningashuone ja Ruotsin kansa meitä kohtaan osoittaa. Tällä tarkoitan varsinkin sitä verrattoman arvokasta humanitääristä apua, jota kansamme on vaikeina aikoina saanut. Mitään tätä toimintaa vastaavaa ei varmaankaan ole valtioiden välisissä suhteissa esiintynyt. Se on suuressa määrin ollut omiaan tehokkaasti täydentämään kansojemme välistä virallisluonteista yhteistyötä ja siten vahvistamaan niiden yhteenkuuluvaisuudentunnetta. Sen yhteydessä syntyneet läheiset henkilökohtaiset suhteet sitovat paikkakunnat toisiinsa sekä ihmisen ihmiseen, nyt ja vastaisuudessa.

Suomen kansa toivottaa sydämestään onnea ja menestystä Teidän Majesteetillenne henkilökohtaisesti sekä Ruotsin uutteralle ja etevälle kansalle.

Kohotan maljani Teidän Majesteetillenne, Hänen Majesteetilleen Kuningattarelle, Ruotsin kuningashuoneelle, Ruotsin maalle ja kansalle.»

2. *vierailupäivä*

Sekä menneen että nykyisen henkisen ja aineellisen kehityksen saavutuksien esittely muodostaa yleensä osan valtiovierailujen ohjelmaa. Kohteiden valinnassa pyritään tietenkin ottamaan huomioon vieraiden harrastukset. Aikaa ei yleensä ole kovin paljon käytettävissä, joten valmisteluvaiheessa tarvitaan huolellista punnintaa.

Presidentti tutkii Pohjoismaiden museon osastonjohtajan opastuksella vanhaa noitarumpua Suomen Lapista.

Nyt oli ensimmäinen käynnin kohde Pohjoismainen museo. Se on suuri ja sen arvokkaat kokoelmat käsittävät runsaasti esineistöä, joka liittyy Suomenkin historiaan. Sisäänkäytävän sisäpuolella tervehti kävijöitä kolme karoliinien ajan suomalaisrykmenttien tunnusta: yksi lippu ja kaksi standardia. Kustaa II Aadolfin hautajaistilaisuutta varten valmistetut ja siinä kannetut Suomen senaikaisten maakuntien vaakunat oli asetettu edustavasti näytteille. Esineistön esittely oli keskitetty kahden kuninkaan, Kustaa II Aadolfin ja Kaarle XII:n muistojen ympärille. HM kuninkaalla on perusteellinen arkeologinen ja historiallinen tietämys. Vieraiden ohjailu oli siis monessa katsannossa korkeata luokkaa. Käynnin päätti tutustuminen erityisesti vierailua varten järjestettyihin, pöydänkattamistapoja ja pöytäesineistöä halki vuosisatojen kuvaaviin sekä vanhoja suomalaisia ryijyjä ja Ruotsin suomalaisseutujen käsitöitä esitteleviin osastoihin.

Ruotsin taiteilijaprinssin, kuninkaan velivainajan prinssi Eugenin koti Waldemarin niemi on säilytetty museona omistajansa elinaikaisessa asussa. Tämä kaunis taiteilijakoti ateljeineen ja taulukokoelmineen tuntui erityisesti kiinnostavan rouva Kekkosta. Häntä varten varasivat isännät »pidennetyn ajan», jotta tutustuminen voisi tapahtua kaikessa rauhassa. Presidentti puolestaan jatkoi Skansenille ja perehtyi sen laajassa ulkoilmamuseossa eri aikojen ruotsalaisiin kartanoihin ja maataloihin.

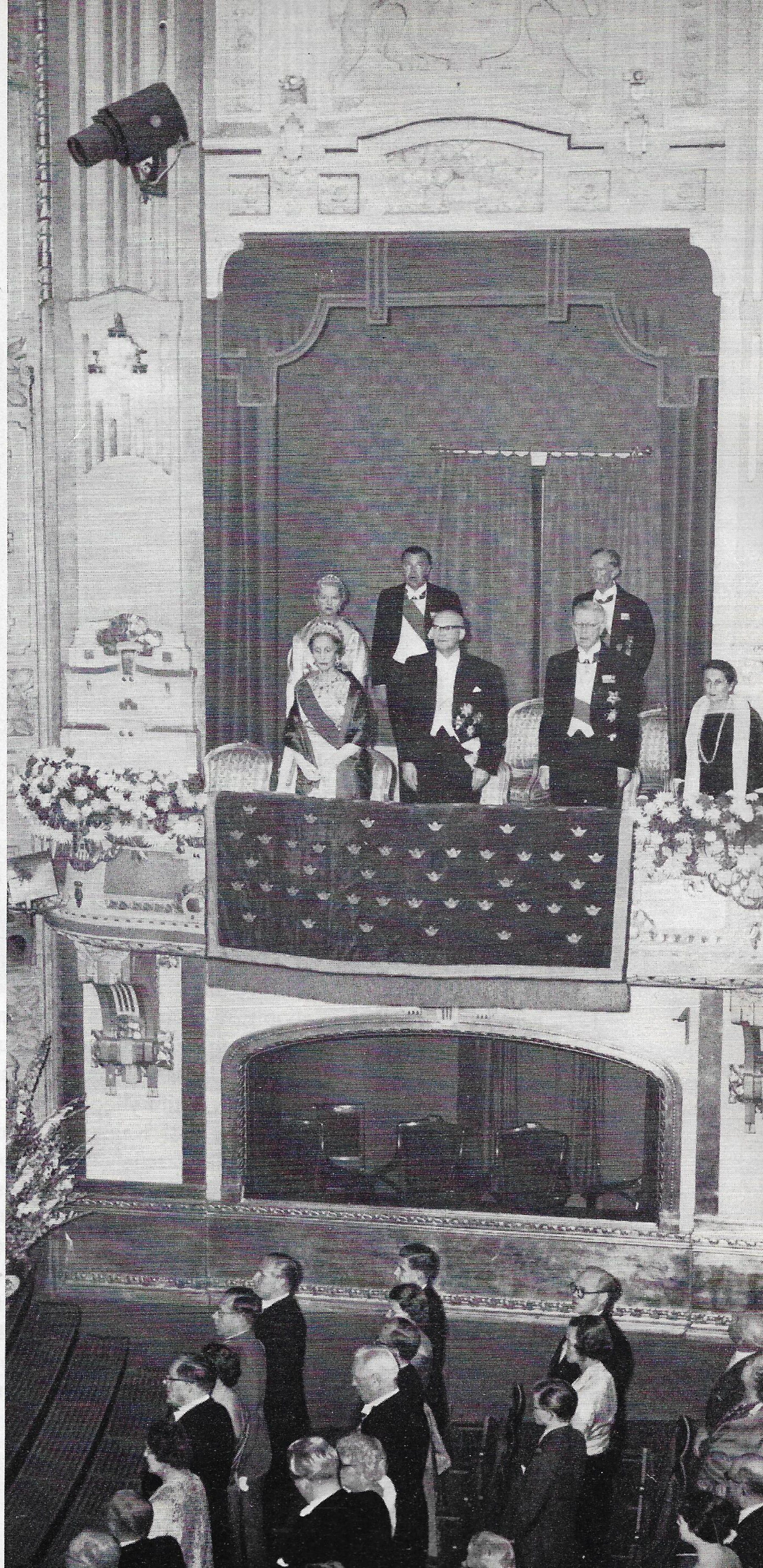
Päiväaterian isännyydestä vastasi Tukholman kaupunki, ja tilaisuus oli komean kaupungintalon Kultaisessa salissa. Suuri sali oli erikoinen nähtävyys. Sen sisäpinnat on päällystetty mosaiikkikuvioin ja nimenmukaisesti on kullanväri leimaa antava. Aterian tahti on tiivis, läsnäolleet sanomalehtimiehet laskivat tästä asiasta monta kompaa. Vieras saa luvan keskittyä joko ateriaan tai seinien ja katon ihailuun. Molemmat eivät ole mahdollisia, sillä sujauksessa vaihtuu meriantura kuusipeuraan ja tämä taas vuorostaan hedelmiin.

Karoliininen laitos ja Karoliininen sairaala ovat suomalaisillekin tuttuja nimiä. Tuohon aikaan, vuonna 1956, oli käynnin kohteeksi valittu ilma- ja merilääketieteellinen laitos, jossa tutkittiin ihmisen kestokykyä suurissa korkeuksissa ja suurissa syvyyksissä, vielä harvinaisuus Euroopassa. »Haluatteko kokeilla, miltä tuntuu painaa 400 kg ja suorittaa lentomatka 17000 metrin korkeuteen», tiedusteli laitoksen johtaja tasavallan presidentiltä. »Kiitos, mielellänihän minä sen tekisin, mutta ovat laatineet niin tiiviin ohjelman tälle käynnille, ettei aika anna mitenkään periksi lentomatkalle», kuului vastaus.

Karoliinisen sairaalan lastenosasto on ohjelmassa seuraavana ja siellä laite, jolla sydämen eri osissa olevan veren paine ja happipitoisuus voitiin todeta, kiinnitti ilmeisesti eniten huomiota puoleensa — ellemme ota lukuun sairaalan pikku potilaita.

Ruotsissa ja erityisesti juuri Tukholmassa asuville suomalaisille presidenttiparin vierailu oli omiaan palauttamaan mieleen kotimaan ja siteet sinne. »Läheisten naapurimaiden kesken on väestön siirtyminen maasta toiseen täysin luonnollinen ilmiö», sanoi tasavallan presidentti Tukholman suomalaiseen kirkkoon kokoontuneille siirtokunnan jäsenille. »Jokainen teistä on maansa ja kansansa edustaja. Teistä kustakin riippuu, millä tavoin täällä naapurimaassa meitä suomalaisia kokonaisuutena arvostellaan.» Vieraassa maassa elävien maanmiesten tapaaminen on aina virkistävä valtiovierailuihin sisältyvä tilaisuus. Pian löytyy keskusteluille yhteisiä kiinnekohtia, alkukankeus voitetaan, rupattelu käy rattoisaksi. Nauru on herkässä eikä kyynelkään ole kaukana.

Vierailevalle valtionpäämiehelle varataan aina tilaisuus tarjota ateria »omalla maaperällä», siis omassa edustustossa, isäntäväen kunniaksi. Se pyritään luonnollisesti järjestämään mahdollisimman edustavaksi. Jos suinkin voidaan, tuodaan tarvittavat ruoka-aineet ja osa pöytäkalustoa kotimaasta. Näin meneteltiin nytkin. Tavallista on, kun lähetystömme yleensä ovat kooltaan pieniä, että ruokasalit eivät ole kyllin tilavia tällaisissa yhteyksissä kutsuttavien vieraiden kestitykseen. Päivällispöytä on sijoitettava toisaalle ja joskus — niin jouduttiin tekemään Tukholmassa — on otettava seinä pois, että saadaan tarpeelliset tilat. Helppoa on ymmärtää, että suurlähettiläspariskunnan kekseliäisyys joutuu ko-

Kuninkaallisessa Dramaten-teatterissa. Kuninkaan aitiossa edessä vasemmalta kuningatar, tasavallan presidentti, kuningas, rouva Kekkonen; takana prinsessa Sibylla, prinssi Bertil, prinssi Wilhelm.

valle koetukselle ja ansaittu on heidän helpotuksen huokauksensa, kun tilaisuus on onnellisesti ohi.

Toisen vierailupäivän päätti Kuninkaalliseen Dramaten-teatteriin järjestetty juhlanäytös. Esitettiin Moliéren 'Ihmisvihaaja'. Jo katsomon puolella oli värikästä. Saapuvilla olivat kuninkaallisten lisäksi valtioneuvoston jäsenet, hovin edustajat, korkeimmat virkamiehet ja ulkovaltojen edustajat, kaikki, sekä daamit että herrat, arvokkaimmissa juhla-asuissaan. Mainio kappale säkenöivine vuorosanoineen ja korkealuokkainen esitys virittivät miellyttävän tunnelman. Väliajalla tapahtuva teatterinjohdon ja johtavien näyttelijöiden esittely antoi aiheen pieneen leikinlaskuun. Kysyttiin, eivätköhän kunniavieraat ole nähneetkään esiintyjiä, kun näitä näin mennään näyttämään, ja siihen saattoi antaa vastauksen: »Ei ole niinkään varmaa. Noilta perinteellisiltä kunniapaikoilta näkee aika huonosti, korkeintaan puolet näyttämöä.»

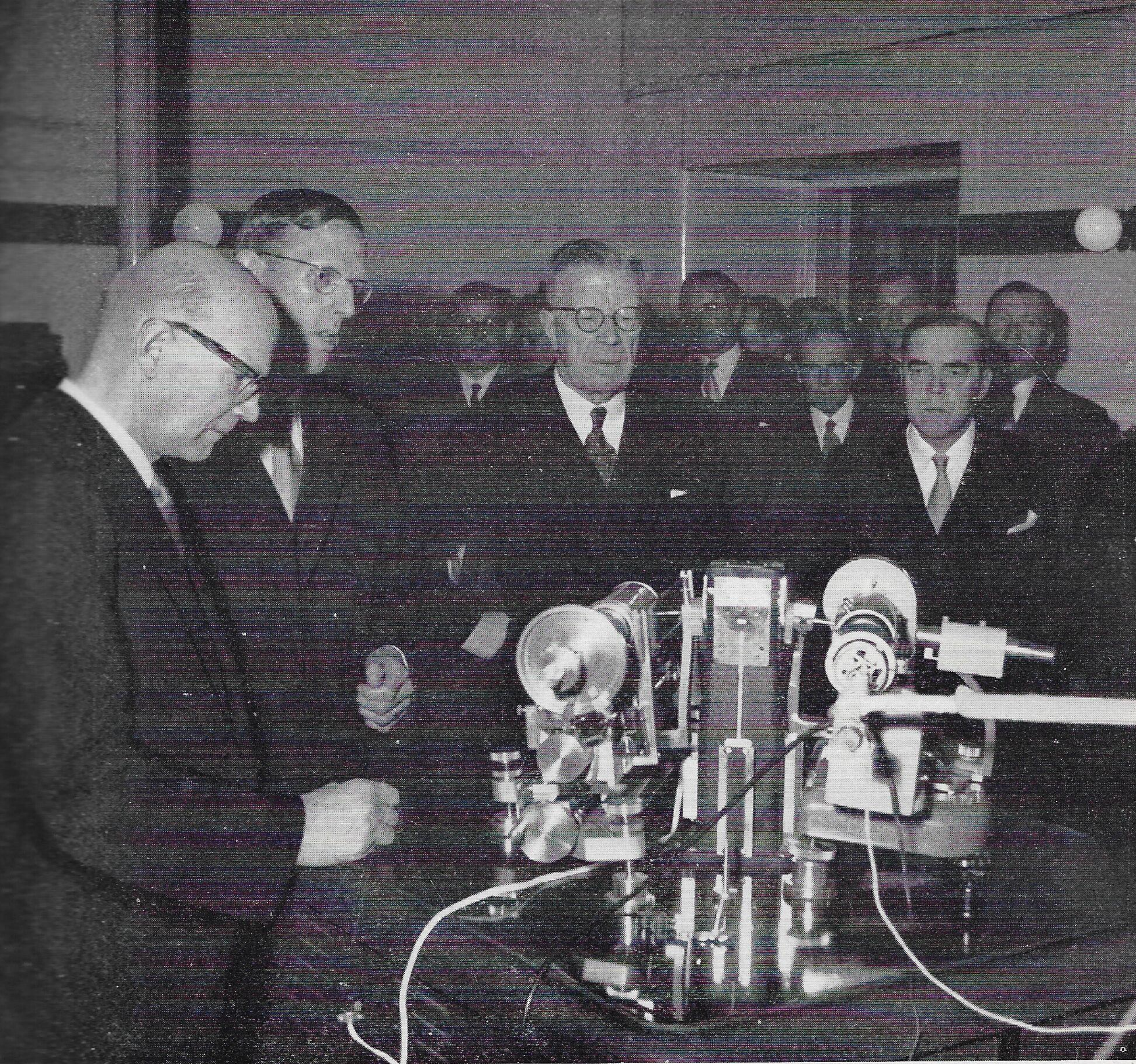
3. vierailupäivä

Päivästä vietettiin suurin osa Tukholman ulkopuolella. Vierailu suuntautui Uppsalaan. Matka kävi Ultunan Maanviljelyskorkeakoulun kautta, ja se tehtiinkin lujaa. Prinssi Bertil kyyditsi presidenttiä kilpavaunussaan, seuralaiset jäivät kauas taakse. — Tämä aiheutti eräissä seuraavan päivän lehdissä prinssille kohdistettuja hyvää tarkoittavia neuvoja varteenotettaviksi valtionpäämiehen kyydityksissä. Vaikutti kuitenkin siltä, että nämä »urheilujohtajat» itse nauttivat aikaansaamastaan hämmingistä ja iloitsivat mielessään, kun saivat hetkeksi tempautua irti juhlamenojen edellyttämästä sovinnaisuudesta.

Korkeakoulun mikrobiologisen ja koneteknillisen osaston esittelyn jälkeen matka jatkui Uppsalaan, ja siellä oli ensin ohjelmassa Uppsalan tuomiokirkko. Se olikin monine kallisarvoisine nähtävyyksineen, joista erityisesti mainitsisin Erik IX Pyhän ja Kustaa Vaasan hauta-arkut, hyvin mielenkiintoinen käynnin kohde.

Yliopiston kirjastoon Carolina Redivivaan oli sen johto järjestänyt erityisen Uppsala-Suomi näyttelyn. Se käsitti mm. vanhan Kajaanin kaupungin kartan, J. L. Runebergin kirjeitä ja yliopiston suomalaisen osakunnan asiakirjoja 1600—1800-luvuilta. Näyttelyn järjestäjille oli varmasti paras kiitos se ilmeinen innostus, jolla vieraat näyttelyä tutkivat. Uppsalan linnassa nautittiin kuningasparin tarjoama lounas ja sen jälkeen jatkui vierailu yliopistolla, jossa presidentille luovutettiin professori Björn Collinderin uusi Kalevalan käännös. Viimeisenä oli vuorossa tutustuminen Kemiallisella laitoksella rakenteilla olleeseen atomireaktoriin. Koko päivän oli sää kaunis, ja kun retki kokonaisuudessaan oli onnistunut, kävi keskustelu paluumatkalla Tukholmaan vilkkaana.

Valtiovierailu oli päätöksessään. Lähtö paluumatkalle kotiin tapahtui epävirallisesti. Epävirallisuus tällaisessa tapauksessa merkitsee sitä, että jäähyväiset otetaan vapaimmin muodoin eikä kunniakomppania ole paikalla. Henkilökohtaisesti on mieleeni jäänyt hyvin voimakkaana elämyksenä laskevan ilta-auringon kultaamaa taivaanrantaa vasten piirtynyt Tukholman vanhan kaupunginosan silhuetti. Se kohosi eteemme hetkellä, jolloin paluumatkalle lähdettäessä oli

Vilkasta kiinnostusta herätti tutustuminen Uppsalan yliopiston Kemiallisen laitoksen atomireaktoriin ja sen eri laitteisiin.

saavuttu alas Kuninkaan linnasta johtavaa ajotietä Linnanmäen juurelle.

Saattamassa lentokentällä ovat samat henkilöt, jotka vastaanottotilaisuudessa olivat toivottamassa tervetulleiksi. Viimeinen lämmin kädenpuristus, sydämellinen kiitos ja näkemiin!

Vastaanottojuhlallisuuksien päätteeksi komentaa kunniakomppanian päällikkö Seutulan lentokentällä: »Katse eteen — päin!»

Takana on kolme naapurimaassa vietettyä, ystävyyssiteitä lujittanutta, nyt mieluisina muistoina menneisyyteen siirtyvää päivää. Ja katse on käännettävä eteenpäin, tulevia kohti.

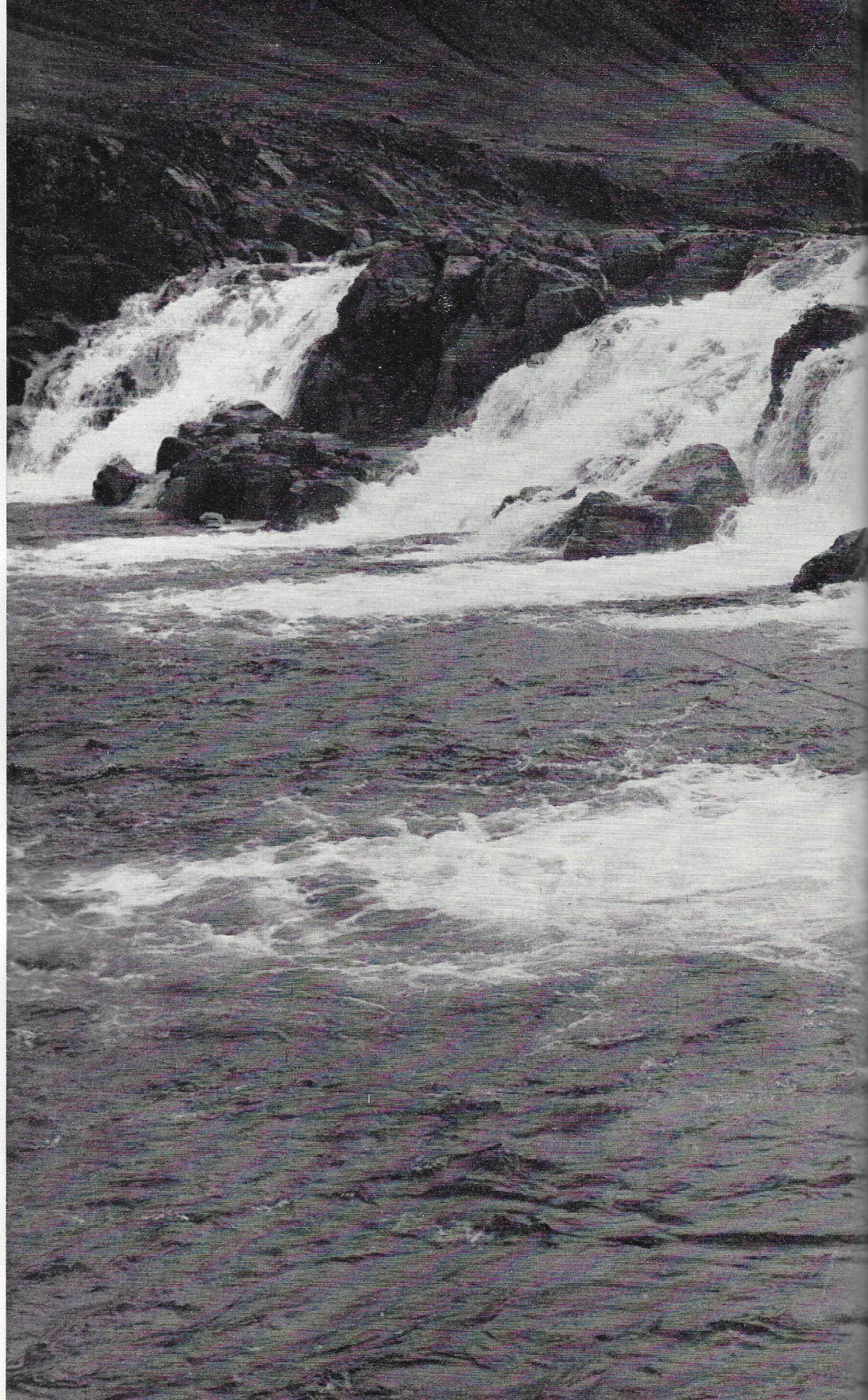
Islannin maaperän lämmin tervehdys.

ISLANTI ELOKUUSSA 1957

MARGARETA NORRMÉN

»Aldrig skall i Island brista hjärterum för slika gäster» (Tällaisilla vierailla on aina paikka islantilaisten sydämissä) — näihin sanoihin päättyi se kalskahtava runo, jonka kansallisrunoilija David Stefansson Fagraskogista oli sepittänyt Suomen kansan ja sen presidenttiparin kunniaksi valtiovierailun yhteydessä elokuussa 1957.

Runoilijan sanat kaikuivat muinaispohjoisen mahtavina hänen lausuessaan runonsa Reykjavikin modernin yliopiston juhlasalin lavalta. Näistä sanoista muodostui — eikä suinkaan pelkästään niiden komean kaiun ansiosta — eräänlainen johtosävel koko sille elämyssarjalle, mikä suomalaisille vieraille tarjottiin kuuden päivän aikana satujen saarella. Sydämellisyyttä kohtasivat todella Sylvi ja Urho Kekkonen seurueineen missä he liikkuivatkin: virallisen ohjelman juhlissa ja vastaanottotilaisuuksissa yhtä hyvin kuin pohjois-Islantiin tehdyllä retkellä, missä valmistelematta poikettiin maalaistuvissa ja tehtiin täysin epävirallisia tuttavuuksia alkuasukkaiden kanssa.

Islannin vierailun ensimmäiset juhlapäivälliset ovat alkamassa. Poliisit seisoivat tiukasti asennossa, kamerat napsahtelivat, reykjavikilaiset kurkottelivat kaulojaan ja tuuli hulmutteli kansallispukuisen rouva Dora Thórhaldsdóttrin huntua, kun presidenttipari saapui paikalle.

»Sydämellinen tunnelma» — se on ilmaisu, johon totunnaisesti tartutaan selostettaessa valtiovierailuja, niin pian kuin yksikin hymynhäivähdys välähtää ja antaa siten sanonnalle jonkinlaista katetta. Mutta Islannissa sai tämä kulunut klišee takaisin alkuperäisen lämpimän ja välittömän sisältönsä. Tietysti täälläkin tuotiin esiin kaikki asiaankuuluva korrekti seremoniallisuus lippuineen ja soittokuntineen, kädenpuristuksineen, autokulkueineen ja puheineen. Mutta

< *Jo oli lohilla hätä käsissä, kun presidentillinen vapa viuhahti kosken kuohuvain vetten yllä. Kuva napättiin eräällä Islannin-vierailun yhteydessä järjestetyistä kalastusretkistä.*

koko näytelmää hallitsi aito sydämellisyys ja iloisempi vieraanvaraisuus kuin mikä on tavallista kansainvälisten valtiovierailujen yhteydessä. Oli aivan kuin isännät ja vieraat olisivat vaihtaneet keskenään salaisia silmäniskuja: »Tiedämmehän toki, minkälaista on oltava, kun ollaan virallisia ja hienoja, mutta muuten voimme hyvin olla ilman koko loistoa ja viihtyä toistemme seurassa kuten vanhat ystävät ainakin.»

Mistä tämä erikoinen tunnelma syntyi? Toisaalta on vieraanvaraisuus islantilaisilla myötäsyntyinen ja syvälle juurtunut ominaisuus, toisaalta he ovat luonnostaan kaukaisen sijaintinsa vuoksi kiinnostuneempia valtiovierailuihin ja juhlallisuuksiin kuin sellaisiin tottuneemmat kansat. Ja lisäksi on kyllä olemassa aivan erikoinen, monien toteama yhteisymmärrys juuri Suomen ja Islannin välillä — eräänlainen salainen »seuraveljeys» kahden pienen tasavallan välillä molemmin puolin kuninkaallisia pohjoismaisia veljesmaita.

Oli tiistai elokuun 13. päivä 1957, kun presidenttipari Kekkonen seurueineen varhain sateisena ja koleana aamuna nousi Aeron Convairiin Seutulassa, josta pääohjaaja Olli Puhakka lähti viemään seuruetta pohjolan itäisestä sen läntiseen tasavaltaan. Kahdeksan tuntia myöhemmin laskeutui kone etelämaisen loistavassa auringonpaisteessa Reykjavikin lentokentälle. Ihannesää liittyy kuin osana isäntäväen ponnistuksiin järjestää lämmin ja ystävällinen tausta vastaanotolle: kaikki voimat oli pantu liikkeelle täksi päiväksi. Kokosivun ylistyksiä sanomalehdissä, koko kaupunki jalkeilla, soittokunta purppuranpunaisissa pukimissa, juhlapukuiset poliisit jäykässä kunnianteko-asennossa. Sinivalkoiset ja sinipunavalkoiset liput liehuivat, ja tietenkin oli valtakunnan »kerma» kokoontunut kentälle toivottamaan vieraat tervetulleiksi. Vieraiden laskeutuessa koneesta punaiselle matolle astui Islannin komea ja hienostunut »Herra forseti» Asgeir Asgeirsson lempeän arvokkaan puolisonsa Dora Thórhaldsdóttirin kera heitä vastaan, ja niin puristivat nämä kaksi presidenttikolleegaa voimakkaasti toistensa käsiä kahden maanäidin syleillessä toisiaan. Tämän »perhekohtauksen» jälkeen välähtivät messinkisoittimet ja ilmoille kajahtivat molemmat kansallislaulut kesätuulen säestäessä. Kunniakomppanian tarkastaminen kuuluu asiaan, ja sen tapahduttua kaikkien sääntöjen mukaan kulki autojono partiolaisten ja muiden reykjavikilaisten muodostamaa kunniakujaa myöten ja hyväntuulisen tungoksen läpi kaupungin ministerihotelliin, mikä oli oleva presidenttiparin asuntona valtiovierailun aikana. Puoli kaupunkia oli kokoontunut seuraamaan vieraiden asettumista Radherrabustadiriin, katsellen yhtä ystävällisesti hymyillen, kiinnostuneina ja mykkinä kuin suomalainenkin yleisö vastaavanlaisessa tilanteessa. Kun molemmat presidenttiparit astuivat parvekkeelle heiluttamaan kättä yleisölle, puhkesi sentään suosionosoituksia ja tapailtiin jopa eläköönhuutoja.

Ministerihotelli on idyllinen pieni taitekattoinen puuhuvila. Sen ikkunat on somistettu veistoksin, ja sen eteisen nurkan takana on perunamaa ja viinimarjapensaita. Vierailla ei sentään ollut aikaa käyttää hyväkseen paikan maanviljelyksellisiä mahdollisuuksia näinä täyteenahdetun ohjelman päivinään.

Heti ensimmäisenä iltana oli suuri juhla: tervetuliaispäivälliset, missä kaikki Islannin silmäätekevät olivat läsnä, missä kultakirjaimilla painettu ruokalista

lupasi punakampelaa ja häränkyljystä ja jäätelöpommeja, ja missä valtionpäämiehet pitivät puheita ystävyyden ja molemminpuolisen pohjoismaisen tasavaltalaisen kunnioituksen merkeissä.

»Nyt tapahtuu ensimmäisen kerran, että suomalainen presidentti astuu islantilaiselle maaperälle. Vanha ja uusi ystävyys sekä Islannin kansan ihailu Suomea kohtaan ympäröi korkeita vieraitamme tänään», lausui presidentti Asgeirsson puheessaan.

»Suomella ja Islannilla — meillä molemmilla on säilytettävänämme oma kansallisuutemme, jonka on saatava kasvaa vapaana omassa maassa ja omassa ilmastossa. — Pienten kansojen pelastus on ja tulee olemaan kansan yksimielisyys vaikeissa tilanteissa. Jos ne ovat valmiit uhraamaan elämänsä niiden arvojen puolesta, jotka antavat elämälle oikeutuksen, mutta eivät koskaan osoita muita kansoja kohtaan aggressiivisuutta, voivat ne jatkuvasti säilyttää kunniansa ja oikeutensa.»

Myös presidentti Kekkonen kosketteli puheessaan Suomen ja Islannin historiallisia ja sivistyksellisiä yhtymäkohtia ja päätti puheensa tunnustautumalla pohjoismaiselle ajatukselle:

»Viidellä pohjoismaisella kansallamme on jokaisella oma erikoisluonteensa, niin lähellä kuin ne itse asiassa ovat toisiaan yhteiskuntajärjestykseltään, mielenlaadultaan ja elämänkatsomukseltaan, uskossaan ja tavoissaan. Tämä vaihteleva moninaisuus on erinomaisena etuna näille kansoille, arvokas edellytys yhteistoimintaan valtioiden rajojen yli. — Olen syvästi vakuuttunut siitä, että me kaikki pyrimme yhtä voimakkaasti ikiajoiksi säilyttämään pohjolan rauhan tyyssijana, jossa on otollista yhteisvoimin omistautua rauhanomaisiin tehtäviin tulevien sukupolvien hyväksi.»

Henkilökohtaisten ja yleisten suomalaisystävällisten huomionosoitusten aallonharjalla kuljetettiin presidenttipari ja heidän seurueensa — silloinen ulkoministeri Johannes Virolainen, pääkonsuli ja rouva Erik Juuranto, vanhempi adjutantti kenraali Ragnar Grönvall, suurlähettiläs E. Hj. Palin, prof. Pauli Soisalo ja vanavedessä Suomen lehdistön ja radion edustajat — kahden jäljelläolevan virallisen vierailupäivän tiiviin ohjelman läpi.

Mieliinjäävimmät muistikuvat näiltä päiviltä ovat peräisin Tingvallista. Käräjävuorella, missä vapaat miehet ovat vuosisatoja jakaneet oikeutta Allmannagján majesteetillisen pystysuoran laavarinteen alla, seisoi nyt kaksi nykydemokraattista presidenttiä vaieten ja antaen tuhatvuotisen historian puhua sateen valuessa harmaanäreältä taivaalta. Ja heidän silmilleen avautuivat suurenmoiset vihreät nurmitasangot, hopeanhohtoiset vedet ja ankaran mustat tunturiprofiilit — maisema, joka oli täynnä historiaa ja samalla yhtä alkukantainen kuin luomisen ensimmäisenä päivänä.

Mutta muistojen kansiossa on muitakin unohtumattomia kuvia:

— Vastaanotto yliopistolla ja opetusministeri Gislasonin ihastunut ilme hänen ojentaessaan presidentti Kekkoselle ensimmäisen kappaleen Kalevalan islanninkäännöstä, eepoksen kääntäjän Karl Isfeldin myhäillessä ujosti taustalla.

— Reykjavikin moderneimman kansakoulun pihamaa, jossa oli joukoittain innostuneesti huutavia ja lippuja heiluttavia lapsia, kun kaupunki piti siellä

— Tämä on sitten vanha valtiopäivätalomme, selosti presidentti Asgeirsson virkaveljelleen viitaten Tingvallin laavarinteille. Säätila vaati niin kumpaakin valtionpäämiestä kuin heidän — kuvassa taustalla häämöttäviä — puolisoitaankin pukeutumaan sadeasuihin sinä päivänä, jolloin seurue vieraili islantilaisten perinnerikkaalla käräjävuorella. Mutta mieliala ei ollut lainkaan pilvinen, kuten kuvasta näkyy.

suuren vastaanoton vieraiden kunniaksi: punaiset matot, Porilaisten marssi, pormestarin puhe ja kahvipöytä, jossa oli viisitoista lajia leivonnaisia.

— Käynti Hveragerdissä, missä maa syöksee valkoisia savupilvisuihkuja kuumista uumenistaan ja missä on kasvanut kokonainen kylä kasvihuoneita, jotka ovat pakottaneet mustasta kuolleesta laavamaisemasta esiin loistokkaita ruusuja ja mehukkaita rypäleitä.

— Nationalteaternin juhla, mihin oli kokoontunut koko Reykjavikin seurapiiri juhla-asussa. Siellä tarjottiin samppanjaa sekä vuorotellen islantilaisia kuorolauluja ja huolellisesti harjoiteltuja Sibeliuksen lauluja ja esitettiin yksi näytös Nobel-kirjailija Laxnessin näytelmästä »Islannin kello».

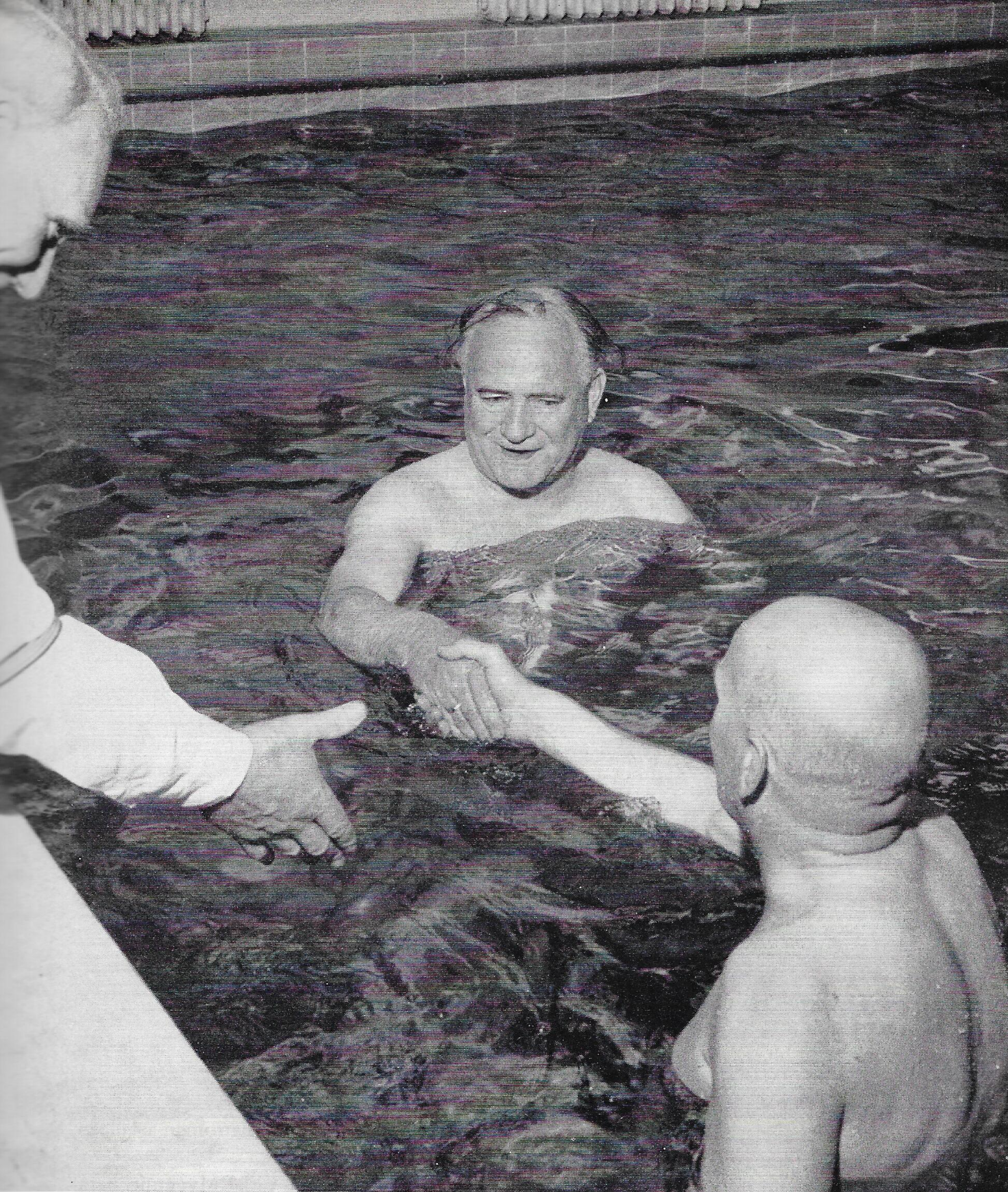
Kolmen päivän kuluttua oli valtiovierailu lopussa — suureksi mieliharmiksi islantilaisille lohille. Sillä vierailu muuttui nyt yksityisluontoisemmaksi matkailuksi, missä pääpaino pantiin kalastukselle: herrat presidentit saivat riisua frakit, panna kunniamerkit syrjään ja muuttua arvokkaista valtionpäämiehistä innokkaiksi kalamiehiksi ja pukeutua öljytakkeihin ja pitkävartisiin saappaisiin. Heidän ensimmäinen kohteensa oli Laxå, joka virtaa jylhien alkuvuorten välitse Reykjavikista pohjoiseen. Jo aikaisin aamulla he lähtivät matkaan jättäen vaimonsa kotiin — näitä odotti sosiaalinen päivä: vierailu lastenkodeissa ja sairaaloissa.

Pilvien lomista pilkistelevät auringonsäteet maalasivat tuhansia hentoja värisävyjä yli vuorten kalastusseurueen saapuessa joen partaalle. Mutta kenelläpä olisi ollut aikaa esteettiseen mietiskelyyn, kun mitään aavistamattomat lohet ehkä piilottelivat joen valkoisten virranpyörteiden alla. Iloinen odotus oli ilmassa, suurten laatikoiden salaperäistä sisältöä purettiin. Suomen presidentti kalastussaappaat jalassa ja lippalakki päässä seisoi ja peukaloi myhäillen pientä koukkua, josta tulisi lohille kalpea kuolema. Pääkonsuli Juuranto sinisessä baskerissa ja villapaidassa avusti professori Soisaloa, joka pukeutuneena öljytakkiin ja sydvestiin vannoutuneen kalastajan uhkaavan määrätietoisella katseella piti huolta siitä, että vavat tulivat kuntoon. Ministeri Virolainen sen sijaan käyskenteli kädet taskussa ja selitti, ettei hän aikonut kalastaa, sillä olisi epäkohteliasta, jos hän saisi enemmän lohia kuin presidentit . . . Ja katsojien joukkoon liittyi myös kenraali Grönvall, joka kaikessa hiljaisuudessa tunnusti presidentti Asgeirssonille, ettei hän aikonut häpäistä Suomea saamalla ainoastaan pensaita ja housuntakamuksia koukkuunsa.

Pian olivat kalastajaherrat täydessä touhussa, silmät loistaen kuin koulupojilla kesälomalla. Siima lensi pitkin komein kaartein Islannin presidentin seisoessa paljain päin keskellä jokea hopeisten hiusten hulmutessa, ja hänestä vähän matkan päässä heilui Kekkosen vapa tarmokkaasti.

Presidenttimme sai asiantuntija-apua islantilaisen lohikalastuksen salaisuuksissa taiteilija-kirjailija-kymmenottelija-teräsmies Gudmund Einarssonilta, joka esiintyi vallattomassa tyrolilaishatussa.

Näiden rakkaiden vaivannäköjen tulosten historiankirjoihin vieminen tuskin kannattaa. Mutta vaikka saalis jäikin melko laihaksi, oli seurue kuitenkin järin tyytyväinen kokoontuessaan ihanan rentoutumispäivän jälkeen asiaankuuluvaan finaaliin — aitoon suomalaiseen saunaan, minkä tarjosi Islannin ilmailuliikkeen johtaja Kofoed-Hansen.

Kaksi presidenttiä ja märkää ystävyyttä. Kostealla, mutta sitä sydämellisemmällä kädenpuristuksella tervehtii presidentti Asgeirsson suomalaista virkaveljeään kun tämä suoritti "valtiollisen uinnin" Akureyrin uimahallin smaragdinvihreässä vedessä.

Eikä Laxå ollut vieraille ainoa tilaisuus kokeilla islantilaista kalaonnea. Vierailun kaksi jäljellä olevaa päivää, jotka omistettiin pohjois-Islannille, toivat mukanaan uusia mahdollisuuksia kalastamiseen.

Pohjois-Islannin metropolissa Akureyrissa saatiin jälleen hiukan tuntumaa viralliseen ohjelmaan, kun Solfaxi-kone saapui tuoden mukanaan kaksi presidenttiparia. Mutta kuitenkin vain hiukan — oikein juhlallista vakavuutta ei voi syntyä, kun pieni kaupunki touhukkaan ihastuneena ja avosylin ottaa vastaan tervetulleen vaihtelun jokseenkin eristettyyn ja yksitoikkoiseen arkeensa. Joka tapauksessa veivät akureyriläiset korkeat vieraansa kiertokäynnille näyttääkseen ylpeydenaiheitaan: uutta kalajäähdyttämöään, nykyaikaista uimahalliaan smaragdinvihreine lähdevesineen — presidentti Kekkonen ui siellä kansanuinnin saaden ammattiveljeltään Asgeirssonilta kirjallisen todistuksen suorituksesta — ja suurta upeata tekstiilitehdastaan Gefjunia, missä kunniavieraille lahjoitettiin islantilaisesta lampaanvillasta kullekin erikoisesti kudottu sinivalkoinen huopa. Ohjelma päättyi juhlapäivällisiin — ja nämä eivät päättyneetkään niin aikaisin kuin saattaisi luulla pikkukaupungin ollessa kyseessä. Suomen herra presidentti piti puheen islanniksi, minkä jälkeen isäntien ihastuksella ja innolla ei ollut määrää eikä loppua.

Kaikki kunnia menneen viikon ohjelmalle: mutta mitä epäsovinnaiseen viihtyisyyteen, väestökontakteihin ja karun-kauniin luonnon tarjoamiin elämyksiin tulee, muodostui viimeisestä päivästä koko matkan kohokohta. Kaksi presidenttiä, kaksi ulkoministeriä, adjutantit ja seurueen muut herrat, lehtimieskolmikko sekä monta hyvin täytettyä ruokakoria ja koko kalastusvälineistö — kaikki sullottiin hyvässä sovussa bussiin ja niin aloitettiin iloinen perheretki Akureyristä Myvatniin.

Tällä kerralla ei siis ollut liikkeellä mitään autokaravaania — bussin edessä ajoi ainoastaan yksi auto, jossa paikalliset poliisiviranomaiset ja ajonjohtaja istuivat. Tämä auto ajoikin sitten muuten ojaan, vaikkakaan ei ajonjohtaja kovin mielellään halua siitä muistutettavan. Bussin ohjaaja oli kaikeksi onneksi hermonsa hallitseva herra. Matka kulki pitkin huimaavia serpentiiniteitä yli tuntureiden, mutta juuri kun tuntui siltä, että lennetään suoraan rotkoon, onnistui kuljettajan joka kerta saada auto kääntymään oikeaan suuntaan ja siten lukemattomia kertoja pelastaa kahden valtionpäämiehen kallis henki.

Mutta helvetin porteille seurue joutui: pistäydyttiin myrkynkeltaisilla rikkivuorilla, joita vanhat islantilaiset pitivät portteina kadotettujen maailmaan. Hyvin ymmärrettävä käsitys se olikin. Siellä kiehuu harmaa muta kiukkuisesti poristen alhaalla rosoisissa kraatereissa, rikkihöyry nousee haisevina ryöppyinä salakavalasta keltaisesta maasta, ja jos sattuu ottamaan varomattoman askeleen, voi maa avautua ja nielaista infernonkitaansa.

Islanti on vastakohtien maa. Helvetin portilta ei tie ole pitkä Myvatnin paratiisillisen silkinpehmeälle järvelle, jota ympäröivät sinertävät tunturijonot. Järvellä on pysyvä luonnon oman veistotaidon näyttely, kun omalaatuiset laavamuodostumat kuvastuvat sen vedestä. Myvatnin partailla kyyristelee harva asutus, vanhoja talonpoikaistaloja ja kalastaja-asumuksia kilometrien välimatkoin. Täällä presidentti Kekkonen teki useita pieniä yksityisvierailuja, puristi alku-

Presidentit nousemassa kirkon portaita Tingvallissa.

— Vai niin, vai olet sinä Suomesta . . . tuumaili Jon, eräs niistä originaaleista, joiden kanssa presidentti Kekkonen teki tuttavuutta Myvatnin rantamökeissä.

asukkaiden käsiä ja jakoi makeisia ja lappalaisnukkeja suurisilmäisille ja vaaleatukkaisille lapsille. Erämaassa ei niin pidetä lukua valtiovierailuista eikä muistakaan maailmantapahtumista, joten tarvittiin esittelyä!

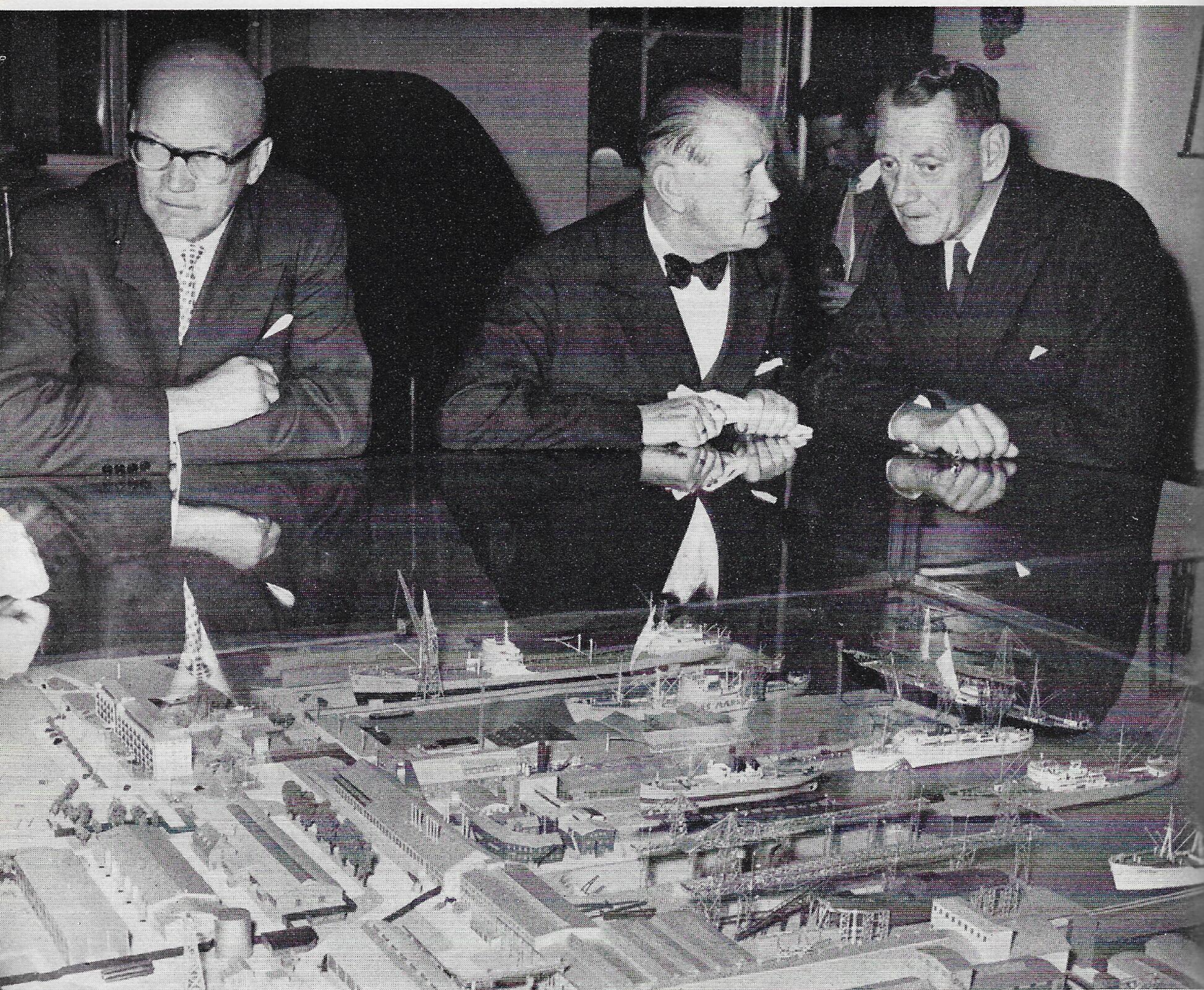
— Mistäs sinä sitten olet? kuului välitön utelias kysymys presidentin astuessa tervehtimään kylän kolmea originaalia, kolmea naimatonta veljestä, joiden ulkonäköä komeuttivat nuuskaiset viikset.

— Jassoo, Suomen presidentti — jaha, tervetuloa vain ja astu sisään . . .

Muisto ukkojen suorasukaisesta ystävällisyydestä, tien vieressä olevan majatalon lounaan herkullisen forellin mausta, Godafossin kohtalokkaan valtavan vesiputouksen kuohuista, vavan mukavasta nykimisestä kalan syödessä pohjois-Islannin parhaimmassa lohijoessa — nämä muistikuvat saivat valtiovierailun suomalaiset osanottajat mukaansa jäähyväislahjana muiden päivien elämyksiin liitettäviksi. Ei sitten tarvittukaan puheita enää hyvästeltäessä Reykjavikin lentokentällä: kaikki, mikä olisi voitu sanoa yhteisymmärryksestä ja pohjoismaisista suhteista, oli sisällytetty niihin vaatimattomiin, näin ystävien kesken sanottuihin sanoihin, jotka presidenttiparit vaihtoivat lentokoneen rappusten edessä:

— Kiitokset näistä unohtumattomista päivistä.

— Oli todellakin kovin hauskaa pitää teitä vieraina.

Korkeat vieraat Burmeister & Wainin telakan ja konepajan pienoismallin ääressä.

TANSKA SYYSKUUSSA 1957

URPO LEVO

»Suomelle Tanska on etelän maa, jossa myös ihmisen mieli on aurinkoinen ja lämmin ja joka henkii kauneutta, sielukkuutta ja rakastettavuutta. Tanskanmaalta on jo kauan aikaa puhaltanut leutoja ja ystävällisiä tuulia meidän karummille asuinsijoillemme. Ne ovat olleet elähdyttäviä tuulahduksia, jotka ovat huokuneet humanismia, sydämen lämpöä ja uskoa ihmiseen.» (Ote tasavallan presidentin puheesta.)

Suomalaisen mielessä sävyttää kuvaa Tanskan maasta aurinkoisuus ja kuvaa tanskalaisesta valoisa, elämänmyönteinen huumori. Tanskan valtiollista järjestelmää pidämme ehdottoman demokraattisena. Kuninkaallisuus sopii siihen hyvin ennen kaikkea kuninkaallisten oman asennoitumisen vuoksi. Ajatus kuningaskunnasta näyttää olevan tanskalaisille niin itsestään selvä ja syvästi omaksuttu, ettei mikään muu valtiomuoto tuntuisi tuohon maahan yhtä luontevasti sopeutuvankaan. Tämä tulee näkyviin myös ulkonaisissa muodoissa. Euroopassa ei ole monta muuta maata, jossa esimerkiksi kaikilla virkamiehillä — ei siis yksinomaan hovin — yhä vielä olisi perinteelliset juhlapukunsa ja jossa eräät valtiolliset juhlamenot tapahtuisivat yhtä vanhoihin traditioihin perustuen. Kun

nämä niin erilaiset tekijät yhtyvät sopusointuisesti keskenään, tuloksena on ainutlaatuinen vakavankepeä ilmapiiri, joka aivan erikoisella tavalla viehättää vierasta.

Kun tasavallan presidentti ja rouva Kekkonen 3.—6. syyskuuta 1957 tekivät valtiovierailun Tanskaan, sattui niin, että vierailun ensimmäinen päivä oli samalla presidentin syntymäpäivä. Tietysti tanskalaiset olivat yhteensattuman huomanneet, ja alusta lähtien hoitivat niin, että syntymäpäiväjuhlien tuntu tavattiin heti.

Kastrupin lentokenttä on tärkeä lentoliikenteen risteys, ja luonnolliselta tuntui, että vastaanotossa oli maan ilmavoimien edustus näkyvä. Kuningas Frederik oli pukeutunut ilmavoimien kenraalin virkapukuun, ja ilmavoimista oli myös kunniakomppania. Pätevästi tuli myös meidän osaltamme lentotoiminnallinen puoli hoidetuksi: presidenttiparin koneen ohjaaja, lentokapteeni Puhakka, suoritti lennon siten, että kone oli vastaanottomenojen edellyttämällä paikalla sekunnilleen määräajassa.

Vastaanottojuhlallisuuksien päätyttyä siirtyi presidenttipari isäntäväen saattamana halki sankkojen yleisöjoukkojen reunustamien katujen Amalienborgin linnaan, jossa he vierailun ajan asuivat. Sen pihalla oli pian perilletulon jälkeen värikäs näky — kuulu vahtiparaati. Vartiostoa oli vierailun vuoksi vahvennettu, ja elämys oli nähdä Tanskan kuninkaan vartioston suorittavan kuviomarssinsa Porilaisten marssin tahdissa. Tämä oli tietenkin vierasta kohtaan osoitettua erityistä huomaavaisuutta.

Tanskalaiset vaalivat suurella hartaudella Muistolehtoa, Mindelundia, jonne II maailmansodan aikaisen vastarintaliikkeen uhrit on haudattu. Se sijaitsee kauniilla, yksinäisellä puistoalueella lähellä paikkaa, jossa saksalaiset toimeenpanivat vastarintamiesten teloitukset. Ensimmäisen vierailupäivän iltapäivällä, kohta Amalienborgissa nautitun lounaan jälkeen, tasavallan presidentti suoritti kunnianosoituksen näiden maansa puolesta henkensä antaneiden sankarien haudalla ja laski muistomerkille seppeleen. Tilaisuuteen oli asetettu kunniaosasto, jonka muodostivat sodanajan vastarintamiehet sekä Suomessa vapaaehtoisina taistelleet tanskalaiset. Monen tanskalaisen vapaaehtoisen asepuvun rintamuksessa riippui suomalaisia kunniamerkkejä, vapaudenristejä ja -mitaleita.

Kuninkaallinen loisto koko komeudessaan kohdataan Christiansborgin linnaan järjestetyillä juhlapäivällisillä. Hämärtyvässä illassa saattavat kaartinhusaarien ratsuosastot valjakkojen vetämiä juhlavaunuja, joiden ajoreitti kulkee pitkin siltoja ja rantakatuja. Vaunut tuovat kuningasparin, presidenttiparin ja kruununperijätär Margrethen tilaisuuteen, johon muut kutsuvieraat ovat jo hyvissä ajoin kokoontuneet. Hetki, jolloin kaartinupseerit komeimpiin juhlapukuihinsa pukeutuneina, olkapäillään liehuvat turkisviitat, ratsastuksen jälkeen hieman hengästyneinä, yhtenä parvena pyrähtävät välkkyvään vastaanottosaliin, on mitä romanttisin. Se valmistaa läsnäolevat sopivaan tunnelmaan viimeistä, suurta sisääntuloa varten, jolloin presidenttipari ja kuninkaalliset saapuvat juhlavaan pöytään.

Kun aika on tullut, pitää kuningas puheen. Lämpimästi hän toivottaa vieraansa tervetulleeksi Tanskaan ja jatkaa:

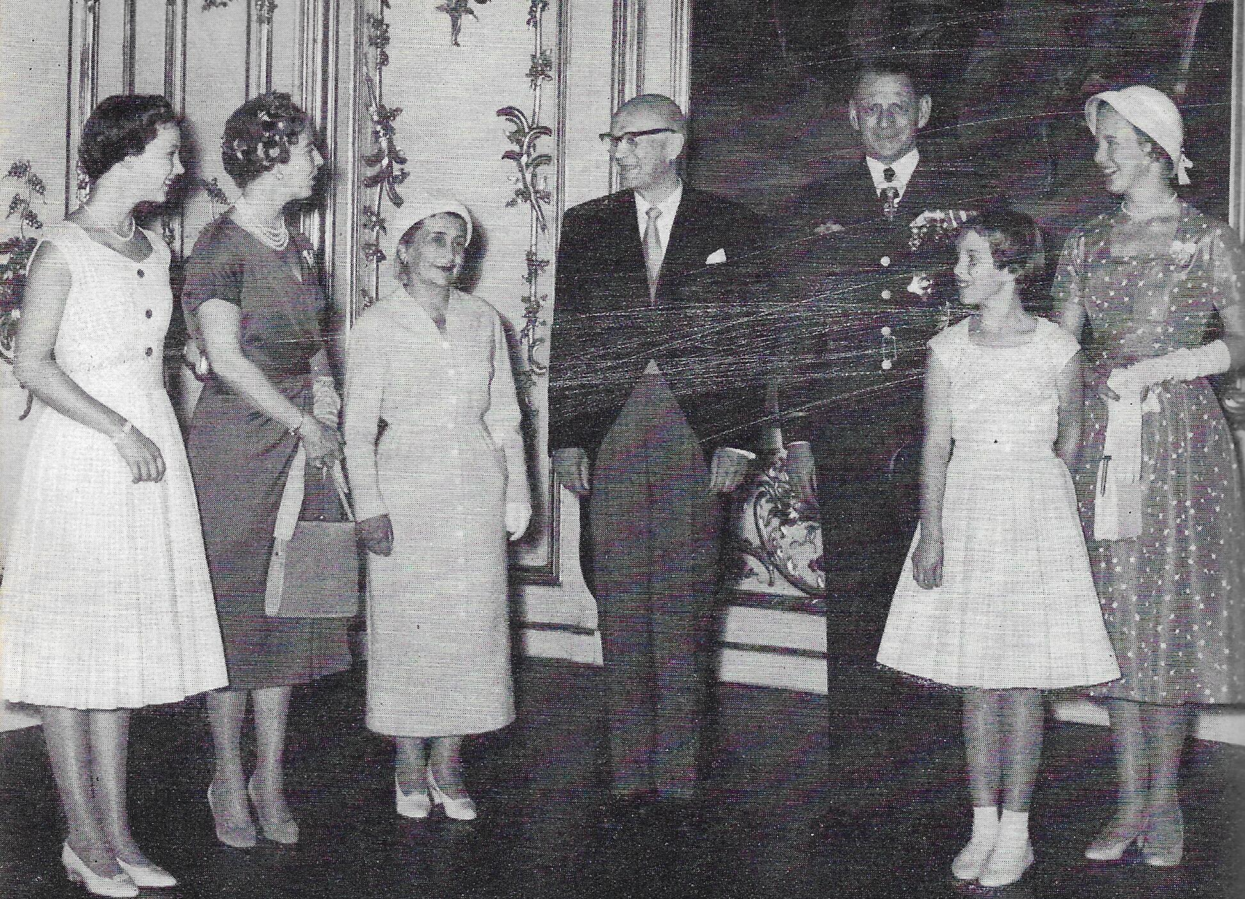

Historiallista ja nykypäivän arvokkuutta.

Christianborgin linnan juhlapäivällisten kuninkaallisten komea näyttämö.

Hovikuva ennen Amalienborgin lounastilaisuutta. Vasemmalta prinsessa Beatrice, kuningatar Ingrid, rouva Kekkonen, presidentti Kekkonen, kuningas Frederik, prinsessa Anne-Marie, kruununprinsessa Margarethe.

»Vuoden 1926 jälkeen, jolloin Presidentti Relander teki vierailun isäni luo, Tanskan ja Suomen elämässä on ollut sekä rauhan vuosia että sodan myrskyisiä aikoja; mutta kaikissa vaiheissa on kansojemme välinen vanha ystävyys kestänyt ja se, mitä olemme kokeneet, on tuonut meidät monin tavoin lähemmäksi toisiamme. Kun vaikeat ajat tulivat, tunsimme Tanskassa, kuinka lähellä meitä Suomen kansa oli ja että sen kohtalo koski meitäkin. Ihaillen olemme panneet merkille sen tasapainon ja henkisen ryhdin, joka on ollut tunnusomaista Suomen kansalle niin hyvin onnettomuuden vuosina kuin maan määrätietoisessa jälleenrakentamisessa sodan hävityksen jälkeen. Mailla ja kansoilla, joita yhteinen kulttuuriperintö ja yhteiset ihanteet luonnonmukaisesti liittävät toisiinsa, on aivan erityiset mahdollisuudet yhdessä työskennellä niiden päämäärien hyväksi, jotka ne ovat asettaneet pyrkimyksilleen. Tanskalla ja Suomella on tosin poliittisessa mielessä ollut varsin erilaiset edellytykset ja ehdot, mutta molempien maiden politiikan johtava periaate on ollut sama, nimittäin halu säilyttää itsenäisyys ja vapaus sekä pyrkimys rauhaan ja edistykseen. Olen iloinen voidessani sanoa, että maamme ovat tälle yhteiselle perustalle luoneet hedelmällisen yhteistyön.

Me tanskalaiset tunnemme ja tiedämme, että Suomi on erottamaton osa Pohjolaa, ja sen vuoksi se päivä, jolloin Suomen eduskunta yksimielisesti hyväksyi Suomen liittymisen Pohjoismaiden neuvostoon, oli meille ja koko Pohjolalle todella mieluisa.

Molemmat maamme ovat Yhdistyneitten Kansakuntien jäseniä ja tässä yli koko maailman ulottuvassa yhteenliittymässä ja sen muissa alajärjestöissä teemme yhdessä työtä yhteisen päämäärän hyväksi: maailman rauhan ja keskinäisen ymmärtämyksen saavuttamiseksi sekä turvallisuuden ja hyvien elinehtojen luomiseksi yksityisille ihmisille.

Kautta aikojen Suomen kansa on ollut meille kaikille innoituksen lähteenä vaatimattomuutensa, oikeustajunsa ja lannistumattoman elinvoimansa johdosta.

Suomen kulttuuri ja taide arvostetaan korkealle Tanskassa. Tähän kuuluu kirjallisuus, josta minun ei tarvitse mainita kuin Topeliuksen kertomukset Suomen menneisyydestä ja Runebergin runot; tähän kuuluvat suomalainen arkkitehtuuri ja taideteollisuus, jotka ovat tunnetut kautta maailman. Tanskassakin olemme saaneet hyötyä suomalaisten arkkitehtien kyvystä ja taidosta. Ja lopuksi, mutta ei suinkaan vähemmän merkityksellisenä, tähän kuuluu musiikki. Säveltäjämestari Sibeliuksen kuolemattomat sävelet johdattavat meidät Suomen tuhansille järville ja suuriin metsiin ja me kuulemme niissä suomalaisen veljeskansamme sydämenlyönnit.

Vakuuttuneina siitä, että Tanskan ja Suomen kansat myös vastaisuudessa tulevat elämään vapaina ja toimimaan yhdessä ystävyyden ja keskinäisen ymmärtämyksen merkeissä, esitän Kuningattaren ja omasta puolestani mitä sydämellisimmät ja lämpimimmät toivotuksemme Suomen tulevaisuudelle.

Kohotan maljani Presidentti ja Rouva Kekkoselle sekä Suomelle ja koko Suomen kansalle.»

Presidentti vastaa:

»Teidän Majesteettinne,

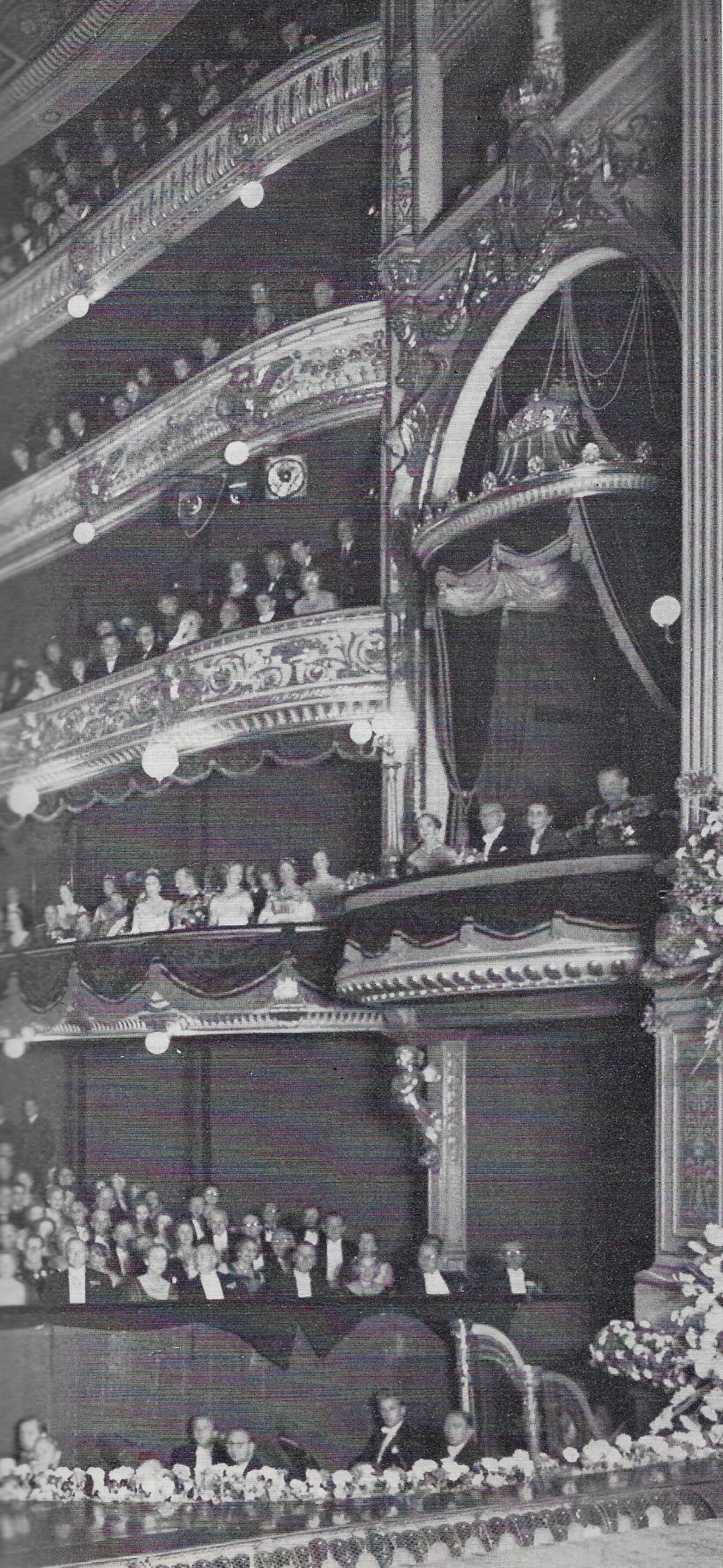
Olemme, vaimoni ja minä, iloisen odotuksen tuntein tervehtineet tätä vierailuamme Tanskaan ja olemme syvästi liikuttuneita osaksemme tulleesta sydämellisestä vastaanotosta. Minulle tuottaa suurta tyydytystä esittää Teidän Majesteetillenne sen vilpittömän, suorastaan veljellisen ystävyyden vakuutuksen, jota Suomen kansa tuntee Tanskan kansaa kohtaan.

Ne myrskyiset ajat, joita niin monet valtiot tässä kovasti koetellussa maanosassa ovat saaneet kokea, eivät valitettavasti säästäneet Tanskaakaan. Noina vaikeina vuosina opimme Suomessa korkeasti arvostamaan Tanskan miehekästä ja ylpeää rauhallisuutta, sen rohkeaa, lannistumatonta tulevaisuudenuskoa, sen määrätietoista taistelua vapauden ja riippumattomuuden puolesta.

Me suomalaiset muistamme ja tulemme aina kiitollisina ja liikuttuneina muistamaan sen suurenmoisen uhrivalmiuden, jota Tanskan kansa omista vaikeuksistaan huolimatta monien vuosien aikana osoitti meidän kansaamme kohtaan. Silloin solmitut siteet ovat kestäviä siteitä ja ne ovat pysyvästi vahvistaneet välillämme vallitsevaa yhteenkuuluvaisuuden tunnetta.»

Viitattuaan suomalaisten tanskalaisilta saamiin moniin arvokkaisiin vaikutteihin presidentti jatkaa:

Kuninkaallisen teatterin juhlanäytännössä. Oikealla kuninkaan aitiossa kuningaspari ja presidenttipari.

»Täällä Kööpenhaminassa Suomen edustajat ensi kerran osallistuivat Pohjoismaiden neuvoston kokouksiin. Me, joiden oli suotu olla silloin mukana, emme unohda pohjoismaisten ystävien meille valmistaman vastaanoton sydämellisyyttä.

On tuskin sattuma, että Tanskan pääkaupungin nimi niin läheisesti kytkeytyy pohjoismaiden yhteistyön tärkeisiin tapauksiin. Täällä allekirjoitettiin vuonna 1955 sosiaaliturvallisuutta koskeva yhteispohjoismainen sopimus ja muutamia viikkoja sitten sopimus passintarkastuksen poistamisesta pohjoismaitten välisillä rajoilla.

Nämä kaksi asiakirjaa ovat kuvaavia pohjoismaisen yhteistyön luonteelle, sen pyrkimyksille edistää yksilön vapautta ja turvata hänen olemassaolonsa. Paljon on vielä tekemättä. Mutta meitä kaikkia kannustaa yhtäläisesti uusiin ponnistuksiin tietoisuus niistä suurista edellytyksistä, jotka meillä on jatkuvalle menestykselliselle yhteistoiminnalle. Meillähän on niin monia yhteisiä piirteitä, katsantotapoja ja ihanteita, meidän maamme ovat kaikki suunnilleen samaa suuruusluokkaa ja meitä kaikkia elähdyttää sama tahto yhdistynein voimin omistautua rauhan toimille.

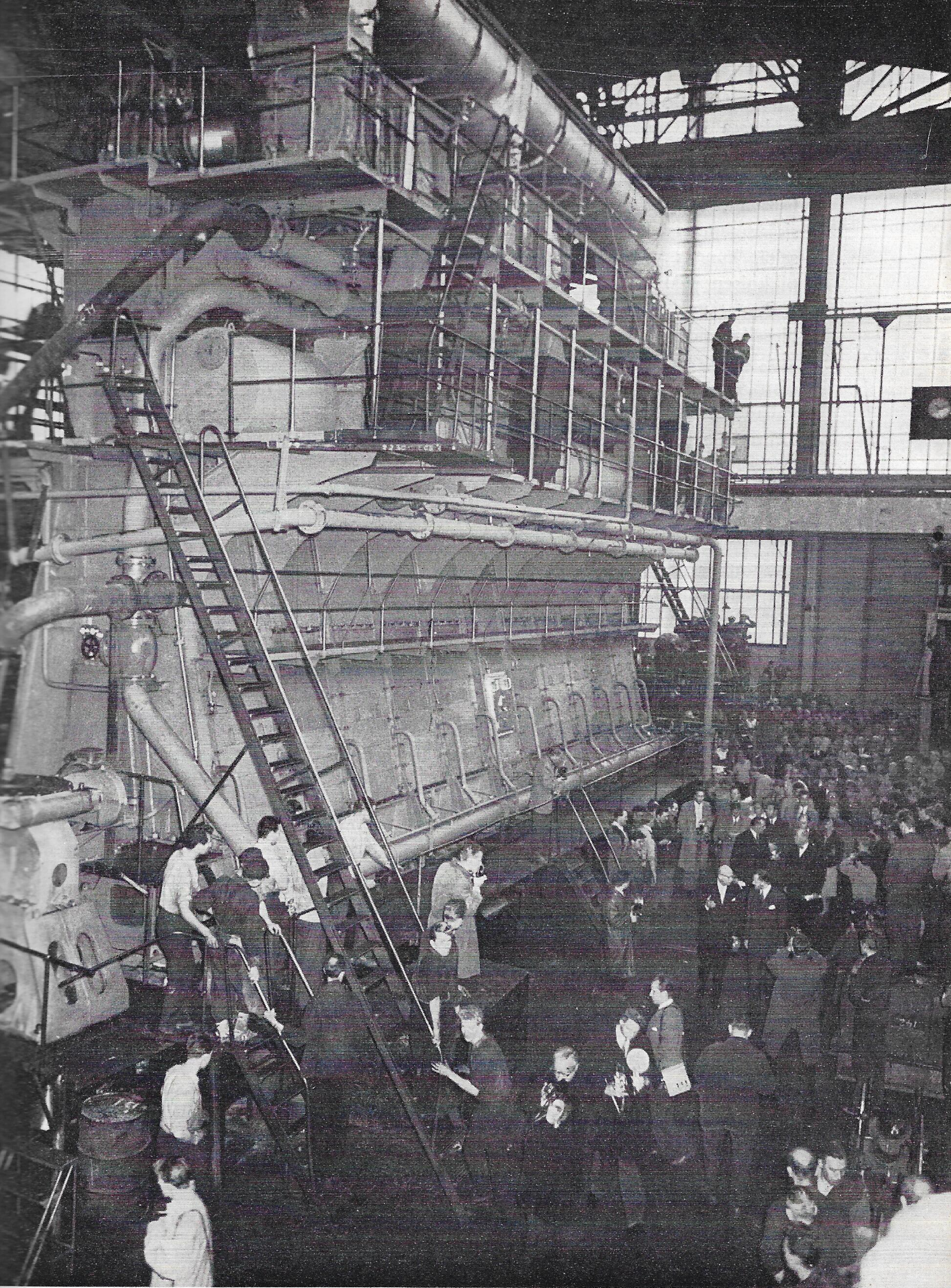
Saman pyrkimyksen rauhaan ja keskinäiseen ymmärtämykseen, mielenmalttiin ja keskinäiseen arvonantoon voidaan kai katsoa olevan tunnusomaisen sille yhteistyölle, jota maamme harjoittavat Yhdistyneitten Kansakuntien piirissä, tuossa korkealle tähtäävässä toiminnassa, johon maailman kansat ovat yhtyneet luodakseen yhdessä paremman maailman.

Teidän Majesteettinne,
Samalla kun esitän lämpimän kiitokseni niistä kauniista ja sydämellisistä sanoista, jotka Teidän Majesteettinne ystävällisesti esitti maalleni ja minulle, haluan lausua oman ja puolisoni hartaan toivomuksen, että hyvinvointi, onni ja menestys seuraisivat Teidän Majesteettianne ja Tanskan kansaa, toivomuksen, johon koko Suomen kansa yhtyy.

Kohotan lasini Teidän Majesteeteillenne, Tanskan Kuningashuoneelle, Tanskan valtakunnalle ja kansalle.»

Sama sävy kuin näissä puheissa oli myös molempien maiden lehdistöjen vierailua koskevissa selostuksissa ja kirjoituksissa.

Tanskan talouselämää esiteltiin Hillerödissä sijaitsevaan koetilaan ja koemeijeriin sekä Burmeister & Wainin dieselmoottoritehtaalle suunnatuin käynnein. Tanskahan on Euroopan ensimmäisiä maatalousmaita, ja käynti laitoksilla, joissa alan tutkimustyötä suoritetaan, on tietysti opettavaista. Tarkkaan oli käynnin ajankohta laskettu: sikalassa porsimassa ollut komea emakko synnytti sen aikana kuudennen yhdestätoista porsaastaan; se oli siis täsmälleen toimituksensa puolivälissä. Lähellä tilan rakennuksia sijaitsi minkkifarmi. Tutustuminen siihen merkitsi tietysti kaikille daameille ehtymätöntä mielenkiinnon kohdetta. Suomalaisen turkisjalostuksen suuri saavutus Finlandia-topaasi vaikutti erikoisuudelta, jota isännät mielellään esittelivät. Herrojen ilmeistä voi tehdä sen havainnon, ettei elävä minkki miestä säikytä, vaan päinvastoin on salamannopeine liikkeineen viehättävä katseltava. Henkensä menettänyt minkki säilyttää kyllä viehätyksensä, mutta muuttuu miessukukunnalle kauhuksi aivan muista syistä.

Vieraiden tungosta Burmeister & Wainin konepajan ja laivarakentamon mahtavissa tehdashalleissa.

Koemeijeriin tutustuminen antoi asiantuntijoille, joita suomalaisten vieraiden joukossa oli useita, varmasti monta hyödyllistä ajatusta. Olihan juuri tuohon aikaan oma meijerilaitoksemme uudessa kehitys- ja rakennusvaiheessa. Tuotteiden esittely toi tanskalaisille juustoille uusia ystäviä. Painoa ne vain tuntuivat lisäävän. Kun poistuessani meijeristä astuin puntarille, jossa päävieraat oli sisäänmentäessä punnittu, se näytti 125 kg. Alkoi jo tuntua hieman lämpöiseltä, kunnes ystävälliset matkakumppanit kertoivat seremoniamestarin »vain pikkuisen jalallaan auttaneen».

Burmeister & Wain on maailmankuulu teollisuuslaitos, joka on erikoistunut dieselkoneiden tuotantoon laivarakennusteollisuuden tarpeisiin. Eräät muutkin laivanrakennusteollisuuden alat kuuluvat sen ohjelmaan. Kiertokäynti kohdistui dieselmoottoritehtaaseen ja esittelyhuoneeseen. Konehallissa odotti tasavallan presidentin koekäynnistystä 12.500 hv:n vastavalmistunut laivamoottori. Lähtihän se käyntiin ja julisti jylisevällä tavallaan teollisuuslaitoksen tuotannon korkealle tasolle kunniaa.

Sosiaalisen huollon toimintatapoja ja sen kohteita esiteltiin kahden eri käynnin yhteydessä. Presidenttipari tutustui Kööpenhaminan kaupunginjohdon opastuksella asuntoalueeseen, joka oli rakennettu erityisesti vaikeissa oloissa elävien kaupunkilaisten tarvetta silmälläpitäen. Suuriperheisille tarkoitettujen asuntojen lisäksi oli rakennettu esimerkiksi sellaisia vaikeavammaisia ajatellen, jotka eivät omin avuin pysty liikkumaan, erityisiä huoneistoja, joista kynnykset oli poistettu ja joissa erilaisin laittein oli pyritty helpottamaan heidän toimiaan. Rouva Kekkonen kävi kuningattaren, hovin daamien ja matkalla seuranneen rouva Reenpään saattamana lastentarhassa, joka on saanut nimensä Tanskan prinssessoista nuorimman, Anne-Marien, mukaan. Lapset olivat vieraiden iloksi harjoittaneet näytelmän, jonka he suurella menestyksellä esittivät.

Varttuneiden taiteilijoiden esitykset oli sijoitettu toisen vierailupäivän illaksi. Kuninkaalliseen teatteriin oli järjestetty kaikki valtiovierailun puitteet täyttävä juhlanäytäntö, jonka ohjelmaan sisältyi kaksi kohtausta Verdin oopperasta Naamiohuvit ja Kuninkaallisen baletin esitys Graduation Ball (Lukuvuoden päättäjäistanssiaiset) monine taidokkaine ja riemastuttavine tanssiesityksineen.

Kööpenhaminan kaupungintalon vastaanotot ovat kuuluisia niillä tarjotuista pannukakuista. Erikoisuuksia ne ovatkin. Kun verrataan tavallista voileipää tanskalaiseen smörrebrödiin ja tavallista pannukakkua näihin kaupungintalolla tarjottaviin, niin ollaan suurinpiirtein oikeissa suhteissa. Mitä kaikkea hyvää niihin sisältyykään, sen tietävät kai vain valmistajat; paksuja ja monikerroksisia ne ainakin ovat.

Suomalainen arkkitehtipariskunta Ypyä oli voittanut suuren sairaalasuunnittelukilpailun; sairaalan rakennustyöt olivat vierailun aikana parhaillaan käynnissä. Tämä iso laitos oli suunniteltu 800 potilaspaikkaa käsittäväksi. Monen erikoisen ratkaisun lisäksi on sen leikkaussali harvinaisuus. Se on pallonmuotoinen, lattiatasoa tietenkään lukuunottamatta. Valaistus, jonka lähteet ovat katossa ja seinillä, kohdistuu huoneen keskipisteeseen: leikkauspöydälle. Käynti tässä sairaalassa ei sisältynyt varsinaiseen vierailun ohjelmaan, mutta tasavallan presidentti halusi tutustua tähän maanmiestemme aikaansaannokseen, ja hänelle

varattiin tietenkin siihen mahdollisuus. »Miten nyt on, kun ohjelma on muutenkin tiivis, eikö tasavallan presidentti rasitu liikaa», epäilivät isännät. »Eikö mitä, aika pitää käyttää tarkkaan.» Sopiva hetki saatiin varhaisesta aamusta. Ja kun oikein tarkkaan alkaa aikaa käyttää, niin löytyi vielä toinenkin väli, johon sopi sijoittaa käynti vanhan hyvän ystävän, Tanskan pitkäaikaisen urheilujohtajan, asianajaja Axel H. Pedersenin luona. Toisena vieraana oli tässä kauniissa kodissa Tanskan silloinen pääministeri, myöhemmin edesmennyt H. C. Hansen, sydämellisestä huumoristaan tunnettu valtiomies. Ymmärrettävää on, ettei tuo tapaaminen ollut pelkkää leikinlaskua. Syksyllä 1957 oli maailmassa monia valtiomiesten kahdenkeskisen ajatustenvaihdon arvoisia asioita.

Tanskan kuningas on tunnetusti kiinnostunut merenkulusta ja itse arvostettu merenkävijä. Kuninkaallinen perhe viettää joka vuosi osan kesästä aluksellaan Dannebrogilla käyden eri puolilla valtakuntaansa. Presidenttipari ja heidän seurueensa saivat tilaisuuden tutustua tähän kuninkaalliseen kulkuneuvoon Helsingöristä Kööpenhaminaan suoritetun matkan aikana. Loistavan kaunis sää ja Hänen Majesteettinsa ylläpitämä, pikku kujeitten sävyttämä pirteä mieliala tekivät matkasta verrattoman elämyksen. Piristävä, vapaammin muodoin tapahtunut kanssakäyminen eri vierailukohteiden välillä soi tervetulleen virkistyksen niin vieraille kuin isännillekin.

Virallinen valtiovierailu päättyi presidenttiparin Heidän Majesteettiensa kunniaksi Suomen suurlähetystössä tarjoamiin päivällisiin. Kruununperijättären ja kuninkaallisen perheen edustajien lisäksi olivat tilaisuudessa vieraina Tanskan hallituksen, sen hallinnon ja julkisen elämän sekä tanskalais-suomalaisia yhteyksiä vaalivien yhdistysten edustajia. Ystävältään asianajaja Pedersenilta oli tasavallan presidentti saanut lahjaksi erittäin pienikokoisen huuliharpun, jota presidentti väitti maailman pienimmäksi. Aterian päätyttyä hän viihdytti vieraitaan esittämällä huuliharppusooloja. Musiikkituokio muuttui kuitenkin pian tanskalais-suomalaiseksi yhteisesitykseksi pääministeri Hansenin yhtyessä leikkiin komealla laulunäänellään. Yhteishengessä ei tälläkään alalla ollut moitteen sijaa. Leikki ei kuitenkaan loppunut tähän. Seuraavaksi jouluksi sai tasavallan presidentti vastaanottaa Tanskan kuningasparilta tervehdyksenä Heidän Majesteettiensa Italiaan tekemän matkan aikana hankkiman perin pienen huuliharpun. Presidentin aikaisemmin käyttämä todettiin sen jälkeen maailman toiseksi pienimmäksi.

Kun vieraat varhain kuudennen päivän aamuna ottivat lentokentällä jäähyväisiä rakastettavalla arvokkuudella ja lämmöllä heitä hoitaneesta kuninkaallisesta isäntäväestään, saattoi se tapahtua jo sovitun jälleennäkemisen merkeissä. HM kuningas oli hyväksynyt tasavallan presidentin kuningasparille ja kruununperijättärelle osoittaman kutsun saapua vastavierailulle Suomeen. Seuraavana kesänä saivat suomalaiset nähdä Dannebrogin keinuvan Kruunuvuorenselän aalloilla ja pitää vierainaan kuningasparia ja kruununperijätärtä. Se tapahtui Sibelius-viikon aikana. Tanskan-matkalla tasavallan presidentti oli täyttänyt vielä erään tässä mainitsemattoman edusmiehen tehtävän. Hän oli välittänyt säveltäjämestarin tervehdyksen musikaalisesta lahjakkuudestaan tunnetulle Tanskan kuninkaalle.

Kilpailun jännitystä Holmenkollenilla kuninkaan aitiossa.

NORJA MAALISKUUSSA 1962

URPO LEVO

Tasavallan presidentti ja rouva Kekkonen suorittivat valtiovierailun Norjaan 8.—10. päivinä maaliskuuta 1961. Vierailu jatkui luonteeltaan yksityisenä vielä 11. ja 12. päivien ajan. Näin sulkeutui pohjoismaiden piiri. Suomen presidenttipari oli käynyt tervehtimässä kaikkia pohjoisia veljeskansoja.

Niistä monista piirteistä, jotka ovat Norjan ja Suomen kansoille yhteisiä, yksi on elävä kiinnostus urheiluun. Tällä seikalla oli oma merkityksensä valittaessa vierailujen ajankohtia. Molemmat valtionpäämiehet ovat urheilun ystäviä ja yhä vieläkin sen aktiivisia harrastajia. Talvisen Norjan urheilutapahtuma on Holmenkollenin hiihtokisat. Suuri tapahtuma Suomessa kesällä 1961 oli helsinkiläisen purjehdusseuran NJK:n 150-vuotisjuhlapurjehdus. Luonnollista oli ajoittaa vierailukäynnit siten, että kumpikin valtionpäämiehistä sai tilaisuuden olla mukana heitä kiinnostavissa urheilujuhlissa. Hänen Majesteettinsa Norjan kuningas jatkoi maahamme suorittamaansa virallista vierailua yksityisluonteisesti ja otti kunnioitettavin saavutuksin osaa mainitun juhlapurjehduksen kilpailuihin kansainvälisessä 5,5 m:n luokassa. Tasavallan presidentin ja rouva Kekkosen vierailu Norjaan jatkui epävirallisena juuri Holmenkollenin kisojen ajan.

Anker

Tiheänä muurina ottaa oslolaisyleisö vastaan korkeat vieraat.

Matka Osloon kävi kahdessa osassa. Ensin lentokoneella Tukholmaan ja sieltä edelleen junalla. Pysähtyminen Tukholmassa soi presidenttiparille tilaisuuden käydä tervehtimässä Heidän Majesteettejaan Ruotsin kuningasta ja kuningatarta.

Suurta vaivannäköä osoittaen oli Norjan pääkaupunki valmistautunut vastaanottamaan vieraitaan. Yksityiset liikehuoneistot, erityisesti Oslon pääväylän Karl Johanin kadun varrella, olivat somistaneet ikkunansa Suomi-aihein ja presidenttiparin valokuvin, lehdistö käsitteli monissa kirjoituksissa maatamme ja maittemme välisiä yhteisiä kysymyksiä koskettelevia aiheita, elokuvateattereissa esitettiin suomalaisia filmejä. Hyvin olivatkin norjalaiset tietoisia presidenttiparin tulosta ja lämmin oli se mielenkiinto, jota koko vierailun ajan heitä kohtaan osoitettiin. Sai sen varman vaikutelman, että norjalaisen ja suomalaisen on helppo lähestyä toisiaan.

Ruotsin kuningas oli asettanut vaununsa tasavallan presidentin käytettäväksi, ja kun Ruotsin ja Norjan raja ylitettiin keskellä yötä, presidenttipari matkusti pitkälle Norjan puolelle ruotsalaisessa vaunussa. He siirtyivät aamulla erikoisjunaan liittyneeseen Norjan kuninkaan salonkivaunuun, jossa sitten tapasivat vastaantulleen norjalaisen seurueen ja suurlähettiläämme puolisoineen.

Oslon itäisellä asemalla oli kuningas Olav V prinsessoineen vastassa. Presidentti tarkasti kuninkaallisen kaartin asettaman kunniakomppanian, tapasi muut vastassa olleet valtiovallan ja julkisen elämän edustajat sekä siirtyi kuninkaan saattamana juhlaliputettujen, eri aselajien kunniaosastojen ja sankkojen yleisömuurien reunustamia katuja kuninkaalliseen linnaan. Linna sijaitsee korkealla kukkulalla, hiukan sivussa keskikaupungilta ja on laajan puistoalueen ympäröimä. Näköala avautuu yli kaupungin ja yli vuonon. Paikka on ehkä — muiden maiden vastaaviin verrattuna — hieman yksinäinen, mutta se on rauhaisa ja nousee komeasti ylöspäin pääkadulta.

Norjan kansa vaalii kaatuneitten isänmaanystävien muistoa Akershusin linnoitukseen pystytetyn muistomerkin luona. Sen sijoituspaikka liittyy vastarintaliikkeen vaiheisiin. Kuninkaallisessa linnassa nautitun lounaan jälkeen tasavallan presidentti teki muistomerkille kunniakäynnin ja laski seppeleensä. Hiljalleen voimistunut rumpujen pärinä, joka vähitellen muuttui soittokunnan soittamaksi surumarssiksi, loi tilaisuudelle vaikuttavan taustan.

Akershusin linna vastaa täydellisesti mielikuvaa viikinkien kuninkaan linnasta. Sen vanhimmat osat on rakennettu viikinkien loistokaudella, aivan tämän vuosituhannen alussa. Vuosisatojen kuluessa on rakennettu lisää, tulipalot ovat hävittäneet eräitä osia ja aivan samalla tavoin kuin on laita yleensä vanhojen linnojen, ovat vaihtelevat kohtalot jättäneet Akershusiinkin jälkensä. Vierailukäynnin aikana oli linnassa menossa restaurointityöt. Tarkoitus oli saattaa se pääasiassa siihen asuun, jossa se oli renesanssi-aikana, mahdollisimman paljon alkuperäistä säilyttäen. Linnaan on järjestetty sen vaiheita kuvaavia esittelykaappeja, eräitä vanhoja arvoesineitä on asetettu näytteille, mutta suoranaista museota siitä ei tehdä. Sitä tullaan käyttämään valtiollisissa edustustilaisuuksissa, kansainvälisissä kokouksissa, valtakunnallisissa juhlissa jne. juhlahuoneistona. Monet linnanpihat, sokkeloiset holvikäytävät ja portaikot sekä pitkät, matalat, honkalank-

kuisin lattioin ja katoin sisustetut salit varmasti antavatkin siellä järjestettäville tilaisuuksille omalaatuisen taustatunnelman.

Tähän Norjan entisaikojen kuninkaiden asuntoon ja taistelulinnaan tapahtunutta tutustumiskäyntiä seurasi nykyajan kuninkaallisessa linnassa tarjottu komea juhlapäivällinen. Välittömästi ennen sen alkamista tapasi presidenttipari Oslossa toimivat eri ulkovaltojen edustajat.

Päivällispuheessaan Norjan kuningas kosketteli maittemme välisiä suhteita mm. seuraavasti:

»Minulle tuottaa erinomaisen suurta iloa saadessani tänään omasta ja koko Norjan kansan puolesta toivottaa Teidän Ylhäisyytenne sydämellisesti tervetulleiksi Norjaan. –

Huolimatta monissa suhteissa ilmenevistä ulkonaisista erilaisuuksista Suomen ja Norjan kansoilla on paljon yhteistä sekä tärkeitä kosketuskohtia, osittain luonnon antamia ja osittain luonteeltaan historiallisia. Tästä johtuu, etta suomalaiset ja norjalaiset tuntevat läheisin sitein kuuluvansa yhteen, ja kun Suomi sai paikkansa vapaitten ja riippumattomien valtioiden joukossa, tervehdittiin sitä Norjassa mitä suurimmalla ilolla ja lämpimin onnentoivotuksin. Meidän kansallamme oli ehkä erityisiä edellytyksiä ymmärtää Suomen kansan tunteita.

Molemmat maamme kohtaavat toisensa ammoisista ajoista korkealla pohjoisessa, ja vaikkakin raja kulkee tuulen pieksemien ja karujen seutujen läpi, se ei ole estänyt vilkasta kanssakäymistä suomalaisten ja norjalaisten kesken. Se läheinen ystävyys ja lämmin molemminpuolinen sympatia, joka täällä on juurtunut, ei vähiten ole johtunut niistä monista sukulaissiteistä, joita vuosien kuluessa on solmittu rajan yli, rajan, joka ei erota meitä toisistaan. Ja minä uskon, että meidän aikamme, joka tarjoaa niin monta keinoa voittaa luonnonesteet, tulee jatkuvasti lisäämään kahden samanhenkisen kansan kosketuksen ja yhteistyön mahdollisuuksia.

Meidän aikanamme erottavat useita kansoja epäsopu ja väärinkäsitykset. On onni, että Suomen ja Norjan välillä ei ole olemassa minkäänlaisia ristiriitoja ja erimielisyyksiä, vaan että päinvastoin niiden välillä vallitsee syvä ja voimakas yhteenkuuluvaisuuden, keskinäisen luottamuksen ja kunnioituksen tunne. Vieläpä sodan onneton aika, josta johtuivat maittemme erilaiset kohtalot ja joka asetti kansamme mitä ankarimmille koettelemuksille alttiiksi, ei järkyttänyt tätä perussävyä Suomen ja Norjan välisissä suhteissa. –

Kun Suomi ja Norja sotien jälkeen ovat koettaneet ratkaista kansalliset turvallisuusprobleemansa eri tavoin, ovat maittemme kohtalot ja kokemukset sotien vuosina olleet tälle valinnalle ratkaisevia. Mutta maittemme politiikan päämäärä on sama, nimittäin vapautemme turvaaminen ja kykyjemme mukainen osallistuminen rauhan valmistamiseen maailmassa.

Tuskin milloinkaan on maittemme välinen yhteistyö ollut läheisempää kuin meidän päivinämme, ja sekä Pohjoismaiden neuvostossa että pohjoismaiden ulkoasiainministerien säännöllisissä kokouksissa lasketaan perustus lisääntyvälle yhteistyölle monella alalla. On toivottavaa, että Suomi ja Norja yhdessä meidän pohjoismaisten veljeskansojemme kanssa tapaavat toisensa yhä useammin avoimessa ja luottamuksellisessa yhteistyössä yhteisten etujen ja päämäärien hyväksi.

Presidentti Kekkonen tervehtii seppeleen laskun jälkeen kunniavartiostoa norjalaisten vapaussankarien muistomerkillä Akershusin linnoituksessa. Presidentistä oikealla kuningas Olav V.

Norjassa me pidämme tätä hyvin tärkeänä ja me koetamme osallistua sen kehityksen edistämiseen, joka on tapahtunut tarkoituksella lisätä pohjoismaiden yhteistyötä sodan jälkeisinä vuosina.

Suomen toivomus liittyä Euroopan vapaakauppaliittoon, jossa Norja on mukana, on myös saavuttanut Norjan täyden tuen. Me pidämme erinomaisen arvokkaana sitä, että Suomi yhdessä muiden Skandinavian maiden kanssa on tahtonut osallistua EFTA:an, ja meitä ilahduttaa Norjassa, että tämä asia on ratkaisunsa edessä.

Taistelussa turvata rauha ja vapaus maailmassa ja varmistaa välttämätön ja nopea taloudellinen kehitys voi pienten maiden kuten Norjan ja Suomen antama esimerkki osoittautua hyvin hyödylliseksi. Tehokkaina ja elävinä demokratioina, joilla on sama käsitys yksilön oikeudesta ja vapaudesta yhteiskunnan asettamien kehysten puitteissa, meidän maamme voivat arvokkaalla tavalla osallistua työhön rauhan ja edistyksen turvaamiseksi koko maailmassa ottamalla aktiivisesti osaa kansainväliseen yhteistyöhön Yhdistyneitten Kansakuntien maailmanlaajuisissa puitteissa. Sopusointuisesti yhteistyötä harjoittava Pohjola voi antaa huomattavan panoksen siihen vaarantäyteiseen, mutta samalla niin toiveikkaaseen murrosaikaan, jota maailma nyt läpikäy.

Toivon, että Teidän Ylhäisyytenne vievät Norjan käynniltään valoisia ja hyviä muistoja, jotka tähdentävät niitä lämpimiä ystävyyden tunteita, joita kaikki norjalaiset tuntevat Suomen kansaa kohtaan.

Näillä sanoilla esitän maljan Heidän Ylhäisyyksilleen Suomen Presidentille ja Rouva Kekkoselle, Suomelle ja Suomen kansan valoisalle ja onnelliselle tulevaisuudelle.»

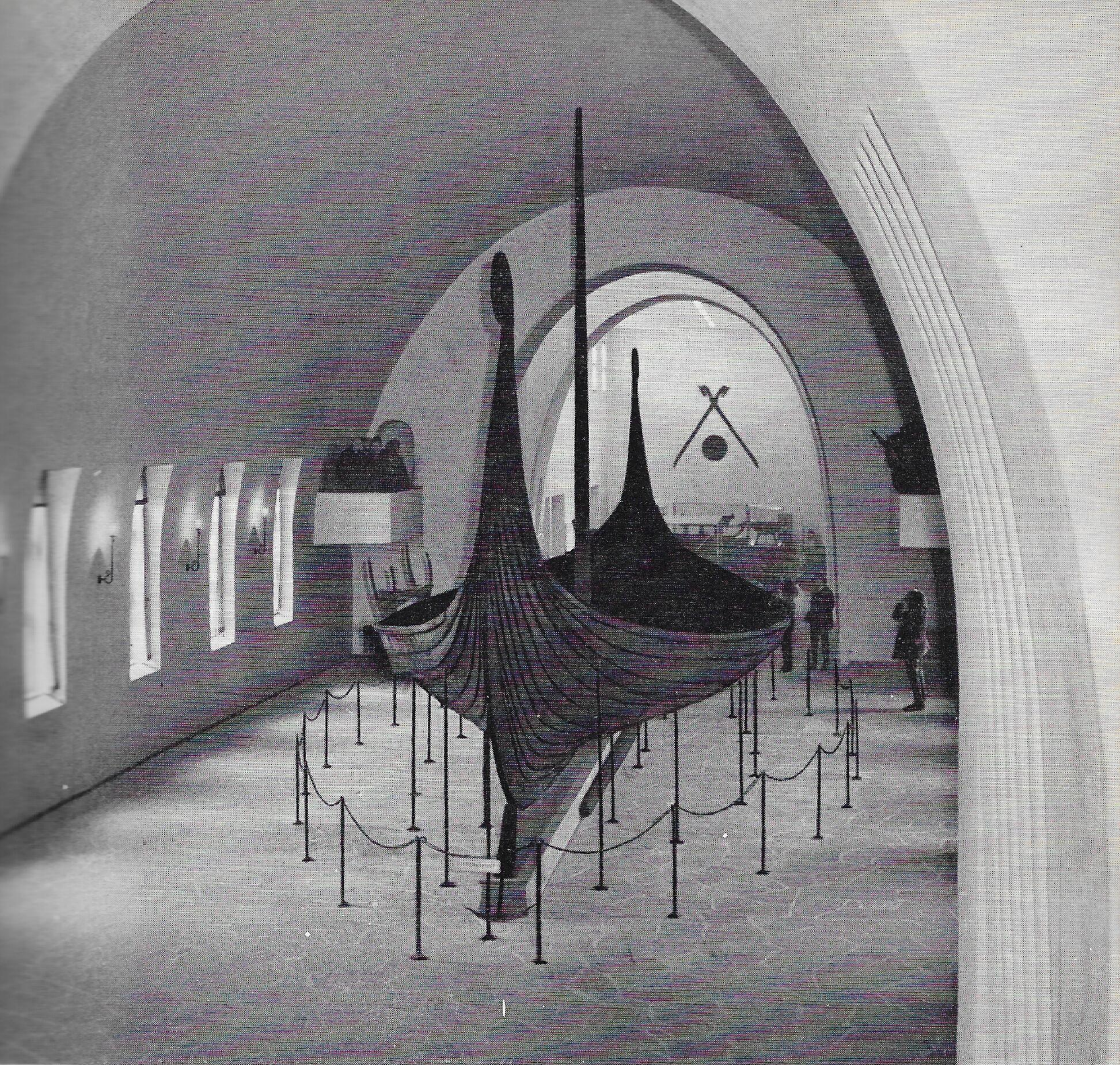
Vastauspuheessaan presidentti puolestaan sanoi:

»Pyydän Teidän Majesteettianne vastaanottamaan vaimoni ja omat parhaat kiitokseni niistä ystävällisistä sanoista, joilla Teidän Majesteettinne on lausunut meidät tervetulleiksi Norjaan. —

Pohjolan veljeskansa Norja on Suomen sydäntä lähellä. Meillä on pitkä yhteinen maaraja, yli 700 km. Mutta kuten Teidän Majesteettinne juuri sanoi, se ei meitä erota. Päinvastoin kulkevat tämän rajan yli kahden samanlaisen valtio- ja kulttuurimuodon omaavan valtakunnan väliset särkymättömän ystävyyden lukemattomat siteet.

Taloudellisella alalla voidaan uutena ja tervetulleena ilmauksena Norjan ja Suomen välisten suhteitten vahvistamisesta mainita tuotantoyhteistyö Norjan kalastusteollisuuden ja meidän elintarviketeollisuutemme välillä. On osoittautunut, että tämän yhteistyön pohja on luja ja olisi toivottavaa, että ensimmäinen norjalais-suomalainen yhtiö, Norfinn A/S, muodostaisi alun laajennetulle ja vielä läheisemmälle yhteistyölle Norjan ja Suomen yritysten välillä samoin kuin Kirkkoniemeen suunniteltu puunjalostustehdaskin. Se ilahduttava tasapaino ja monipuolisuus, joka on saavutettu kauppavaihdossamme kahden viime vuoden aikana, on sekin osaltaan ilmaus taloudellisten ja muitten suhteitten vilkkaudesta, joissa äsken avattu lentolinja Helsingin ja Oslon välillä muodostaa tärkeän tekijän.

Mutta suomalainen ei voi olla ajattelematta Norjaa urheilun ja ennen kaikkea

Vasemmalla olevalta parvekkeelta ihailee presidentti seurueineen viikinkien purren uljasta kauneutta.

talviurheilun luvattuna maana. Holmenkollenin nimellä on Suomessa maagillinen kaiku, ja Bislet palauttaa mieliin norjalaisten luistelijoitten maailmankuulut saavutukset. Norja ja Suomi ovat kumpikin urheilua harjoittavia ja urheilua rakastavia kansakuntia. Yhteiset kilpailut milloin Norjan milloin Suomen maaperällä ovat varmasti merkinneet paljon maittemme välisten ystävyyssiteitten vahvistamisessa. Tässä yhteydessä haluan erityisesti mainita kilpapurjehduksen, johon norjalaisten osanotto Nyländska Jaktklubbenin kilpailuissa ensi kesänä tulee olemaan voimakas ja arvokas.

Teidän Majesteettinne tapaan en minäkään halua jättää mainitsematta muutamia muita aktiivisia ilmauksia vanhastaan läheisten norjalais-suomalaisten suhteitten vahvistumisesta ja lujittumisesta. Norjan—Suomen yhdistys on jälleen herätetty henkiin. Norjan—Suomen viikkoja on järjestetty, ja tänä vuonna on Hammerfest toisen kerran tällaisen yhteisen viikon isäntä. —

Norjan kulttuuri on monella eri tavalla voimakkaasti vaikuttanut suomalaiseen elämään ja ajatustapaan. Norjan suuret kirjailijat olivat useiden vuosikymmenien aikana eräs 1800-luvun lopun ja tämän vuosisadan alun nuoren suomalaisen kirjallisuuden tärkeimpiä innoituksen lähteitä. Yhteenvetona Norjan suurten kirjailijoiden merkityksestä Suomen kulttuurielämälle saanen lainata suomalaisen kirjailijan Juhani Ahon seuraavia sanoja: 'Norjan kirjallisuus tuli meille yhtä rakkaaksi kuin omamme ja työnsi osittain Ruotsin kirjallisuuden taka-alalle. Norjan kieli oli meille kulttuurikieli ja kärsivällisesti tavasimme jopa Garborgin kirjojen erikoista kansankieltä.'

Huolimatta ideologisista ja poliittisista vastakohdista lienevät kai kaikki ihmiset lännessä ja idässä, pohjoisessa ja etelässä, yhtä mieltä siitä, että sota on ihmiskunnan pahin vitsaus ja ettei mikään päämäärä voi siksi olla suuriarvoisempi kuin epäitsekäs ja väsymätön työ rauhan säilyttämiseksi. Tämän korkean päämäärän toteuttamiseksi tulee kaikkien kansojen yhdistää voimansa ja pyrkimyksensä.

Kiitollisuudella ja mieli lämpimänä sen vastaanoton johdosta, joka tässä maassa on tullut vaimoni ja minun osaksi, kohotan lasini ja esitän maljan Teidän Majesteetillenne, Norjan kuningashuoneelle ja koko Norjan kansalle, sen onneksi ja menestykseksi.»

Käynti Akershusin linnoituksessa oli jo johdattanut vieraat maan menneisyyteen. Erityisen vaikuttavalla tavalla sai kosketuksen tämän viikinkien maan historiaan tutustumiskäynnillä vuosisadan vaihteen kummallakin puolen suoritetuissa kaivauksissa tehtyihin viikinkilaivojen löytöihin. Avaraan, pohjapiirrokseltaan ristinmuotoiseen museorakennukseen sijoitetut kolme laivaa sekä eräät samassa paikassa säilytettävät, kaivauksien yhteydessä löydetyt esineet ovat nähtävyyksiä, joita ei missään muualla voi tavata. Laivojen puhtaat linjat, puutyön ja erityisesti koristeveiston korkea taso suovat katselijalle ihailun täyttämää iloa. Suorastaan vaikea on lähteä niiden luota pois. Käynti historiallisen museon muinaisesinekokoelmissa täydentää tutustumista viikinkilaivoihin, siellä kun on pääosa esineistöä, joka kaivauksien yhteydessä löydettiin.

Lujasti nykyajassa on kiinni vierailu Haldeniin, n. 90 km Oslosta kaakkoon Idde-vuonon rannalla sijaitsevaan pieneen teollisuuskaupunkiin. Tosin on

täälläkin merkittävä menneisyyteen liittyvä muisto. Kaupunkikuvaa hallitsee Fredrikstenin linnoitus, joka nyt erottuu sumusta vain kajastuksena. Se on paikka, jossa Ruotsin kuningas Kaarle XII kohtasi matkansa pään. Epäedullinen sää estää pistäytymisen linnoituksessa. Käynnin varsinainen kohde on atomivoimalaitos. Voimalaitoksen reaktori sijaitsee syvällä kalliossa. Uraanielementeistä tuleva lämpö kehittää höyryä paineenalaisessa säiliössä kiehuvasta vedestä. Höyry siirretään putkistoja myöten sitten käyttäjilleen. Välittömässä läheisyydessä on näistä eräs, suuri paperitehdas. Reaktorin raaka-aine on pohjoismaista — raskas vesi ja luonnon uraani. Laitos on alunperin rakennettu kokeilutarkoituksiin; presidentin vierailun aikana oli yhteistoiminnassa kolmetoista eri maata, niiden joukossa myös Suomi. Vierailijaa ilahdutti varmasti norjalaisten isäntien antamat kiittävät lausunnot yhteistyöstään alan suomalaisten tiedemiesten ja laitoksessa parhaillaan työskentelevien suomalaisten tutkijain kanssa. Sisäänkäynti itse voimalaitokseen on monimutkaisempaa kuin käynti pankin holviin. Rintataskuun pannaan säteilymittari, ja vain määrätty luku henkilöitä saa kerrallaan kulkea kaksinkertaiset valtavat kääntöovet käsittävän käytävän kautta. Suuret käyttöhallit muistuttavat paljon meidän sähkövoimalaitoksiamme, ja itse asiassa samastahan onkin kysymys, voimalähde vain on toinen. Säteilytartuntaa ei kenenkään tarvinnut pelätä, reaktori oli suljettu käynnin ajaksi.

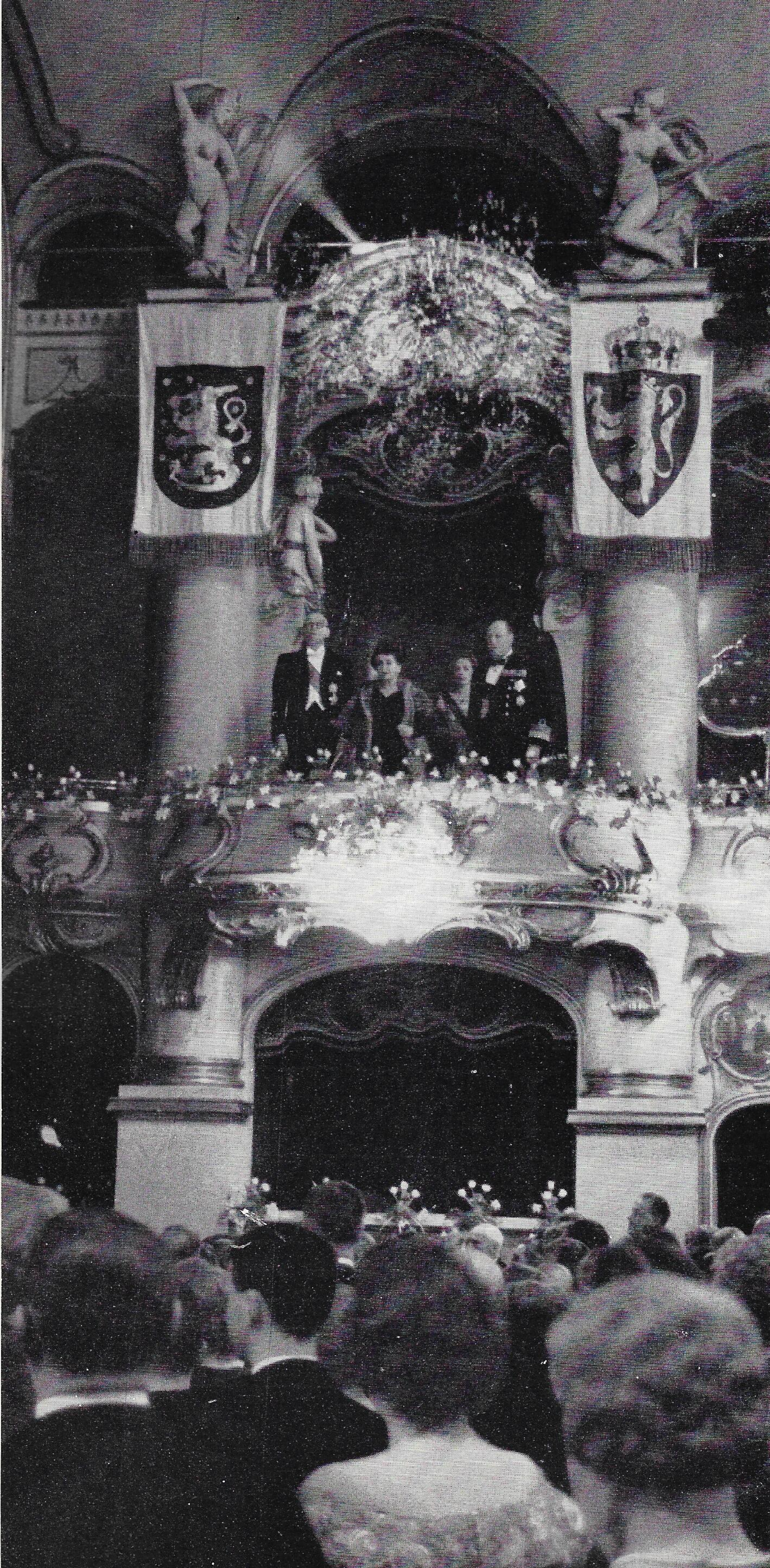
Norjalaiset ovat syystä ylpeitä saavutuksistaan taide-elämän eri aloilla. Esittelyn kohteina olivat taidegalleria ja kansallismuseo, jotka sisältyivät rouva Kekkosen ohjelmaan, sekä näyttämötaide, joka esittäytyi Kansallisteatterissa järjestetyssä juhlanäytöksessä.

Norjan kansallismuseossa keskityttiin erityisesti katselemaan ryijyjä, mattoja ja koriste-esineitä. Pukineosastolla saatiin todeta, että karjalaisten ja norjalaisten vanhojen pukimien välillä vallitsee silmiinpistävä yhtäläisyys, seikka, jonka syitä ei varmuudella ole pystytty selittämään.

Kansallisteatterin juhlanäytöksen näytelmä oli Ibsenin 'Hedda Gabler'. Vaikuttava esitys, maan ensimmäisten näyttelijäin loistava tulkinta, johon myös suomalainen yleisö myöhemmin keväällä sai Helsingissä tutustua teatterin vieraillessa meillä.

Suurlähetystössämme järjestettiin kaksi tilaisuutta. Toisessa presidenttipari tapasi Norjassa asuvia suomalaisia, ja toisessa he tarjosivat päivällisen HM kuninkaan kunniaksi. Suurlähetystö oli saanut, eräät teknilliset vaikeudet voitettuaan, pystytetyksi pihalleen suomalaisen saunan, ja suurlähettilään harras toive oli, että se tulisi tämän vierailun aikana vihityksi. Valitettavasti ei aika sallinut vieraille enempää kuin vain saunaan vilkaisemisen. Presidenttiparin juhlapäivällisiin päättyi valtiovierailun virallinen osa.

Vierailun epäviralliset päivät presidenttipari vietti kuningas Olavin henkilökohtaisina vieraina. He asuivat nämä päivät Holmenkollenin naapuriharjanteella Voksenkollenilla sijaitsevassa Kongsseterenissä, kuninkaan yksityiskäytössä olevassa urheilumajassa, josta avautuu aivan suurenmoinen näköala yli Oslon vuonon, yli kaupungin ja sen jylhän ympäristön. Mitä soveliainta hiihtomaastoa siis. Kun ensimmäinen päivistä oli keväisen aurinkoinen ja kaunis, käyttivät kuningas ja tasavallan presidentti hyväkseen tilaisuutta seurata Holmen-

Holmenkollenin 50 km:n hiihdon voittaja Sverre Stensheim on saanut presidentti Kekkosen lahjoittaman kunniapalkinnon.

< *Norjan kansallisnäyttämön kuninkaanaitio. Kuningas Olavin takana emännyyttä vierailun ajan hoidellut prinsessa Ragnhild.*

kollenin 50 km:n kilpailua maastossa. Norjan hiihtoliiton johtomiehet toimivat heidän oppainaan n. kolmisen tuntia kestäneen hiihtoretken aikana. Kilpailun ratkaisuvaiheen lähestyessä saapuivat valtiopäämiehet hiihtäen, valtavien yleisömassojen tervehdysten seuraamina, Holmenkollenin hiihtostadionille protokollan edellyttämässä järjestyksessä.

Tasavallan presidentti oli lahjoittanut 50 km:n kilpailuun kunniapalkinnon, ja hyvin soveliasta oli, että sen voittajaksi tuli norjalainen. Mutta uskon presidentin odottaneen suomalaisten menestystä hieman paremmaksi kuin se oli. Eihän asiasta puhetta ollut, mutta sattuu peräti harvoin, että Suomen tasavallan päämies on ulkomailla seuraamassa jotakin urheilutapahtumaa, ja silloin juuri kohtaa epäonni joukkuettamme.

Norjalaiset puhuttelevat kuningastaan käyttämällä nimitystä »Herre Konge», siis Herra Kuningas. Meikäläisestä se tuntuu hieman oudolta. Presidentti kuulosteli sitä aikansa ja tiedusteli sitten: »Onko asia todella näin? Suomen urheilupiireissä on kolmisenkymmentä vuotta laskettu leikkiä Claes Thunbergin kustannuksella, joka käytti juuri tuota puhuttelunmuotoa kuningas Haakonin onnitellessa häntä, kun Thunberg oli saavuttanut maailmanmestaruuden Bislettillä. Nyt huomaan, että Klasu olikin oikeassa ja me kaikki muut olemme olleet väärässä. Oppia ikä kaikki.»

Toisena kilpailupäivänä oli epäonni säässä, sumu peitti Holmenkollenin seudut, ja näin jouduttiin suunnitellusta hiihtomatkasta luopumaan.

Viikonvaihteen epävirallinen luonne soi presidentille tervetulleen mahdollisuuden tavata vanhoja hyviä ystäviään urheiluvuosilta. He kokoontuivat asianajaja Tendelandin luo ja presidenttipari nautti päivällisen heidän seurassaan.

Norjan kuningas osoitti presidenttiparia kohtaan aivan erityistä huomaavaisuutta näiden vierailun epävirallisten päivien kuluessa kokoamalla perheensä heitä tapaamaan. Se ei ollut niinkään yksinkertainen asia kuin saattaa ensi kuulemalta tuntua. Prinsessa Ragnhild eli rouva Lorentzen oli lentänyt Rio de Janeirosta hoitamaan emännyyttä valtiovierailun ajan, ja hänen puolisonsa, laivanvarustaja Lorentzen, lensi sieltä Osloon täksi viikonlopuksi. Kruununprinssi Harald, joka opiskeli Englannissa, saapui sieltä. Vain prinsessa Astrid eli rouva Ferner ja hänen puolisonsa, johtaja Martin Ferner, asuivat tuolloin pysyväisesti Oslossa.

12. päivän illalla lähti lentokone, epävirallisten jäähyväismenojen jälkeen, Fornebun lentokentältä kohti kotimaata. Takana oli jälleen hyvin miellyttävä vierailukäynti, miellyttävä sekä sen viralliselta että epäviralliselta osalta. Myös tällä kerralla saattoi presidenttipari kiittäessään esittää isännilleen lämpimän tervetulotoivotuksen vastavierailulle. Samalla päättyi myös vierailujen sarja, joka Norjan kuninkaan Olav V:n Suomen vierailun jälkeen täyttyi lopullisesti. Suomen ja kaikkien pohjoismaiden välillä oli sotien päätyttyä suoritettu molemminpuoliset valtiovierailut ja siten korkeimmalla tasolla vahvistettu vanhat perinteelliset siteet. Nämä vierailut olivat osoittaneet, että erilaisista edellytyksistä huolimatta on olemassa yhteinen historiallisiin tekijöihin perustuva pohja ja syvältä kumpuava valmius rakentaa yhteisin pyrkimyksin ja yhteistoimin pohjolan kansojen itsenäistä ja onnellista tulevaisuutta.

Prinsessa Astrid ja hänen puolisonsa toimitusjohtaja Martin Ferner tulossa vastaanotolle.

III

MATKAT NEUVOSTOLIITTOON

Lähes kolmikymmenasteiselta helteeltä suojattiin presidentti Voroshilovia sateenvarjolla hänen pitäessään lentokentällä tervetulopuhetta. Presidentti Kekkonen ja ulkoministeri Hynninen oikealla.

KIERTOMATKA TOUKOKUUSSA 1958

LEENA ILMARI

Toukokuun kymmenenä viimeisenä päivänä 1958 tasavallan presidentti seurueineen teki maantieteellisiltä mitoiltaankin huomattavan valtiovierailun Neuvostoliittoon; matkan kokonaispituus kohonnee yli 10.000 km:n. Pääasiassa ystävällisiä puheita ja hauskoja elämyksiä, mutta myös muutama tiivis neuvottelu mahtui retken puitteisiin. Vierailu sujui kauttaaltaan onnellisissa merkeissä ja läsnäolleista tuntui lujasti siltä, että juuri tällä matkalla luotiin lopullisesti pohja sille luottamukselle ja ystävyydelle, mistä Suomen ja Neuvostoliiton kesken on syytä ja oikeus puhua.

Moskovan katuja vaeltaessaan, Kremlin torneja katsoessaan, suurkaupungin elämää seuratessaan voisi helposti luulla, ettei läntisen pienen naapurimaan Suomen presidentin vierailu tämän kaupungin ja tämän suunnattoman valtakunnan elämässä suuriakaan merkitse, että se hukkuu kuin pisara mereen. Sitä suurempi on suomalaisen yllättynyt ilo hänen havaitessaan, että presidentti Urho Kekkosen saapuminen Moskovaan aurinkoisena toukokuun päivänä tuo oman selvän leimansa sen päivän arkeen. Katuja on suljettu ja ihmiset kaikkialla tietävät, mistä syystä ne on suljettu, ketä tänne odotetaan. Vnukovon lentokentälle, jonne

Lapset ovat Neuvostoliitossa suloisia: välittömiä ja ilmeikkäitä. Pieniä koulutyttöjä Leningradin lentokentällä Suomen presidenttiä vastassa.

presidentti saapuu, on kaupungin keskustasta matkaa kolmisenkymmentä kilometriä. Tuon pitkän tien varrelle on kertynyt ihmisiä tuhatmäärin, ja koko reitti on koristettu Suomen ja Neuvostoliiton lipuin. Työläisillä lienee ruokatunti tai he ovat muuten keskeyttäneet työnsä, joka tapauksessa heitä seisoo rakenteilla olevien talojen vieressä ja työpaikkojensa lähellä suojapuvuissa, työvaatteissa. Koululaisia on tien varrella luokittain, pienillä tyttösillä kukkia käsissään. Ja jopa sairaaloitten potilaat raitaisissa vaatteissaan ja hoitajat valkoisissaan ovat tulleet sairaalan aidan taakse katsomaan vierailevan valtionpäämiehen autokulkueen menoa ja huiskuttamaan kättään vieraille. Ihan tuntuu juhlalliselta ajaa samassa kulkueessa ja nähdä tämä kaikki.

Hauskimmaksi välähdykseksi vastaanotosta lentokentällä jäi herrojen Voroshilovin ja Hrushtshevin yllättynyt ja hyvää mieltä uhoava hymy silloin, kun presidentti Kekkonen tervehdyspuhetta pitäessään lausui sen lopun myös venä-

jäksi ennen kuin tulkki kiirehti kääntämään isäntien kielelle koko puheen. Asiantunteva venäläinen taho vakuutti, että presidentin venäjänkieliset lauseet sujuivat erinomaisen hyvin ja luistavasti ja ääntäminen oli moitteetonta. Näyttää siltä, että presidentti Kekkonen on nähnyt melkoisesti vaivaa ja päässyt venäjänkielen taidossa myös tuloksiin. Ja helposti saattoi havaita, että Suomen presidentin huomaavainen vaivannäkö teki isäntiin vaikutuksen. Mutta oli kielitaitoa toisellakin puolen. Mikäli kuulin oikein, vastasivat sekä presidentti Voroshilov että ministerineuvoston puheenjohtaja Hrushtshev presidentti Kekkosen ensimmäiseen venäjänkieliseen tervehdyssanaan lausumalla reippaasti »Terve», johon presidentti Kekkonen puolestaan virkkoi »Terve, terve».

Mitä lentokentällä puhuttiin? Presidentti Voroshilov korosti Suomen ja Neuvostoliiton välisen ystävällisen yhteistyön olevan loistava näyte erilaisen valtio- ja yhteiskunnallisen järjestelmän omaavien maiden rauhanomaisesta rinnakkaiselosta. Se on hyvänä esimerkkinä viisaasta ja tuloksellisesta maiden välisten pulmien ratkaisemisesta.

Ja presidentti Kekkonen löysi varmasti oikeat sanat esittäessään ilonsa ja toivomuksensa saada nähdä neuvostoihmisiä jokapäiväisessä työssään rakentamassa maataan ja yhteiskuntaansa. »Tervehdin kaikkia Neuvostoliiton työntekijöitä hallituksessa ja virastoissa, tehdassaleissa, kaivoksissa ja pelloilla. Tuon teille sydämelliset terveiset naapurimaastanne Suomesta.»

Lentokentän helteessä presidentti Voroshilov näytti jonkin verran kärsivän kuumuudesta, ja hänen pitäessään puhettaan suojattiin häntä auringonpaahteelta mustalla sateenvarjolla. Ministerineuvoston puheenjohtaja Hrushtshev sen sijaan ei näyttänyt kärsivän auringosta eikä mistään muustakaan, vaan uhkui hyvinvointia. Tähän liittyi myös hyväntahtoisuutta, josta voin kertoa esimerkin.

Kun presidentti seurueineen suoritti heti tulonsa jälkeen virallisen käynnin hänen luokseen ministerineuvostoon — käytyään sitä ennen Voroshilovin luona, missä oli viivytty muutama minuutti yli aikataulun — käyskenteli herra Hrushtshev suuressa huoneessaan pitkää pehmeätä itämaista mattoa myöten edestakaisin ja vilkaisi samalla rannekelloaan juuri sillä hetkellä, jolloin valokuvaajat ja lehtimiehet pääsivät huoneeseen muutamaksi minuutiksi. Hänen ilmeensä oli niin inhimillisesti kärsimätön, että teki mieleni saada tilanteesta kuva. Ennen kuin olin ehtinyt ja tohtinut kävellä tarpeeksi lähelle, oli hänellä jo taas virallinen ja mitäänsanomattoman kohtelias ilme kasvoillaan. Mutta kun olin niin puhtaalla »venäjänkielellä» kuin mihin taitoni sillä hetkellä riitti, pyytänyt »Da capo, pashaaluista», ja osoittanut rannekelloa, hän heti virnisti iloisesti ja ymmärtäväisesti ja katsoi kelloaan uudestaan. Tunnelma ei siis mitenkään ollut jäykkä, vaan joustavuutta osoitettiin pikkuasioissakin.

Tuntui muuten yllättävältä se suurpiirteisyys, mitä Moskovassa osoitettiin presidentin vierailun selostajia kohtaan. Ennakkoluulot ja entiset kokemuksetkin ovat kertoneet muuta. Tällä kertaa pyrittiin toivomuksia noudattamaan niin pitkälle kuin suinkin. Ilmeisesti presidentti Kekkosen oma vapaa suhtautuminen ympärillään oleviin ihmisiin oli tässä suhteessa vaikuttamassa. Tähän viittaa mm. se, miten täytettiin lehtimiesten toive päästä ennakolta katsomaan sitä Kremlin palatsin osaa, missä presidentti vierailunsa aikana asuu. »Se on mahdol-

Kukkia Tashkentin lentokentällä.

Odotusta. Suomalaiset ja neuvostoliittolaiset valokuvaajat ja toimittajat ehtivät monipäiväisen vierailun aikana tulla tutuiksi keskenään. Etualalla suomalaisia, taustalla neuvostoliittolaisia kameramiehiä.

lista», toivomukseen vastattiin, »mutta ehdottomasti vain ennen sitä hetkeä, jolloin presidentti on asettunut huoneistoon». Tämä oli kaikkien mielestä luonnollista, ja kun jonkin ajan kuluttua ilmoitettiin, ettei pyyntöön voitukaan suostua, emme sitä ihmetelleet. Kun hienot huoneet on juuri järjestetty kuntoon, ei niihin tietysti mielellään päästetä suurta ihmislaumaa kiertämään ja viemään pölyä jaloissaan.

»Kreml, Tsaarin piha, Kommunistikatu» on presidentin osoite

Presidentti tuli — asettui asumaan — ja nyt lehtimiehille ilmoitettiin, että huoneistoon kyllä pääsee. Kun tasavaltamme päämies seurueineen lounasti Moskovassa olonsa toisena päivänä puheenjohtaja Hrushtshevin vieraana, kiersi samaan aikaan Moskovaan saapunut suomalainen lehdistö kameroineen tutustumassa siihen Venäjän tsaariperheen yksityisasuntoon, mikä nyt oli Urho Kaleva Kekkosen hallussa. Komeita huoneita ne olivat, valoisia ja kauniita, ja vanhanaikaisen korkeitakin, kuten Kremlin ikään sopii. Silkkiä ja damastia, kuvapatsaita ja kristallikruunuja ja loputtomasti upottavia mattoja. Tässä huoneistossa ovat ennen tasavallan presidenttiä asuneet mm. Persian shaahi, Yhdistyneen arabitasavallan presidentti Gamal Abdel Nasser sekä Belgian leskikuningatar Elizabeth, joka myös kävi äskettäin Moskovassa. 'Tsaarin pihan' eli 'Tsarski Dvorikin' nimellä tunnettu rakennus rajoittuu toisaalta Kremlin asemuseoon, toisaalta Kremlin vanhaan huvi- ja teatteripalatsiin 'Poteshnyi Dvoretsiin'. Sen ikkunoista avautuu näköala Kremlin suureen palatsiin, johon sen liittää yli kadun kulkeva käytävä, sekä Kremlin muurien yli Moskovan-joen eteläpuolella sijaitsevaan kaupunginosaan.

Presidentin makuuhuone oli moitteettomassa järjestyksessä. Naulakossa oli vaaleanharmaa hillitysti kuvioitu aamutakki ja leveällä vuoteella vihreäraitainen yöpuku. Yöpöydällä oli kahdet silmälasit ja pienellä pyöreällä pöydällä sähköparranajokone. Kas, tällaista on inhimillinen uteliaisuus: olimme tulleet katsomaan huoneistoa, mutta silmä etsi ihan huomaamatta yksityiskohtia, jotka kertovat sen asukkaasta.

Makuuhuoneen vieressä on työhuone, jonka kirjakaappiin on presidenttiä varten varattu eurooppalaisilla kielillä kirjoitettua lukemista, mm. ranskankielistä. Tolstoin, Pushkinin, Sholohovin ja muiden venäläisten kertojien lisäksi siellä on myös monien tunnettujen suomalaisten kirjailijoiden suomenkielisiä teoksia. Kokonaisen hyllyrivin täyttivät Eino Leinon kootut teokset, ja näkyi joukossa uuttakin suomalaista kirjallisuutta, kuten Haanpäätä, Jussi Talvea ja Unto Seppäsen 'Evakko'. Työhuoneen pöydällä oli suuri syvänsininen, kultakoristeinen posliinilamppu. Pöydällä oli muun ohessa aika pino värillisiä postikortteja Moskovasta, niin ettei niitäkään tarvitse ostamaan lähteä, jos tekisi mieli kirjoittaa tervehdyksiä.

Vielä on vihreäsävyinen valkoisin kuvapatsain koristettu suurehko ruokasali sekä eräitä seurustelukäyttöön tarkoitettuja huoneita. Presidentin asuntoon liittyvät välittömästi hänen lääkärinsä sekä kauppa- ja ulkoministerin käyttöön osoitetut huonetilat. Koko presidentin seurue asuu Kremlissä huoneissa, jotka ovat hyvin presidentin huoneitten tapaisia, joskin vähän pienempiä.

Miksi Gruusiassa eletään vanhoiksi?

Yleisneuvostoliittolaisen maatalousnäyttelyn 270 hehtaarin alue kuului toisen Moskovan päivän tutustumiskohteisiin. Näyttelyalue sijaitsee kaupungin pohjoislaidalla. Eri neuvostotasavallat ovat pystyttäneet sinne omat paviljonkinsa ja sitä paitsi suurimmilla kaupungeilla on omat näyttelyhallinsa. Alue on runsaasti liputettu, siellä on lukemattomia suihkukaivoja ja puistoja, ja tarvittaisiin aikaa useita päiviä, jos siihen yksityiskohtaisesti tutustuisi.

Suomalaiset vieraat kävivät Neuvostoliiton suuressa pääpaviljongissa, ajoivat autoilla Mitshurinin hedelmäpuutarhassa, tutustuivat Eestin tasavallan paviljonkiin, kävivät Gruusian paviljongissa, atomivoimanäyttelyssä ja lopuksi Uzbekistanin paviljongissa.

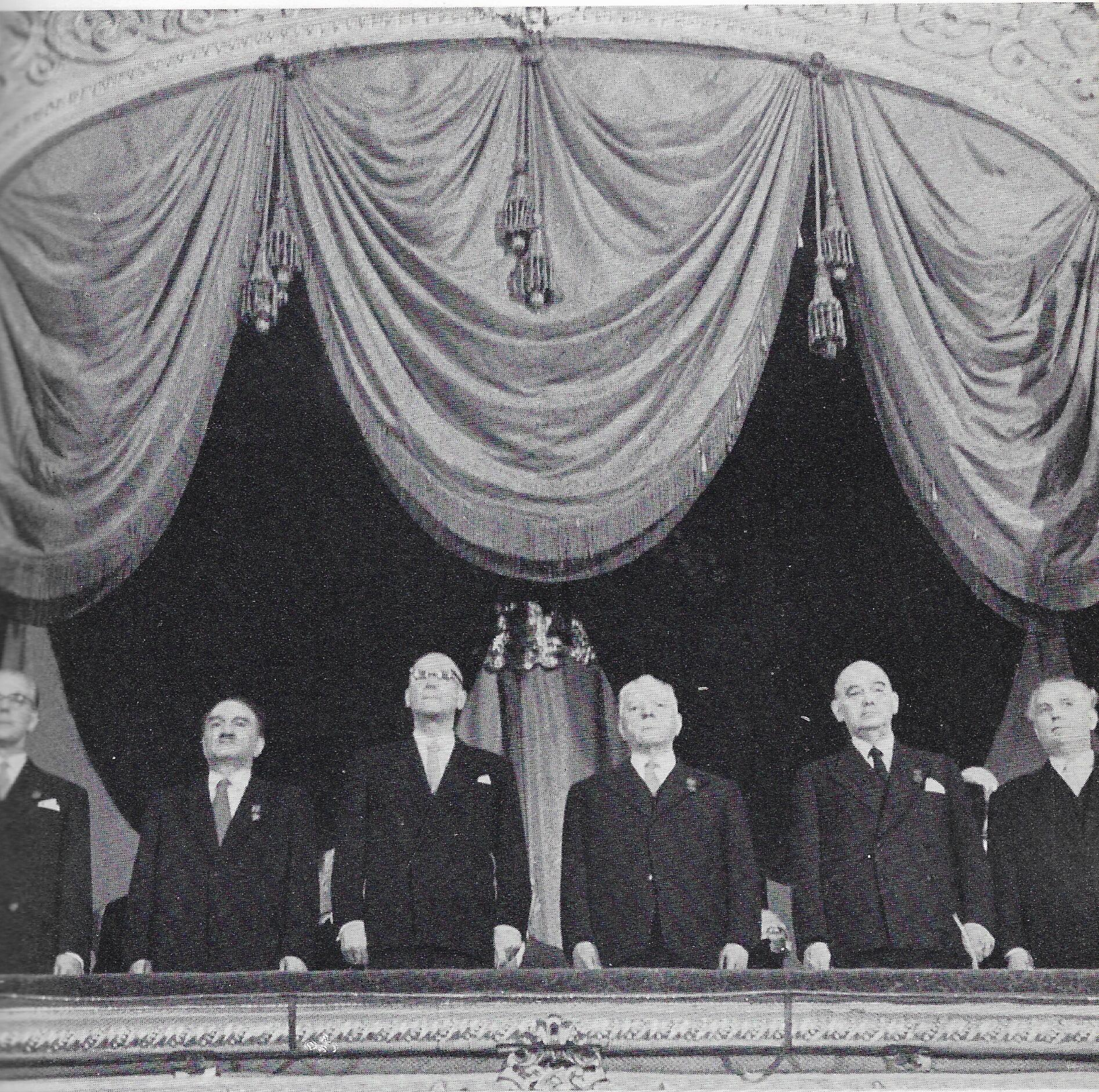
Gruusian paviljonkiin liittyy kasvihuone, missä appelsiini- ja sitruunapuut yhtä aikaa kukkivat ja kantavat hedelmää. Miellyttävät tuoksut leijuivat ilmassa, ja kun todellisella venäläisellä kekseliäisyydellä on vielä järjestetty kovaäänisiä katonrajaan ja puiden lehvien väliin, ja näistä kovaäänisistä kaiken aikaa kuuluu riemullista satakielen liverrystä, on tunnelma melkein paratiisillinen. Nopeasti katettiin kasvihuoneen leveälle käytävälle pitkät pöydät, joille asetettiin nautittavaksi Gruusian herkkuja: eri viinilaatuja, viininsakasta valmistettuja pähkinöin maustettuja makeisia, kirsikoita ja erilaisia hedelmiä. Tässä ympäristössä presidentti ja hänen seurueensa saivat hetken levähtää kiertokäyntinsä aikana. Täällä viinilasien ääressä myös maatalousnäyttelyn johtaja Boris Bogdanov ojensi presidentti Kekkoselle Neuvostoliiton suurimman maatalouden alaan liittyvän kunniamerkin, yleisliittolaisen maatalouden suuren kultamitalin. Presidentin seurueen jäsenet saivat pienen kultamitalin ja presidentti lisäksi vielä pronssisen pöytäplaketin.

Presidentti Kekkonen oli mitä parhaalla tuulella eikä kahden päivän yhtämittainen ohjelma näyttänyt häntä mitenkään rasittaneen. Saamastaan maatalouden suuresta kultamitalista hän näytti ilahtuvan ja selitti »ettei se väärälle miehelle tullutkaan».

Lähettyvillä olleille hän ryhtyi sitten innostuneesti kertomaan juuri kuulemaansa tietoa, että Gruusiassa elää tätä nykyä enemmän kuin 10.000 yli 100-vuotiasta, ja 130:n vuoden iän ylittäneitäkin on satakunta.

— Johtuuko se kirsikoista vai ehkä jostakin terveellisestä piimästä, kefiiristä tai muusta? kysäisen presidentin pistäessä parhaillaan punaista kirsikkaa suuhunsa.

— Viinistä, viinistä se johtuu, vakuutti Gruusian viininviljelijäin propagandalle herkistynyt herra presidentti. Mutta tohtori Johannes Virolainen ei tässäkään vaiheessa luopunut periaatteistaan, lausahtipa vain jotakin siihen suuntaan, että kyllä Gruusiaankin voisi raittiusyhdistyksen perustaa, eri asia sitten on, liittyisikö siihen yhtään jäsentä.

Bolshoi-teatterin kunniavieraitten aitiossa vasemmalta Kivekäs, Mikojan, Kekkonen, Voroshilov, Hynninen ja Kozlov.

Leningradissa. Tullaan Smolnasta, missä tutustuttiin mm. Leninin työhuoneeseen. Vasemmalla varapääministeri Frol Kozlov, Kekkosesta oikealle kansanedustaja Onni Peltonen pääjohtaja Ralf Törngren sekä nykyinen suurlähettiläs A. V. Zaharov.

Leningradissa sade on lempeämpää kuin Moskovassa, vesi pehmeämpää ja ilma utuisempaa. Tänään ei satanut kuin muutaman pisaran aurinkoiselta taivaalta, mutta satoi kuitenkin. Venäläiset väittävät, ettei täällä juuri sateetonta päivää näe.

Kekkosen vierailun ensimmäiseen päivään täällä sisältyi rautainen annos sekä voimaa että viehkeyttä. Käytiin turbiinitehtaassa päivällä ja katsottiin illalla balettia. Valtava tehdas valmistaa mm. jättiläismäisiä höyryturbiineja, joiden teho on 200.000 kilowattia, »suurempi kuin Imatran kosken», kuten presidentin tulkki konsuli Loikkanen huomautti. Nämä turbiinit ovat tällä hetkellä suurimpia Euroopassa. Yli 20 tällaista kuuluu valmistusohjelmaan, ja vastikään on saatu valmiiksi maailman suurimman, 300.000 kilowatin turbiinin piirustukset ja sen valmistus aloitetaan kohdakkoin. Kirovin teatterissa taas baletti tanssi »Prinsessa Ruususta» niin ilmeikkäästi ja taiturillisesti, että nelituntisesta esityksestä koitui suuri nautinto siitä huolimatta, että libretto on suomalaisittain määritellen sillisalaattia.

Prinsessojen, punahilkkojen ja muiden satuhahmojen takaa nouseekin mieleen ainakin yhtä vaikuttavana se parikymmenvuotias tumma gruusialaistyttö, jota meidän presidenttimme kotvan puhutteli turbiinitehtaassa. Tyttö tuntui hiukan häpeilevän työasuaan ja nokimustia kämmeniään vastaillessaan presidentin ystävällisiin henkilökohtaisiin kysymyksiin. — Ei, naimisissa hän ei ole. — »No mikäs siinä, ettei noin komealle tytölle ole miestä löytynyt, pitäisikö etsiä Suomesta saakka vaalea poika tummalle tytölle!» — Mustia kämmeniään katsellen tyttö hymyili ja vähän hämmentyi odottamattomasta huomiosta, ja vieressä seisovia miehiäkin tilanne huvitti.

Väkivahvoille tehtaan miehille puhuessaan presidentti ihasteli heidän suuria koneitaan. »Tehkää niitä edelleen ja tehkää vieläkin suurempia. Menestystä työllenne!» hän sanoi ja lisäsi, että olisi mielellään henkilökohtaisesti puhunut jokaisen työläisen kanssa. Kun se oli mahdotonta, lähetti hän heille terveisensä.

Uuden hahmon olen tänään huomannut siinä joukossa, joka toimii vierailun isäntänä. Turbiinitehtaalla käytäessä johti kierrosta ensimmäinen varapääministeri Frol Kozlov, joka on nyt alkaneen maaseutumatkan aikana isännistä korkeimmassa asemassa. Myös Latvian presidentti Oxolinsh — suomeksi Tamminen — seuraa kiertomatkalla mukana. Kozlov on komea mies, kiharatukkainen ja vilkkaasti ilmehtivä, hymyynkin altis. Ei häntä luulisikaan niin korkeaksi herraksi kuin on, presidiumin jäsen ja Hrushtshevin lähin mies.

Toisena Leningradin aamunaan presidentti poikkesi stadionilla ja kävi sitten seurueineen Smolnassa, missä tutustuttiin Leninin työhuoneeseen ja paikkoihin, jotka liittyvät niin läheisesti neuvostovallan muodostamiseen ja Suomen itsenäisyyden tunnustamiseen. Leninin pienessä työhuoneessa katseltiin vihreäverkaista kirjoituspöytää, jonka päällä allekirjoitettiin Suomen itsenäisyys. Katseltiin Leninin ja Krupskajan askeettista pahviseinällä erotettua makuualkovia ja siirryttiin Smolnan suureen saliin, jossa on julistettu dekreetit maasta ja rauhasta, neuvostovallan kaksi peruskiveä.

Kukkia ja vilkutuksia, suuret punaiset "Tervetuloa"-julisteet, kansaa katuvieret täynnä — sama näytelmä toistui jokaisessa vierailukohteessa.

Seuraava kohde, johon presidentti pääsi tutustumaan, oli luonteeltaan sotilaallinen, Kronstadtin meritukikohta. Sen jälkeen käytiin Pietarhovissa katselemassa sen keisarillisia muistoja. Pietarhovi on leningradilaisten suosittu retkeily- ja huvittelupaikka, jota kyllä mieluummin katselisi hieman rauhallisemmissa olosuhteissa kuin nyt oli mahdollista. Sattui nimittäin niin, että puisto avattiin juuri tänä päivänä ensimmäisen kerran täksi kesäksi, Leningrad koki siis ensimmäisen kesäsunnuntainsa. Kun tähän kansanhuviin nyt liittyi vielä presidentin vierailu, oli yleisömenestys tavaton. Kaiketi satojatuhansia ihmisiä tungeksi Pietari Suuren kesäpalatsin puutarhakäytävillä. He kiipeilivät puihin, viittoilivat, taputtivat käsiään ja huusivat harashoota presidentin ympärillä, niin että hänen seurueensa pian huomasi olevansa hajallaan pienissä ryhmissä, jotka vain vaivoin ja eri teitä selviytyivät iloisten neuvostokansalaisten kaaoksesta puiston ulkopuolella odotta-

Moskovan maatalousnäyttelyn suihkukaivoaukio. 'Ystävyyden kaivoa' reunustaa 16 pronssista, kullattua naishahmoa eri osavaltioiden vertauskuvina.

viin autoihin. Mutta tämä ei lainkaan häirinnyt presidentti Kekkosta. Yhdessä niiden muutamien urhoollisten kanssa, jotka hänen rinnallaan taistelivat itsensä esille tungoksesta, hän suoritti reippaan luovin läpi huvipuiston suihkukaivojen, kanavien, patojen ja vesiputousten, taputti pientä tyttöä päälaelle täällä, juoksi läpi vesilammikon tuolla, vilkutteli ja voitti kerta kaikkiaan yleisönsä.

Eremitagessa tietysti käytiin. Maailman laajimpiin kuuluvat taidekokoelmat tarkastettiin puolessatoista tunnissa, ts. siinä ajassa, mikä kuluu hyvää vauhtia suoritettuun kävelyyn huomattavimpien salien läpi. Tarkoituksena olikin vain luoda silmäys eräisiin maailman taidehistorian unohtumattomiin teoksiin. Sellaisia olivat eräät El Grecon ja Rembrandtin sekä Rubensin ja van Dyckin maalaukset. Ulkoministeri Hynninen tuntui asiantuntijan tavoin nauttivan erityisesti vanhojen mestarien maalauksista. Häntä kiinnosti varsinkin Rembrandtin

töiden kokoelma, joka tiettävästi on Euroopan laajin. Vatikaanin Rafaelin Loggiaa tarkoin jäljittelevän käytävän kautta päästiin vihdoin Eremitagen kaikkein pyhimpään, Rafaelin 'Pyhän perheen' ja Leonardo da Vincin maalausten 'Madonna ja lapset' sekä 'Madonna Littan' luo. Ylimmissä kerroksissa nähtiin Eremitagen suomalaiset teokset, mm. eräitä Edelfeltin ja Rissasen maalauksia.

Merkittäköön vielä muistiin muutama sana siitä puheesta, minkä presidentti Kekkonen piti Leningradin kaupunginhallituksen puheenjohtajan päivällisillä. Hän sanoi: »Me tiedämme, että leningradilaiset rakastavat omaa kaupunkiaan. Se on tullut mitä vaikuttavimmalla tavalla esille sodan aikana, se tulee esille uhrautuvana työnä rauhan tehtävissä. Aratkin voivat turvallisen matkan päästä ihaillen ylistellä rohkeaa miestä, mutta suurempi arvo on sillä, kun urhea mies antaa tunnustuksen sankarillisuudelle. Me suomalaiset olemme tunteneet ja tunnemme vilpitöntä kunnioitusta sitä esimerkillistä urhoollisuutta kohtaan, jolla leningradilaiset mitä raskaimmissa olosuhteissa puolustivat kaupunkiaan.»

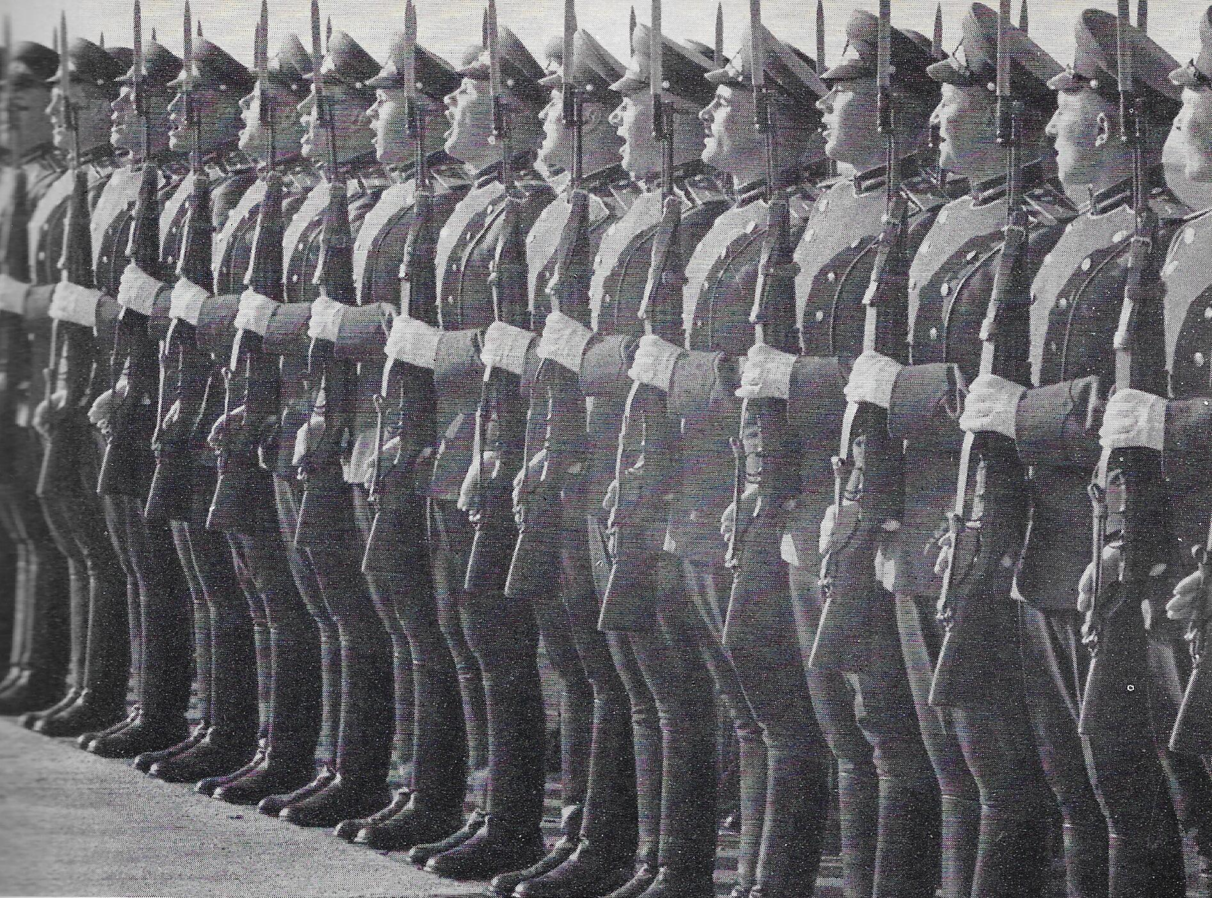
Ja nyt olemmekin valmiit jatkamaan matkaa suihkumoottorikoneella yli 900 km tuntivauhtia Sverdlovskiin 2.300 km päähän, Euroopan ja Aasian rajalle.

Uralille, Uralille

Kylmä Aasian tuuli puhalsi odottamattoman jäisenä, kun lentomatkan jälkeen löysimme itsemme Sverdlovskin kaupungista. Kaupunki on vanhalta nimeltään Jekaterinburg ja tunnettu paitsi tsaarin hallintokaupunkina myös hänen viimeisenä karkotuspaikkanaan, jossa hänen elämänsä päättyi. Olemme nyt Aasian puolella, Euroopan ja Aasian rajaobeliski on kaupungista 40 kilometrin päässä. Sverdlovskin kaupunki saa elämänsä vuoristosta, mutta itse vuoret ovat kuitenkin vielä lähes 200 kilometrin päässä. Sanovat, että täällä vallitsee eräänlainen kullankaivajien henki, kaupunki pyrkii voimakkaasti eteenpäin ja mahdollisuudet ovat lähes rajattomat.

Lounaspuheen aikana presidentti sanoi tietävänsä, että Sverdlovsk on neuvostotasavallan aikana kasvanut kymmenkertaiseksi, ja sanoi lukeneensa siitä valtavasta rakennustyöstä, jota Uralin teollisuudessa on tapahtunut viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana, ja tämän teollisuuden tulevaisuuden mahdollisuuksista.

Presidentti piti samalla lounaalla toisenkin puheen. Hän ilmoitti kuulleensa, että tässä kaupungissa asuvat ja tässä seurassa ovat läsnä maailmanmestarit Rimma Zhukova ja Arkadi Vorobjev, ja siksi hän toi mukanaan pienen lahjan, joka oli tarkoitettu kiertopalkinnoksi Sverdlovskin urheilijoille. Ojentaessaan kookkaan hopeapokaalin Rimma Zhukovalle — joka on ent. luistelun maailmanmestari ja suomalaistenkin hyvä tuttu — presidentti sanoi: »En tee tätä Suomen tasavallan presidenttinä, vaan urheilumies Urho Kekkosena.» Painonnoston maailmanmestari Arkadi Vorobjev — hän on muuten ammatiltaan lääkäri, fysiologi — vastasi puheeseen kertoen, että Sverdlovskissa on 98.000 urheilijaa. »Heistä paras voittakoon presidentin kiertopalkinnon.» Asukkaita Sverdlovskissa on 750.000 — urheilijain määrä on siis varsin huomattava.

Kunniakomppanian juhlavaa rivistöä tervehtimässä Suomen presidenttiä Vnukovon lentokentällä Moskovassa.

Tavallaan Sverdlovsk on presidentin tähänastisen kiertomatkan huippukohta. Kaikkialla on oltu sydämellisiä ja ystävällisiä, mutta Sverdlovskin asukkaat vievät kyllä voiton kaikesta. He ovat ilmeisesti kaikki liikkeellä kaduilla ja teillä kohdatakseen presidentti Kekkosen ja hänen »finski delegationinsa». He melkein työnsivät nenänsä sisään auton ikkunoista ja presidentin auton oli pakko pysähtyä monta kertaa matkalla kaupunkiin. Hotellimme ulkopuolella aaltoili koko päivän ja illan suuri väkijoukko, joka tarkasteli finski delegationin autoja ja punaista »Tervetuloa»-julistetta, ja kun presidenttiä odotettiin Uralmashin suurelta rautatehtaalta, sulkeutuivat kadut aivan kokonaan liikenteeltä jo melkein tuntia etukäteen.

Presidentin seurue lehtimiehiä myöten alkaa jo hiukan uupua vierailun kiivaassa kulussa. Mutta presidentti ei väsähdä. »Kekkonen aina vain parantaa tahtia. Hän ei koskaan toista itseään puheissaan. Hänellä on aina jotakin uutta tuotavana esille.» Näin olemme joutuneet toteamaan liikkuessamme täällä presidentin lähituntumassa.

Matkan isäntien osalta on tapahtunut sellainen muutos, että Kozlov on palannut Moskovaan ja hänen tilalleen tuli liittoneuvoston puheenjohtaja Lobanov Leningradista.

Paahtavassa helteessä vieraat liikkuivat avoautossa. Vasemmalla seisoo autossa Korkeimman neuvoston liittoneuvoston puheenjohtaja Lobanov, keskellä presidentti Kekkonen ja oikealla Uzbekistanin korkeimman neuvoston puheenjohtaja Rashidov.

Pumpulimaa Uzbekistan

Olemme jälleen liittotasavallan pääkaupungissa ja se merkitsee vastaanoton koko seremoniaa. Ensi kerran kai historian aikana Keski-Aasian tasavallan ja pohjoisen Suomen vastuunalaiset valtiomiehet kohtasivat toisensa toistensa alueella, saman neuvottelupöydän ääressä. Presidenttiä oli vastassa Uzbekistanin korkeimman neuvoston puheenjohtaja S. R. Rashidov, 43-vuotias mies, joka on ollut jo kahdeksan vuotta nykyisessä tehtävässään. Aikaisemmin hän oli kirjailija, sanomalehtimies ja kriitikko. Hän on julkaissut kahtena eri romaanina ilmestyneen teoksen 'Voittaja' ja 'Kova nyrkki', jotka molemmat liikkuvat Uzbekistanin puuvillan ja sitä viljelevien ihmisten parissa.

Mitä etäämmälle on matkalla edetty, sen riemukkaammaksi on vastaanotto muodostunut. Kun on lehtimiehiä kuljettavassa koneessa saapunut tuntia aikaisemmin lentokentälle, minne presidentin konetta odotetaan, on ollut hyvää aikaa seurata valmisteluja, kunniakomppanian kokoontumista, lasten kerääntymistä suuret kukkavihot sylissään, kovaäänisistä kaikuvaa musiikkia. Sitten kuuluu valtava koneen suhina ja ujellus ja — pang: toiminta alkaa. Jokainen valtuuskunnan arvokkaista herroista on hukkua kedonkukkien taakse, on kuin olisi tultu vähintään Havaijille, aurinko paahtaa niin kuumasti kuin ikinä Tashkentissa osaa, puheita pidetään ja käännetään puolin ja toisin ja ne kaikuvat kovaäänisissä, jotka toistavat lauseet hiukan myöhemmin kuin ne on esitetty. Näinkin ääni ja meteli lisääntyy. Kaikki mahdolliset ja mahdottomat paikat puiden latvoja, talojen kattoja ja aitoja myöten ovat täynnä ihmisiä. Suomalaisen delegaation saapuminen merkitsee myös vaihtelua ja huvia, vaikka täällä ei ollakaan delegaatioihin tottumattomia. Kerrotaan, että Tashkentissa vieraili viime vuoden kuluessa 180 valtuuskuntaa 62 eri maasta.

Siitä huolimatta koko 800-tuhantinen kaupunki tuntuu kerääntyneen pohjoisen maan asukkaita vastaan, ja vilpittömästi voin vakuuttaa uskovani, että tällaisilla vierailuilla on merkitystä kansojen välisen ystävyyden rakentamisessa. »Rauha ja ystävyys» ovat sanoja, joita tällaisen matkan aikana meikäläinen saa kuulla enemmän kuin tarpeekseen, niin hyviä sanoja kuin ne sinänsä ovat, mutta vaikka iskulauseet eivät tehoaisi, tekee sen se aidosti ystävällinen mieli, millä täällä vierasta lähestytään.

Tashkentilaisessa kodissa

Kun kävelimme Tashkentin katua ja kurkistimme erääseen kaupungin pihaan lainkaan pyrkimättä pihaa peremmälle, kutsui talon nuori ja kukkea, nuorinta lastaan parhaillaan talon avokuistilla ruokkiva emäntä vieraat välttämättä myös sisälle huoneisiinsa. Hän odotti jo taas uutta pienokaista ja oli silminnähtävästi aivan lähellä sen maailmaantulon hetkeä, mutta huolimatta muotojen uhkeudesta hänen olemuksessaan oli hillittyä ja arvokasta suloa. Talo, johon saimme tutustua, käsitti sisäpihan, jonka molemmin puolin oli rakennuksia ja talon takana puutarhamaa. Kysymyksessä oli siis meilläkin nykyisin suosituksi tullut atriumtalo, kylläkin aika alkukantainen ja kovin pieni-ikkunainen.

Emäntämme nimi oli Oidin Mirtadsajev ja hänen pieni poikansa oli nimeltään Ulugbek. Nuoren naisen isä on maatalon työnjohtaja, hänen miehensä opiskelee lääkäriksi. Jos veljet ja sisaret otetaan mukaan, asuu rakennusryhmässä 18 henkeä, ja tuntuivat hyvin mahtuvankin. Oidin oli pukeutunut kirjavaan punertavaan mekkoon, jonka alta pilkistivät pitkät siniset housut. Hänen mustaa päätään peitti tyypillinen koruommeltu päähine ja hänen tummien kasvojensa piirteitä korosti musta viiva, jolla molemmat komeat kulmakarvat oli yhdistetty yhdeksi ainoaksi viiruksi.

Aidot hienot matot peittivät huoneitten lattian, huonekaluja oli tuskin muita kuin lasiovisia kaappeja, joiden sisällä oli peitteitä, lisäksi muutama vuode ja metalliheloitettu upea arkku. Kaapistaan emäntä otti peitteitä, levitti ne lattialle

Vastaanottajat Tashkentin lentokentällä antoivat tulijalle heti käsityksen siitä, että täällä viihtyvät rinnan eri kansallisuudet ja elämänpiirit. Mutta utelias tarkkaavaisuus oli kaikille yhteinen.

kaksinkerroin ja kehotti meitä istumaan. Siinä istuimme tovin, hymyilimme toisillemme sanattomina ja lähdimme taas, mielessä vaikutelma jostakin erittäin miellyttävästä, ei suinkaan alkeellisesta, vaan päinvastoin aidosta ja puhtaaksiviljellystä asumisen, elämisen ja olemisen muodosta, missä rihkamalla ei ole sijaa, missä alemmuudentunteilla ja estoilla ei myöskään ole mitään tekemistä, vaan luottamus ihmiseen, etäiseen muukalaiseenkin, saa kauniin ja luontevan ilmaisun. Ja kun olimme astuneet tämän rakastettavan naisen kotiovesta ja kotiportista kadulle, viittoivat jo vilkkaat naapurit meille: heidänkin luonaan sopisi käydä! Tämä satunnainen kosketus Tashkentin erääseen asukkaaseen hälvensi lopullisesti mielestä kuvitelman siitä, että olimme tulleet kehittymättömän paimentolaisheimon asumasijoille. »Näillä ihmisillä oli oma huomattava kulttuurinsa jo silloin, kun suomalaiset yhdessä venäläisten kanssa laskeutuivat puusta maahan», kuten lähetystöavustaja maisteri Antti Karppinen asian ilmaisi, kun yritin hänelle kertoa kodista, mihin suomalaiset lehtimiehet suorittivat pikavierailun ilman valmisteluja ja ilman että vierailun kohde olisi ollut ennalta valittu. Valitsimme sen itse.

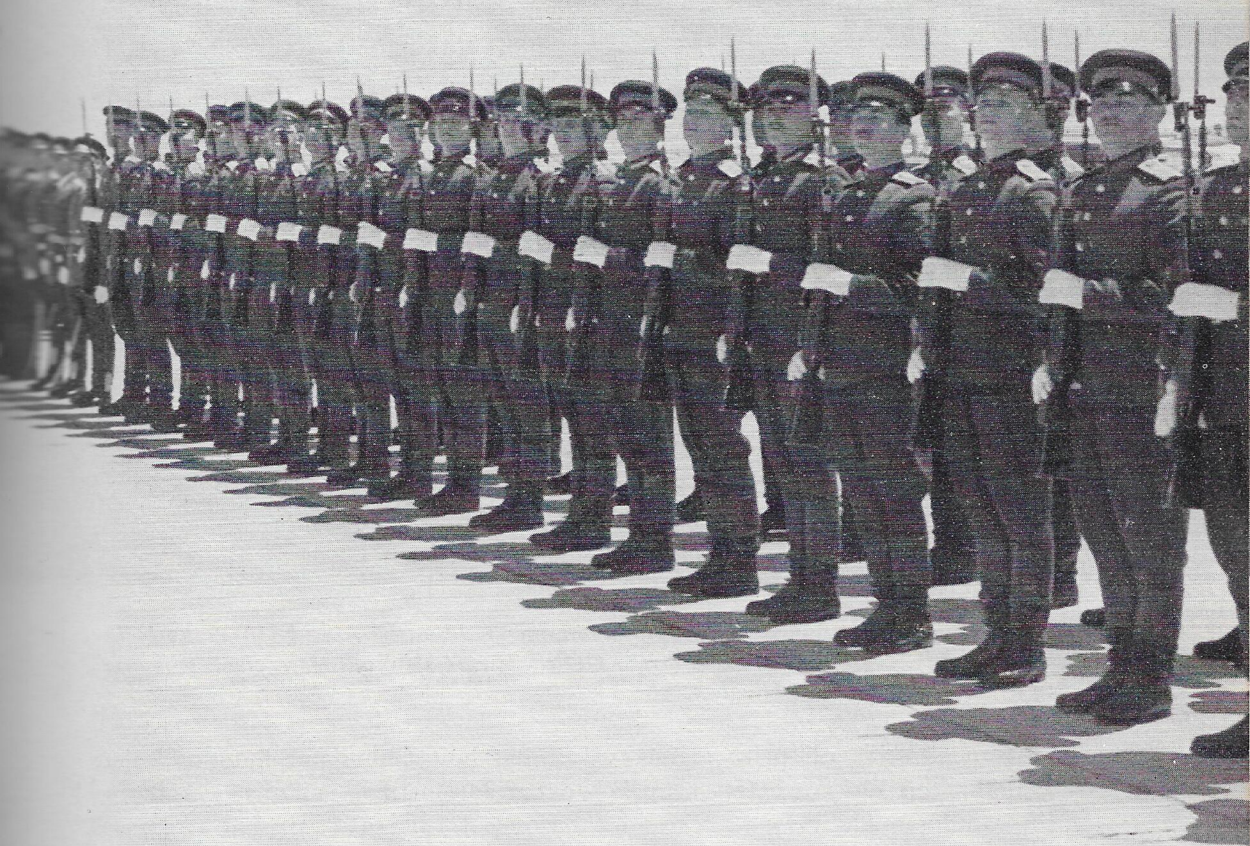
Kolhoosi Idän tähti

Kun presidentti seurueineen lähti aamulla liikkeelle noin 60 km päässä Tashkentista sijaitsevaan Idän tähti-kolhoosiin, ohitettiin matkalla ikivanhoja savimajoja ja uusia vallankumouksen jälkeen rakennettuja asumuksia, jopa muutama Suomesta tuotu puutalokin. Idän tähti on noussut hedelmättömän suola-aron keskelle. Vielä vuonna 1931 liikkui paikalla yksinäinen lammaspaimen huolehtien muutaman pään käsittävästä laumastaan. Nyt on tällä alueella lampaitakin noin 13.000. Niihin aikoihin oli koko Idän tähden alueella kastelumaita 220 ha. Nyt on veden avulla hedelmälliseksi ja hyödylliseksi saatettua peltomaata 2.400 ha, ja vuoteen 1960 mennessä on tarkoitus lisätä peltomaata 1.000 hehtaarilla.

Idän tähden keskeisin kasvi on puuvilla, koko Uzbekistanin tärkein artikkeli. Puuvillaa viljellään 1.300 ha:n alueella, muu ala käytetään vihannesten, hedelmien, rehun ym. viljelyyn. Idän tähti antaa vuodessa 5.000 tonnia puuvillaa. Sadot ovat täällä Neuvostoliiton suurimpia ja maailman tilastossakin huippuluokkaa. Kaikkiaan 17 eri kansallisuutta on edustettuna kolhoosilaisten joukossa, mm. uzbekkeja, tataareja, venäläisiä, ukrainalaisia, korealaisia, yksi latvialainen jne. Tämän kansallisuuksien kirjavuuden huomasi selvimmin lastentarhassa, sillä pikku lapset näyttivät säilyttäneen rodulleen ominaiset piirteet puhtaammin kuin aikuiset, jotka sitä paitsi esiintyivät hyvin erilaisissa pukimissa.

Joka vuosi on viljelysalueita lisätty ja vesikanavia täydennetty. Nyt 10 km kanava tuo vettä Tshirtshikista, joka on kuuluisan Syrdarjan, Tjanshanilta vettä saavan joen sivuhaara. Vesi levitetään kanavista valutuskasteluna pelloille. Yhdeksään kuukauteen ei Uzbekistanissa sada ollenkaan, joten maanviljelys perustuu kokonaan keinokasteluun.

СР-Л5443

Presidentti Kekkonen ja Uzbekistanin korkeimman neuvoston puheenjohtaja Rashidov tarkastavat kunniakomppanian.

Suomalaisia toimittajia tashkentilaisessa kodissa. Keskellä talon emäntä Oidin Mirtadsajev sylissään pieni poikansa Ulugbek.

»Ennen meillä oli pelto täynnä väkeä, nyt hoitaa muutama ihminen laajat alat. Ihmisen käsi nosti tänne elämää, ja nyt aron elämä nostaa ihmistä», kolhoosin isäntä sanoi.

Tämä isäntä, kolhoosin johtaja Hamrakul Tursunkulov onkin erikoinen mies. Hän on 67-vuotias, tuuheakulmainen, voimakas ja väärentämätön näitten seutujen vuokratalonpojan poika, synnynnäinen johtajaluonne. Viime vuonna hänelle syntyi tytär, joka on hänen kahdeksastoista lapsensa. Hän on kolminkertainen sosialistisen työn sankari sekä Neuvostoliiton korkeimman neuvoston jäsen. Hän oli perustamassa tätä kolhoosia 23 vuotta sitten ja on siitä lähtien ollut sen puheenjohtaja.

Arvattavasti ensimmäisen kerran Suomen presidenttiä tervehdittiin niin kuin täällä. Kolhoosilla on oma orkesterinsa ja se otti presidentin vastaan vaskirum-

Kolhoosin nuoret jäsenet seurasivat innokkaina vierailua kansallislippuja ja kukkia käsissään.

muin, huiluin ja symbaalein. Omaan arvoonsa muiden instrumenttien yläpuolelle kohosi lähes kolme metriä pitkä bambutorvi, karnai. Hamrakul Tursunkulov ei pitänyt puhetta, hän lensi Kekkosen kaulaan — miehet olivat jokseenkin yhtä pitkiä — ja antoi äänekkään suudelman molemmille poskille.

Presidentti saatettiin kolhoosin johtokunnan taloon. Odotushuoneessa ja puheenjohtajan huoneessa, jota pitkä neuvottelupöytä hallitsi, pesivät pääskyset huoneen nurkissa ja lentelivät ihmispaljouden säikyttäminä huoneen laidasta laitaan. Mutta toimistohuoneen kattokruunuun pesänsä sijoittanut metsäkyyhkynen ei hätäillyt, vaan seurasi muniaan hautoen liikkumattomana allaan tapahtuvaa hyörinää.

»Talonpoika täällä oli ennen niin köyhä, ettei hänellä vielä nelikymmenvuotiaana ollut varaa mennä naimisiin, eikä häntä sen jälkeen juuri kukaan enää

Rinnakkaiseloa Idän tähden kolhoosilla. Presidentti Kekkonen on (jälleen kerran!) saanut lahjaksi kirjavan halatin ja pienen päähineen. Kolhoosin isäntä Hamrakul Tursunkulov syleilee häntä.

huolinutkaan», kertoi Hamrakul Tursunkulov. Nyt kuluu tuskin päivää ilman häitä. Tästä kylästä on 53 nuorta ihmistä opiskelemassa Leningradissa, Moskovassa, Tashkentissa ja eri puolilla valtakuntaa. Aikaisemmin naiset olivat hunnun peitossa, niin ettei naimisiin mennessään edes tiennyt, saiko nuoren vai vanhan. Mutta nyt nuoret istuvat korkeakouluissa rinnakkain, näkevät toisensa ja valitsevat mieleisensä.

Käveltiin vihreän lehtikujan suojaaman kastelukanavan rantoja, ja kävelyn jälkeen kolhoosin isäntä tarjosi teetä, ts. upean uzbekkipäivällisen. Neuvostoliiton korkeimman neuvoston presidiumin jäsen Lobanov ilmoitti puheessaan, että Moskovan yliopisto on kutsunut tasavaltamme presidentin kunniatohtorikseen. Ja kolhoosin puolesta presidentille lahjoitettiin komea punaisella samettivaipalla peitetty orlovilaisori nimeltään Trop eli Kaikkein suurin.

Kolhoosin paahteisia kujia käveltäessä minulle kerrottiin, että Uzbekistan on tärkein ja pisimmälle kehittynyt muhamettilainen tasavalta Neuvostoliitossa. Sen taloudellinen merkitys on suuri ja kasvaa kaiken aikaa. Kun kansainvälisiä kokouksia pidetään näillä main, lähi-Idässä, Libyassa tai muualla, lähettää Neuvostoliitto sinne säännöllisesti tämän tasavallan edustajia. Ja kun Neuvostoliitto pystyttää tehtaita Afganistaniin, Intiaan ja muualle, lähetetään insinööreiksi ja johtajiksi useimmiten muhamettilaisia. Amerikkalaiset vastaavasti vievät noihin alkeellisiin oloihin oman elämäntyylinsä, heillä on loistoautonsa käytössä kurjilla kaduilla ja he elävät täysin eristyneinä. Neuvostoliiton insinööri, tämä muhamettilainen uzbekki, syö ja elää samoin kuin alkuasukasveljensä, hän käy moskeijassa, kunnioittaa sitä elämänpiiriä, jossa toiset ponnistelevat ja levittää näin pelkällä olemassaolollaan isänmaataan kohtaan myönteisiä ajatuksia.

Itä on itä. Vakavia silmiä, ihmettelyä Tashkentin kadulla.

Presidentin talliin lahjoitettiin Uzbekistanissa komea punaisella samettivaipalla loimitettu orlovilaisori Trop eli Kaikkein suurin.

Vierailuohjelmaan Tashkentissa kuului myös käynti Uzbekistanin ja koko Neuvostoliiton suurimmassa tekstiilikombinaatissa, jonka lähes parikymmentätuhatta työntekijää muuttaa täysin nykyaikaisilla koneilla puuvillaa kankaiksi. Tehdas tuottaa vuosittain 200 miljoonaa metriä pumpulikangasta, metrin Neuvostoliiton jokaista asukasta kohti. Tämä tehdas on 4—5 kertaa suurempi kuin Suomessa sijaitseva pohjoismaiden suurin Finlaysonin tehdas. — Ensimmäinen ilta vietettiin oopperassa, missä esitettiin maan klassillisen runoilijan Alisher Navoin runoelman perustalle luotu ooppera. Sen säveltäjä M. Ashrafin johti itse orkesteria.

Jotakin oli saatava matkamuistoksi. Suomalaiset täyttivät pikku kaupan ja valikoivat innokkaina päähineitä.

Pitkät pöydät notkuivat herkkujen painosta, kun oli päivä-aterian aika kolhoosilla. Presidentin seuruetta ja toimittajia, äärimmäisenä oikealla lehdistön venäläinen tulkki.

Tashkentin pidot

Suihkuturbiinikoneilla on lennetty Tashkentista Moskovaan. Ensimmäinen kone, joka kuljettaa lehtimiehiä, valokuvaajia, radion ja television edustajia ja heidän tulkkejaan, lähti yhdeksältä aamulla Tashkentista ja tuli perille Moskovaan kello kymmeneltä. Matkaa oli yli 3.000 kilometriä. Kellon lukemat eivät tietysti selity koneen nopeudesta vaan siitä, että Tashkentin aika on kolme tuntia edellä Moskovan aikaa.

Jossakin Aral-järveltä tulevien ilmavirtojen keinuttamina, 11 km korkeudessa, puimme maisteri Karppisen kanssa parin viimeisen matkapäivän vaikutelmia, joiden järjestykseen saattamiseen hänellä venäjän kielen taitoisena on aivan toiset edellytykset kuin ummikkona liikkuvalla. Jos siis seuraavassa hämmästytte jossakin kohdin paikallisten tapojen tai nimien tuntemusta, hämmästytte silloin maisteri Karppisen tietoja, ette minun.

Tashkentissa asuimme kaupungin itälaidalla huvilarakennuksissa, joita ympäröi itämainen puutarha väriloistossaan. Illalla tuuli Karakorumin vuorilta ja plataanit suhisivat. Oudot linnut lauloivat puissa. Tässä ympäristössä presidentti Rashidov tarjosi juhlallisen jäähyväisaterian, jonka ruokalistaa Karppinen minulle lentokoneessa selvittää.

Tarjottiin ensiksi lihapiirasta, neliosaiseksi leivottua, joka on kiinnitetty pieneen verkkoon riippumaan kiehuvan veden yläpuolelle ja kypsynyt siinä. Hyvänmakuisen, voimakkaasti maustetun piiraan täyte on lampaanlihaa, sipulia, pippuria ja eräitä meillä tuntemattomia mausteyrttejä, ja sen nimi on somsa. Sitten syötiin vartaassa paistettua lihaa, joka kuitenkaan ei ollut tavallista shaslikia, koska siihen eri lihalaatujen sijasta oli käytetty vain lampaanlihaa. Vartaassa oli 6—7 palaa lampaan maksaa, munuaista, rasvaa ja sipulia, ja päällä vielä hienoksi leikattua sipulia. Pelkän lampaanlihan varaan rakentui tämä ruokalaji siitä syystä, että muhamettilaiset eivät syö sianlihaa. Tämä ruokalaji tunnetaan nimellä khobob, ja sitä valmistetaan Turkissa, Pakistanissa, Afganistanissa, Intiassa, Iranissa ja muissa islamin maissa.

Nyt oli vuorossa riisiruoka, mikä oli niin taitavasti kypsennettyä, ettei se suinkaan ollut puuroutunut, vaan joka riisinjyvä oli erikseen. Mukana oli lampaanlihaa paistettuna, ja riisi oli herkullisesti maustettua ja rasvaista. Ruoka oli nimeltään plov, ja se on vanhimpia ruokalajeja, mitä syödään täällä ja myös Keski-Aasian tasavalloissa ja Kaukasiassa. Ja on pantava merkille, jos näillä seuduin joutuu aterioimaan, että tämä ruoka kuuluu juhla-ateriaan erittäin olennaisena osana. Kesti ateria tunnin tai seitsemän päivää, plovia ei siitä unohdeta. Hyvin epäkohteliaana, suorastaan loukkaavana pidetään, jos sitä ei syö, vaikkapa vain yhden riisinjyvän verran.

Mutta jos tällaisella juhla-aterialla katsoo tarkkaan ympärilleen, huomaa, ettei pitojen isäntä koske ruokaan. Kun aamupäivällä Tashkentissa kävimme kolhoosissa, ei sen isäntä syönyt, eikä jäähyväisaterialla illalla Uzbekistanin korkeimman neuvoston puhemiehistön puheenjohtaja Rashidov eli tämän maan presidentti myöskään pistänyt mitään suuhunsa. On näet loukkaus vieraita kohtaan, jos isäntä syö. Silloin hänen huomaavaisuutensa herpautuu eikä hän pidä riittävästi huolta vieraistaan. Suurien juhlien pitäminen onkin tavaton rasitus ei vain kukkarolle, vaan myös terveydelle, sillä monipäiväisten pitojen jälkeen niiden isäntä on hyvin nälissään. Mutta kohteliaisuuden sääntöä ei rikota.

Tashkentin pidoissa esiintyi suuri joukko maan taiteilijoita. Muuan laulajatar esitti Griegin Solveigin laulun, laulaja taas meikäläisille tuttuja operettisävelmiä. Mutta pääpaino oli tanssijattarien esittämissä kansallisissa tansseissa. Häätansseja, vanhoja uzbekilaisia lemmentansseja ja rakkauslauluja esitettiin koristeellisissa kansanpuvuissa, helyjen kilistessä ja tamburiinin tapaisen tshirmandán

sekä eräänlaisen ksylofonin säestyksellä. Ohjelma jatkui taukoamatta kautta illan oikeaan suomalaiseen »aina soi»-tyyliin. Omalla tavallaan tunnelman huippukohdaksi kohosi se hetki, jolloin muuan maan kansantaiteilijoihin kuuluva viehättävä nainen alkoi — siltä näytti — vapaasti liikehtiä ja tanssia musiikin tahdissa ja ryhtyi omalaatuisin kumarrus- ja houkutusliikkein pyytämään itselleen tanssitoveria. Hänen kanssaan tanssi ensin maan opetusministeri ja sitten maatalousministeri, ja sen jälkeen tulikin jo suomalaisten herrojen vuoro.

Ensimmäiseksi kaunis uzbekitar ryhtyi suorittamaan viettelyseremonioitaan presidentin lääkärin professori Soisalon kohdalla, mutta professorimme torjui tarjouksen ystävällisen päättävästi, osoittaen sentään myötämielisyyttään taiteilijatarta kohtaan suutelemalla tätä poskelle rukkastensa korvaukseksi. Muita vastoinkäymisiä tanssijattarella ei ollutkaan, hänen kanssaan liikehtivät yleiseksi riemuksi niin presidentti Kekkonen kuin tohtori Virolainenkin, ja heidän jälkeensä monet muut. Erityistä hilpeyttä herätti ministeri Törngrenin välittömän vapautunut ja plastillisesti ansiokas tanssitapa. Hän seurasi partnerinsa liikkeitä ja myötäili niitä niin sulavasti ja notkeasti, käsiään kohotellen ja laskien, kuin olisi ikänsä tanssinut uzbekistanilaiseen tapaan Tashkentin kaupungissa. Venäläisille valokuvaajille taas oli täysosuma presidentti Kekkosen nauru hänen seuratessaan Törngrenin keijukaistanssia. Niin hilpeätä ilmettä ei Suomen presidentin kasvoilla ollut näiden päivien aikana vielä nähty, vaikka kamera olikin seurannut häntä aamusta iltaan.

Tashkentin ilta oli täynnä tapahtumia. Pohjoisesta kaukaisesta maasta tullut delegaatio lahjoitti Uzbekistanin korkeimmalle neuvostolle suomalaisen jääkarhun, Michael Schilkinin keramiikkaveistoksen. Kun oli vaellettu siellä helteessä kaksi päivää, tuntui nimenomaan tämä taideteos erittäin sopivalta tervehdykseltä Suomesta. Ja sen jälkeen suomalaisen valtuuskunnan kaikki jäsenet saivat lahjaksi seudun kansalliset pukimet, jotka heti puettiin heidän päälleen. Presidentti Kekkonen ja ulkoministeri Hynninen saivat mustan samettisen doppén päähänsä. Muiden herrojen päähine oli musta, valkoisella kirjottu. Tämä on kuulemma päähineen oikea nimi, vaikka usein puhutaan tjubitejkasta. Sillä tarkoitetaan lähinnä naisten vastaavaa päähinettä, pientä kirjavaa kalottia. Sitten vielä ylle väljä kauhtana eli kesätakki, jonka nimi on tshek-khazam thon. Kekkosella ja Hynnisellä se oli keltaista ja punaista säteilevää silkkiä, leveäraitainen, muilla vihreä harmain ja punaisin kapeammin raidoin. Kysymys ei ole arvoerosta, vaikka kohteliaisuus kenties sanelikin sen, että presidentin ja ulkoministerin kauhtanat erosivat muista. Vaateparret ovat vain hiukan eri tienoilta, kaikki kuitenkin Ferganan alueelta. Vielä sidottiin vyötäisille leveä vyöliina, belbohk, siten että se muodosti selkäpuolelle kolmikulman.

Aurinkoisinta hymyään säteilee kansantaiteilija Tamara Hanum, joka tässä on presidentti Kekkosen ja hänen lääkärinsä, professori Pauli Soisalon ystävällisessä seurassa.

Varauksetonta rinnakkainoloa. Myös Neuvostoliiton suurlähettiläs Lebedev ja tohtori Virolainen saivat päälleen uzbekistanilaisen kauhtanan ja tjubitejkan päähänsä.

Tashkentin pidot parhaimmillaan. Uzbekistanin korkeimmalle neuvostolle on juuri lahjoitettu suomalainen jääkarhu, Michael Schilkinin keramiikkaveistos. Vieraat ovat saaneet ylleen seudun kansalliset pukimet, kirjavat, silkkiset kesätakit. Presidentti Kekkosen ja ministeri Hynnisen välissä maan presidentti Rashidov.

Ruusuja ja hedelmiä oli pöydillä, värikkäät vihannekset koristivat niitä omalta osaltaan, vieraileva suomalainen seurue oli puettu koreihin lahja-asuihin, Tashkentin taiteilijat olivat kansallisissa puvuissaan ja kantoivat runsaita korujaan. Puutarhassa sen talon ulkopuolella, missä päivällinen nautittiin, kukkivat ruusut. Ilta Tashkentissa päätti maaseutukierroksen, ja yhtaikaa sekä virkistyneinä että uupuneina valtuuskunnan jäsenet palasivat Aasiasta Eurooppaan, ts. Moskovaan, ja tunsivat tulleensa kuin kotiinsa etäisestä, oudosta maailmasta. Niin nopeasti vaihtuvat mittasuhteet, niin nopeasti muuttuu vieras maailma tutuksi silloin, kun sitä vertaa toiseen vielä vieraampaan.

Hymyä vastaanotolla.

Presidentin vastaanotto Suomen suurlähetystössä

Kun jälleen oli palattu Moskovaan, oli Suomen suurlähetystöllä ankara työpäivä. Ohjelmassa oli »istuva päivällinen» 36 hengelle — vieraitten lukumäärää rajoittamassa olivat lähetystön tilat. Päivällisen päätyttyä seurasi iltavastaanotto, johon kutsuja oli lähetetty sitäkin runsaammin. Arveltiin kuudensadan vieraan noudattaneen kutsua.

Tässä ympäristössä suuret neuvostojohtajat liikkuivat vapautuneina ja helposti tavoitettavissa. Ellei kielitaito olisi tehnyt tenää, olisi heidän kanssaan voinut puhua mitä vain, siltä tuntui.

Päivällä käytyjen neuvottelujen tuloksista ei illan kuluessa lehdistön piirissä ollut tarkkoja tietoja. Tiedettiin, että Neuvostoliitto oli päättänyt ostaa Suomelta voita, mutta hinta ja maksutapa ei ollut selvillä. Sen sijaan kerrottiin neuvottelijoiden lounaalla lausutun mm. seuraavat vuorosanat:

»Maista nyt, Mikojan, millaista voita se on, mitä ostatte, että näet kannattaako sitä ostaa!», kehoitti pääministeri Hrushtshev.

Varapääministeri Mikojan levittää voita leivälleen ja toteaa:

»Kyllä tämä hyvää voita on, kyllä se meille kelpaa. Maistakaa muutkin!»

Illan kuluessa ministeri Kivekäs oli eksynyt etäälle neuvostojohtajien seurasta. Häntä tultiin etsimään parvekkeen viileydestä, sillä Hrushtshev oli häntä kaivannut ja sanonut, että »Kivekäs on niin mukava kapitalisti, että sitten kun kapitalistinen yhteiskunta on kokonaan kukistettu, me valmistamme mielellämme hänelle täällä Neuvostoliitossa hänen kykyjään vastaavan toimen.»

Näin kertoi henkilö, joka etsi kauppaministeriä ja johdatti hänet ulkoilmasta taas sisälle kuumuuteen ja ihmispaljouteen.

Edellä olleesta selvinnee, että tunnelma kutsuilla oli vapautunut ja mieliala sutkauksiin ja kaskuihin altis ja otollinen.

Suomalainen valtiomiesten seurue vaikutti tyytyväiseltä. Ulkoministeri Hynnisen otsalla oli ollut aikaisemmin havaitsevinaan huolten pilven, mutta se näytti nyt haihtuneen. Vaikeat kysymykset oli ilmeisesti ratkaistu »olosuhteisiin nähden hyvin», kuten professori Soisalo lääkärin terminologiaan turvautuen ehdotti tiedusteluihin vastattavaksi.

Tohtori Virolaisen huomasin tänä iltana kiinnittävän erityistä huomiota naisten muotiin. Nimenomaan Ranskan suurlähettilään rouvan ohut sinikukkainen muodin mukainen, alhaalta kokoon kurottu ja vain polviin ulottuva shifonkipuku oli hänen mielestään »nätti säkki».

Naisen silmä taas kiintyi mm. suurlähettiläs Vuoren puolison tyylikkääseen ja yksinkertaiseen valkoiseen kesäpukuun ja hänen säteilevään hymyynsä.

Ja illan isäntä? Hän näytti olevan loistavalla tuulella nyt kuten koko matkan ajan. Rasituksen merkkiäkään ei hänessä huomannut, vaikka seurueen muista jäsenistä yksi ja toinen jo vaikutti väsyneeltä. Professori Soisalo kertoi, että lääkäriä ovat tarvinneet useat muut, mutta ei presidentti. Hänen kuntonsa on ollut erinomainen.

Yhtä väistämättömästi kuin tulo, kuuluu lähtökin jokaisen vierailun ohjelmaan. Ihmistungosta, kukkia, vilkutuksia. Ja valokuvaajia — heistähän ei pääse!

»Olen valmentunut tähän koetukseen hiihtämällä», presidentti itse selitti asiaa. »Hiihdin viime talven aikana 800 kilometriä.»

»Tätäkö varten te olettekin hiihtänyt?»

»Tietysti. Ei juhlimiseen juhlien valmennuta. Heti kun sain matkasta tiedon, aloitin treenauksen.»

Presidentti Kekkonen näytti olevan iloinen ystävällisyydestä, mitä häntä ja hänen kotimaataan kohtaan on osoitettu kaikkialla, missä hän on liikkunut. Jos matka on monin tavoin ollut vaativa ja rasittava, on sen kuluessa ilmennyt mittaamattoman paljon sellaista, mikä osuu suoraan sydämeen ja lämmittää mieltä pysyvästi.

Matkan huomattavana poliittisena saavutuksena voi pitää sitä vilpitöntä tahtoa ymmärtää ja tulla ymmärretyksi, mikä on ilmennyt presidentti Kekkosen puheissa ja vastauspuheissa niihin. Vilpittömyydelle annetaan täällä arvoa ja sen johdosta voi syntyä myötämieltä, josta ystävyys kasvaa. Kun on seurannut tunnelmia eri vierailukohteissa, on saanut sen käsityksen, että presidenttimme saavuttama kansansuosio johtuu osaltaan myös siitä, ettei hän — kuten monet muut ei-sosialististen maiden johtohenkilöt — kaihda puristamasta tavallistenkaan kansalaisten kättä.

Ei hän totisesti ole sitä kaihtanut. Esimerkiksi tehdasvierailujen aikana on usein näyttänyt siltä, kuin hän pyrkisi puristamaan joka ainoan työläisen kättä. Ja tämä hänen hyvä tahtonsa on täällä kirkkaasti oivallettu.

Puhuessaan suurlähetystön päivällisillä presidentti Kekkonen itse kiteytti matkan merkityksen seuraavasti:

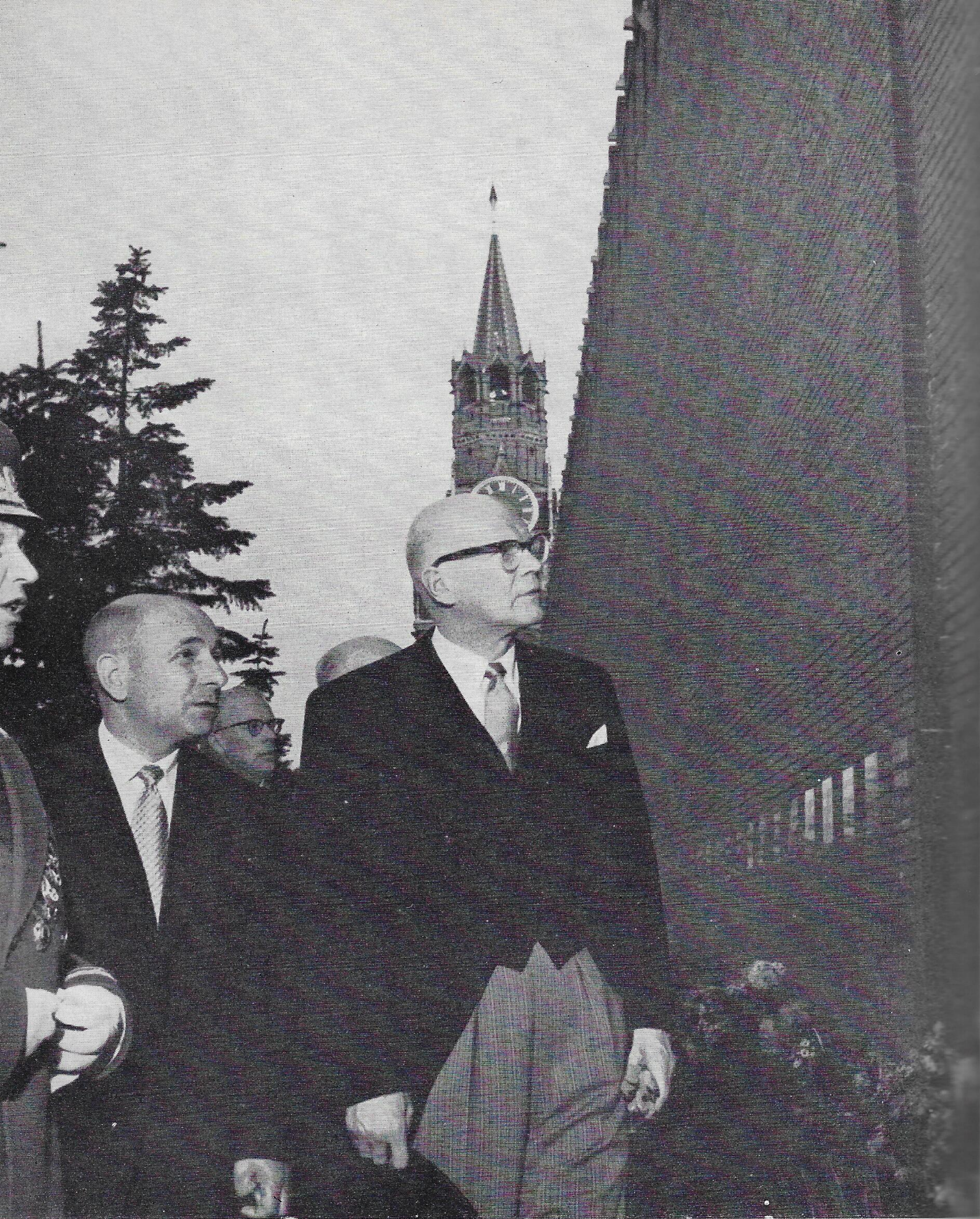
»Olemme oppineet yhdessä ollessamme tuntemaan toinen toisemme. Tämä on tuonut lämpöä suhteisiimme. Olemme oppineet viihtymään toistemme seurassa. Jokainen yhdessä vietetty päivä on rikastuttanut toisistamme saatua kuvaa, on syventänyt sitä ja tuonut nähtäväksemme yhä uusia inhimillisiä piirteitä. Emme enää ole toisillemme vain nimiä emmekä käsitteitä. Olemme oppineet näkemään toisemme ihmisinä.

Tämä on uskomattoman arvokas asia. Liian usein vaikuttaa siltä, että valtioiden välisissä suhteissa ajatellaan vain suuria lukuja käyttäen. Meitä on niin ja niin paljon, teitä on monta kertaa vähemmän tai teitä on monta kertaa enemmän. Tällä on tietenkin omat tärkeät syynsä ja siis oikeutensa, mutta ihminen itse on sittenkin tärkein. Vaikka olemme suomalaisia tai neuvostoliittolaisia, ystäviä keskenämme tai tuntemattomia toisillemme, niin ennen kaikkea ja yhtäläisesti olemme ihmisiä. Meillä on sama rakkaus elämään, samoja iloja, ehkä samoja surujakin. Olosuhteet, tavat, ympäristö ovat painaneet leimansa itse kuhunkin meistä.

Useimmat meistä eivät puhu samaa kieltä, mutta olemme oppineet tuntemaan, arvostamaan ja kunnioittamaan toinen toistamme. Tästä asiasta tulemme mainitsemaan yhteisessä tiedonannossamme, missä todetaan asiaan kuuluvaan, asialliseen tyyliin tämän vierailun olleen omiaan edistämään keskinäistä tuntemustamme. Se on hyvä asia. Harras toivoni on, että siitä on koituva hyötyä sekä Suomelle että Neuvostoliitolle, kaikille ihmisille Suomessa ja kaikille ihmisille Neuvostoliitossa.»

Moskovan yliopiston vastanimitetty kunniatohtori Urho Kaleva Kekkonen puhuu.

Käynti Leninin mausoleumilla kuuluu virallisen Moskovan-vierailun ohjelmaan. Tässä presidentti Kekkonen tarkastelee merkkimiesten hautoja Kremlin muurin vierustalla. Vasemmalla Kremlin komendantti kenraaliluutnantti Vedenin, keskellä tulkki.

Monet ihmiset olivat viime syksynä yllättyneitä Novosibirskin neuvottelujen tuloksista. Me, jotka juoksimme presidentti Kekkosen jäljessä tämän pitkän rengasmatkan Tashkentiin saakka — vanhojen karavaaniteiden risteykseen — emme yllättyneet, vaikka iloitsimmekin.

Eremitagen ehtymättömiin taideaarteisiin tutustuminen on elämys jokaiselle Leningradin kävijälle, niin valtakunnan päämiehelle kuin tavalliselle turistillekin.

LENINGRAD TAMMIKUUSSA 1959

AHTI KARJALAINEN

»Muistan pääministeriajaltani, että kun jokin poliittinen ratkaisu taikka julkisessa sanassa esitetty mielipide, jolla näytti olevan laajempaa kantavuutta, ei miellyttänyt presidentti J. K. Paasikiveä sen vuoksi, että se oli omiaan vaarantamaan hänen ulkopolitiikkaansa, hän tuimalla tavallaan lausui: 'Jos tämä asia ei pian selvene, minä menen radioon ja pidän puheen'. Hänen ei kuitenkaan tarvinnut koskaan panna uhkaustaan täytäntöön. Olen huonommassa asemassa kuin kunnioitettu edeltäjäni siinä, että minun täytyy varta vasten puhua Suomen ulkopoliittisesta asemasta.»

Näin aloitti tasavallan presidentti Kekkonen radio- ja televisiopuheensa 10. 12. 1958, muutamia päiviä sen jälkeen, kun Fagerholmin hallitus oli ulkopoliittiseen karikkoon jouduttuaan esittänyt eronpyyntönsä. Presidentti jatkoi: »Suomen ulkopolitiikassa on kaikkea hallitseva kysymys maamme suhde itäiseen naapuriimme Neuvostoliittoon. Se on meidän varsinainen ulkopoliittinen ongelmamme, josta kansamme tulevaisuus riippuu». Hän palautti mieliin Suomen ja Neuvostoliiton luottamuksen ja yhteistyön rakentamisen. »Pian päättyvän vuosikymmenen aikana on maailma elänyt monia uhkaavia kriisejä, mutta Suomi on

ulkopolitiikkansa ansiosta ollut kriisien vaikutusten ja kriisitunnelmien ulkopuolella. Tämä meidän erikoisasemamme on vuosien mittaan herättänyt ulkomailla arvonantoa. Usein on kunnioituksella puhuttu pienestä pohjoisesta kansasta, joka viisaudellaan ja hyvillä hermoillaan on kyennyt omin avuin rakentamaan itselleen turvatun puolueettoman aseman suurvallan naapuruudessa. Mutta nyt me toteamme Neuvostoliiton luottamuksen meitä kohtaan vähentyneen», lausui presidentti. »Kysytään yleisesti, onko Neuvostoliitolla ollut aihetta epäluuloon Suomea ja sen hallitusta vastaan. — Mitään epäilystä ei voi millään ilmansuunnalla olla siitä, että niin kauan kuin olen tasavallan presidenttinä, tulen käyttämään presidentille kuuluvia valtaoikeuksia siten, että Suomen ulkopoliittinen suuntaus ei muutu. Tiedän myös, että nyt eroa pyytänyt hallitus ei ole tehnyt päätöksiä, jotka olisivat tarkoittaneet aikaansaada muutoksia ulkopolitiikkaamme. Mutta kun naapurimme kenties muiden maassamme havaitsemiensa ilmiöiden johdosta ei enää tunne täyttä luottamusta vilpittömyyteemme, eivätkä meidän viralliset vakuuttelumme ole auttaneet, niin se on tosiseikka, jota asioiden salaaminen ja niiden merkityksen kieltäminen ei tee olemattomaksi. Meidän ratkaistavaksemme jää, mitä johtopäätöksiä me tästä teemme.»

Presidentti Kekkosen puheen taustana oli syksyllä 1958 tapahtunut Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden viilentyminen, mitä vaihetta on nimitetty »yöhalloiksi» tai »yöpakkasiksi». Epäluulon ilmapiiri oli ilmeisesti olemassa jo silloin, kun Fagerholmin hallitus muodostettiin eräissä suhteissa, mm. henkilökoostumukseltaan, yllättävällä pohjalla. Pian saatettiin huomata, että Neuvostoliitto oli omaksunut silmiinpistävän passiivisen asenteen maiden välisissä suhteissa. Syyskuussa poistui suurlähettiläs Lebedev maasta suorittamatta edes tavanomaista jäähyväisvierailua. Samoin menetteli hiukan myöhemmin Kiinan suurlähettiläs. Aikaisemmin sovittuja, pitkäaikaista luottoa koskevia neuvotteluja ei päästy aloittamaan. Tieteellis-teknillisen yhteistyökomitean toiminta oli keskeytynyt, Suomenlahden kalastussopimus oli ja pysyi allekirjoitusta vailla. Kauppaneuvottelujen aloittamista koskevaan ehdotukseen ei saatu lainkaan vastausta. Yhä laajemmissa piireissä havahduttiin näkemään, että jotakin oli mennyt vinoon.

Samanaikaisesti kun Fagerholmin hallitus oli aloittanut työnsä, oli länsi-Euroopan yhteismarkkinakysymys tullut erittäin ajankohtaiseksi ja myös Suomen lehdistössä paljon pohdituksi kysymykseksi. Esitettiin kaikenlaisia, osittain varsin vastuuttomia ja perustelemattomia lausuntoja Suomen ja integraatiomaiden välisten suhteiden järjestämisestä. Kaikki tämä tapahtui ajankohtana, jolloin idänkauppamme oli silminnähtävissä vaikeuksissa.

Uudenvuodenpuheessaan 1959 presidentti Kekkonen lausui ulkopoliittisesta tilanteesta: »Valitettavasti maittemme väliset suhteet ovat vuoden lopulla viilentyneet. Suomen politiikan tehtäväksi alkaneena vuotena siirtyy Suomen ja Neuvostoliiton välisen luottamuksen palauttaminen. Tämä on sitäkin välttämättömämpää, kun maailmanpoliittinen tilanne on pelottavasti synkistynyt ja vaaravyöhykkeet ovat uhkaavasti lähenemässä sitä pohjoista piiriä, jonka me niin mielellämme olemme kuvitelleet rauhan tyyssijaksi.»

Toimenpiteisiin luottamuksen palauttamiseksi olikin jo ryhdytty. Tasavallan presidentti oli keväällä 1958 vieraillut Neuvostoliitossa ja oli käynyt myös Lenin-

gradissa. Tällöin oli hänelle kaupungin taholta esitetty kutsu saapua tuonnempana uudelleen kaupungin vieraaksi tutustumaan sen historiallisiin nähtävyyksiin. Marraskuussa lähetettiinkin Leningradiin tieto, että presidentti oli nyt valmis tulemaan. Tammikuun 3. päivänä 1959 saapui suurlähettiläs Wuori pikakäynnille Helsinkiin, ja 14. 1. eli seuraavana päivänä Sukselaisen maalaisliittolaisen hallituksen nimittämisen jälkeen saapui Leningradin kaupunginneuvoston vahvistettu kutsu presidentille. Hallituksen piirissä neuvoteltiin matkaan liittyvistä kysymyksistä, ja 20. 1. 59 annettiin tieto matkasta julkisuuteen.

Eräitä merkkejä tilanteen muuttumisesta ja helpottumisesta alkoi jo olla nähtävissä. Mainittakoon, että jo 15. 1. 59 Kiina pyysi agremangia uudelle suurlähettiläälleen.

*

Tasavallan presidentin matkallelähtö Leningradiin tapahtui lumipyryisenä keskiviikkopäivänä 21. 1. 59. Saattajina olivat Helsingin rautatieasemalla hallituksen, ulkoministeriön sekä diplomaattikunnan edustajat ja Neuvostoliiton suurlähetystöstä vt. asiainhoitaja Filippov, joka ojensi rva Kekkoselle punaisen ruusukimpun. Yleisöä oli asemasillalle kerääntynyt runsaasti, mutta mitään varsinaisia lähtöseremonioita ei matkan yksityisluontoisuuden vuoksi ollut järjestetty. Presidenttiparin mukana nousivat junaan ainoastaan nuorempi adjutantti sekä presidentin henkilökohtainen tulkki.

Rajalle tasavallan presidentti saapui klo 18, ja Neuvostoliiton puoleisella raja-asemalla olivat vastassa Leningradin kaupunginneuvoston varapuheenjohtaja Tolstikov, ulkoministeriön protokollapäällikkö Molotshkov sekä suurlähettiläs Wuori. Leningradiin ehdittiin ennen puoltayötä. Leningradin asemalla nähtiin vastaanottajina mm. kaupunkineuvoston puheenjohtaja Smirnov, joka piti lyhyen tervetulopuheen, varaulkoministeri Zaharov ja ulkoministeriön Skandinavian osaston päällikkö Rodianov. Leningradin kaupunki oli varannut vieraille majapaikaksi Nevan rannalla olevan Kamennyi Ostrovin huvilan.

Torstaiaamuna levisi maailmalle yllättävä uutinen, jonka mukaan pääministeri Hrushtshev oli saapunut seurueineen Leningradiin. Vierailun poliittinen ominaispaino alkoi nyt kasvaa nopeasti. Yksityisluontoinen kaupunkikäynti muuttui korkean tason ajatustenvaihtotilaisuudeksi. Yllätys oli sitäkin suurempi, kun tiedettiin, että Moskovassa muutaman päivän kuluttua alkavan NKP:n 21. puoluekongressin vuoksi Hrushtshevin aika oli erittäin varattu. Myös pääministerin seurueen kokoonpano antoi aihetta pohdiskeluihin, olivathan siinä mm. ulkoministeri Gromyko, ulkomaankauppaministeri Patolitshev sekä apulaisulkomaankauppaministeri Kuzmin. Lisäksi pääministerin mukana olivat hänen puolisonsa Nina Hrushtsheva ja tytär Rada.

Suomen puolella ryhdyttiin nyt nopeasti olosuhteiden vaatimiin toimenpiteisiin. Koska pääministeri oli vt. presidenttinä ja ulkoministeri Törngren puolestaan pääministerikokouksessa Oslossa, kutsui presidentti minut kauppaministerin, joka samalla olin ulkomaankauppaa hoitavana valtioneuvoston jäsenenä toinen ulkoministeri, Leningradiin. Hrushtshevin seurueen kokoonpano näet

antoi viitteen siitä, että myös auki olevat kauppapoliittiset ongelmat otettaisiin esille. Lähdimme jo samana päivänä lentoteitse Leningradiin yhdessä ulkoministeriön silloisen apulaisosastopäällikön Jaakko Hallaman kanssa.

Presidentin vierailun ensimmäinen vuorokausi alkoi kaupunkineuvoston tervehdyskäynnillä Kamennyi Ostrovin huvilassa. Sen jälkeen presidentillä oli hiukkasen aikaa valmistautua tärkeään tapaamiseen ja ajatustenvaihtoon klo 11 pääministeri Hrushtshevin kanssa. Iltapäivällä annetun lakonisen tiedonannon mukaan tilaisuudessa vaihdettiin mielipiteitä maiden välisiin suhteisiin ja kansainväliseen tilanteeseen liittyvistä kysymyksistä. Ystävällisessä hengessä suoritettuihin keskusteluihin ottivat lisäksi osaa ministerit Gromyko, Patolitshev ja Wuori. Samanaikaisesti jatkui ohjelma toisaalla, rva Kekkosen käydessä Pushkin-museossa rva Hrushtshevan ja tämän tyttären Radan kanssa.

Klo 13 kerääntyivät kaikki presidentti Kekkosen kunniaksi järjestetylle lounaalle, jossa isäntänä toimi kaupunkineuvoston puheenjohtaja Smirnov. Leningradin pakkanen oli vaihtumassa lauhkeaksi suojailmaksi. Kaupungintalon eteen oli saapunut joukko leningradilaisia nähdäkseen naapurimaan päämiehen. Lounaalla oli edustettuna myös Leningradin sotilaspiiri armeijakenraali Krylovin ja amiraali Baikovin muodossa. Venäläiseen tapaan loisteliaasti katetun pöydän ääressä kului useita tunteja, joiden aikana pidettiin välittömän tunnelman vallitessa useita tervehdyspuheita.

Lounaan jälkeen presidentti ja rva Kekkonen tutustuivat venäläisen taiteen museoon. Illalla oli vuorossa Kirovin teatterissa esitetty baletti 'Kivinen kukka'. Kunnia-aitiossa nähtiin presidenttiparin lisäksi pääministeri ja rva Hrushtshev. Allekirjoittanut ja apulaisosastopäällikkö Hallama, jotka saavuimme näytännön aikana vasta Leningradiin, ohjattiin suoraan lentokentältä teatteriin.

Seuraava päivä, tammikuun 23., muodostui näkyvien tulosten kannalta merkittäväksi. Jo varhain aamulla ryhdyttiin tasavallan presidentin johdolla Kamennyi Ostrovin huvilassa suomalaisten kesken valmistelemaan kysymyksiä, joiden tiedettiin nousevan esiin päivän keskusteluissa. Suomalaispiirin neuvonpidossa olivat läsnä allekirjoittanut, suurlähettiläs Wuori ja apulaisosastopäällikkö Hallama.

Presidentin ohjeilla vyötettyinä lähdimme me viimemainitut tapaamaan ulkomaankauppaministeri Patolitshevia ja hänen mukanaan olleita kaupallisia virkamiehiä. Näytti siltä, että keskustelujen painopiste tulisi olemaan kauppapoliittisella puolella. Samanaikaisesti presidentti valmistautui kohtaamaan pääministeri Hrushtshevin, joka saapui klo 11 kiiltävän mustalla Zimillä Kamennyi Ostroviin. Molemmat valtiomiehet sulkeutuivat yhdessä tulkin kanssa presidentin käyttöön varattuun työhuoneeseen ja ryhtyivät jatkamaan ja täsmentämään edellisenä päivänä aloitettua ajatustenvaihtoa Suomen ja Neuvostoliiton välisistä suhteista sekä kansainvälisestä tilanteesta.

— — —

Keskustelu jatkui hyvän mielialan vallitessa klo 13 saakka, jolloin pääministeri Hrushtshev tarjosi kaupungintalolla lounaan. Sen aikana hän piti ns. »jäänsulattamispuheensa», joka kesti noin tunnin. Kun puhe alkoi, oli jäätelö juuri

Presidentti ja rouva Kekkonen välittömien leningradilaisten pikku pioneerien vieraina.

tuotu pöytään. Koska siihen puheen aikana ei koskettu, alkoi se sulaa, mistä Hrushtshev sai aiheen sanoa: »Kuten näette, ei ainoastaan jää ole väliltämme sulanut, vaan myös jäätelö.» Tässä huomattavassa puheessaan, josta vain pääkohdat olivat ennalta merkityt puhujan kädessään pitämään paperiliuskaan, hän korosti Suomen ja Neuvostoliiton välisten hyvien suhteiden merkitystä ja hyötyä kummallekin osapuolelle. »Syyt, jotka olisivat edelleenkin voineet aiheuttaa kireyttä suhteissa, on poistettu. Haluamme olla ystävällisissä suhteissa Suomen kanssa ja suhtaudumme huolellisesti sen etuihin.» Pääministeri palautti mieliin ne asiat, joista presidentti Kekkosen edellisen vierailun aikana oli neuvoteltu ja sovittu, kuten kaupan laajentaminen, lainojen myöntäminen, kalastussopimus, vesivoimalaitoksen rakentaminen Neuvostoliitossa tilaustyönä suomalaisin voimin ja vastavuoroisesti terästehtaan koneiston toimittaminen Suomelle. »Nyt puuttuu vain, että kaikki tämä myös toteutetaan. Neuvostoliitto on omasta puolestaan valmis siihen.»

Tasavallan presidentti puhuu Leninin asuntomuseossa Smolnassa, tilaisuudessa, jossa huoneeseen kiinnitettiin muistolaatta Suomen itsenäisyyden tunnustamisesta.

Hrushtshev lausui vielä: »Me tahtoisimme rakentaa Suomen kanssa sellaiset suhteet, jotka olisivat esikuvana hyvistä suhteista sosialistisen valtion ja sellaisen valtion välillä, jonka yhteiskuntajärjestys ei perustu sosialistiselle pohjalle.» Lopuksi hän korosti sitä, kuinka suuri arvo Neuvostoliitossa annetaan presidentti Kekkosen ponnistuksille maiden välisten ystävällisten suhteiden lujittamiseksi.

Vastauspuheessaan presidentti Kekkonen totesi, kuinka ilahduttavaa on kuulla Neuvostoliitonkin omistavan paljon huomiota hyvien suhteiden säilymiselle ja niiden parantamiselle. »Me suomalaiset annamme arvoa rehdille ja suoralle puheelle. Me olemme naapurikansoja, emmekä voi väistää tätä tosiasiaa eikä siihen ole syytäkään. — Me Suomessa toivomme koko sydämestämme, ettei koskaan tulisi sellaista aikaa, jossa heijastuisi epäluottamusta kansojemme väliin.» Myös ulkoministeri Gromyko ja minä pidimme lounaalla lyhyet tervehdyspuheet.

Lounaan päätyttyä presidentti vieraili Kirovin tehtailla, missä hän keskusteli tulkin välityksellä metallityöläisten kanssa. Rva Kekkonen tutustui puolestaan Eremitagen taideaarteisiin.

Iltapäivällä annettiin julkisuuteen virallinen tiedonanto niistä keskusteluista, joita lähinnä kauppaministerit olivat käyneet keskenään. Tiedonannossa todettiin ministereiden käsitelleen neuvostolais-suomalaisia kaupallisia ja taloudellisia suhteita koskevia kysymyksiä. Mielipiteidenvaihdon tuloksena sovittiin siitä, että neuvottelut keskinäisistä tavaratoimituksista v. 1959 aloitetaan Moskovassa ensi tilassa. Samalla sovittiin myös, että keväällä aloitetaan neuvottelut uuden pitkäaikaisen 5-vuotisen, kaupallisen runkosopimuksen solmimisesta.

Vaiherikkaan, tuloksellisen päivän päätteenä oli kaupungin järjestämä juhlailta Kirovin teatterissa, jossa tällä kertaa esitettiin koreografisia miniatyyrejä. Hyvästeltyään lämpimästi suomalaiset vieraat poistui pääministeri Hrushtshev perheineen väliajalla lähteäkseen vielä samana iltana Moskovaan. Junalle olin häntä saattamassa yhdessä suurlähettiläs Wuoren kanssa. Presidenttipari vetäytyi teatterin jälkeen hyvinansaitulle levolle Kamennyi Ostrovin huvilaan.

Viimeisenä vierailupäivänä, lauantaina, tervehti kirpeä pakkanen presidenttiä ja hänen seuruettaan heidän käydessään aamulla Pietari Paavalin linnoituksessa. Klo 11 he saapuivat Leningradin Smolnaan, jonka toisen kerroksen siivessä sijaitsee museona säilytetty Leninin työhuone vallankumouksen ajoilta. Presidentin saapumiselle tähän huoneeseen oli historiallisesti merkittävä tarkoitus: paljastaa marmorilaatta, jossa oli kultakirjaimin venäläinen teksti: »Vladimir Iljitsh Lenin allekirjoitti tässä huoneessa 31. päivänä joulukuuta 1917 VSFNT:n kansankomissaarien neuvoston päätöksen Suomen valtiollisen itsenäisyyden tunnustamisesta. Tällä teollaan hän on saanut Suomen kansan jakamattoman kiitollisuuden.»

Iltapäivällä jatkettiin tutustumista Leningradin nähtävyyksiin. Presidentti Kekkonen kävi mm. atomijäänsärkijä 'Leninillä', josta hän oli erittäin kiinnostunut. Täällä hänelle ojennettiin jäänsärkijän pienoismalli. Samanaikaisesti rva Kekkonen ihaili Leningradin kuuluisaa ja mahtavaa Iisakin kirkkoa rva Smirnovan seurassa. Illalla kaupunki tarjosi jäähyväisaterian. Tasavallan presidentin

paluumatka alkoi aamuvarhaisella virallisten saattajien seuratessa rajalle saakka. Presidentin erikoisjuna saapui Helsingin asemalle sunnuntai-iltana 25.1 klo 18.45. Vastassa oli runsaasti virallisten piirien edustajia sekä suuri yleisöjoukko, joka otti presidentin vastaan tervehdyshuudoin.

Paluumatkan aikana oli presidentti valmistellut radio- ja televisiopuhettaan, jonka hän piti jo samana iltana. Siinä hän kokoavin sanoin selvitti matkan tapahtumia ja tuloksia lausuen mm.: »Loppuvaikutelmani on, että syksyinen kriisi Suomen ja Neuvostoliiton välillä oli syvempi kuin olimme ymmärtäneet. On pidettävä meidän kannaltamme onnellisena tapahtumana, että se voitiin luottamuksellisissa keskusteluissa selvittää, niin pian kuin otollinen tilaisuus siihen tarjoutui.» Hän jatkoi: »Neuvostoliitto ei esitä meille vaatimuksia, jotka voisivat vaarantaa asemamme tai vaikeuttaa puolueettoman ulkopoliittisen linjan noudattamista. Meiltä ei pyydetä mitään sellaista, mikä voisi vahingoittaa hyviä suhteitamme länteen tai pohjoismaisia siteitämme. Mutta Neuvostoliitolla on hyvin perusteltavissa oleva intressi siihen, että sen naapurimaassa Suomessa on ystävällismielinen hallitus, joka voi taata tekemiemme valtiosopimusten noudattamisen.»

»Olen vakuuttunut siitä, että minuun yhtyvät kaikki järkevät suomalaiset, kun esitän käsityksen, että meillä ei ole aihetta eikä varaa uusiin yöpakkasiin.»

Epäilemättä Suomen kansan laajat piirit huokaisivat helpotuksesta todettuaan, että suurta huolta aiheuttanut »pakkaskausi» oli päättynyt ja ilmapiiri itäisissä suhteissamme seestynyt.

Kaksi tunnettua kaljua, läheisessä keskustelussa, oikealla pääministeri Hrushtshevin, vasemmalla presidentti Kekkosen.

Neuvostoliitossa vierailun ohjelmaan kuuluu vieraiden tyytyväisyydeksi miltei kuin itsestään selvänä asiana baletti.

Suurlähetystön yläaulassa ennen poistumistaan huvittivat presidentti Kekkonen ja pääministeri Hrushtshev suomalaista lehtiväkeä välittömällä käytöksellään. Heidän välissään vasemmalta Eila Jokela, Pauli Myllymäki, Martti Silvennoinen, suurlähettiläs Eero A. Wuori.

MOSKOVA MARRASKUUSSA 1960

AHTI KARJALAINEN

Tämän matkan alkusoittona oli Neuvostoliiton suurlähetystön elokuun 28. päivänä antama yllättävä ilmoitus, jonka mukaan Neuvostoliiton ministerineuvoston puheenjohtaja N. S. Hrushtshev henkilökohtaisesti saapuu tasavallan presidentti Urho Kekkosen 60-vuotispäivän kunniaksi järjestettävään kansalaisjuhlaan.

Vastatessaan presidentti Kekkosen tervetuliaissanoihin Helsingin rautatieasemalla 2. 9. 1960 pääministeri Hrushtshev lausui, että tällaiset vierailut ovat jo tulleet hyväksi perinnäistavaksi ja että »ystävät löytävät aina aiheen mielenkiintoiselle ja hyödylliselle keskustelulle».

Suuressa kansalaisjuhlassa Kansallisteatterissa presidentti Kekkosen kunniaksi syyskuun 3. päivänä 1960 lausui Hrushtshev: »— Paasikiven-Kekkosen linja on tärkeä tekijä rauhan säilyttämisessä ja lujittamisessa Pohjois-Euroopassa. Merkillepantavaa on, että herra Kekkonen allekirjoitti Suomen nimissä ensimmäisen pitkäaikaisen kauppasopimuksen, joka solmittiin maittemme kesken ja josta saivat alkunsa Neuvostoliiton muiden valtioiden kanssa solmimat samantapaiset kauppasopimukset.»

Vierailun aikana, syntymäpäiväohjelman lomassa, vaihdettiin jälleen mielipiteitä myös maiden välisiin suhteisiin liittyvistä kysymyksistä.

Seuraavana päivänä annettiin merkittävä tiedonanto, jossa aluksi todetaan Suomen harjoittavan rauhantahtoista ja puolueetonta ulkopolitiikkaa. »Suomen Tasavallan presidentin aloitteesta suoritettiin perusteellinen mielipiteiden vaihto myös Suomen ja Neuvostoliiton välisistä kaupallisista suhteista. Tässä yhteydessä Tasavallan presidentti esitti Suomen näkökannan niistä keinoista, joiden avulla molempien maiden välisiä kaupallisia ja taloudellisia suhteita olisi edelleen kehitettävä EFTA:n (Euroopan Vapaakauppaliiton) perustamisen johdosta.

Ministerineuvoston puheenjohtaja N. S. Hrushtshev ilmaisi Neuvostoliiton kielteisen suhtautumisen länsimaiden erillisiin taloudellisiin liittoutumiin, jotka ovat saamassa yhä selvemmin ilmaistun poliittisen luonteen. Neuvostoliiton puolelta on kuitenkin tyydytyksellä todettu, että Suomi ei halua luopua noudattamasta voimassaolevaa suosituimmuuden periaatetta, sekä ilmoitettu, että Neuvostoliitto, ymmärtäen Suomen pyrkimyksen säilyttää kilpailukykynsä läntisillä markkinoilla, on valmis käymään neuvotteluja siitä, mihin voitaisiin ryhtyä Suomen ja Neuvostoliiton välisen tavaranvaihdon säilyttämiseksi ja edelleen kehittämiseksi siinä tapauksessa, että Suomi tahtoo tehdä erillisen kaupallisen sopimuksen EFTA:n kanssa.» Samalla sovittiin, että nämä neuvottelut aloitettaisiin marraskuussa.

Käytyjen keskustelujen yhteydessä oli pääministeri Hrushtshev esittänyt presidentti Kekkoselle kutsun saapua viralliselle vierailulle Neuvostoliittoon. Kutsu otettiin suomalaisella taholla tyydytyksellä vastaan.

Yllämainitun tiedonannon kaupallisia suhteita koskeva osa oli tärkeimpänä taustana presidentti Kekkosen kolmannelle Neuvostoliiton matkalle, jonka ajankohta annettiin julkisuuteen 13. 11. 1960. Sen mukaan vierailu tapahtuisi 21.—24. 11. 1960 välisenä aikana. Tulevien neuvottelujen sisällön eräistä kohdista oli alustavasti neuvoteltu niissä keskusteluissa, joita kävin ulkomaankauppaministeri Patolitshevin kanssa Moskovassa marraskuun 12.—13. päivinä.

Jo marraskuun 13. päivänä ilmoitettiin presidentin seurueen kokoonpano: kauppa- ja teollisuusministeri Ahti Karjalainen, eduskunnan varapuhemies Paavo Aitio, professori Veli Merikoski, varatuomari Päiviö Hetemäki, päätoimittaja Rafael Paasio, pormestari Sven Högström ja johtaja Hannes Tiainen, kukin puolueensa epävirallisena edustajana.

Ulkoministeriöstä määrättiin mukaan osastopäälliköt Olavi Munkki ja Jaakko Hallama sekä apulaisosastopäällikkö Max Jakobson. Lisäksi presidentin mukana seurasivat molemmat adjutantit, kenraalimajuri R. Grönvall ja majuri Urpo Levo. Myöhemmin kutsuttiin kaupallisia erikoisneuvotteluja varten vielä mukaan ylijohtaja Olavi Mattila ja pankinjohtaja Reino Rossi.

Lumipyryisenä sunnuntaiaamuna 20. 11. 1960 suoritettiin Helsingin rautatieasemalla viralliset lähtöseremoniat. Rautatietorille ja asemalle oli, ajankohdasta huolimatta, kokoontunut runsaasti yleisöä. Saattajina erikoisjunan vieressä nähtiin rva Sylvi Kekkonen, eduskunnan puhemies K. A. Fagerholm, pääministeri V. J. Sukselainen, hallituksen jäseniä, kenraalikuntaa, ylin poliisipäällystö, diplomaattikunta suurlähettiläs Engzellin johdolla jne. Tasavallan presidentti tarkasti kunniakomppanian, hyvästeli saattajat ja nousi sitten Maamme-laulun kaikuessa vaunuunsa.

Kirpeässä pakkasaamussa marssii kunniakomppania valtionpäämiesten ohi Moskovan Leningradin asemalla marraskuussa 1960.

Iltapäivällä presidentin juna saapui Neuvostoliiton puoleiselle raja-asemalle, Luzaikaan, jossa olivat vastassa suurlähettiläs Wuori, Moskovan suurlähetystön ensimmäinen sotilasasiamies, eversti Pöyhönen, presidentti Brezhnevin sijainen. Neuvosto-Venäjän Sosialistisen liittotasavallan presidentti Organov, varaulkoministeri Pushkin ja protokollapäällikkö Molotshkov. Suurlähettiläs Zaharov oli noussut junaan jo Helsingissä.

Kirpeä pakkanen tervehti ensimmäisenä tulijoita junan saapuessa Moskovan Leningrad-asemalle. Punainen samettimatto vieritettiin nopeasti salonkivaunun portaiden eteen, ja presidentin ilmestyessä näkyviin kajahtivat kansallislaulun sävelet. Pääministeri Hrushtshev kiirehti tervehtimään presidentti Kekkosta ystävällisin ilmein ja sanoin, samoin presidentti Brezhnev. Sen jälkeen olivat vuorossa varapääministerit Mikojan ja Koslov, ulkoministeri Gromyko, kulttuuriministeri Furtsheva, ulkomaankauppaministeri Patolitshev. NKP:n puhemiesneuvoston sihteeri Ignatov, liittoneuvoston puheenjohtaja Lobanov, sihteeri Georgadze ja monet muut. Paikalla oli korkein neuvostojohto miltei kokonaisuudessaan. Diplomaattikunta myös esittäytyi suurlähettiläs Sohlmanin johdolla. Kunniakomppanian tarkastuksen ja lyhyiden tervetuliaispuheiden jälkeen presidentti seurueineen siirtyi asema-aukiolle, jossa suuri yleisöjouk-

Nuorta ja vanhaa moskovalaista vilkuttamassa ystävämaan päämiehelle.

ko otti hänet vastaan eläköönhuudoin. Kun kunniakomppania oli suorittanut juhlallisen ohimarssin, nousi presidentti Kekkonen yhdessä Hrushtshevin ja Brezhnevin kanssa ensimmäisenä odottavaan autoon. Matka suuntautui kohti Kremliä, jonka eräässä tornissa liehui jo Suomen lippu. Myös Kirovin katu oli reunustettu lipuilla, ja kulkureitin varrelle oli kerääntynyt runsaasti moskovalaisia, jotka tervehtivät tulijoita heiluttamalla Suomen ja Neuvostoliiton pienoislippuja.

Presidentti ja osa hänen seurueestaan, nimittäin molemmat adjutantit, osastopäälliköt Munkki ja Hallama, ylijohtaja Mattila sekä tämän kirjoittaja, olivat myös majoitetut Kremliin. Muu osa seurueesta asui hotelli Sovietskajassa.

Virallinen ohjelma jatkui parin tunnin kuluttua, jolloin presidentti suoritti tervehdyskäynnit presidentti Brezhnevin ja pääministeri Hrushtshevin luokse. Jälkimmäinen lausui tällöin mm.: »Te, herra Presidentti, käytte kai edelleenkin hiihtämässä, koska olette noin solakka», ja jatkoi: »Teidän pitäisi pitää huolta myös suurlähettiläs Zaharovin terveydestä ja ottaa hänet mukaan hiihtämään.» Tähän presidentti Kekkonen totesi, että Zaharoville pitäisi siinä tapauksessa järjestää varamies, »sillä ensimmäisten hiihtoretkien jälkeen hän saattaisi olla hieman rasittunut.»

Yksityisen lounaan jälkeen presidentti Kekkonen vieraili Moskovan yliopistossa, jota hänelle esittelivät yliopiston rehtori, akateemikko Petrovski sekä korkeakouluministeri Prokofjev. Presidentti keskusteli myös yliopistossa opiskele-

Presidentti on juuri pitänyt puheensa Moskovan yliopistolla, ja tervehdittyään eturivin suomalaisia ylioppilaita huiskuttaa tervehdystään koko luentosalin tungokselle.

vien suomalaisten ylioppilaiden kanssa. Pitämässään puheessa presidentti toivotti menestystä yliopistolle sekä sanoi olevansa erittäin ylpeä siitä, että Moskovan vanha ja kuuluisa yliopisto oli hänelle vuonna 1958 suonut kunniatohtorin arvon.

Ensimmäisen vierailupäivän iltana tarjosi pääministeri Hrushtshev Kremlissä suuret illalliset, joiden aikana pitämässään puheessa hän korosti alkavien neuvottelujen tärkeyttä. Hrushtshev sanoi Neuvostoliiton toivovan, että se lämmin

Jotakin hauskaa on juuri kerrottu. Sille nauravat pääministeri Hrushtshevin vastaanotolla Kremlissä vasemmalta edessä ulkoministeri Gromyko, professori Merikoski, presidentti Kekkonen ja pääministeri Hrushtshev.

poliittinen ilmasto, joka vallitsee Suomen ja Neuvostoliiton välillä, laajenisi käsittämään myös muut skandinaaviset valtiot. Samalla hän ilmaisi huolestumisensa eräiden Itämeren piirissä vaikuttavien ilmiöiden johdosta. »Olemme iloisia siitä, että Te, herra presidentti, henkilökohtaisesti samoin kuin Suomen hallitus, kiinnitätte paljon huomiota rauhan asialle ja noudatatte rakentavaa politiikkaa, joka tähtää Pohjois-Euroopan kansojen välisen luottamuksen säilyttämiseen ja vahvistamiseen.» Vastauspuheessaan presidentti Kekkonen alleviivasi hyvien suhteiden ja henkilökohtaisten tapaamisten merkitystä. »Rauhanomainen rinnakkaiselo, joka maittemme välillä vallitsee, tarkoittaa ymmärtääkseni arkikielellä ilmaistuna ennen muuta suvaitsevaisuuden noudattamista ja toisen osapuolen näkökantojen ymmärtämistä. Silloin kun näin menettelemme, havaitaan tavallisesti, että erilaisetkin edut ovat yhteensovitettavissa.»

Moskovan käynnin juhlallisuuksiin kuuluu seppeleenlasku Leninin mausoleumissa, jota presidentti Kekkonen on seurueineen menossa suorittamaan. Presidentin vierellä Kremlin adjutantti kenraaliluutnantti Vedenin.

Varsinaisiin yhteisneuvotteluihin päästiin käsiksi tiistaina 22. 11. 60. Mutta sitä ennen oli presidentti Kekkonen seurueineen jo käynyt mausoleumissa ja laskenut seppeleen neuvostoliittolaisten valtiomiesten muistoksi. Klo 10.30 kokoonnuttiin Hrushtshevin työhuoneeseen Kremlissä. Läsnä olivat suomalaisista presidentin lisäksi kauppaministeri, ryhmien edustajat sekä suurlähettiläs Wuori. Neuvostoliittolaisten puolella pääministerin lisäksi olivat presidentti Brezhnev, ensimmäinen varapääministeri Mikojan, ulkoministeri Gromyko, varaulkoministeri Pushkin, ulkomaankauppaministeri Patolitshev, ulkoministeriön skandinaavisen osaston päällikkö Lunjkov, sanomalehtiosaston päällikkö Harlamov sekä suurlähettiläs Zaharov.

Yhteisneuvottelussa vaihdettiin mielipiteitä Suomen ja Neuvostoliiton välisiin taloudellisiin suhteisiin liittyvistä kysymyksistä sekä niistä tekijöis-

Neuvottelut Kremlissä alkavat. Vasemmalta pääministeri Hrushtshev, presidentti Brezhnev, varapääministeri Mikojan, ulkoministeri Gromyko, ulkomaankauppaministeri Patolitshev, varaulkoministeri Pushkin, suurlähettiläät Zaharov ja Lunjkov, oi-

tä, jotka vaikuttavat maitten välisten poliittisten suhteiden muotoutumiseen.

II kulkulaitosministeri Korsimo oli yllättäen saanut aamulla kutsun saapua nopeinta tietä Moskovaan. Hän ennättikin sinne jo iltapäivällä yhdessä TVH:n osastopäällikön, yli-insinööri Erkki Lappi-Seppälän kanssa. Saimaan kanavaa koskeva kysymys oli näet saamassa uuden käänteen ja hän neuvotteli tilanteesta Neuvostoliiton hallituksen vastaavan jäsenen kanssa.

Korkeimman neuvoston puhemiehistö tarjosi klo 13 lounaan, jonka aikana

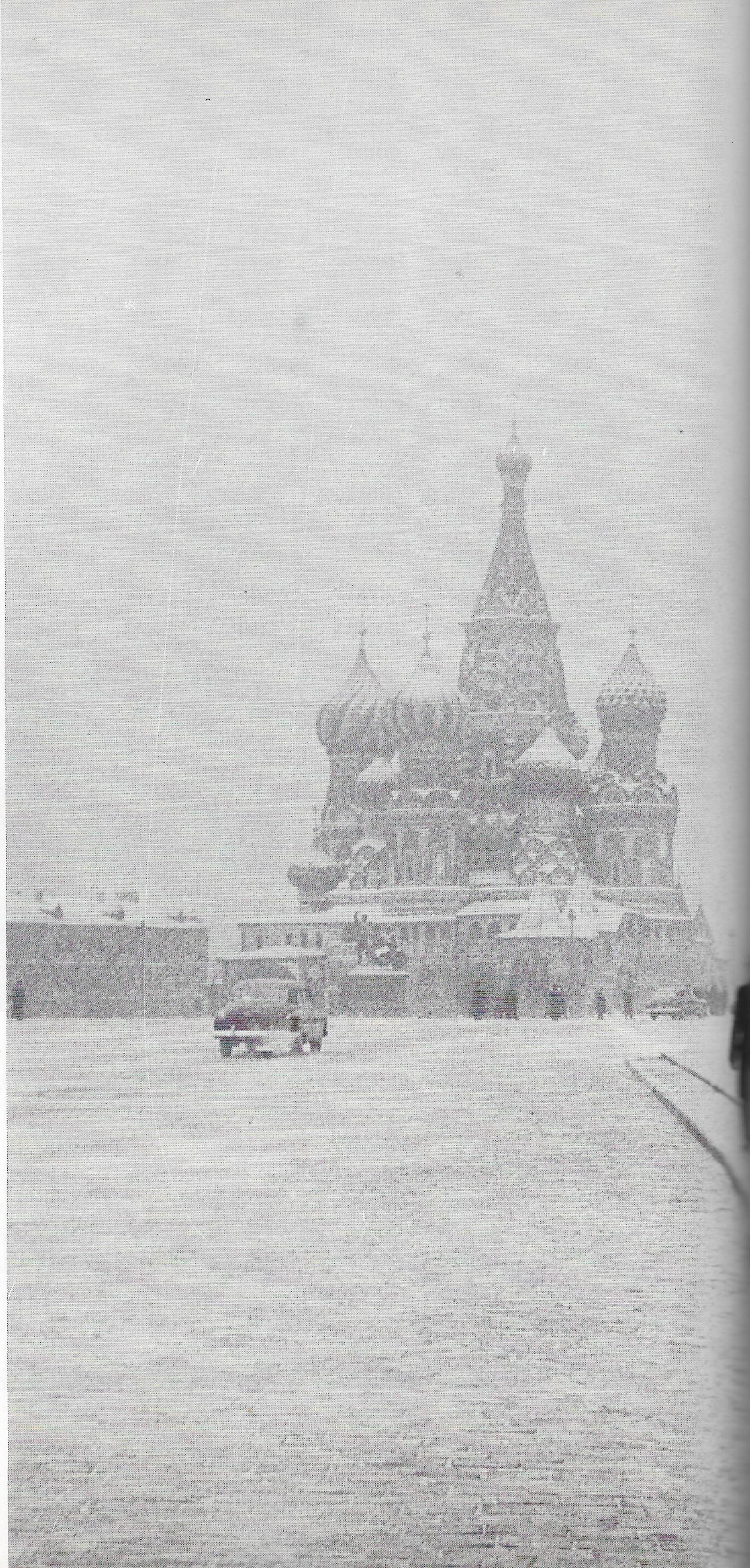

kealla suomalaiset neuvottelijat presidentti Kekkonen, ministeri Karjalainen, suurlähettiläs Wuori, professori Merikoski, kansanedustajat Aitio, Paasio ja Hetemäki, osastopäällikkö Hallama.

presidentti Kekkonen esitti kollegalleen Brezhneville kutsun saapua sopivana aikana vierailulle Suomeen. »Meille sopii, milloin vain», lisäsi hän.

Lounaan jälkeen presidentti tutustui Neuvostoliiton suurimpaan kuulalaakeritehtaaseen. Samanaikaisesti käytiin pitkin päivää neuvotteluja läsnäolevien ministerien kesken Suomen ja Neuvostoliiton tullisopimuksesta, jonka tekeminen oli käynyt tarpeelliseksi Suomen ilmaistua aikomuksensa assosioitua Euroopan Vapaakauppaliittoon.

Illalla oli presidentti seurueineen Stanislavskin täpötäydessä oopperateatte-

Seppeleenlasku on tapahtunut, seurue siirtyy sanomalehtimiesten saattelemana alkavassa lumisateessa Kremliin.

Vierailijain ja kauniiden virkailijain tungosta Moskovan lennätinlaitoksella, jossa päivän kunniaksi avattiin linja Helsingin ja Moskovan välille.

rissa, jossa esitettiin baletti 'Merirosvo'. Kunnia-aitiossa olivat myös pääministeri Hrushtshev ja presidentti Brezhnev. Yleisö tervehti suomalaisia vieraita vilkkain suosionosoituksin.

Keskiviikkopäivä alkoi presidentin vierailulla Moskovan lennätinlaitoksessa, jossa hänen käyntinsä kunniaksi avattiin uusi lennätinlinja Helsingin ja Moskovan välille. Presidentti naputteli omin sormin sähketerveiset Helsingin lennätinkonttoriin, josta hän sai kohta vastauksen takaisin.

Ennen lounasta presidentti suoritti vielä laajan kiertoajelun Moskovan uusissa asumalähiöissä, joita hänelle selostivat kaupunginjohtaja Bobrovnikov ja Moskovan pääarkkitehti Posohin.

Päivän päätapahtuma oli presidentin tarjoama lounas Suomen suurlähetystössä sekä sen jälkeen pidetty vastaanotto. Vieraat antoivat täyden arvon aterialle, joka käsitti mm. suomalaista savulohta. Lounaalla vallinnut sydämellinen tunnelma nousi huippuunsa, kun tasavallan presidentti ilmoitti Suomen hallituksen lahjoittavan pääministeri Hrushtsheville saunan, joka rakennetaan hänen osoittamaansa paikkaan. Vakuudeksi hän ojensi pääministerille saunan pienoismallin.

Toivotettuaan vieraat tervetulleiksi suurlähetystöön presidentti muisteli aluksi tilaisuutta viisi vuotta sitten, jolloin hän oli istunut samassa huoneessa Neuvostoliiton johtomiesten kanssa presidentti Paasikiven vieraillessa viimeisen kerran Moskovassa. »Se oli historiallinen vierailu, ja sille perustalle, jonka hän loi, on ollut turvallista rakentaa.» Presidentti jatkoi: »Luonnollisesti meitä suomalaisia kiinnostaa läheisimmin rauhanomaisen kehityksen turvaaminen sillä alueella Eurooppaa, jolla maamme sijaitsee, ja olemme osaltamme valmiit tekemään voitavamme, jotta tämä alue tulisi pysyvästi olemaan sotilaallisen jännityksen ulkopuolella.»

Vastauspuheessaan Hrushtshev totesi Neuvostoliiton hallituksen olevan erittäin tyytyväinen sen johdosta, että Suomen ja Neuvostoliiton välinen, molemmille maille edullinen yhteistyö on edelleen menestyksellisesti kehittynyt. Hän ilmaisi sen jälkeen neuvostohallituksen kannan erillisiin talousryhmittymiin ja jatkoi: »Jos suomalainen osapuoli kaikki 'puolesta' ja 'vastaan'-näkökohdat punnittuaan pitää kauppa- ja talouspoliittisten intressiensä turvaamisen kannalta tarkoituksenmukaisena solmia erityissopimuksen 'seitsemän maan markkinoiden' kanssa rikkomatta toisaalta neuvostoliittolais-suomalaisen kauppavaihdon jatkuvan kehittämisen nopeutta ja edellytyksiä, niin me suhtaudumme ymmärtäen sellaiseen asennoitumiseen.» Puheensa lopuksi Hrushtshev palautti vielä mieleen Paasikiven suuren elämäntyön ja ilmaisi ilonsa siitä, että Suomen kansalla on presidentti Kekkosessa Paasikiven linjan arvokas jatkaja.

Lounaan jälkeen oli suuri vastaanotto, jonne saapuivat mm. entinen presidentti Voroshilov ja marsalkka Budjennyi. Vieraita oli kaikkiaan yli 500, joukossa diplomaattikunnan ja sotilaspiirien edustajia.

Myöhemmin presidentti Kekkonen oli yhdessä presidentti Brezhnevin kanssa läsnä Neuvostoliitto-Suomi seuran järjestämässä J. K. Paasikiven 90-vuotismuistojuhlassa. Juhlaesitelmän Paasikiven työstä Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden kehittämiseksi piti akateemikko Romashkin. Tilaisuuden päätyttyä lähti-

Moskovalaisten huvituksiin kuuluu suuri uima-allas, jonka vesi pakkasesta huolimatta pysyttelee 25 asteen tienoilla, niin kuin huuruista saattaa päätelläkin.

Ystävyyttä Ystävyydentalossa J. K. Paasikiven muistolle omistetussa tilaisuudessa. Presidentit Brezhnev ja Kekkonen, Neuvosto-Venäjän presidentti Organov.

vät molemmat presidentit vielä Bolšoi-teatteriin, jossa vietettiin Ukraina-viikon lopettajaisjuhlaa. Ohjelma oli värikäs ja mieliinpainuva. Sen jälkeen presidentti Kekkonen vetäytyi majapaikkaansa Kremlissä.

Viimeinen neuvottelu suoritettiin torstaina klo 12, jolloin myös muokattiin yhteistä julkilausumaa. Jo sitä ennen olivat kauppaministerit allekirjoittaneet kauppaministeriön kollegiosalissa vuoden 1961 tavaranvaihtosopimuksen, joka sekin oli neuvoteltu muun ohjelman lomassa presidentin vierailupäivinä lopullisesti valmiiksi.

Iltapäivällä saatiin sitten allekirjoitusvaiheeseen suosituimmuusehdon soveltamista koskeva tullisopimus, joka astuisi voimaan siinä tapauksessa, että Suomi liittyisi erityissopimuksen kautta EFTA:an. Niinhän sitten seuraavana keväänä tapahtui.

Tärkeä ja kauaskantoinen julkilausuma tasavallan presidentin vierailun tuloksista annettiin julkisuuteen klo 17. Julkilausumassa todettiin aluksi tyydytyksellä se, että Suomen ja Neuvostoliiton välillä vallitsevat hyvät ja luottamukselliset naapuruussuhteet, joiden ylläpitäminen ja edelleen kehittäminen vastaa

kummankin maan kansallisia perusetuja. Molemmin puolin todettiin uudelleen, että Suomi harjoittaa rauhantahtoista ja puolueetonta ulkopolitiikkaa. Julkilausumassa korostettiin rauhan ja turvallisuuden lujittumisen ensisijaista merkitystä Euroopassa. Uudelleen vahvistettiin, että molemmilla osapuolilla on tarkoituksena tehdä kaikki voitavansa, jotta Pohjois-Euroopan alue jäisi kansainvälisen jännityksen ja ristiriitojen ulkopuolelle.

Neuvostoliiton taholta ilmoitettiin, että se on valmis luovuttamaan Saimaan kanavan neuvostoliittolaisen osan Suomen valtion käyttöön vuokran perusteella enintään 50 vuoden ajaksi tarpeellisine ranta-alueineen. Neuvottelut teknillisistä yksityiskohdista sovittiin aloitettaviksi mahdollisimman pian. Samalla sovittiin tarpeellisen lastaus- ja varastoalueen vuokraamisesta Suomelle.

Kanavaa koskeva kysymys oli otettu esille Suomen aloitteesta, samoin ehdotus Itä-Suomeen perustettavasta suursahasta, joka jalostaisi Neuvostoliitosta saatavaa raaka-ainetta. Neuvostoliiton taholta ilmoitettiin, että neuvottelut kaikkien ehdotusten toteuttamiseksi voidaan viipymättä aloittaa.

Julkilausumassa todettiin edelleen, että osapuolten kesken on saavutettu Suomen ja Neuvostoliiton ulkomaankauppaministereiden johdolla valmistellun ehdotuksen pohjalla konkreettinen yksimielisyys tavasta, jolla suosituimmuusperiaatetta voidaan soveltaa siinä tapauksessa, että Suomi assosioituu EFTA:an.

Neuvostoliiton hallitus oli viimeisen vierailupäivän illaksi järjestänyt loisteliaan iltavastaanoton Kremlissä, jonne oli kerääntynyt lukuisasti valtiovallan, puolueen, kulttuurielämän, sotilaspiirien ja diplomaattikunnan korkeimpia edustajia. Presidentti Kekkonen sai voimakkaita suosionosoituksia puheelleen, jossa hän ilmaisi ilonsa niistä tuloksista, joita vierailun ja neuvottelujen aikana oli saavutettu. »Kunnioitetulla edeltäjälläni J. K. Paasikivellä oli tapana sanoa», jatkoi presidentti, »että meidän suomalaisten on ymmärrettävä, että Neuvostoliitolla on Suomen suhteen legitiimi intressi, joka kohdistuu siihen, että Suomi ei muodostu hyökkäyksen tuki- tai läpikulkualueeksi Neuvostoliittoa vastaan. Tälle ajatukselle rakentuu vuoden 1948 ystävyyssopimus. Merkittävää tässä sopimuksessa on, että siinä tunnustetaan Suomen oikeus pysyä suurvaltain erimielisyyksien ulkopuolella. Suomessa määritellään Suomen ulkopolitiikka tässä mainitun sopimuksenkohdan perusteella jo vakiintuneen käytännön mukaisesti puolueettomuuspolitiikaksi. Samoin se määritellään Neuvostoliitossa, ja myös muissa maissa vallitsee sama käsitys Suomen ulkopolitiikan luonteesta. Olemme pyrkineet noudattamaan puolueettomuuden linjaa myös Yhdistyneissä Kansakunnissa, ja uskon, että kaikilla tahoilla on voitu todeta sen johdonmukaisuus.»

Katujen varsille oli kokoontunut kymmeniätuhansia moskovalaisia, kun presidentti Kekkonen klo 21 ajoi presidentti Brezhnevin ja pääministeri Hrushtshevin kanssa asemalle.

Kun kunniakomppania oli asemalla suorittanut ohimarssin, lausuttiin jäähyväissanat. Presidentti Kekkonen tähdensi puheessaan saavutettujen tulosten merkitystä sekä kiitti lämpimin sanoin siitä suurenmoisesta vieraanvaraisuudesta, jota heitä kohtaan oli osoitettu. Junan lähtöhetkellä, klo 22, kätteli pääministeri Hrushtshev vielä lopuksi kaikkia suomalaisia sanoen jokaiselle: »Terve, terve».

Vierailun viimeisiä tilaisuuksia oli vastaanotto Suomen suurlähetystössä. Siellä päämi-nisteri Hrushtshev kiitteli Neuvostoliiton marsalkkojen ansioita, joista presidentti Kek-

konen osoitti olevansa hyvin perillä. Oikealla Budjennyi, Kekkonen, tulkki Gogol, Hrushtshev, Voroshilov, Brezhnev.

Suomen suurlähetystön vastaanotolta. Pääministeri Hrushtshev kuuntelee tarkkaavaisena, mitä sanottavaa presidentti Kekkosella on vanhalle ystävälleen Voroshiloville.

Varhain seuraavana aamuna saavuttiin Leningradiin, jossa kaupungin edustajat suorittivat tervehdyskäynnin. Presidentti nautti seurueineen ohikulkumatkalla Leningradin kaupunkineuvoston tarjoaman varhaislounaan Marinski-palatsissa.

Marraskuun 25. päivänä, perjantaina, klo 17.50 saapui erikoisjuna Helsingin rautatieasemalle, jonne oli kerääntynyt tuhatlukuinen joukko kansalaisia. Kun presidentti ilmestyi vaununsa portaille, kajahtivat ilmoille Porilaisten marssin väkevät sävelet.

Sen jälkeen hän tervehti puolisoaan ja virallisia vastaanottajia. Pääministeri Sukselainen piti tervetuliaispuheen, jossa hän ilmaisi kansan ja valtiovallan tyytyväisyyden matkan tuloksista. Kun viralliset juhlamenot olivat ohi, nousi presidentti puolisoineen autoon, joka suuntasi kulkunsa kohti Tamminiemeä.

»Vierailu Paasikiven linjaa pitkin», kuten tasavallan presidentti Kekkonen matkan luonnehti, oli päättynyt.

< *Neuvostoliittolaista balettiyleisöä*

Valokuvaajat ja muut lehtimiehet saivat muutaman minuutin ajan parveilla korkeiden neuvottelijoiden ympärillä ennen kuin heidät kohteliaasti karkotettiin ja neuvottelu aloitettiin.

Junaa ja lähtöä odotellaan Luumäen asemalla. Rouvat Sylvi Kekkonen ja Aune Svinhufvud, presidentti Kekkonen ja ulkoministeri Karjalainen.

NOVOSIBIRSK MARRASKUUSSA 1961

AHTI KARJALAINEN

Maanantaiaamuna 30. 10. 1961 klo 9.33 Neuvostoliitto räjäytti 50 megatonnin vetypommin Novaja Zemljan koealueella. Seismologiset laitteet merkitsivät räjähdyksen myös Suomessa. Samana päivänä Neuvostoliiton hallitus esitti Suomelle nootin, jossa ehdotettiin »konsultaatiota toimenpiteistä molempien maiden rajojen puolustuksen turvaamiseksi Länsi-Saksan ja sen kanssa liitossa olevien valtioiden taholta ilmenevän sotilaallisen hyökkäyksen uhkan johdosta, siten kun tätä on edellytetty Neuvostoliiton ja Suomen kesken solmitussa sopimuksessa ystävyydestä, yhteistoiminnasta ja keskinäisestä avunannosta.»

Tämän suurta kansainvälistä huomiota herättäneen nootin ojensi ulkoministeri Gromyko suurlähettiläs Wuorelle klo 10.30. Iltapäivällä Gromyko kutsui luokseen Ruotsin suurlähettilään Rolf Sohlmanin, jolle hän selosti nootin pääkohdat.

Samanaikaisesti oli tasavallan presidentti seurueineen, johon ulkoministerinä kuuluin, kolmiviikkoisella virallisella vierailulla Kanadassa ja USA:ssa. Nootin tulon aikaan oli ehditty jo Hawaijille saakka.

Valtiosihteeri Hallama pääsi klo 15.45 Suomen aikaa puhelinyhteyteen presidentti Kekkosen kanssa, joka oli silloin Hanalei Beach'issa Hawaijilla. Vähän

aikaisemmin olimme jo saaneet nootin tekstin YK:n suurlähettiläämme Enckellin välityksellä New Yorkin kautta puhelimitse. Lyhyen, intensiivisen neuvottelutauon tuloksena päätettiin, että allekirjoittanut ulkoministerinä lähtee heti matkalle Helsinkiin tutkimaan noottia ja valmistelemaan siihen liittyviä toimenpiteitä, mutta tasavallan presidentti vie virallisen ohjelman, jota vielä jatkui 3 päivää, päätökseen.

Nootissa Neuvostoliiton hallitus korosti hyvin voimakkaasti Saksan kysymyksen saamaa huolestuttavaa käännettä. »Neuvostoliiton hallitus on jo useaan otteeseen kiinnittänyt niin Suomen hallituksen kuin myös muiden valtioiden hallitusten huomiota siihen huolestuttavaan tilanteeseen, joka on muodostumassa Länsi-Saksassa, missä saksalainen militarismi jälleen nostaa päätään ja kerää voimiaan. Länsi-Saksa on kiihtyvällä vauhdilla muuttumassa sodan uhkan pesäkkeeksi Euroopassa ja myös sen pohjoislohkolla. — — — Saksan Liittotasavallan armeija on tällä hetkellä NATO:n ensisijainen iskuvoima Euroopassa ja on lukumäärältään suurempi kuin minkään muun sen Euroopassa olevan liittolaisen armeija. — — — Bonnin sotilasjuntta kiinnittää erikoista huomiota Pohjois-Euroopan alueeseen. Jo nyt ovat Norja ja Tanska, jotka toisen maailmansodan aikana olivat Saksan miehittämiä, joutuneet uudelleen vedetyiksi länsisaksalaisen militarismin sotilaalliseen ja poliittiseen vaikutuspiiriin. — — — Myös Ruotsin johtavat piirit usein aliarvioivat Saksan Liittotasavallan Pohjois-Euroopassa suorittamien sotilaallisten valmistelujen vaarallisuuden. — Kaiken lisäksi puolueettoman Ruotsin sotilaspiirit asettuvat kosketukseen Bonnin sotilasjuntan kanssa, ja Ruotsin teollisuusryhmät valmistavat Bundeswehrille aseistusta, edistäen siten Saksan Liittotasavallan jatkuvaa militarisoitumista. — — —

Ei voida myöskään olla toteamatta, että eräät Suomen lehdet, jotka ovat tiettyjen piirien äänitorvena, aktiivisesti tukevat NATO:n jäsenmaiden vaarallisia sotilaallisia valmisteluja ja siten, vastoin Suomen omaksumaa ulkopoliittista suuntausta, myötävaikuttavat sotapsykoosin leviämiseen. — — — Neuvostoliiton hallitus on viime vuosien kuluessa toistuvasti ehdottanut ja ehdottaa nytkin rauhansopimuksen solmimista Saksan kanssa, joka sopimus varmasti suojelisi Euroopan kansojen elämän ja turvallisuuden. — — — Käyttäen hyväkseen NATO:n johtavien suurvaltojen suojelusta Saksan Liittotasavallan hallitus provokatorisella toiminnallaan Länsi-Berliinissä ja sotilaallisilla valmisteluillaan kärjistää tilannetta Euroopassa. — — — Näissä olosuhteissa Neuvostoliiton hallitus ei voi tietenkään olla tekemättä tarpeellisia johtopäätöksiä. Ottaen huomioon agressiivisen NATO-ryhmän ja Länsi-Saksan laajentuvat sotilaalliset valmistelut, Neuvostoliitto on jo ryhtynyt eräisiin tehokkaisiin toimenpiteisiin oman puolustuskykynsä ja liittolaistensa turvallisuuden vahvistamiseksi Varsovan sopimuksen mukaisten keskinäisten velvoitusten edellyttämällä tavalla.» — — —

Hallitus keskusteli tilanteesta tiistaina iltapäivällä. Tiistai-iltana klo 18.30 saatiin nootin tarkistettu kappale kuriirin mukana Helsinkiin. Minä saavuin Helsinkiin keskiviikkona illalla ja selostin asian hallitukselle torstaina.

Tasavallan presidentti, joka jatkoi USA:n-vierailuaan, kosketteli noottia Los Angelesissa 1. 11. pitämässään puheessa lausuen rauhoittavasti, että se ei tuo mi-

tään periaatteellisesti uutta Suomen ja Neuvostoliiton välisiin suhteisiin. Presidentti kuitenkin tähdensi, että nootti kuvastaa Euroopassa vallitsevaa mitä vakavinta jännitystilaa.

Presidentti ja rva Kekkonen saapuivat Helsinkiin maapallon toiselta puolelta alkaneen lentomatkan jälkeen seuraavana perjantaina 3. 11. 61 puolenpäivän aikaan. Seuraavana sunnuntai-iltana presidentti piti suuren radio- ja televisiopuheen, jossa hän aluksi selosti Amerikan-matkan tapahtumia ja tuloksia. Sen jälkeen hän siirtyi noottiin. Sen sisällön hän jakoi kahteen osaan, sotilaalliseen ja poliittiseen: »Edellinen osa antaa aihetta vakavaan huolestumiseen, sillä sodan uhka on Euroopassa kasvamassa. Ei kukaan tietenkään kuvittele, että Saksa tai Saksan kanssa liittoutuneet valtiot tekisivät erillisen hyökkäysretken Suomen alueen kautta Neuvostoliittoa vastaan. Mutta jos suursota syttyy Länsi-Berliinin vuoksi tai muutoin, niin Suomen maantieteellisestä asemasta Itämeren valtiona johtuu, ettei voida kieltää sitä mahdollisuutta, että Suomen maa-, meri- tai ilmatila voi nykyisten sodankäyntivälineiden aikana joutua loukatuksi. — Tiedän hyvin, että Neuvostoliitossa vallitsee suuri huolestuneisuus Länsi-Saksan nopean aseistautumisen johdosta enkä ole salannut lännen valtiomiehiltä, että henkilökohtaisesti tunnen Suomen kannalta huolestuneisuutta saman asian vuoksi. Tiedän, että Pohjois-Atlantin liitto on perustettu puolustustarkoituksessa.»

Eräillä länsitahoilla on myöhemmin arvosteltu tätä presidentin puheen kohtaa sillä perusteella, että se sisältäisi puolueettomuuspolitiikkaan soveltumattoman kannanoton. Siitähän ei kuitenkaan ole kysymys, sillä presidentti esitti vain tilanne-erittelyn Suomen näkökannalta katsottuna tekemättä mitään suosituksia millekään taholle.

Nootin poliittisesta puolesta presidentti Kekkonen lausui: »(Sen) ratkaisevasti tärkein osa on Suomen omaksuman ulkopoliittisen suuntauksen saama tunnustus. — Suomen puolueettomuuspolitiikka saa edelleen osakseen Neuvostoliiton hallituksen hyväksymisen. — — — Kuten muistetaan, presidentti Paasikivi oli silloisissa oloissa niin varovainen, ettei hän käyttänyt politiikkaamme luonnehtiessaan puolueettomuusmääritelmää. Olosuhteiden kehitys on suonut hänen seuraajansa kiinnittää huomiota tähän asiaan. — — — Valtiollisen työskentelyni paras osa kristallisoituu Suomen puolueettomuuspolitiikan toteuttamiseen. Ystävyys- ja avunantosopimuksen johtolauseeseen sisältyi puolueettomuuttamme koskeva kohta, mutta vasta Neuvostoliiton kommunistisen puolueen XX puoluekokouksen päätöslauselmassa vuodelta 1956, siis presidenttikauteni alussa, siitä esitettiin Neuvostoliiton selväsanainen kannanilmaisu. Lännen suurvaltain taholta puolueettomuuspolitiikkamme hyväksyminen on ilmaistu paljon myöhemmin: Englannissa viime keväänä tekemäni valtiovierailun aikana ja Yhdysvalloissa sekä vuosi sitten hallitustaholla että nyt presidentti Kennedyn taholta . . .». »Suomen puolueettomuuspolitiikan toteuttamiseen sisältyy elämäntyöni», jatkoi presidentti Kekkonen Suomen kansalle. »Tämän politiikan säilyttämiseksi ja vahvistamiseksi työskentelen viimeiseen hengenvetooni saakka. Jos näen, että en tässä tehtävässäni onnistu, jätän paikkani vapaaehtoisesti niille, jotka katsovat itsellään olevan paremmat mahdollisuudet.»

Presidentin puhe huomioitiin kautta maailman, ja se sai varsinkin Pohjoismaiden lehdistössä kiittävän vastaanoton. Uutistoimisto TASS kirjoitti 6. 11.: »On huomattavaa, että Suomessa on noottiin suhtauduttu mitä suurimmalla rauhallisuudella ja mielenmaltilla. On tunnettua, että Suomen yleinen mielipide on tottunut pitämään Suomen ja Neuvostoliiton kesken vuonna 1948 solmittua sopimusta rauhan takeena niin omalle maalle kuin koko Pohjois-Euroopalle.»

Hallitus päätti marraskuun 7. päivänä, että matkustaisin ulkoministerin ominaisuudessa tapaamaan nootin luoman tilanteen johdosta Neuvostoliiton ulkoministeri Gromykoa. Hallituksen istunnon jälkeen kutsuin luokseni suurlähettiläs Zaharovin ja pyysin häntä välittämään tiedon hallitukselleen. Seuraavana päivänä Zaharov toi minulle neuvostohallituksen kutsun saapua Moskovaan. Matkallelähtö tapahtui 10. 11. junalla. Mukanani seurasivat ulkoministeriöstä vt. kansliapäällikkö Hallama ja jaostosihteeri Pastinen sekä tulkkina konsuli Loikkanen. Myös suurlähettiläs Zaharov matkusti samalla junalla Moskovaan. Keskusteluja ulkoministeri Gromykon kanssa käytiin lauantaina 11. 11. 61, minkä lisäksi oli järjestetty myös muuta ohjelmaa, jonka puitteissa voin parina päivänä kartuttaa Moskovan ja sen taide-elämän tuntemustani.

Näistä ulkoministerien välisistä keskusteluista annetussa hallituksen tiedonannossa 14. 11. ilmoitettiin ulkoministeri Gromykon korostaneen sitä, että Neuvostoliiton sotilaspiirit olivat jo pitemmän aikaa vaatineet sotilaallisia neuvotteluja Suomen kanssa.

»Ulkoministeri Gromyko totesi, että Neuvostoliiton hallituksella ei ole vähintäkään aikomusta puuttua Suomen sisäisiin asioihin. Neuvostoliitto ei kuitenkaan ole voinut olla kiinnittämättä huomiota siihen, että poliittinen tilanne Suomessa on käynyt epävakaaksi . . . Nykyisessä tilanteessa Neuvostoliiton hallitus haluaisi mahdollisimman pikaisesti varmuuden siitä, että Suomen nykyinen ulkopoliittinen suuntaus jatkuu . . . Jos tällainen varmuus pikaisesti saadaan, olisivat sotilaalliset neuvottelut kenties vältettävissä.»

»Ministeri Karjalainen vastasi, että Suomessa on todella erilaisia voimaryhmiä, mutta, kuten Neuvostoliitossakin varmaan tiedetään, kaikki ryhmät ovat Suomessa Paasikiven linjalla.»

Palattuani 13. 11. 61 Helsinkiin ja hallituksen yhdessä tasavallan presidentin kanssa harkittua perusteellisesti tilannetta ilmoitettiin 14. 11. 61 virallisesti, että tasavallan presidentti on yhteisymmärryksessä hallituksen kanssa mm. kansainväliseen kehitykseen vedoten päättänyt hajoittaa eduskunnan ja määrätä uudet vaalit pidettäviksi helmikuun 4.—5. päivinä 1962. Siten toivottiin voitettavan aikaa sekä samalla saatavan aikaan ratkaisu, joka konkreettisesti todistaisi Neuvostoliiton Suomen poliittista kehitystä kohtaan tunteman epävarmuuden aiheettomaksi.

Torstaina 16. 11., samana päivänä, jolloin Länsi-Saksan puolustusministeri Strauss saapui Osloon, kutsui Neuvostoliiton I varaulkoministeri Kuznetsov suurlähettiläs Wuoren luokseen. Keskusteluissa varaulkoministeri totesi kansainvälisen tilanteen edelleen kärjistyvän. Hän viittasi mm. Straussin matkaan sekä Länsi-Saksan ja Tanskan tulossa oleviin yhteisiin sotaharjoituksiin Itäme-

Kaukainen vieras on saapunut Novosibirskin lentokentälle.

rellä, ja vakuutti, että oli olemassa välitön uhka Neuvostoliiton ja Suomen turvallisuudelle. Kuznetsov ilmoitti neuvostohallituksen toivovan, että suomalainen valtuuskunta saapuisi nootissa mainittuja konsultaatioita varten Moskovaan mahdollisimman pian.

Suurlähettiläs Wuori lensi seuraavana päivänä Suomeen antaakseen hallitukselle selostuksen näistä keskusteluista. Välittömästi Wuoren raportin jälkeen lauantaina 18. 11. hallitus ehdotti tasavallan presidentille, että hän matkustaisi tapaamaan pääministeri Hrushtshevia. Hallituksen piirissä katsottiin, että vain korkeimman tason henkilökohtainen kosketus voisi tuoda nootin luomalle tilanteelle Suomen kannalta toivotuimman ratkaisun. Iltapäivällä presidentti Kekkonen ilmoitti suostuvansa hallituksen ehdotukseen.

Kutsuin heti sen jälkeen suurlähettiläs Zaharovin luokseni ja pyysin häntä välittämään hallitukselleen tapaamista koskevan hallituksen ehdotuksen. Vahvin kortti oli nyt pantu peliin.

Huvila, joka oli annettu presidentti Kekkosen käyttöön Novosibirskin neuvottelujen ajaksi.

Sunnuntaina iltapäivällä Zaharov ilmoitti, että pääministeri Hrushtshev on halukas kohtaamaan presidentti Kekkosen perjantaina, marraskuun 24. päivänä Novosibirskissa. Tämä varsin erikoinen kohtauspaikka johtui siitä, että Hrushtshev oli parhaillaan kiertomatkalla Neuvostoliiton Keski-Aasiassa.

Maanantaina 20. 11. annettiin virallinen tiedotus tasavallan presidentin matkasta. Presidentin seurueeseen kutsuttiin ulkoministerin lisäksi UM:n vt. kansliapäällikkö Hallama, presidentin kanslian päällikkö Westerholm, suurlähettiläs Wuori, vanhempi adjutantti, eversti Leinonen sekä tulkiksi, kuten ennenkin, konsuli Loikkanen.

Keskiviikkoaamuna 22. 11. klo 9.35 lähti tasavallan presidentin juna Helsingin asemalta — ilman presidenttiä. Tämä oli näet muuttanut matkansa alkuohjelmaa ja lähtenyt Helsingistä autolla yhdessä puolisonsa sekä tämän kirjoittajan kanssa Loviisaan tavatakseen siellä matkan varrella sairaan veljensä, majuri

Jussi Kekkosen. Loviisasta matka jatkui edelleen autolla Luumäelle, jossa poikettiin historialliseen Svinhufvudin taloon, missä nautittiin pikainen lounas ennen junaan astumista.

Hyvästeltyään puolisonsa ja vähälukuiset saattajat nousi presidentti junaan Luumäen asemalla. Moskovaan saavuttiin varhain seuraavana aamuna. Vastassa olivat mm. I varapääministeri Mikojan, Kozlov ja Kosygin sekä presidentti Brezhnevin edustajana Korkeimman neuvoston puhemiehistön varapuheenjohtaja, Armenian neuvostotasavallan presidentti Arushanjan.

Presidentti Kekkoselle oli Kremlissä varattu valtionpäämiehen arvon mukaiset loisteliaat vierastilat, mutta jo kahden tunnin kuluttua oli jatkettava matkaa lentokoneella edelleen. Neuvostohallitus oli asettanut presidentti Kekkosen ja hänen seurueensa erikoiskäyttöön Aeroflotin suuren suihkukoneen, jolla lähdettiin taittamaan edessä olevaa 3000 km:n matkaa. Illalla klo 20.10 paikallista aikaa laskeutuikin Iljushin—18 Novosibirskin lentokentälle Aasian mantereen sydämessä.

Lentokentällä, jota ympäröi Siperian aava lakeus, olivat vastassa Novosibirskin toimeenpanevan neuvoston puheenjohtaja Abramenko ja kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Zorin. Presidentti siirtyi lentokentältä heti kaupungin ulkopuolella sijaitsevaan vieraspalatsiin, joka oli varattu hänen käyttöönsä. Samassa paikassa oli Novosibirskissä käyntinsä aikana majaillut myös Yhdysvaltain silloinen varapresidentti Nixon. Presidentin majapaikassa oli illalla tilaisuus raskaan lentomatkan jälkeen pistäytyä saunassa, joka oli valmiiksi lämmitetty.

Perjantaina 24. 11. klo 9.00 saapui pääministeri Hrushtshev junalla Novosibirskiin. Turhia viivyttelemättä käytiin keskusteluihin käsiksi jo aamupäivällä, jolloin presidentti Kekkonen ja pääministeri Hrushtshev perinnäisen tavan mukaisesti ensinnä vaihtoivat ajatuksia kahden kesken — kuten kahden kesken olivat kolmisen viikkoa sitten aloittaneet keskustelut Washingtonissa presidentti Kekkonen ja presidentti Kennedy. Pian me muut liityimme mukaan mielipiteidenvaihtoon, joka tietysti koski kansainvälistä tilannetta ja Suomelle lähetettyä noottia.

Poliittisia aiheita ei keskustelussa hylätty lounaallakaan, jonka pääministeri Hrushtshev tarjosi Suomen presidentin kunniaksi. Aterian aikana pitämässään merkittävässä puheessa pääministeri Hrushtshev lausui aluksi, että lännessä on käsitetty väärin nootin ehdottamien sotilaallisten konsultaatioiden tarkoitus. Kosketeltuaan Länsi-Saksan sotilaallisen voiman lisääntymistä sekä Saksan kysymyksen lopullisen rauhanomaisen järjestämisen tärkeyttä siirtyi Hrushtshev puhumaan Itämeren alueesta: »Viime vuosina on neuvostohallitus tehnyt paljon sen hyväksi, että tuo alue säilyisi Euroopan rauhan ja levollisuuden alueena. Emme ole yksinomaan pidättyneet kaikista sotilaallisista toimenpiteistä Itämeren alueella, vaan olemme menneet pitemmällekin: olemme oma-aloitteisesti purkaneet ennen määräaikaa Porkkalan merivoimien tukikohdan, alkaneet suorittaa asevoimiemme supistamista, tehneet ehdotuksen atomi- ja rakettivapaan alueen muodostamisesta Pohjois-Euroopassa ja ilmoittaneet olevamme valmiit antamaan yhdessä muiden suurvaltojen kanssa takeet tämän alueen statuksesta.»

Sen jälkeen pääministeri Hrushtshev voimakkaasti painottaen sanojaan lausui: »Noudattaen tätä linjaa, joka vastaa kaikkien Pohjois-Euroopan valtioiden etua, me luonnollisesti oletimme, että muutkin maat, jotka sijaitsevat Itämeren ja Pohjois-Euroopan piirissä, erityisesti kaikki NATO:n jäsenet, seuraavat samaa linjaa. Mutta meidän rauhanomaisiin toimenpiteisiimme vastattiin tuolla alueella NATO:n sotilaallisten valmistelujen lisäämisellä . . .»

Hrushtshevin sanoilla oli ilmeinen ja peittelemätön kohde: ne piirit, joiden toimesta Itämeren ja sen ympäristön status quo oli Neuvostoliiton käsityksen mukaan muuttunut. Pääministeri halusi viitata siihen suurpoliittisesti rauhalliseen kauteen, joka vallitsi jonkin aikaa Geneven huipputason kokouksen jälkeen vuonna 1955. Tällöin Pohjolan atomi- ja rakettivapaan alueen olemassaolo näytti pysyvältä. Alueen statukselle oli myös takeet: Suomen noudattama rauhanomainen, suurvaltain ristiriitojen ulkopuolella pysyttelevä ulkopolitiikka, Ruotsin liittoutumista vapaa politiikka sekä Norjan ja Tanskan miltei vain nimellinen jäsenyys Atlantin liitossa.

Sitten tilanteessa alkoi tapahtua muutoksia, joista Neuvostoliiton käsityksen mukaan tärkeimpiä ovat Saksan Liittotasavallan sotapotentiaalin voimakas kasvu, saksalaisten sitä vastaava asettautuminen Atlantin liiton johtoportaisiin sekä Länsi-Saksan sotalaivaston pääosan siirtyminen Itämerelle.

Pääministeri Hrushtshev kohdisti sanansa erityisesti Norjalle ja Tanskalle: »Alistuessaan NATO:n ja varsinkin Saksan Liittotasavallan sotilaspiirien painostukseen ja vaatimuksiin sekä suorittaessaan aktiivisesti yhä uusia ja uusia sotilaallisia valmisteluja Tanska ja Norja meidän vakaumuksemme mukaan vaarantavat oman turvallisuutensa, edistävät tilanteen kärjistymistä Pohjois-Euroopassa sekä Itämeren alueella, vaikeuttavat omien puolueettomien naapuriensa asemaa . . .»

»Valitamme suuresti sitä», jatkoi pääministeri Hrushtshev, »että emme enää voi pitää Pohjois-Eurooppaa sellaisena rauhan ja levollisuuden alueena, mitä se tähän saakka on ollut. Siksi lähetimmekin nootin Suomen hallitukselle . . .»

Hrushtshev käsitteli sen jälkeen hänelle ominaisin, suoraan asiaan menevin sanoin Suomen sisäpoliittista tilannetta Suomen vaalien aattona Neuvostoliiton kannalta katsottuna. Neuvostoliiton nootti oli, kuten hän jo aikaisemmin oli sanonut, asetettava oikeisiin yhteyksiinsä Itämeren alueen sotilaallisen ja poliittisen kehityksen piirissä. Hän tähdensi sitä, että kansainvälisen jännityksen kasvaessa Neuvostoliitto tarvitsee varmuuden siitä, että Suomi myös tulevaisuudessa noudattaa valitsemaansa ulkopoliittista linjaa, Paasikiven—Kekkosen linjaa, jota kohtaan Neuvostoliitossa tunnetaan suurta luottamusta.

»Suomen puolueettomuus», lausui pääministeri Hrushtshev, »on merkittävimpiä takeita rauhan ja levollisuuden säilymisestä Pohjois-Euroopassa ja Itämeren alueella.»

Keskusteluissa, joita jatkettiin lounaan jälkeen, olivat suomalaisten puolelta mukana presidentin ja ulkoministerin lisäksi vt. kansliapäällikkö Hallama, presidentin kansliapäällikkö Westerholm sekä suurlähettiläs Wuori. Neuvostoliiton puolelta niihin osallistuivat pääministerin lisäksi koko matkan mukana seuran-

Hyvien ystävien kädenpuristus siperialaisessa ilmastossa. Takana oikealla presidentin vanhempi adjutantti eversti K. O. Leinonen.

neet »vanhat tuttavamme» varaulkoministeri Sobolev, suurlähettiläs Zaharov ja ulkoministerin skandinaavisen osaston päällikkö Lunjkov.

Keskustelujen päätteeksi julkaistiin yhteinen tiedonanto, joka sisälsi neuvostohallituksen näkemyksen niistä olosuhteista, joista nootti oli syntynyt, sekä kummankin osapuolen käsitykset niistä seurauksista, joita mahdolliset sotilaalliset konsultaatiot voisivat aiheuttaa.

Tiedonannon lopputulosta oli ja on pidettävä suurena voittona presidentti Kekkoselle ja hänen edustamalleen suomalaisen ulkopolitiikan linjalle: »Neuvostoliiton ministerineuvoston puheenjohtaja N. S. Hrushtshev sanoi pitävänsä suuressa arvossa Suomen Tasavallan Presidentin poliittista kokemusta sekä luottavansa hänen hyvään tahtoonsa ja kykyynsä ylläpitää ja vahvistaa Paasikiven—Kekkosen ulkopoliittista linjaa. Suomen puolueettomuuslinjaa, jota

Etäinen tapaamispaikka ei ole karkoittanut ystävällistä tunnelmaa. Vasemmalta pääministeri Hrushtshev, presidentti Kekkonen, tulkit Loikkanen ja Gogol, lähetystöneuvos Zhenikhov, suurlähettiläs Lunjkov, ulkoministeri Karjalainen.

Neuvostoliitto kannattaa. Hän lausui, että neuvostohallitus katsoo voivansa siirtää esittämänsä sotilaalliset konsultaatiot. Samalla N. S. Hrushtshev esitti neuvostohallituksen puolesta toivomuksen, että, ottaen huomioon niin Neuvostoliiton kuin Suomenkin kiinnostuksen rajojensa turvallisuuden takaamiseen, Suomen hallitus puolestaan tarkoin seuraa tilanteen kehitystä Pohjois-Euroopassa ja Itämeren alueella ja, jos osoittautuu välttämättömäksi, esittää neuvostohallitukselle käsityksiään tarpeellisten toimenpiteiden suorittamisesta.»

Tämän ikimuistoisen, historiallisen päivän kevyempään ohjelmaan kuului presidentin ja hänen seurueensa käynti eräässä Neuvostoliiton tieteellisen tutkimuksen kaikkein tärkeimmistä keskuksista, Tiedeakatemian haaraosastossa, jossa työskentelee paljon tiedemiehiä. Laitoksen esitteli presidentille Tiedeakatemian varapresidentti Lavrentjev. Illalla Novosibirskin oopperassa esitettiin

juhlanäytäntönä 'Pähkinänsärkijä'-baletti. Kuuluisaa siperialaista pakkasta — joka aikoinaan, tsaarivenäjän sortotoimenpiteiden raivotessa, myös poliittisesti tuli Suomessa kammotuksi — ei päästy kokemaan laisinkaan, sillä koko päivä oli ollut harvinaisen leuto, vain n. —5° C.

Jo varhain seuraavana aamuna kiiruhdettiin lentokentälle, jonne oli kerääntynyt runsaasti saattajia ja yleisöä — eihän Novosibirskiin, niin miljoonakaupunki kuin onkin, suuntaudu valtiovierailuja kovin usein. Valitettavasti olosuhteet estivät presidenttiä viipymästä kauempaa tuolla mielenkiintoisella seudulla. Moskovaan saavuttiin samana päivänä klo 11.30 Moskovan aikaa. Presidentti seurueineen asettautui jälleen Kremliin, jossa presidentti Brezhnev tarjosi lounaan. Läsnä oli harvinaislaatuisen täydellinen joukko Neuvostoliiton korkeinta poliittista johtoa, Siperiassa matkaansa jatkavaa pääministeri Hrushtshevia lukuunottamatta. Presidentti Kekkonen puhui lounaan aikana mainiten mm., että Suomen ja Neuvostoliiton johtomiesten tapaamisesta on kehittynyt jo traditio. »Minulle tuotti erittäin suurta tyydytystä voida jälleen kerran todeta, että Neuvostoliiton taholta halutaan jatkuvasti kannattaa sitä Suomen omaksumaa puolueetonta ulkopoliittista linjaa, jota maani tahtoo varauksettomasti noudattaa suhteissaan kaikkiin maihin ajan vaihteluista huolimatta.»

Kremlin teatterin oopperaesityksen jälkeen presidentti Brezhnev saattoi suomalaisen virkaveljensä asemalle, josta erikoisjuna lähti kohti Suomea klo 22. Ensimmäisiä lämpimiä tervetuliaisia esittivät suomalaiset vastaanottajat jo Vainikkalassa. Kaikilla väliasemilla, joilla presidentin juna pysähtyi, oli suuri riemuitseva yleisöjoukko toivottamassa maan päämiehen tervetulleeksi kotiin vaikealta, mutta tulosrikkaalta matkalta. Rva Sylvi Kekkonen oli puolisoaan vastassa Kouvolan asemalla, jonne hän oli saapunut yhdessä pääjohtaja Aallon ja nuoremman adjutantin, everstiluutnantti Levon kanssa.

Helsingin rautatieasemalle ja -torille oli kerääntynyt kymmentuhantinen ihmisjoukko, joka otti presidentin voimakkain eläköön-huudoin vastaan. Pääministeri Miettunen lausui presidentin kaikkien puolesta tervetulleeksi ja koko kansan puolesta kiitti häntä hyvin suoritetusta työstä. Käteltyään viralliset vastaanottajat ja tarkastettuaan kunniakomppanian presidentti kulki punaista mattoa pitkin rautatientorille joutuen yleisön jatkuvien suosionosoitusten kohteeksi.

Arvatenkin jokaisessa Suomen kodissa oli radio- tai televisiovastaanotin auki samana iltana klo 21, jolloin tasavallan presidentti laajasti selosti Suomen kansalle Novosibirskissa käymiään keskusteluja. Hän korosti kansainvälisen tilanteen jännittyneisyyttä ja sitä pelottavaa tosiseikkaa, että eurooppalaisen sodan vaara ei ole poissuljettava mahdollisuus.

»Suomelle annettiin tilaisuus», kertoi presidentti, »yrittää huolehtia poliittisella tasolla siitä, että sotilaallisia neuvotteluja ei katsottaisi tarpeellisiksi. Hallitus tarttui tähän tilaisuuteen. Novosibirskiin oli kutsuttu 3000 neuvostoliittolaista maatalousjohtajaa neuvotteluja varten, ja he saivat odottaa vuorokauden Suomelle suotujen keskustelujen vuoksi. Se päivä käytettiin hyvin hyödyllisesti.»

Presidentti ilmoitti käsityksenään, että mahdollisten sotilaallisten konsultaatioiden aloittaminen on tästä lähtien Suomen velvollisuus. Hän korosti erityisesti sitä, että mitään salaisia ehtoja ei ole esitetty eikä salaisia sopimuksia tehty.

»Kaikki, mistä sovittiin, tulee puheissa ja tiedonannossa ilmi. Suurena ja tärkeänä saavutuksena on pidettävä sitä», tähdensi presidentti Kekkonen, »että Neuvostoliitto kärjistyneenkin maailmanpoliittisen tilanteen aikana katsoo Suomen noudattaman puolueettomuuspolitiikan vastaavan Neuvostoliiton omia turvallisuuspoliittisia etuja.»

»Olen hyvin tyytyväinen matkaani», jatkoi presidentti. »Se oli vaikein ja omalla tavallaan raskain matka, minkä olen valtakunnan asioissa koskaan tehnyt. Mutta hyödyllinen tulos korvaa kaiken sen henkisen paineen, mitä matkaan liittyi. Voimme luottavaisin mielin jatkaa puolueettomuuspolitiikkaamme.» Puheensa päätökseksi tasavallan presidentti viittasi Spinozan sanoihin: »Hengen suurpiirteisyys tai rohkeus, ne ovat yksityisiä hyveitä, valtion hyve on turvallisuus», ja pyysi kaikkia suomalaisia vilpittömin mielin yhtymään kansallisen ulkopolitiikan ympärille.

*

Edellä on koruttomin kynänvedoin kuvailtu niitä matkoja, joita tasavallan presidentti Urho Kekkonen on viime vuosina tehnyt Neuvostoliittoon vaaliakseen Suomen ja jättiläismäisen naapurimme välisiä suhteita. Kaikki nämä käynnit ovat olleet merkittäviä ja ei vain Suomen, vaan myös Pohjois-Euroopan, ja ainakin eräät jopa yleisen kansainvälisen kehityksen historiaan jääviä matkoja.

Tarkasteltaessa tuloksia, joita nämä matkat poliittisesti ovat Suomelle merkinneet, voi panna merkille niitä ohjanneen johdonmukaisen linjan.

Ensiksi Suomen on huolellisesti ja rehellisesti vaalittava itäisiä, historiassamme ratkaisevan paljon merkinneitä suhteitaan niin, että Suomen ja Neuvostoliiton kansojen ja näiden maiden johtomiesten välille ei pääse syntymään ristiriitoja eikä väärinkäsityksiä, vaan vallitsee keskinäinen, kaikki vaikeudetkin läpäisevä luottamus. Tämä on erityisen tärkeää Suomelle eikä voi olla merkityksetöntä Neuvostoliitollekaan.

Toiseksi: Tasavallan presidentti Kekkosen, kuten jo kansanedustaja Kekkosen, ministeri Kekkosen ja pääministeri Kekkosen poliittinen toiminta on tarkoittanut kehittää Suomen kansan etuja vastaava realistinen suomalainen puolueettomuuslinja, joka takaisi Suomen turvallisuuden ja tekisi Suomen kansalle mahdolliseksi rakentaa kansallista elämäänsä ja sivistystään rauhassa, ainaisesta uhkasta vapaana.

Presidentti Kekkosen matkat Neuvostoliittoon ovat tapahtuneet merkittävinä ajankohtina, jolloin on ollut ratkaistavina Suomelle elintärkeitä kysymyksiä. Presidentti Kekkonen ei ole, raivatakseen kansalleen turvallisen tien kansainvälisten myrskyjenkin läpi, kaihtanut minkäänlaisia hengen ja kehon ponnistuksia eikä välttänyt ottamasta vastuuta silloin, kun asiat ovat vaatineet panemaan vaakalaudalle jopa hänen henkilökohtaisen arvovaltansa ja luottamuksensa. Useimmilla näistä matkoista mukana olleena voin omakohtaisesti sanoa, että ajaessaan Suomen kansan etuja presidentti Kekkonen on voimiaan säästämättä asettanut Suomen kansan »yleiseen kulutukseen» kaikki ne rikkaan ja voimakkaan persoonallisuutensa avut, joita hänelle on suotu.

Hänen työnsä jatkuu.

Rasittava mutta onnistunut matka on takana ja kotiinpalaava maan päämies tervehtii Rautatientorille kokoontunutta kymmentuhantista riemuitsevaa kansalaisjoukkoa. Rouva Kekkonen oli tullut puolisoaan vastaan jo Kouvolan asemalle.

IV

MATKAT ENGLANTIIN JA ITÄVALTAAN

Presidentti ja rouva Kekkonen lähdössä Claridge-hotellista kuningatar Elisabethin lounaalle Buckinghamin palatsiin.

ENGLANTI TOUKOKUUSSA 1961

MAX JAKOBSON

Valtionpäämiehen virallinen vierailu toiseen maahan on diplomatian käytettävissä olevista keinoista paitsi arvokkain ja vaikuttavin myös korein. Korkea vieras otetaan vastaan tykinlaukauksin; hänen jalkojensa alle levitetään punainen matto; hänen tarkastettavakseen asetetaan kunniakomppania. Tällaisten menojen alkuperäinen sisältö on aikoja sitten menettänyt merkityksensä: ne kuuluvat valtiollisen elämän atavistisiin reflekseihin. Ne ovat silti jatkuvasti tarkoituksenmukaisia. Tuskin nykyajan suhdetoimintamiehet olisivat osanneet keksiä perinteellisiä seremonioita vaikuttavampia keinoja valtionpäämiehen esiintymisen merkityksen popularisoimiseksi. Ne palvelevat valtiovierailun poliittista tarkoitusta samaan tapaan kuin kuvitus tekstiä. Valtionpäämiehen ulkomaanmatka on ulkopoliittista havainto-opetusta: kahden valtionpäämiehen julkinen kädenpuristus tehoaa yleiseen mielipiteeseen paremmin kuin mikään kommunikea.

Valtiovierailu on siten muotojensa taipumattomuudesta huolimatta monikäyttöinen ulkopolitiikan välikappale. Se voi olla pelinavaus — tai viimeinen valtti. Tarkoituksena on toisinaan saavutetun sopimuksen juhlistaminen, toisinaan uusien neuvottelujen aikaansaaminen. Mutta jokainen tällainen vierailu on

myös ja usein ensisijaisesti itsetarkoitus. Kutsun lähettäminen toisen valtion tai hallituksen päämiehelle samoin kuin sen hyväksyminen ovat jo sinänsä merkityksellisiä eleitä — ja kun on kysymys ulkopolitiikasta, eleet ovat tavallisesti tekojen veroisia. Tätä voidaan pitää lähtökohtana arvioitaessa presidentti Kekkosen toukokuussa 1961 Englantiin tekemän vierailun merkitystä. Se ei ollut neuvottelumatka: Englannin ja Suomen välillä ei ollut sellaisia ongelmia, joiden ratkaisu olisi vaatinut korkeimman tason tapaamista. Merkityksellistä ei ollut niinkään se, mitä itse vierailun aikana tapahtui, kuin se, että kutsu esitettiin ja että sitä noudatettiin.

Sitä ennen presidentti Kekkonen oli suorittanut Suomen valtionpäämiehelle perinteeksi muodostuneen kierroksen muissa pohjoismaissa sekä tehnyt kaksi virallista ja yhden epävirallisen vierailun Neuvostoliittoon. Presidentti Paasikiven vierailuohjelma oli käsittänyt samat maat. Ennen toista maailmansotaa Suomen presidentit olivat vierailleet vain pohjoismaissa ja Baltian maissa. Kukaan ei ollut aikaisemmin ollut virallisella vierailulla Skandinaviaa kauempana lännessä. Pelkästään tämänkin vuoksi matka Englantiin oli merkityksellinen: se pidensi ulkopoliittisen aktiviteettimme toimintasädettä.

Oli monesta syystä luonnollista, että juuri Englanti ensimmäisenä länsivaltana osoitti Suomen presidentille kutsun. Maallamme on ollut kauan läheiset kaupalliset ja sivistykselliset suhteet Englantiin. Toisen maailmansodan aikana jouduimme tosin vastakkaisille puolille. Mutta »mikä valtio ei olisi jossakin vaiheessa ollut sodassa Englantia vastaan?» — lainatakseni erästä tri Kekkosen ennen presidentiksi valitsemistaan pitämää puhetta. Sitä paitsi sota Englannin ja Suomen välillä oli oikeastaan vain juridinen tilanne. Verta ei vuodatettu näiden kansojen välillä. Eikä se Oolannin sotakaan ollut niin kauhia kuin laulussa sanotaan: se kuuluu niihin historiallisiin yhteenottoihin, jotka yhdistävät kaksi kansaa toisiinsa. Kaupan alalla Englannille kuuluu milteipä luonnostaan ensimmäinen sija metsäteollisuutemme tuotteiden ostajien joukossa. Eikä tietenkään ollut sattuma, että presidentti Kekkosen vierailu osui ajankohtaan, jolloin pitkälliset neuvottelut Suomen suhteista Englannin johtamaan Euroopan vapaakauppaliittoon oli juuri saatu päätökseen.

Pelkästään Suomen ja Englannin välisten suhteiden osalta vierailun ei voikaan katsoa luoneen mitään varsinaisesti uutta: se vain ilmensi entistä näkyvämmällä tavalla näiden suhteiden luonnetta. Vierailun poliittinen merkitys tulee esille vasta, kun sen sijoittaa Suomen ulkopolitiikan ja kansainvälisen aseman kokonaiskuvaan. Sillä oikeastaan mielenkiintoisinta tässä matkassa länteen oli se, mitä se kertoo Suomen suhteista itään. Se osoitti, että Suomen ulkopoliittisen johdon käsityksen mukaan suhteissamme Neuvostoliittoon oli saavutettu varma ja kestävä keskinäinen ymmärtämys ja luottamus, jonka vallitessa läntiset vierailut eivät voisi antaa aihetta väärinkäsityksille ja epäluuloisuudelle Suomen pyrkimyksiä kohtaan. Tässä mielessä presidentin Englantiin tekemän matkan voi sanoa heijastaneen ulkopoliittista itseluottamusta — luottamusta idänsuhteiden hyväksi tehdyn pitkäaikaisen työn tuloksellisuuteen, luottamusta Suomen kansainvälisen aseman yleiseen vakiintumiseen ja luottamusta länsivaltain taholta politiikkaamme kohtaan saavutettavaan ymmärtämykseen.

Tulo keskustelutilaisuuteen Admiralty House'iin. Vasemmalta: presidentti Kekkonen, ulkoministeri Ralf Törngren, pääministeri Macmillan; takana everstiluutnantti Urpo Levo ja apulaisosastopäällikkö Max Jakobson.

On väitetty, että presidentin matka Englantiin johtui myös tai jopa ensisijaisesti vaalitaktillisista laskelmista. Kun näin sanotaan, kytketään kutsun esittäjä, Englannin hallitus, parin muun suurvallan ohella tri Kekkosen vaaliliittoon tai ainakin oletetaan Suomen presidentin kykenevän tilaamaan vierailukutsuja milloin mistäkin suurvallasta itselleen otollisina hetkinä. Tämä käsitys vierailun taustasta ja tarkoituksesta kannattaa kuitenkin mainita kierona tunnustuksena sen populariteetista, jota Suomen julkisen sanan laajat ja tarkat selostukset presidenttiparin Englannin-matkan jokaisesta vaiheesta kuvastavat. Ja kun sitten presidentti ja rouva Kekkonen kävivät tutustumassa Towerin linnaan, parlamenttiin ja Oxfordiin, kun he olivat kuningatar Elisabethin lounasvieraina Buckinghamin palatsissa ja Lontoon Cityn ylipormestarin illallisilla Guildhallissa, niin vierailun kohteina olleet Englannin suuruuden ja maineen tutut ja vaikuttavat tunnukset muuttuivat kotimaisen yleisön silmissä hetkellisesti Suomen presidentin attribuuteiksi: näin vierailun sisältö ja merkitys levisi ikään kuin kuvasarjana yleisön tietoisuuteen.

Jos suomalaisen yleisön kuvitellaan tarkastelleen presidenttinsä matkaa voimakkaan kaukoputken avulla, niin englantilaisen yleisön mielenkiinnon kuvaamiseksi olisi kaukoputki käännettävä toisin päin. Olisi itsepetosta väittää, että tasavallan presidentti ja rouva Kekkonen — Kansallisteatterin tavoin — »valloittivat Lontoon». Lontoon valloitti viimeksi Wilhelm Valloittaja. Lontoo ei ole ainoastaan tottunut valtiovierailuihin: se on niihin kyllästynyt. Vuodessa ei ole sellaista viikkoa, jolloin Lontoossa ei olisi vieraana jonkin valtion hallitsija, presidentti tai pääministeri. Matkustaminen on nykyään helppoa — valtionpäämiehillekin. Ja valtionpäämiehiä on nykyään enemmän kuin milloinkaan aikaisemmin: Yhdistyneiden kansakuntien jäsenvaltioiden luku on jo noussut

< *Rouva Sylvi Kekkonen ja lady Dorothy Macmillan jälkimmäisen kutsuilla pääministerin virka-asunnossa.*

Rouva Sylvi Kekkonen vierailulla lontoolaisessa lastensairaalassa.

Oxfordin nähtävyyksiä katselemassa.

toiselle sadalle. Varsinkin uusimpien valtioiden päämiehet yrittävät kilpaa ulkomaanmatkojen avulla tehdä maalleen sen palveluksen, minkä Hannes Kolehmainen teki Suomelle Tukholman olympiakisoissa. Suurvaltain pääkaupungeissa kilpailu yleisön huomiosta onkin tullut niin armottomaksi, että tarvitaan joku Jacqueline Kennedy tai sitten Tongan saarten parisatakiloinen neekerikuningatar, jotta lontoolaiset saisi pysähtymään kadun varrelle. Eri asia on, että englantilaiset eivät koskaan väsy katselemaan omaa hallitsijaansa. Mutta ymmärrettävistä syistä hänen osallistumistaan vierailuihin pyritään rajoittamaan. Niinpä presidentti Kekkonen oli Hänen Majesteettinsa hallituksen eikä itse Hänen Majesteettinsa vieraana. Tästä oli seurauksena, ettei kuningatar Elisabeth esiintynyt kaupungilla hänen seurassaan, mikä vähensi hänen vierailunsa mainosarvoa.

Mitattaessa englantilaisen yleisön kiinnostusta presidenttimme vierailuun on vielä otettava huomioon, ettei Suomella ole Englannissa sellaista suosikkiasemaa kuin Amerikassa. Englantilaiset jättivät itse maksamatta ensimmäisen maailmansodan aikaisen velkansa Yhdysvalloille; heidän sydäntään ei lämmitä Suomen velanmaksu. Heidän mielenkiintonsa — sikäli kuin sitä riittää oman saarivaltakunnan ulkopuolelle — suuntautuu enimmäkseen imperiumin ja kansainyhteisön historiallisia reittejä pitkin. He muistavat kyllä talvisodan; tuskin monikaan heistä muistaa, miten se päättyi tai mitä sitten seurasi. Harva tuntee Suomen matkailumaana. Eivätkä Suomen vientituotteetkaan ole taideteollisuusesineitä lukuunottamatta sen luontoisia, että niiden välityksellä alkuperämaa tulisi tunnetuksi kuluttajamassojen keskuudessa: sveitsiläinen kello kertoo käyttäjälleen jotakin valmistajastaan, suomalainen selluloosa ei ole yhtä kaunopuheinen.

Suuren yleisön suhteellisen vähäinen mielenkiinto, sen hyväntahtoinen välinpitämättömyys, johtuu tekijöistä, joihin yhdellä presidentinvierailulla tuskin voidaan sanottavasti vaikuttaa. Yhtä vähän oli mahdollista vaikuttaa siihen osaan Englannin lehdistöä, jonka päätarkoituksena on lukijainsa huvittaminen, kiihottaminen ja ärsyttäminen ja joka osaakin tämän tehdä niin taitavasti, että sen levikki nousee miljooniin. Näiden lehtien reportterit eivät löytäneet Suomen presidentin vierailusta paljonkaan eksoottista tai jännittävää aineistoa. Kannattaa kuitenkin mainita, että maailman levinnein päivälehti Daily Mirror, jonka levikki on 4,5 miljoonaa, julkaisi näppärän yhteenvedon Suomen ulkopolitiikasta todeten, että »Suomi on päättävästi puolueeton ja aikoo pysyä sellaisena», mitä kirjoittaja piti varsin huomattavana taidonnäytteenä. Myös työväenpuoluetta edustava Daily Herald julkaisi puolen sivun mittaisen esittelyn maastamme määritellen siinä Suomen ulkopolitiikan tavoitteet seuraavasti: »Puolueettomana pysyminen; saada Neuvostoliitto vakuuttuneeksi siitä, ettei Suomea tulla milloinkaan käyttämään siltana hyökkäykselle.»

Vakavissa lehdissä — sellaisissa kuin Times, Daily Telegraph, Observer, Economist, Financial Times, Scotsman, jotka osoittavat sanansa lähinnä sivistyneistölle ja joiden poliittinen vaikutusvalta on kääntäen verrannollinen levikkinumeroihin — käsiteltiin Suomen asemaa ja politiikkaa perusteellisemmin. Ei joka suhteessa myönteisesti: Suomessa alkaneen presidentinvaalitaistelun kaiku kuului Englantiin saakka. Varsinkin Observer-lehden presidentti Kekkosesta julkaisema laaja elämäkertakirjoitus oli vahvasti kielteisesti sävytetty. Se oli

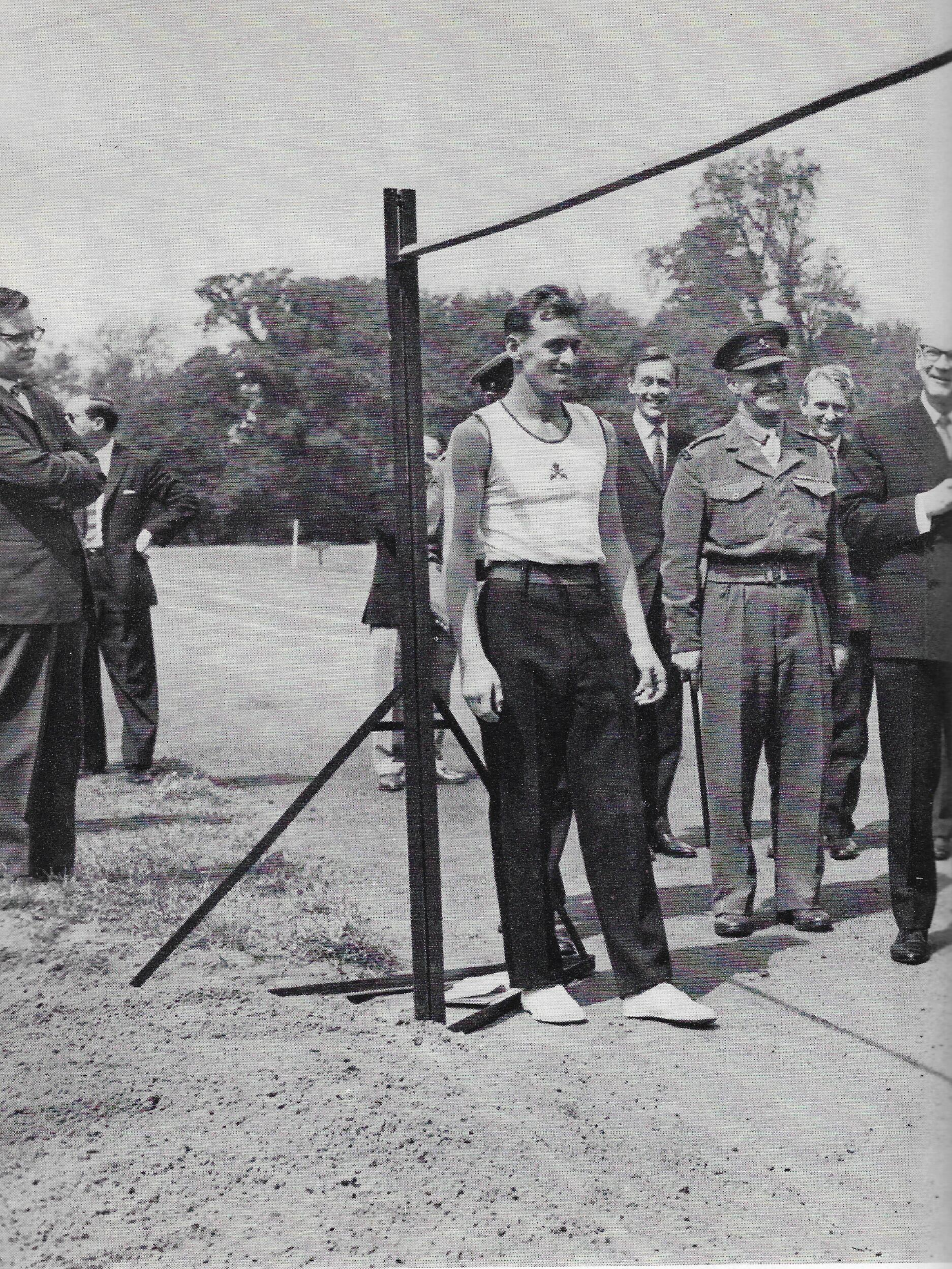
Käynti Finland House'ssa. Vasemmalla suurlähettiläs Leo Tuominen, tarjoilijattaren vieressä vuorineuvos Juuso Waldén.

kuitenkin poikkeus. Kokonaisuutena katsoen se aineisto, jota vierailun aikana tarjottiin politiikasta kiinnostuneelle lukijakunnalle Englannissa, oli paitsi ainoalaatuisen runsas, myös Suomelle edullinen — vaikkei kauttaaltaan suomalaisen mielestä asiantuntevaa. Sitä täydensivät presidentti Kekkosen omat lausunnot. Times-lehti julkaisi vierailun alkamispäivänä tasavallan presidentin haastattelun, jonka puitteissa hänellä oli tilaisuus esittää oma näkemyksensä Suomen ulkopolitiikasta. Siitä kannattaa lainata kokonaisuudessaan — yhteenvetona vierailun poliittisesta taustasta — hänen vastauksensa kysymykseen, mitä hän tarkoitti lausuessaan syyskuussa 1960 pääministeri Hrushtshevin vieraillessa Suomessa olevansa vakuuttunut siitä, että vaikka koko muu Eurooppa muuttuisi kommunistiseksi, Suomi jää perinteellisen pohjoismaisen kansanvallan pohjalle:

»Lainaamanne sanat ilmaisivat uskoni Suomen kansan tahtoon ja kykyyn säilyttää itsenäisyytensä perinteellisen valtiollisen järjestelmänsä pohjalla. Puhe, josta ne on lainattu, kuvastaa myös käsitystäni Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden luonteesta. Sanoin siinä lainaamienne sanojen jälkeen mm.: 'Ei Neuvostoliitto ole pakottanut eikä pakota meille omaa järjestelmäänsä . . . Neuvostoliiton johto tietää, että me kaikissa oloissa puolustamme omaa järjestelmäämme, koska näemme sen paremmin soveltuvan meille. Ja kun Neuvostoliiton johto harjoittaa ystävällistä ja ymmärtävää politiikkaa Suomen kansaa kohtaan, ei se tietysti tällä pakota kansaamme mihinkään, mikä olisi kansamme luonteen vastaista. Toinen asia on se, etteikö Neuvostoliitto tietysti odota meidän vastaavan ystävyyteen ystävyydellä ja ymmärtämykseen ymmärtämyksellä. Miksi emme tekisi sitä, koska se vastaa Suomen kansan elinetuja.' — Toisen maailmansodan aikaisten raskaiden kokemustensa jälkeen Suomi on nähnyt turvallisuutensa edellyttävän luottamuksellisia suhteita suurvaltanaapuriinsa. Suomen ja Neuvostoliiton välinen hyvä naapuruus onkin nyt käsitykseni mukaan kestävällä pohjalla. Se ei ole vaatinut meiltä ideologisia myönnytyksiä, niin kuin puheessani totesin, eikä luopumista muistakaan kansallisista intresseistämme. Olemme voineet noudattaa puolueetonta ulkopolitiikkaa, mikä vastaa Suomen perinteellistä pyrkimystä pysytellä suurvaltain eturistiriitojen ulkopuolella, sekä kehittää kanssakäymistämme kaikkiin suuntiin. Pohjoismaiden läheisessä yhteistoiminnassa olemme kiinteästi mukana, ja suhteemme länsivaltoihin ovat hyvät ja ystävälliset, mistä mm. vierailuni Englantiin on yhtenä todistuksena.»

Myös presidentin vierailunsa aikana pitämiä puheita, erityisesti Lontoon Cityn ylipormestarin juhlapäivällisillä Guildhallissa pidettyä, selostettiin monessa lehdessä, joissa samalla kiiteltiin Suomen valtionpäämiehen lyhyessä ajassa oppimaa englannin kielen taitoa. Eniten siteerattiin Guildhallin puheen seuraavaa kohtaa:

»Me suomalaiset elämme monen mielestä vaarallisella paikalla, mutta emme halua vaihtaa osaamme. Monien vaikeuksien, virheiden ja vahin-

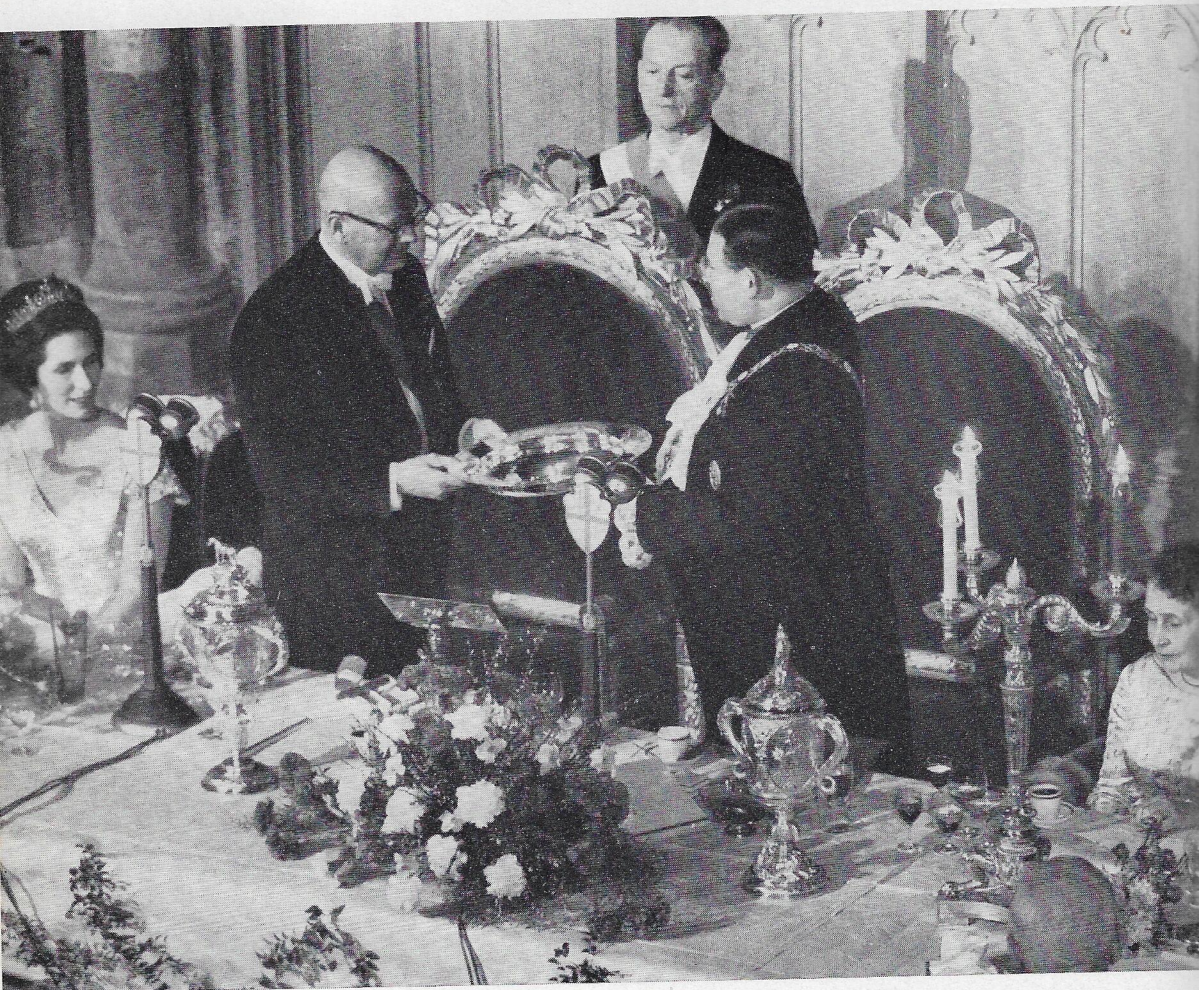

Sandhurstin kadettikoulun urheilukentällä oli rima asetettu presidentti Kekkosen ennätyskorkeuteen.

Pääministeri Harold Macmillan tervehtii Suomen presidenttiparia Victorian asemalla.

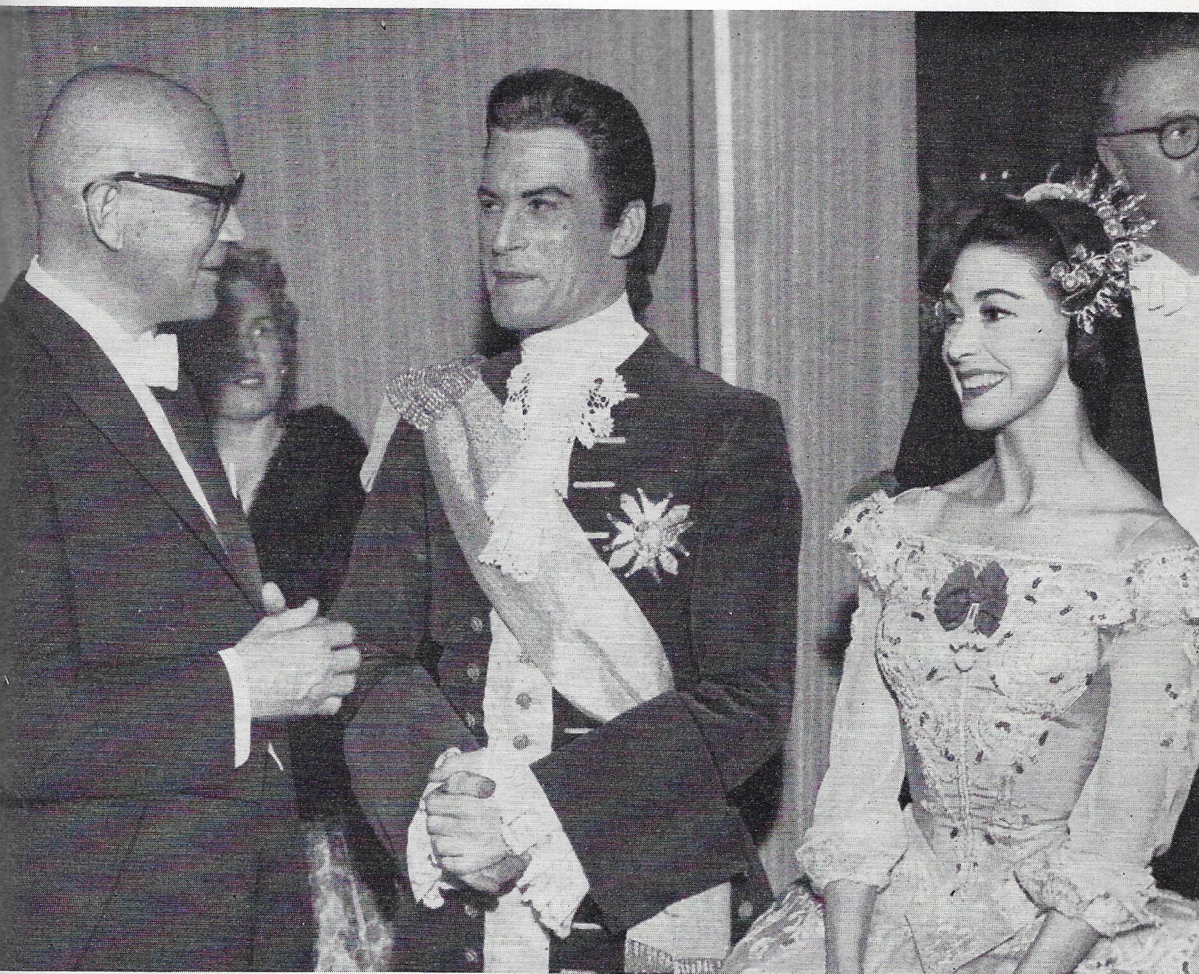

Lontoon Cityn ylipormestari ojentaa kunniavieraalleen muistolahjan illallisilla Guildhallissa.

kojen jälkeen me luulemme löytäneemme oman poliittisen tiemme, hyvät ja luottamukselliset naapuruussuhteet. Me pyrimme omalla maailmankolkallamme harjoittamaan rauhan ja hyvän tahdon ulkopolitiikkaa. Sille me pyydämme kaikkien meidän parastamme ajattelevien myötämielistä tukea. Itse me rohkein ja luottavaisin mielin työskentelemme rauhan, vapautemme ja kansanvaltamme puolesta.»

*

Presidentti Kekkosen vierailun kokonaisvaikutusta Englannin yleiseen mielipiteeseen on luonnollisesti mahdoton täsmällisesti ja kiistattomasti mitata. Siitä voi esittää vain henkilökohtaisen, silmämääräisen arvion. Tällöin on otettava huomioon, että toisen maailmansodan jälkeisenä kautena poliittisesti valistu-

Englantilaisen baletin tähtiä keskustelussa väliajalla näytännön kunniavieraan kanssa.

neellakin englantilaisella yleisöllä on ollut vain satunnaisesti aihetta seurata Suomen tapahtumia. Maana, joka on pyrkinyt ja enimmäkseen onnistunutkin pysyttelemään suurvaltain ristiriitojen ulkopuolella, Suomella on ollut vain vähäinen kansainvälispoliittinen uutisarvo. Tästä johtuen Suomen kansainvälisen aseman perusteetkin olivat jääneet verrattain tuntemattomiksi. Presidentin vierailun yhteydessä tapahtunut olojemme ja asemamme esittely toi siten Suomen aivan uudella tavalla englantilaisten tietoisuuteen. Tuskin on liioiteltua väittää, että sen avulla se osa englantilaista yleisöä, joka yleensä on kiinnostunut kansainvälisistä kysymyksistä, sai ensimmäisen kerran sotien jälkeen välittömän kosketuksen nyky-Suomeen ja sen pyrkimyksiin.

Vielä tärkeämpi oli tietenkin kosketus Englannin hallitukseen ja virallisiin piireihin. Tätä valaisee se tiedonanto, joka viimeisenä vierailupäivänä Lontoossa julkaistiin ja joka on syytä lainata tähän kokonaisuudessaan:

Presidentti lähdössä helikopterilla tutustumaan englantilaiseen maatilaan. Vasemmalla kenraalimajuri Grönvall, keskellä Englannin Helsingin-suurlähettiläs Con O'Neill.

»Suomen tasavallan presidentti ja rouva Kekkonen, joiden seurassa oli ulkoministeri Ralf Törngren, suorittivat virallisen vierailun Yhdistyneeseen kuningaskuntaan toukokuun 8.—13. päivinä 1961 Hänen Majesteettinsa hallituksen kutsusta. Tämä oli ensimmäinen kerta, jolloin Suomen presidentti on käynyt Yhdistyneessä kuningaskunnassa, ja hänen

vierailunsa on osoitus molempien maiden välillä vallitsevista läheisistä yhteyksistä ja perinteellisestä ystävyydestä.

Tasavallan presidentillä ja rouva Kekkosella oli kunnia käydä Hänen Majesteettinsa kuningattaren luona. Heidät otti vastaan myös pääministeri, ja Lontoon Cityn ylipormestari järjesti juhlapäivälliset heidän kunniakseen. Tasavallan presidentti seurueineen vieraili Oxfordissa ja Sandhurstissa ja oli Lontoon kauppakamarin ja englantilais-suomalaisen yhdistyksen vieraana.

Tasavallan presidentti ja pääministeri käyttivät tilaisuutta hyväkseen vaihtaakseen mielipiteitä kahdessa kokouksessa molempia kiinnostavista kysymyksistä. Näissä keskusteluissa, joiden kuluessa tasavallan presidentti loi katsauksen Suomen politiikan kehitykseen toisen maailmansodan päättymisestä lähtien, pääministeri ilmaisi Hänen Majesteettinsa hallituksen ymmärtämyksen Suomen puolueettomuuspolitiikkaa kohtaan. Molemmin puolin todettiin tyydytyksellä maiden välisen kaupan korkea taso, ja tasavallan presidentti ilmaisi ymmärtämystään englantilaisten pyrkimykselle lisätä Suomeen suuntautuvan vientinsä volyymia. Tasavallan presidentti ja pääministeri toivat julki tyytyväisyytensä sen johdosta, että Suomen assosioitumisesta Euroopan vapaakauppaliittoon käydyt neuvottelut on saatettu menestyksellisesti päätökseen ja totesivat odottavansa tästä koituvan hyötyä molemmille maille.»

Virallisiin tiedonantoihin suhtaudutaan yleisesti skeptillisesti. Epäillään, että ne eivät sisällä ainakaan koko totuutta. Sanomalehtimiehillä on tapana — tiedonannon julkaisemisen jälkeen — kysyä: Mistä vielä keskusteltiin? Mitä todella sanottiin? Kaikki tietävät, että usein tiedonannot kirjoitetaan etukäteen, jolloin ne sisältävät sen, mitä oli tarkoitus sanoa — ei välttämättä sitä, mitä todella sanottiin. Kuitenkin tiedonanto presidentti Kekkosen ja pääministeri Macmillanin välisistä keskusteluista, joihin osallistuivat myös mm. ulkoasiainministeri Törngren ja varaulkoministeri Edward Heath, on täsmällinen selostus siitä, mitä tosiasiallisesti tapahtui. Oli luonnollista, että Englannin pääministeri oli kiinnostunut kuulemaan, miten Suomi on pyrkinyt ratkaisemaan sodanjälkeiset ongelmansa ja nimenomaan, miten se on hoitanut suhteensa Neuvostoliittoon. Hän ei pääministerinä varmaankaan ollut aikaisemmin joutunut paneutumaan Suomen asioihin; hänen edellinen henkilökohtainen kosketuksensa Suomeen oli ollut talvisodan aikana, jolloin hän vieraili maassamme englantilaisen parlamenttivaltuuskunnan jäsenenä. Täten presidentti Kekkoselle tarjoutui tilaisuus selvittää perusteellisesti Suomen tilanteen kehitystä ja politiikkamme perusteita. Tämä oli Suomen kannalta sinänsä arvokasta. Ja erityisen arvokasta oli luonnollisesti se, että pääministeri Macmillan toi julkisesti ilmi hallituksensa ymmärtämyksen puolueettomuuspolitiikkaamme kohtaan. Puolueettomuuspolitiikan menestyksellinen toteuttaminen edellyttää, että ulkovallat sen tunnustavat ja siihen luottavat, ja pääministeri Macmillanin lausunto oli ensimmäinen johtavan länsivallan taholta hallitustasolla Suomen puolueettomuuspyrkimykselle julkisesti annettu tunnustus. Tässä mielessä vierailu Englantiin merkitsi Suomen puolueettomuuspolitiikan läpimurtoa lännessä.

Kahden pienen puolueettoman maan päämiehen luja kädenpuristus.

ITÄVALTA TOUKOKUUSSA 1961

EERO SAARENHEIMO

»Tämä suomalainen vieras kuuluu niihin Euroopan valtiomiehiin, jotka rehellisesti toivovat maailmanrauhaa ja työskentelevät sen hyväksi. Tällainen vieras on aina tervetullut Itävaltaan.»

Tämä wieniläisen lehden tervetuliaistoivotus ei liene ollut pelkkä tavanmukainen fraasi. Nuo pyrkimyksensä presidentti Kekkonen oli selvästi ilmaissut itävaltalaisille jo edellisellä käynnillään. Viettäessään elokuussa 1953 lomaa Itävallassa silloinen pääministeri Kekkonen oli keskustellut pitkään liittokansleri Raabin, varakansleri Schärfin ja valtiosihteeri Kreiskyn kanssa Itävallan rauhansopimuksesta ja Suomen kokemuksista oman rauhansopimuksensa toteuttamiseksi.

»Kylläpä niillä olikin kyseltävää», totesi pääministeri Kekkonen vähän myöhemmin.

Keväällä 1955 Itävalta sitten teki ns. valtiosopimuksen, joka merkitsi miehityksen päättymistä ja siirtymistä itsenäiseen valtioelämään. Valtiosopimuksen allekirjoituksen ja Itävallan vapautumisen viisivuotispäivänä toukokuussa 1960 liittokansleri Raab palautti mieleen parlamentin juhlaistunnossa pitämässään puheessa keskustelun presidentti Kekkosen kanssa:

»Kun liittopresidentti Schärf viime huhtikuun 5. päivänä saapui Wienin lentokentälle palatessaan valtiovierailultaan Skandinaviaan, hän toi minulle terveisiä Suomen tasavallan presidentiltä tri Kekkoselta. Nämä terveiset palauttavat mieleeni sen Itävallan valtiosopimuksen solmimiselle niin tärkeän keskustelun, joka minulla oli elokuun 28. päivänä 1953 silloisen varakanslerin tri Schärfin läsnäollessa Suomen silloisen pääministerin tri Kekkosen kanssa. Itävallan taholla oli tuohon ajankohtaan saakka vallinnut tietynlainen pelko tavaratoimituksia ja korvaussuorituksia sisältävän sopimuksen solmimisen suhteen Neuvostoliiton kanssa, koska pelättiin, että Neuvostoliitto kieltäytymällä vastaanottamasta toimituseriä, muistutuksilla jne. aiheuttaisi Itävallan valtiolle rasituksia, jotka laajassa mitassa ylittäisivät sopimuksen edellyttämät toimitukset. Pyysin silloin Suomen pääministeriä selostamaan minulle kokemuksiaan tältä kannalta Suomen ja Neuvostoliiton rauhansopimusta toteutettaessa, koska Suomen oli rauhansopimuksessaan täytynyt sitoutua huomattavan suuriin sotakorvauksiin Neuvostoliitolle. Nykyinen presidentti Kekkonen antoi minulle täysin rauhoittavia tietoja tässä suhteessa. Hän selitti, että Neuvostoliitto tosin vaatii allekirjoitetun sopimuksen korrektia noudattamista, mutta että se toimii yhtä korrektisti ottaessaan vastaan tavaratoimituksia niitä tilitettäessä. Suomen taholta ei tässä suhteessa voida esittää mitään valituksia.

Tämä varaukseton ja selvä toteamus merkitsi meille kiinteän pohjan saavuttamista voidaksemme tehdä päätöksen hyväksyä Neuvostoliiton taloudelliset vaatimukset, sikäli kuin ne pysyivät Itävallan taloudellisen kantokyvyn puitteissa, jotta vihdoinkin saavuttaisimme valtiomme vapauden ja riippumattomuuden.»

Nyt Wien kuitenkin otti tämän tervetulleen vieraansa vastaan varsin koleasti. Yöllä alkanut rankkasade hellitti tosin sen verran, että Finnairin Caravelle pääsi laskeutumaan lentokentälle aikataulun mukaisesti täsmälleen kello 12. Täsmällisyys synnytti vastaanottajien joukossa kohahduksen.

Presidentin astuessa koneesta ammuttiin tykillä 21 laukausta. Lentopaviljongissa olivat paikoillaan sotilaskypärät ja mustat silinterit, joiden välissä vilahtelivat naisten värikkäät päähineet hatuntapaisista kukka- ja hedelmäkoreihin asti.

— Herra tohtori protokollapäällikkö Sejase, Herra tohtori hallitusneuvos Tämäjatuo, Herra lähetystöneuvos Niinjaniin . . . Näin esiteltiin herroja byrokratian edustajia. Itävallassa on säilynyt liikuttava kiintymys arvoihin ja titteleihin — tuntui siis oikein kotoiselta. Vaikuttava oli erilaisten etikettimiesten ja seremoniamestarien määrä. Osui tavallisesti oikeaan, jos nimitti tuntematonta mukanaolijaa herra protokollapäälliköksi. Vanha ruhtinas Metternichin perintö manifestoitui heissä niin elävänä, että lehtimies rupesi vierailun aikana tuntemaan suorastaan sympatiaa valtiollisen poliisin joustavia edustajia kohtaan.

Vastaanottoseremoniat oli tarkoitus pitää kentällä, mutta itävaltalaisista tervehtijöistä vain presidentti Schärf tuli harmaassa sadetakissaan sinne asti. Muut

Tuulen tuivertaessa toivottaa Itävallan presidentti Schärf pohjoisen vieraansa tervetulleeksi.

odottivat varovasti katoksen alla, sillä kastunut silinteri on yhtä surkean näköinen kuin uitettu kissa.

Kunniakomppanian ojennus ja kivääriotteet olivat preussilaisen täsmälliset. Komennotkin huudettiin niin terävästi, ettei sellaista olisi odottanut wienervalssin kaupungissa. Alku ei siis luvannut muuta kuin huonoa säätä ja jäykkiä tilaisuuksia, kun presidentit seurueineen ajoivat lentokentältä kohti Wieniä.

Presidentti Kekkosen vierailua varten oli suunniteltu aivan minuuttiohjelma. Jo viikkokausia olivat ministerit ja kenraalit pohtineet yksityiskohtia. Oli hartaasti harkittu, mistä ostettaisiin kananmunat, mitenkä savusiika tuotaisiin perille ja millaisella veitsellä vuoltaisiin juustoa. Vielä aattona elettiin Wienin-suurlähetystössämme jännittäviä odotuksen hetkiä. Presidentti Kekkosen saapuminen oli tietysti varma, mutta ennättäisivätkö tarvittavat lisälautaset ja kastikekulhot ajoissa, se piti jännitystä yllä.

Wienin virkakuntien joukossa oli valtiovierailusta parhaiten selvillä järjestysvalta. Jokainen poliisi oli saanut paksun ohjekirjan, jonka alkuun oli liitetty tietoja Suomesta. Kun Wienissä on poliiseja suhteellisesti enemmän kuin missään muussa Euroopan pääkaupungissa ja kun järjestysvaltaa oli vielä vahvistettu tulevaa huippukokousta varten, lisäsi tämä poliisiraamattu Suomen-tuntemusta varmaan yhtä paljon kuin ne artikkelit, joita maastamme oli julkaistu ennen valtiovierailua.

Vaikka kyllähän Itävallassa muutenkin Suomea tunnetaan. Tuskin voi käydä parturissa tapaamatta jotakuta viime sodan Lapin-kävijää. Suomen tunnetuin paikka on Alakurtti. Siellä näet nämä Finnlandskämpferit joutuivat sodan aikana asioimaan.

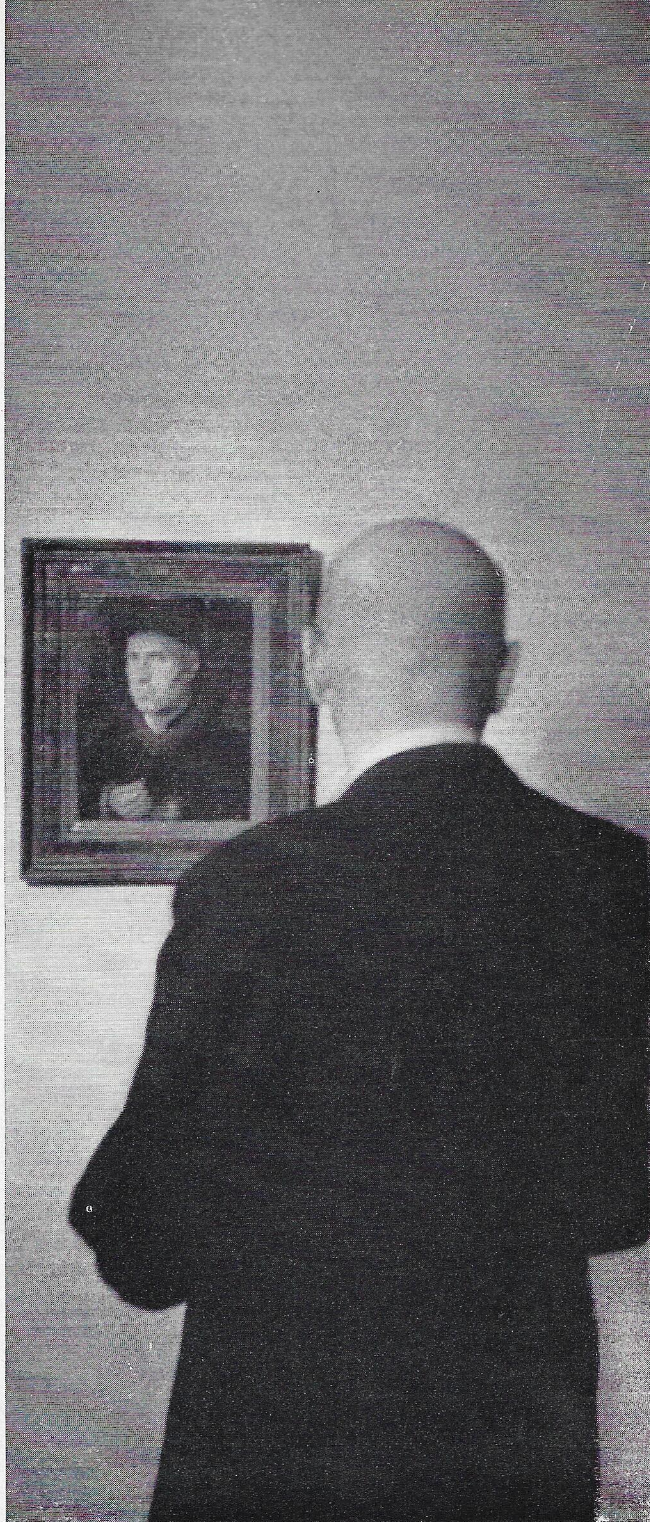
Wien on todellinen valtiovierailujen ja kongressien kaupunki. Sen leppoisa ilmapiiri tekee hyvää neuvottelijoille, puhutaanpa suorastaan "Wienin hengestä". Tämä kohteliaiden kompromissien ilmapiiri syntyi puolitoista vuosisataa sitten. Silloin täällä tanssi joukko kruunupäitä ja heidän ministereitään. Kongressin piirtämät rajat on jo pyyhitty kartalta. Meidän aikaamme siitä ei ole säilynyt muuta kuin kokoelma kaskuja ja Sacherin torttujen resepti.

Välittömästi presidentti Kekkosen vierailun jälkeen tapasivat Wienissä toisensa — ensimmäistä kertaa — presidentti Kennedy ja pääministeri Hrushtshev. Meidän valtiovierailumme jäi jossakin määrin tämän huippukonferenssin varjoon, sillä wieniläisten mieltä alkoi askarruttaa jo etukäteen Jacqueline ja hänen pukunsa ja kampauksensa.

Valtiovierailut ja kongressit eivät yleensä wieniläistä kiinnosta. Hän on käynyt välinpitämättömäksi, korkeintaan se on hänelle pientä vaihtelua katukuvaan. Itävalta tuntuu vielä tavallaan elävän vanhan keisarikunnan muistoissa. Passiivinen vastarinta on ajankohtaisinta, mitä wieniläiset voivat tehdä. Niin kauan kuin Itävalta esiintyi maailmanpolitiikan näyttämöllä, se sai pääosia, mutta nyt se ei enää tunnu kelpaavan statistiksikaan. Palkattuna taputtajana sitä voidaan kuitenkin erinomaisen hyvin käyttää, arvelevat wieniläiset itse.

Ja pienillehän sopii politiikankin ohjeeksi vanha wieniläisoperetin kertosäe:

Glücklich ist / wer vergisst / was doch nicht zu ändern ist . . .

Silmäilyä. Presidentti Kekkonen syventyneenä renessanssin muotokuvamaalaukseen Wienin taidemuseossa.

Onnellinen on hän, joka unohtaa sen, mitä ei kuitenkaan voi muuksi muuttaa.

Presidentti Kekkonen seurueineen majoitettiin Wienin keskustassa sijaitsevaan hotelli Imperialiin, siis keisarilliseen hotelliin. Seinistä katselivat heitä viiksiniekka keisari Frans Josef, keisarinna Elisabet ja ponteva Maria Teresia katraineen. Presidentillemme oli varattu sama leveä rokokoovuode, jossa viimeksi olivat nukkuneet Ruotsin kuningas ja Persian shaahi.

Ensimmäinen vierailupäivä vietettiin keisarillisten muistojen parissa. Habsburgien aarrekammioissa ihastelivat tasavaltalaiset silmät menneiden päivien välkkyviä kruunuja ja loistavia juhla-asuja. Taidemuseossa presidenttiämme entisenä maalaisliittolaisena kiinnostivat erityisesti Brueghelin alankomaalaiset talonpojat.

»Se taisi olla hauskaa aikaa», tuumi presidentti, jota huvittivat riehakkaat kansanjuhlan kuvaukset neljän vuosisadan takaa.

Pian otti kuitenkin presidentti Schärf hänet taidehistorioitsijoilta ja lähti itse opastajaksi. Itävallassa on viime vuosina ollut niin paljon valtiovierailuja, että presidentti Schärf alkaa olla näissä museoissa jo täysitietoinen opas.

Museokäyntien aikana tunnelma jo muuttui leppoisammaksi. Kautta koko vierailunsa presidentti Kekkonen hyväntuulisuudellaan ja leikinlaskullaan voitti hyväntuuliset ja leikkiä laskevat itävaltalaiset isäntänsä näiden omalla kotikentällä. Byrokraattisimpienkin oli monesti vaikea säilyttää arvokas virkamiehen ilme.

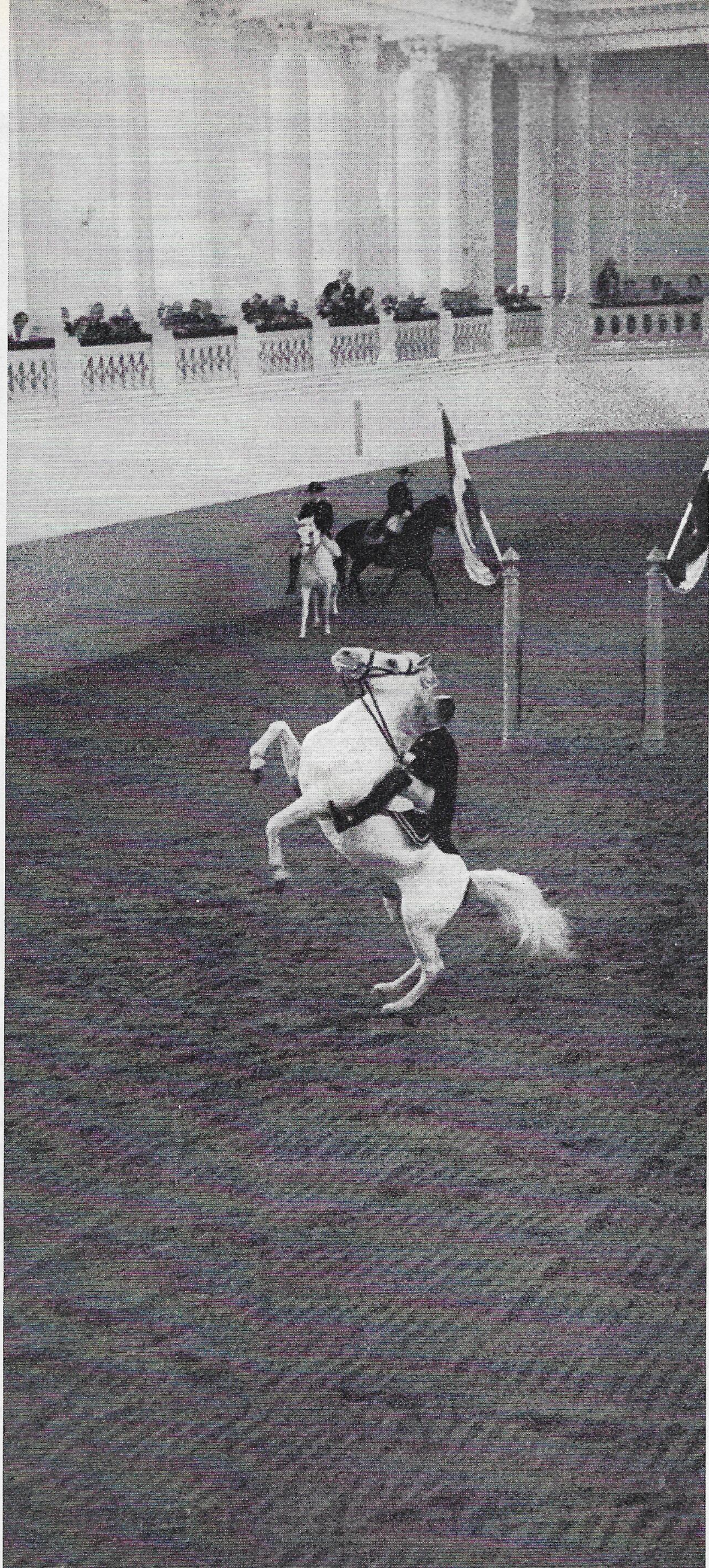
Ensimmäisen päivän iltana presidentti Schärf tarjosi juhlapäivälliset Hofburgissa. Pitäessään puheen vieraalleen presidentti Schärf mainitsi:

> »Elämme nyt kahden suuren ja monien pienempien sotien jälkeen aikaa, joka on täynnä jännitystä ja vastakohtia. Aseiden melske ei ole vieläkään täysin vaiennut, siellä täällä taistelun kohu ajoittain jopa voimistuukin. Sitä tärkeämpää on, että kansat, jotka rakastavat rauhaa ja tuntevat olevansa ystäviä, kuten Itävallan ja Suomen kansat, ojentavat toisilleen kuvaannollisesti kätensä.»

Vastauspuheessaan presidentti Kekkonen viittasi juuri näihin presidentti Schärfin mainitsemiin kansainvälisiin ristiriitoihin luonnehtiessaan pienten kansojen tehtävää maailman politiikassa:

> »Nämä ristiriidat ovat yleensä sitä suuruusluokkaa, että pienillä mailla ei ole suoranaisia mahdollisuuksia vaikuttaa niiden poistamiseen. Kuitenkin pienet maat ja ehkäpä ensisijaisesti puolueettomat voivat tietyissä eikä suinkaan vähäisiksi arvioitavissa puitteissa — ajattelen lähinnä YK:ta, kansainvälisiä konferensseja ja yleistä mielipidettä — korostaa rauhanomaisten keinojen välttämättömyyttä kansainvälisessä politiikassa ja siten arvokkaalla tavalla myötävaikuttaa kansainvälisen yhteisymmärryksen kehittämiseen ja maailmanrauhan asian edistämiseen.»

Juhlapäivällisten jälkeen pidettiin suuri vastaanotto Schönbrunnin historiallisessa linnassa. Tällaisille tilaisuuksille voidaan tuskin löytää yhtä juhlavia kulisseja muualta kuin ehkä Versailles'sta. Juuri näissä saleissa tanssi kongressi wienervalssia puolitoista vuosisataa sitten. Tällä kertaa ei tanssittu, vaan hymyiltiin, keskusteltiin ja syötiin. Kristallikruunujen valossa liikkui hillitysti 800 juhlavie-

Valkoinen Hevonen. Lipitsalaisratsujen taidokasta balettia espanjalaisessa ratsastuskoulussa.

rasta, niin hyvin kunnioitettu harmaapää kuin nuori kaunotar, niin vatsakas arvohenkilö kuin komea leijonakin, joka näytti olevan kuin taivaan vastaus nuoren neidon rukoukseen.

Toisen vierailupäivän aamuna käytiin katsomassa espanjalaisen ratsastuskoulun valkoisia lipitsalaishevosia ja niiden taiturillista balettia. Erityisesti rouva Kekkonen oli ihastunut tähän näytökseen. Sehän ei ole yllätys kenellekään, joka tuntee rouva Kekkosen kirjallista tuotantoa. Hän kertoi olleensa hevosen selässä ensimmäisen kerran jo kaksivuotiaana.

Raatihuoneella presidentti Kekkonen otti vastaan Wienin kaupungin lahjana taistelevia hirviä esittävän posliiniteoksen, joka tällä hetkellä on Tamminiemessä flyygelin kannella. Pormestari Jonas sanoi, että se esittää vertauskuvallisesti Itävallan poliittista elämää. Maassahan on kaksi suurta puoluetta, kansanpuolue ja sosiaalidemokraattinen puolue, »mustat» ja »punaiset», jotka ovat suunnilleen yhtä voimakkaat ja joiden takana on noin 90 % äänestäjäkunnasta. Lihavan riidan sijasta ne ovat valinneet laihan sovinnon ja jakaneet keskenään vallan ja virkapaikat.

»Ne ovat kuin nämä kaksi taistelevaa hirveä, jotka ovat sarvistaan tarttuneet toisiinsa. Kumpikaan ei saa selvää yliotetta, eivätkä ne pääse toisistaan irti».

Aamupäivän kuluessa presidentti otti vielä vastaan suomalaisen siirtokunnan suurlähetystössä, ja iltapäivällä tehtiin retki parlamentin puhemiehen Leopold Figlin maatilalle.

Täällä tuli vastaan aito Itävalta. Torvisoiton säestyksellä marssi iloinen kulkue talosta taloon kylän asukkaiden seuraamana. Presidentti Kekkonen ja puhemies Figl marssivat tunnollisesti torvien tahdissa, mutta sivulla käveli ministeri Karjalainen omaa tahtiaan poiketen selvästikin Kekkosen linjalta.

Tapahtui toinenkin etikettivirhe. Navetassa tervehtivät komeat naudat korkeita vieraita mahdollisimman sopimattomalla tavalla. Vasta kun vieraat olivat päässeet ulos, laukesi jännitys, ja lehmät alkoivat ammua protokollan mukaisesti.

Illalla saatiin kuulla lisää musiikkia, sillä valtionoopperaan oli järjestetty juhlanäytös. Mozartin kaupunki tarjosi vierailleen Bizet'n Carmenin.

Kolmas vierailupäivä oli omistettu Itävallan teollisuudelle. Aamulla ajoi autokaravaani Tonavan laakson viljavien peltojen halki Linziin. Siellä tutustuttiin VÖEST:in valtavaan terästehtaaseen, jossa on 24 000 työntekijää. Se on toimittanut Suomeen muutamia maantiesiltoja, mm. Kulosaaren sillan. Mahtavat tehdassalit, tuliset pätsit ja hehkuvia teräspalkkeja vaivaavat valssit olivat kuin Danten Helvetin nykyaikaista kuvitusta. Tässä tehtaassa ei kuitenkaan ole ainoatakaan osastoa, jossa valmistettaisiin jotakin ihmisen tuhoamiseen tähtäävää esinettä.

Ybbs-Persenbeugin voimalaitokselta alkoi vierailun viehättävin osa, laivamatka Tonavalla. Presidentti Kekkonen oli erityisen ihastunut tähän matkaan, varsinkin kun hän ei aikaisemmin ole ollut Tonavalla. Sääkin oli suotuisa. Juuri täällä Wachaun kohdalla Tonava on kauneimmillaan: vehmaita rantoja, vanhoja kirkkoja, historiallisia linnoja ja suuria viinitarhoja. Kansa huiskutti rannalta iloisesti presidentille.

Laiva saapui Dürnsteiniin, joka on kuuluisa viinistään ja linnastaan. Täällä pidettiin aikoinaan vankina Englannin kuningasta Rikhard Leijonamieltä. Ran-

Välipala. Itävallan parlamentin puhemiehen tri Leopold Figlin maatilalla.

nassa oli jälleen sydämellinen vastaanotto, laulua, torvisoittoa, kansallispukuja ja Suomen lippuja. Iäkäs näyttelijä Paul Hörbiger, jonka vanhempi polvi meillä Suomessakin tuntee filmeistä, istui vallinsarvella peukaloimassa valokuvauskonettaan.

Kauniista barokkikirkosta siirryttiin niihin saleihin, jotka olivat olleet Rikhard Leijonamielen vankilana. Ja sitten oli taas päivällisen aika. Ala-Itävallan maaherra antoi presidentille lahjaksi paikallisia liköörejä ja brandyja. Pullot oli asetettu kauniisti koriin kuin kukkaset ikään. Presidentti Kekkonen improvisoi saksaksi sukkelan vastauspuheen:

»Täällä Wachaussa olen tänään nähnyt ihania maisemia, tavannut ihania ihmisiä ja saanut ihanaa . . . (Presidentti koputti pullokoria. Yleistä hilpeyttä.)

Kukkia tehtaan varjossa. Presidentti Kekkonen toivotetaan tervetulleeksi VÖEST:in terästehtaalle Linziin.

Tulen aina muistamaan Wachaun ja olen varma siitä, että tämän avulla (jälleen kädenliike koria kohti) tulen voittamaan Suomessa uusia ystäviä Wachaulle».

Illalla vieraat saivat tutustua Wachaun viineihin Dürnsteinin kellareissa, ja ilta vaihtui yöksi ennen kuin maistajaiset olivat päättyneet.

Tämän iloisen matkan aikana oli Itävallan hallituksella omat huolensa. Ylioppilaat olivat näet lakossa ja osoittivat mieltään kulttuuribudjetin supistamista vastaan. Kysymyksessä oli 100 miljoonan shillingin (1,3 miljardin markan) erä. Ylioppilaat kantoivat kulkueessaan julisteita: Tiede ei ole ylellisyyttä, Tiede hankkii leipää, Meidän laboratorioissamme ei olisi voitu keksiä edes ulostuslääkkeitä.

Presidentti Kekkonen tervehtii VÖEST:in terästehtaan työmiehiä.

Presidentin virallisen saattueen edellä kulkeneet moottoripyöräpoliisit joutuivat kerran mielenosoittajien keskelle. Ylioppilaat luulivat, että poliisi ryhtyi hajoittamaan kulkuetta, ja näin syntyi pieni välikohtaus, minkä johdosta presidenttimme joutui muuttamaan reittiään. Kun lehdet tekivät tästä sinänsä vähäpätöisestä välikohtauksesta suuren numeron, tuli valtiovierailukin tällä tavoin paremmin kadun miehen tietoon. Väärinkäsityksen johdosta ylioppilaat kävivät esittämässä anteeksipyynnön presidentti Kekkoselle.

Tuntui siltä, että wieniläiset osoittivat enemmän kiinnostusta ylioppilaiden mielenosoituksiin kuin valtiovierailuun ja tulevaan huippukokoukseen. Minkä takia kulttuuribudjetin supistajat sitten tarjoavat päivällisiä ja juhlia Hrushtshe-

ville ja Kennedylle ja hoitavat parituhatpäistä journalistijoukkoa, kysyivät wieniläiset. He unohtivat, että sehän on ollut Itävallan kohtalo. Johan Wienin kongressista sanottiin, että siellä Preussin kuningas ajatteli kaikkien puolesta, Tanskan kuningas puhui kaikkien puolesta, Württembergin kuningas söi kaikkien puolesta, Baijerin kuningas joi kaikkien puolesta, Venäjän keisari rakasti kaikkien puolesta ja Itävallan keisari maksoi kaikkien puolesta.

»Vain vähän neuvotteluja, mutta paljon vaikutelmia», luonnehti ministeri Karjalainen valtiovierailua. Mutta varmaan neljän vierailupäivän aikana oli ennätetty keskustella myös molempia maita kiinnostavista ongelmista. Olihan Suomen assosioituminen pienen vapaakauppa-alueen piiriin juuri tuolloin hyvin ajankohtainen. Näihin kysymyksiin viittasi presidentti Kekkonen jo juhlapäivällisillä pitämässään puheessa:

> »Suomen assosioituminen pienen vapaakauppa-alueen piiriin Suomen muodostaessa EFTA-maiden kanssa oman vapaakauppa-alueen on epäilemättä periaatteellisesti uutta maamme tähänastisessa osallistumisessa kansainväliseen taloudelliseen yhteistyöhön. Suomen elinkeinoelämä on, kuten Itävallankin, voimakkaasti vientiin suuntautunut. Käsityksemme on, että assosioitumisemme EFTA:an, jossa otetaan huomioon maamme erityinen asema ja taloudelliset olot, on vientiteollisuudellemme ja sen mukana koko elinkeinoelämämme kehittymiselle ja kansantulon kasvulle ensiarvoinen.
>
> Euroopan vastaisten integraatioprobleemien ratkaiseminen ei voi tietenkään olla meillekään yhdentekevää, vaan on erittäin toivottavaa, että kauppa kansojen välillä voisi kehittyä ja kasvaa kaikkien osapuolten eduksi ja hyödyksi.»

Varmasti oli Itävallan ja Suomen valtiomiehillä paljon keskusteltavaa, sillä kummallakin maalla on runsaasti yhteistä, kuten nykyinen ulkoministeri Bruno Kreisky eräässä Yleisradiolle myöntämässään haastattelussa totesi:

> »Minusta tuntuu, että itävaltalaisilla ja suomalaisilla on edellytyksiä tulla hyviksi ystäviksi. Me kumpikin ymmärrämme naapureitamme niin hyvin, että voimme vaatimattomalla tavallamme olla välitysmiehiä, jos maailmassa syntyy suuria ristiriitoja.»

Vertaillessaan Suomen ja Itävallan asemaa toisiinsa tri Kreisky jatkoi:

> »Tiettyjä rinnakkaispiirteitä meidän asemassamme on, mutta vertailussa ei ole ehkä syytä mennä liian pitkälle. Sanoisin, että Suomi on maantieteellisesti katsoen samassa asemassa kuin Itävalta, jos pidämme silmällä demokraattista järjestelmää, Suomi rajamaana pohjoisessa ja Itävalta maanosamme toisessa laidassa. Lisäksi meille ovat yhteisiä, jos niin halutaan sanoa, samantapaiset kokemukset. Mutta eroakin on. Itävallan parlamentti on julistanut maamme ikuisesti puolueettomaksi, ja se merkitsee sitä, ettei meillä ole sotilaallisia liittosopimuksia emmekä anna ainoankaan vieraan vallan saada sotilaallisia tukikohtia alueeltamme. Suomen kohdalla on asia hiukan toinen, sitähän sitovat tietyt kansainväliset sopimukset.»

Tämän valtiovierailun aikana varmaan myös kerrottiin tavallista runsaammin

poliittisia vitsejä. Presidentti Schärf on niitä harrasteenaan jopa keräillytkin, ja presidentti Kekkosesta taas niitä on runsaasti sorvattu. Presidentti Kekkonen mainitsi itse kertoneensa itävaltalaisille isännilleen seuraavan jutun joka tuntuu luonnehtivan itävaltalaisten keveätä suhtautumista vakaviin tilanteisiin:

»Tapaus sattui ennen Hitlerin valtaantuloa. Saksan silloinen valtakunnankansleri Brüning oli tavannut itävaltalaisen virkaveljensä Seippelin, joka tiedusti, minkälainen oli Saksan tilanne.

— Meillä Saksassa tilanne on tosiaan hyvin vakava, mutta ei toivoton. Entä kuinka teillä siellä Itävallassa ovat asiat, rakas virkaveli?

— Niin, meillä tilanne on suorastaan toivoton, mutta ei kuitenkaan vakava, vastasi Seippel.»

Viimeisenä vierailupäivänä presidentti Kekkonen tarjosi suurlähetystössä isäntäväelle jäähyväislounaan. Nyt syötiin suomalaisittain savusiikaa, vasikankyljystä, juustokohokasta ja vaniljajäätelöä lakkahillon kera. Puuttuvat lautasetkin olivat saapuneet ajoissa, mutta kastikekulhot oli lainattava.

Wienin lentokentällä päättyi sitten tämä valtiovierailu kädenpuristuksiin ja huiskutuksiin.

Valtiovierailu oli onnistunut, se oli lujittanut kahden pienen maan ystävyyttä.

Hotelli Imperialissa ryhdyttiin kiireesti vaihtamaan lakanoita, sillä idästä ja lännestä oli jo matkalla neuvottelijoita seuraavana päivänä alkavaan kahden suuren pieneen konferenssiin.

Tämäkin tapaaminen onnistui, mutta vain sen vuoksi, ettei se epäonnistunut.

V

MATKAT ATLANTIN TAAKSE

Kenraalikuvernööri Vanier — kuvassa presidentin seurassa Ottawan laitamille tehdyllä retkellä — on kuningatar Elisabethin henkilökohtainen edustaja Kanadassa ja kokenut diplomaatti, joka on toiminut maansa suurlähettiläänä Ranskassa.

KANADA LOKAKUUSSA 1961

ERKKI SAVOLAINEN

Presidentti Kekkosen neljäs valtiovierailu vuoden 1961 aikana, matka Kanadaan, sujui etäisyydet kukistaneelle aikakaudelle ominaisin merkein. Jättimäisen suihkumatkustajakoneen lento alkoi viileänä lokakuisena aamutuokiona Suomen Seutulasta, talven kynnykseltä, ja päättyi lämpimän kesäisenä iltapäivän tuntina Montrealissa, Kanadassa. Huikea harppaus läntiselle pallonpuoliskolle tehtiin vajaan kymmenen tunnin lentoajalla. Edellisen kerran presidentti oli ylittänyt Atlantin lähes miespolvi sitten, ja silloin siihen kului useita viikkoja.

Lentoon liittyi erikoinen yhteensattuma. Ohjaamossa istui, terävä katse horisontissa ja lukemattomissa mittareissa, myös yli-lentoperämies Sigurd Rosén. Tämä ruotsalainen oli kevättalvella 1940 lentänyt J. K. Paasikiven Tukholmasta Moskovaan neuvottelemaan venäläisten kanssa talvisodan päättämisestä.

Korkealla läntisen taivaan sinessä kiitävän suihkukoneen reitti tarjosi suomalaiselle vieraalle paljon puhuvia ensinäkymiä Kanadaan. Valkean Grönlannin yltä se liukui Labradorin ja pohjoisen Quebecin mittaamattomien arktisten maisemien, metsien ja järvien keskelle. Kanadan valtava koko oli tajuttavissa, maailman toiseksi suurimman maan, jonka pinta-ala on lähes kymmenen miljoonaa

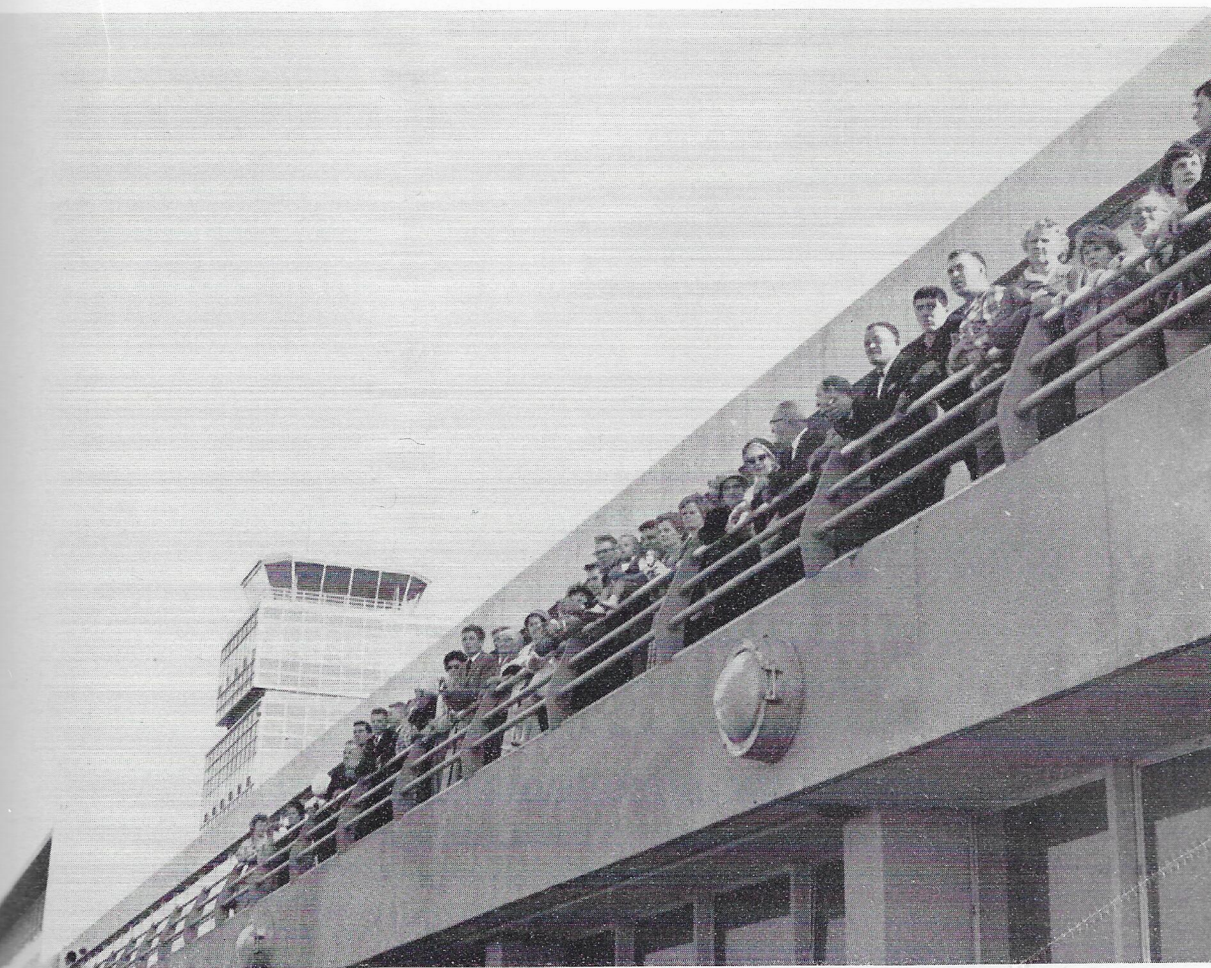
neliökilometriä; jonka alueella magneettinen pohjoisnapa sijaitsee — samalla kun sen eteläisimmät osat ovat lähempänä päiväntasaajaa kuin Italian Riviera! Kanadan leveydestä taas todistaa se, että matka Halifaxista itärannikolla Vancouveriin lännessä vastaa pituudeltaan matkaa New Yorkista Liverpooliin.

Koko tätä suunnattoman suurta maata asuttaa tällä hetkellä vajaat 19 miljoonaa asukasta, suunnilleen Jugoslavian väkiluku. Asukastiheys on vain 1,8 henkeä neliökilometrillä. Luonnonvarat ovat valtavat. Kanadassa on 335 miljoonaa hehtaaria metsiä, maapallon suurimpiin kuuluvat malmirikkaudet, noin 18 miljoonaa hehtaaria viljelysmaita ja 22 miljoonaa hehtaaria niittyjä ja laitumia, yli sata miljardia kilowattituntia vuodessa tarjoava vesivoima valjastettuna, sekä miljoonan tonnin vuotuinen kalansaalis. Teollisuus on kasvanut räjähdysmäisellä vauhdilla, samoin koko liike-elämä. Suurimittainen maatalous on vaurasta ja ajanmukaista ja maailmanlaajuinen kaupankäynti erittäin vilkasta, neljännellä sijalla tilastoissa. Vienti ja tuonti asukasta kohti lyö laudalta Yhdysvallat.

Tilastojen jättiläisellä on silti myös pulmakysymyksensä. Oman kansallisen talouselämän kehitys on vielä kesken ja rajan eteläpuolisen pääoman paine suhteeton. Liikevaihto pyörii liiaksi pohjois-eteläsuunnassa, sanovat monet kanadalaiset; terveempi olisi itä-länsisuunta. Monet avainasemissa olevat teollisuuden ja tuotannon haarat ovat jopa 70—80 prosenttisesti yhdysvaltalaisten firmojen rahoittamat. Työmarkkinoilla esiintyy rasittavaa kausiluontoisuutta, pahat työttömyysperiodit kuuluvat ikään kuin »normaaliin» elämänjärjestykseen. Mutta Kanada onkin vielä keskeneräinen, mittaamaton rakennustyömaa, jonka mahdollisuudet ulottuvat näköpiirin taakse. Maa on rikas ja kansa katsoo eteenpäin. Jokaisella polvella on helpompaa kuin edellisellä. Ennen kaikkea pohjoisten erämaiden valloitus vie aikaa, ja niissä vähitellen täyttynee suuri tulevaisuuden lupaus.

Entä millainen on kansa, jonka vieraaksi Suomen valtionpäämies nyt saapui? Mielenkiintoinen piirre on sen nuoruus: lähes 33 % on alle 15-vuotiaita. Se on työtätekevä kansa: 60 % sijoittuu tuottokykyisimpiin ikäryhmiin. Se on siis tyypillistä siirtolaisväkeä. Melkein puolet kaikista kanadalaisista on lähtöisin — hiljattain tai muutaman miespolven takaa — Brittein saarilta, mutta lähes kolmasosa väestöstä on ranskalaisia. Loput, vähäisen alkuasukkaita edustavan intiaani- ja eskimokansan ohessa, jakautuvat moniin eri kansallisuuksiin, kuten siirtolaisvaltiossa on tavallista. Nelikymmentuhantinen suomalaisväestö on osaltaan värittämässä tätä kansallisuuksien perhettä ja sankoin joukoin sen edustajat tietenkin tulivat tervehtimään »vanhan maan» presidenttiä kaikkialla siellä, missä vähänkin mahdollista.

Brittiläiseen Kansanyhteisöön kuuluvan Kanadan liittovaltion symbolinen hallitsija on kuningatar Elisabeth, joka Kanadan kuningattaren ominaisuudessa nimittää, tavallisesti viisivuotiskaudeksi kerrallaan, kenraalikuvernöörin. Tämä on kuningattaren henkilökohtainen edustaja maassa, joka samalla on täysin itsemääräävä. Nykyinen kenraalikuvernööri, joka ei missään mielessä ole Englannin hallituksen edustaja, vaan toimii kaikessa Kanadan hallituksen ohjeiden

Montrealin suomalaisia upean uuden lentopaviljongin parvekkeella seuraamassa "vanhan maan" päämiehen ensimmäisiä askeleita Kanadan maaperällä. Montreal oli näet tulijain ensimmäinen etappi, vaikka virallinen ohjelma alkoi vasta pääkaupungissa.

mukaisesti, on ranskalaisperäinen arvostettu sotilas ja diplomaatti, kenraalimajuri George P. Vanier, joka aikaisemmin toimi suurlähettiläänä Ranskassa.

Kanadan parlamentin 102 senaattoria valitaan eliniäksi. Alahuoneessa on 265 jäsentä. Maan valtapuolueella, Edistyksellisellä konservatiivipuolueella, on 208 paikkaa alahuoneessa. Puolueen tarmokas johtaja John G. Diefenbaker on toiminut Kanadan pääministerinä, käytännöllisen vallan päämiehenä, vuodesta 1957 lähtien. Keväällä 1961 hän kutsui Suomen tasavallan presidentin vierailulle Kanadaan. Kansainvälisellä poliittisella näyttämöllä Kanada on toiminut erittäin aktiivisesti Yhdistyneissä Kansakunnissa, ja sen edustajat ovat osallistuneet neuvotteluihin ja järjestelyihin monilla levottoman maailman kiistanalaisilla alueilla. Sotilaspoliittisesti maa toimii NATO:ssa. Nykyisen päämi-

Perinne paraatissa. Tämän ryhdikkään kunniakomppanian presidentti Kekkonen tarkasti Ottawan sotamuistomerkille suoritetulla kunniakäynnillä.

nisterin pyrkimyksiin on kuulunut ystävällisen yhteistyön kehittäminen ja lisääminen USA:n kanssa.

Tässä lyhyesti maa ja kansa, jonka pariin presidentti Kekkonen saapui. Vierailusta muodostui odotusten mukaisesti onnistunut ja sydämellinen.

*

Viimeisessä vaiheessa suhahtivat vierasta kiidättävän koneen sivuille saattueeksi Kanadan kuninkaallisten ilmavoimien suihkuhävittäjät tyylikkäin manööverein. Ensimmäisen kerran laskeutui presidentti seurueineen Kanadan maaperälle Montrealissa, Quebecin provinssissa. Kaksi silmiinpistävää näkyä Dorvalin upean, uuden matkustajapaviljongin vaiheilta: hievahtamatta seisovat kuninkaallisen ratsupoliisin punatakit koneen luona ja innokkaasti vilkuttavat Montrealin suomalaisten rivit lentoaseman pitkällä parveketasanteella. Herttaiset pikku suomalaistytöt kukittivat vieraat, ja VIP-hallissa alkoi nopea mutta tavattoman vilkas keskustelu tulijain sekä maanmiesten kesken. Montrealin skandinaavisen yhdistyksen talonmies, kajaanilainen Eino Pappinen, halusi puristaa Kajaanissa kouluvuosia viettäneen presidentin kättä, jolloin seurasi lyhyt keskustelu:

— No, te tulette täällä hyvin toimeen vai miten?

— Kyllähän täällä toimeen tullaan, kun on työasiat kunnossa.

Silloinen Suomen ulkoasiainministeri Ahti Karjalainen oli seurueeseen liittyäkseen lentänyt Montrealiin suoraan YK:n päämajasta New Yorkista. Pysyväksi anekdootiksi jäi hänen osuutensa ensimmäisistä tervetulotoivotuksista. Kun ensin hirvensalmelainen rakennusmies Tulla oli kätellyt kotikylän poikaa, paikalle tuli hotellinomistaja Mikkola, niin ikään »lapsuudenystävää katsomaan». Kävi kuitenkin ilmi, että kummankin lapsuus oli vietetty aivan eri tahoilla, Mikkolan Kokkolassa ja ulkoministerin Hirvensalmella. Kyseessä oli siis erehdys. Mutta siitä ujostumatta Mikkola ojensi pienen paketin:

— Kävin tuolta tavaratalosta ostamassa sulle pari solmiota lahjaksi, enkä minä niitä takaisin vie. Ole hyvä . . .

Se alkoi siis kotoisissa, hymyilevissä merkeissä, joista rouva Sylvi Kekkonen sekä virallisen seurueen muut jäsenet, ulkoministeriön sanomalehtiasiaintoimiston päällikkö Max Jakobson, presidentin adjutanttina seuraava everstiluutnantti Urpo Levo sekä »henkilääkäri» professori Pauli Soisalo saivat niin ikään monia osoituksia. Mutta tämä oli vain lyhyt esinäytös virallisen vierailuohjelman alkamiselle. Kanadalaisen protokollapäällikön Henry F. Davisin seurassa siirryttiin pian kulkulaitosministeriön salonkikoneeseen, jolla matka jatkui pääkaupunkiin Ottawaan. Matkan aikana oli vierailla tilaisuus ilmasta käsin tutustua valtavaan St. Lawrencen vesitiehen sekä jättiläissulkuihin USA:n rajan läheisyydessä.

Liittovaltion pääkaupunki, ilmava ja puistoinen Ottawa, otti suomalaiset mieliinpainuvin juhlallisuuksin vastaan ilmavoimille kuuluvalla Uplandsin lentokentällä, missä kenraalikuvernööri Vanier, pääministeri Diefenbaker ja ulkoministeri Howard Green olivat presidentti Kekkosta vastassa. Menot tapahtui-

Kuninkaallisten Ilmavoimien kunniakomppanian tarkastaminen menossa tervetuliaisseremonioiden aikana. Taustalla Kanadan kulkulaitosministeriön salonkikone, joka tuli presidentin seurueelle hyvin tutuksi.

vat suuressa hangaarissa, jonka seiniä ulkoapäin vapisuttivat tykkien kunnialaukaukset ja sisältäpäin soittokunnan voimalliset kansallislaulut. Ilmavoimien kunniakomppania tervehti vierasta perinteellisesti maahanlasketuin viirein ja kaikessa oli vahvalti tunnelmaa.

Kenraalikuvernööri mainitsi tervehdyksessään olevansa ylpeä ja onnellinen siitä, että sai toivottaa presidentin tervetulleeksi maahansa, »jonka kansa tuntee mitä ystävällisimpiä tunteita Suomea kohtaan». Hän ylisti Kanadaa 120 vuoden kuluessa asuttaneiden suomalaisten siirtolaisten hyvää mainetta. Pääministeri Diefenbaker puolestaan totesi Suomen aina seisseen vapauden eturintamassa ja suomalaisten antaneen suuren panoksen myös Kanadan aineelliselle ja kulttuurellille elämälle. Vielä pääministeri mainitsi, että hänen virka-asuntonsa henkilökuntaan kuuluu kaksi suomalaista, jotka usein ovat kertoneet isäntäväelleen Suomen oloista.

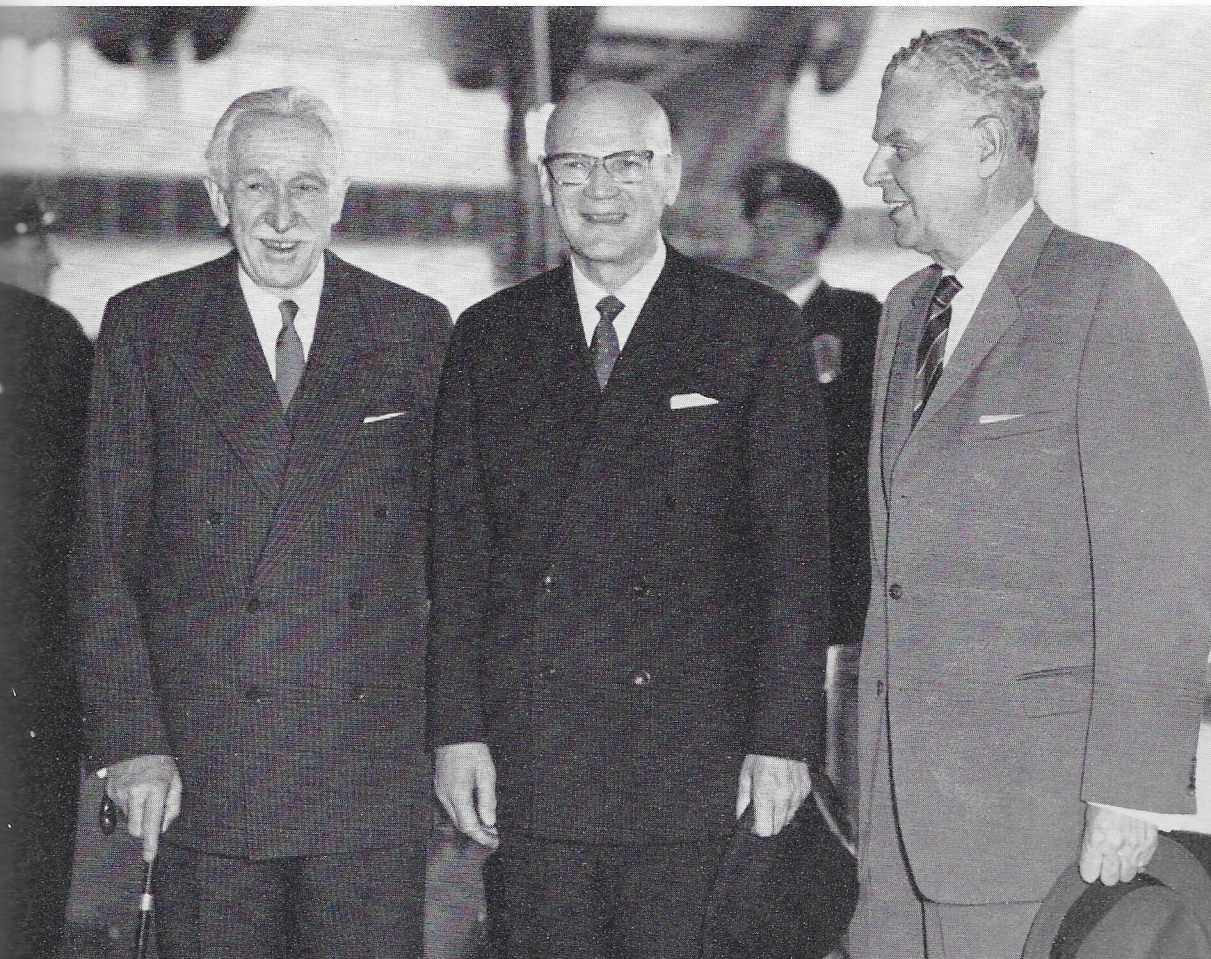
Presidentti Kekkonen lausui vastauspuheessaan olevansa erittäin ylpeä ja iloinen siitä, että saattoi nyt, ensimmäisenä suomalaisena valtionpäämiehenä vierailla kauniissa Kanadassa:

»Kanada on siinä mielessä ainutlaatuinen maa, että sen elämässä yhdistyvät kahden suuren eurooppalaisen kulttuurikansan traditiot. Te olette tarmokkaasti ja suurella menestyksellä kehittäneet tätä jaloa perintöä, demokraattisia laitoksia ja ylevämielisiä yhteiskunnallisia ja sivistysperiaatteita . . . Mielenkiinnolla tulen tutustumaan maanne valtiolliseen elämään, jonka demokraattinen pohja on osoittanut kestävyytensä. Taloudellisen ja sivistyksellisen vuorovaikutuksen vuoksi, joka maittemme välillä on syntynyt, toivon saavani kosketuksen myös näihin elämänaloihin . . . Toivon myös, että tämä käyntini osaltaan vahvistaisi ja edelleen kehittäisi kansojemme välisiä henkilökohtaisia, taloudellisia ja sivistyksellisiä siteitä.»

Näin oli valtiovierailu alkanut. Punatakkien moottoripyöräpartioiden saattama autokaravaani kiiti idyllisen kaunista ja lehtevää joenrantaa Ottawaan, jonka keskustan valtaväyliä juhlistivat lukemattomien Suomen ja Kanadan lippujen rivistöt. Hupaisana episodina kerrottakoon, että eräässä kaarteessa seisoi tien vieressä ponteva nelivuotias kanadalaispoikanen, jolla oli suuri Villin lännen mallinen leikkirevolveri käsissään. Sillä hän uljaasti osoitteli jokaista komeassa kulkueessa ohiajavaa autoa, ensimmäiseksi tietenkin sitä, joka kuljetti korkeaa ja kaukaista vierasta korkeine isäntineen. Pam, pam, pam! Jokaisessa autossa ensimmäisestä viimeiseen riitti hauskaa.

Arvokas Rideau Hall, kenraalikuvernöörin vanhaa linnaa muistuttava residenssi-palatsi puistojen keskellä tuli presidenttiparin vieraanvaraiseksi asunnoksi Ottawassa. Siellä seuraavana aamuna varhain »vaaniskelevat» kanadalaiset kameramiehet saivat erikoislaatuisen nähtävyyden tähtäimiinsä. Suomen presidentti suoritti pirteän aamujuoksun kasteisella nurmikolla. Tämä näkymä toistui seuraavan vuorokauden kuluessa lukuisten lehtien etusivuilla. Urheilumieliselle Kanadan kansalle se oli vieraan taholta esittäytyminen, joka ei kommentteja kaivannut.

*

— Vierailu maailman toiseksi suurimpaan maahan on alkanut. Ystävälliset isännät, kenraalikuvernööri George P. Vanier ja pääministeri John Diefenbaker olivat presidentti Kekkosta vastassa tämän saapuessa Kanadan pääkaupunkiin Ottawaan.

Miten heijasti kanadalainen lehdistö isäntämaan tunnelmia vierailun johdosta? Voidaan sanoa, että yleissävy oli alusta loppuun asti ystävällinen ja ymmärtävä. Muodolliset kohteliaisuudet ylitettiin monin tavoin. Samanpäiväinen Ottawa Citizen kirjoitti pääkirjoituksessaan esimerkiksi seuraavasti:

»Tämän väkilukuunsa katsoen pienen maan, jonka lähinaapurina on Neuvostoliitto, on onnistunut säilyttää itsenäisyytensä mitä vaikeimmissa olosuhteissa. Sen tunnollinen puolueettomuuslinja ei ole solminut diplomaattisia suhteita enempää Itä- kuin Länsi-Saksaan, joskin sillä molemmissa on kaupalliset edustustonsa. Suomen on jotenkin onnistunut ylläpitää hyvät suhteet sekä Venäjän että länsiliittoutuneitten kanssa, sekä säilyttää niiden arvonanto. Tämä on melkoinen saavutus. Jos on yleensä keinoja muuttaa kylmä sota suojasääksi, Suomella on hyvät edellytykset osoittaa, miten se voidaan tehdä.»

Kanadan 44.000 suomalaisen mielialoja kuvasti mm. Torontossa ilmestyvän Vapaa Sana -lehden pakinoitsija Kiviperän Pekka, joka ensiksikin muistutti vieraalle, että »Canada ei ole mikään takapajuinen, puolittain villissä tilassa oleva maa, eikä myöskään Yhdysvaltain takapiha tai alusmaa, vaan pitkin askelin kehittynyt ja kehittyvä itsenäinen kansakunta, joka on ylpeä historiastaan ja vakuutettu loistavasta tulevaisuudestaan». Lopuksi Pekka lausui:

»Jotta tervetuloa, presidentti Kekkonen, Suomen kansan korkeimpana edustajana Canadaan! Me otamme Teidät avosylin vastaan lujittaaksemme Teidän kauttanne kansojemme välisiä, jo nytkin sangen läheisiä ystävyyden siteitä.»

Kaksi päivää myöhemmin 'Toronto Star' lausui pääkirjoituksessaan, että tasavallan presidentti Kekkonen »on eräs kylmän sodan aikakauden ihmeiden tekijöitä. Hänen johdossaan skandinaavinen tasavalta on osoittanut, että pienenkin maan on mahdollista säilyä itsenäisenä». Kanadansuomalaisten työstä uuden kotimaansa hyväksi mainittuaan lehti jatkoi: »Heidän entisen isänmaansa johtomiehenä herra Kekkonen on tervetullut tähän maahan.»

Kosketus ei rajoittunut kukkiin ja tervehdyksiin. Molempien maitten johtomiehet tapasivat toisensa myös keskustelupöydän ympärillä, jolloin kumpikin osapuoli perehtyi toisensa näkökantoihin ajankohtaisissa kansainvälisissä, kansallisissa ja keskinäisissä kysymyksissä. Presidentti Kekkosen ja ulkoministeri Karjalaisen sekä toisaalta pääministeri Diefenbakerin ja ulkoministeri Greenin keskusteluissa kosketeltiin yleismaailmallista tilannetta, Yhdistyneiden Kansakuntien toimintaa, taloudellisen integraation näköaloja maailmassa (tässä suhteessahan Kanada on varsin valppaasti seurannut tilanteen kehitystä Euroopassa) sekä maittenvälistä kaupankäyntiä ja Kanadan suomalaisväestöä. Kysymys ei ollut neuvotteluista, tässä suhteessa valettiin joitakin vähäisiä kannuja aivan hukkaan. Kosketuksista ei annettu kommunikeaa. Mutta kumpikin osapuoli ilmaisi tyytyväisyytensä keskustelujen asialliseen, ystävälliseen ja molempia valaisevaan kulkuun. Niiden päätteeksi presidentti Kekkonen kutsui pääministeri Diefenbakerin vastavierailulle Suomeen, minkä kutsun tämä otti mielihyvin vastaan.

Kanadan parlamentaariseen elämään kuuluu luonnollisesti oppositio. Oppositiossa olevan liberaalisen puolueen johtajan, kansainvälisessä työssä mainetta niittäneen ja ansioistaan Nobelin rauhanpalkinnon saaneen Lester B. Pearsonin presidentti tapasi niinikään.

»Waterloonsa» Suomen presidentti kohtasi matkalla vain myönteisessä mielessä, nimittäin Waterloon yliopistossa, Ontariossa, joka vihki hänet kunniatohtorikseen lokakuun 14. päivänä 1961. Tässä tilaisuudessa ja sen perinteellisissä seremonioissa huipentui Kanadan sivistyselämän arvostus merentakaista vierasta kohtaan.

Waterloon Luterilainen yliopisto on puistojen ympäröimä arvokas hengenahjo, jonka Mutual Life -luentosalissa juhlallinen vihkimys suoritettiin. Kanadan huomattavin kirjailija Hugh MacLennan sekä tunnettu länsisaksalainen kirkonmies Johannes August Friedrich Schulze joutuivat saman kunnianosoituksen kohteiksi presidentin rinnalla. Kaikki kolme istuivat juhlakorokkeella vierekkäin violetinsävyisissä pitkissä viitoissaan ja tohtorinpäähineissään.

Presidentti Kekkonen on laskenut seppeleen ensimmäisessä maailmansodassa kaatuneiden muistomerkille Ottawassa.

Kukat ojennettiin tietenkin "vanhan maan" äidille, rouva Sylvi Kekkoselle, joka puolisonsa rinnalla uupumatta seurasi mukana kautta koko läntisen vierailuohjelman. Herttaiset suomalaistyttöset Tiina Lehtinen ja Helen Salakka ojensivat kukat Montrealin kentällä. Takana keskellä Montrealin Pyhän Mikaelin kirkon suomalaisen seurakunnan pastori Juho Yrttimaa.

Vihkimisseremonian yhteydessä suorittamassaan esittelyssä yliopiston rehtori, pastori William J. Williaume, lausui mm: »Urho Kaleva Kekkonen, me kunnioitamme Teitä sen kansan edustajana, joka on avustanut meitä maamme rakennustyössä ja sijoittanut saunansa pohjoisiin maisemiimme». Edelleen rehtori totesi suomalaisen kunniatohtorin »tehtävälleen antautuneeksi demokraatiksi ja kansanvallan rakastajaksi, joka kansansa johtajana on taitava parlamentaarikko, kyvykäs lakimies, määrätietoinen humanisti ja huomattava tiedemies». »Te olette Suomen kansan ylivoimaisen kannatuksen ja luottamuksen arvoinen», lausui rehtori vielä presidentille, joka puolestaan totesi osakseen suodun kunnian lankeavan myös Suomen luterilaiselle kansankirkolle. Hän piti juhlaesitelmän luterilaisuuden asemasta maassamme.

Pääkaupungissa tapahtuneiden vierailumenojen kohokohta oli presidentin suorittama seppeleenlasku ensimmäisessä maailmansodassa kaatuneiden kanadalaisten sotilaiden muistoksi kohotetulle kansalliselle sotamuistomerkille. Mahtavin töyhtöpäähinein ja kiltein varustetun kunniakomppanian tarkastukseen liittyvät seremoniat tarjosivat juhlavan näyn säteilevän aurinkoisena päivänä, tuhansien ottawalaisten seuratessa ympärillä. Täällä kuten muuallakin hulmusivat tuulessa Suomen sinivalkoiset värit Kanadan värien rinnalla. Kaupunki eli todellista Suomen-juhlaa, joka veti yleisen mielenkiinnon puoleensa. Jykevässä harmaakivisessä parlamenttitalossa vieraillessaan presidentin seurue tapasi sekä senaatin puhemiehen Mark Drouinin että alahuoneen puhemiehen Roland Michenerin. Täällä viivähdettiin tuokio muistokammiossa, missä Kanadan sodissa menettämien 66.651 sotilaan nimet sisältävästä kirjasta käännetään joka päivä yksi sivu. Senaatin puhemiehen vieraskirjaan nimeään kirjoittaessaan presidentti Kekkonen havaitsi mielihyvin vanhan ystävän, Islannin presidentti Asgeirssonin nimikirjoituksen muutaman viikon takaa.

Suuri seurapiiritapaus oli tietenkin kenraalikuvernöörin palatsissa juhlapäivällisiä seurannut vastaanotto kahdellesadalle arvohenkilölle. Suomen presidentin kunniaksi järjestetty juhlavastaanotto jatkoi vuoden aikaisempien — USA:n presidentti Kennedyn ja hänen puolisonsa sekä Tunisian presidentin Habib Bourguiban kunniaksi — järjestettyjen vastaanottojen aloittamaa sarjaa. Kutsuvieraiden joukossa nähtiin pääministeri Diefenbaker, diplomaattikunta, kabinettiministerit, parlamentin puhemiehet, armeijan johto, kirkollisen elämän korkeimmat edustajat sekä lukuisia muita huomattuja kanadalaisia. Juhlittu vieras puolestaan tarjosi Suomen suurlähettilään Artturi Lehtisen virka-asunnossa päivälliset kenraalikuvernööriparin kunniaksi.

Suurlähettilään pienen residenssin tilat joutuivat todelliseen koetukseensa silloin, kun Suomen presidentti vastaanotti siellä suomalaisen yhdyskunnan monisataisen edustajajoukon. Mutta vaikka talo olikin halkeamaisillaan, presidenttipari vaihtoi tervehdyksiä useimpien kanssa henkilökohtaisesti ja tunnelma oli kotoinen.

— Kas vaan, täällähän se Tuusniemen tyttö istuu! huudahti presidentti iloisesti rouva Rose-Marie Kivikoskelle, os. Koistinen, joka 35 vuotta sitten siirtyi Kanadaan ja hoitaa nyt haukivuorelaisen miehensä Vihtorin kanssa naisten pukuateljeeta. Kivikosket puolestaan kertoivat mielenkiinnolla lukeneensa presiden-

Kuvamme komean rotusonnin epäluuloinen ilme lauhtui huomattavasti kun tämä Kanadan maatalousministeriön suuren ja ajanmukaisen koeaseman kasvatti havaitsi, etteivät herrat olleet pahoilla asioilla. Valpasta vahtia pitävän kanadalaisen punatakin ja uurastavan suomalaisen radioselostajan oikealla puolella Kanadan suurlähettiläämme Artturi Lehtinen.

tin kirjoja. Helsingistä maahan siirtynyt rouva Mirjam Virsunen mainitsi, että heidän »paljasjalkainen» ottawalainen naapurinsa oli sanonut: Pyydä se teidän presidentti tänne meidänkin takapihalle istumaan, että näkee miten kanadalaiset ihmiset elävät . . . Kannukselaisen insinööri John Pihlaisen illan korkea isäntä tapasi myös mielellään. »Kun avasin tänään Ottawan puhelinluettelon, juuri teidän nimenne sattui kohdalle.» Lännessä 33 vuotta asunut Pihlainen kertoi tämän kirjoittajalle, että presidentin välittömyys oli valloittanut sekä hänet että kaikki muutkin läsnäolevat suomalaiset.

Tämä suuri suomalainen vastaanotto olikin ensimmäinen tuntuvampi kosketus Suomen valtionpäämiehen ja Kanadan maanmiesten kesken. Jos jälkimmäiset

olivatkin aluksi hieman varuillaan — »Mitenkähän suuri herra sieltä mahtaa tulla?» — kaikki jännitys laukesi tuossa tuokiossa Suomen kansan korkeimman edustajan liikkuessa hyväntuulisena heidän parissaan. »Mukava mies, oli niin hauska jutella», sanoi joutsalainen leskirouva Helmi Veikkola presidenttiä haastateltuaan. Läsnä oli myös pääministeri Diefenbakerin palveluskuntaan kuuluva tamperelainen Orvokki Ahonen. Sitä vain presidentti pahoitteli, että vanha »alapetikaveri armeijasta», Montrealissa asuva insinööri Eelis Mielikäinen, ei ollut päässyt mukaan sairauden vuoksi.

Ohjelma Ottawassa ei olisi ollut täydellinen ilman käyntiä Kanadan maatalousministeriön koemaatilalla. Isännät tiesivät vieraansa kiinnostuksen maataloutta ja sen kehittämistä kohtaan. Tämä on ministeriön koemaatiloista suurin, alueeltaan 400—450 hehtaarin laajuinen ja vuonna 1866 perustettu. Se toimii keskusasemana laajalle tutkimuslaitosten, laboratorioitten ja koetilojen verkostolle, joka ulottuu kautta maan New Foundlandista aina Yukonin territorioon asti. Henkilökunnassa on useitakin suomalaisia, tiedemiehistä työmiehiin.

Rouva Sylvi Kekkosella, joka omalla korostamattomalla ja sympaattisella olemuksellaan oli nopeasti saavuttanut kaikkien kanadalaisten ystävyyden ja arvonannon, oli vierailuaikana luonnollisesti myös omaa ohjelmaa. Tähän kuului mm. tutustuminen Kansallisgallerian arvokkaisiin kokoelmiin. Muuten rouva Kekkonen nähtiin puolisonsa rinnalla useimmissa niistä moninaisista tilaisuuksista ja kohteista, jotka vierailuohjelmaan liittyivät.

*

Perjantaina lokakuun kolmantenatoista presidentillinen seurue jätti lopulliset jäähyväiset liittovaltion pääkaupungille. Kenraalikuvernööri ja rouva Vanierin sekä pääministeri ja rouva Diefenbakerin saattamina vieraat nousivat jo aikaisemmin tutuksi käyneeseen Kanadan kulkulaitosministeriön suihkupotkurikoneeseen. Nyt oli edessä pikainen, mutta sitä mielenkiintoisempi silmäys Kanadan vauraaseen keskilänteen ja sen tunnetuille suomalaisseuduille.

Lähtö sattui »onnettomuuden päivälle» ja aluksi sattuma aiheuttikin eräitä hankaluuksia. Lennettäessä Ontarion kaakkoisen »kantapään» yläpuolella (alueilla, joihin Kanadan suurin rikkaus ja väentiheys on keskittynyt) ilma sakeni sakenemistaan. Koneen kokenut kapteeni ei katsonut voivansa laskeutua ensimmäisenä etappina olleeseen Sudburyyn. Hän suoritti sen sijaan maidonkaltaisessa sumussa täydellisen laskun North Bayn tukikohtaan. Kun seurue luuli koneen olevan keskellä tavallista paksumpaa pilveä, kiitoradan valot välähtelivät odottamatta näkyviin koneen molemmin puolin. Instrumentit eivät pettäneet. North Baysta matka jatkui ilmavoimien autojen karavaanilla eteenpäin, halki suomalaismetsiä muistuttavien maisemien, jotka tosin kävivät hetki hetkeltä karummiksi ja alastomammiksi. Lähestyttiin International Nickel Companyn — Kansainvälisen Nikkeliyhtiön — kaivosvaltakuntaa, jossa maan väkevä metallipitoisuus on kuihduttanut kasvillisuuden vähiin ja missä valtaisat kuonakasat nousevat korkeiksi kukkuloiksi. Täällä ei voi puhua varsinaisesta luonnonkauneudesta, mutta sitähän ei kaivoksista haetakaan. Esimerkkinä Sudburyn seudun merki-

tyksestä kannattaa mainita, että yhtiön — saman, joka omisti Petsamon Nikkelin — sikäläinen sulattamo on lajissaan maailman suurin.

»Maineiksi» (mines) kutsuu lännensuomalainen kansa kaivoksia. Ja siellä, missä niitä on, on myös »mainareita», kaivosmiehiä. Sudbury on tyypillinen mainarikaupunki, väestössä tuhansittain maanmiehiä. Huomattava joukko heitä seisoi taivaan täydeltä valuvassa sateessa lentokentällä, kun autojono presidentti etunenässä viimein saapui sinne, kaksi tuntia myöhästyneenä. Suomalaisista oppikoululaisista koottu orkesteri soitti kansallislaulut ja tiukasti pitelivät sateen kastelemat pikku tyttöset kiinni leveästä julisteesta, jossa luki TERVETULOA. Kansallispukuinen kuoro lauloi tämän jälkeen »Kuule, kuinka soitto kaikuu . . .» Vaikka alakuloista syysharmaata mantua kasteleva taivas oli mustissa pilvissä, joukko väreili aitoa innostusta ja uteliaisuutta. Mitä sanoisi vanhan maan isä?

»Minä en ole tavallisesti uskonut niihin väitteisiin, että perjantai ja kolmastoista olisivat jonkinlaisen onnettomuuden päivän merkit. Täytyy kuitenkin sanoa, että tässä välillä ehdin jo horjua käsityksissäni. Mutta kun nyt tapaan teidät, näin suuren joukon, täällä sateessa, olen jälleen vakuutettu siitä, että tämä päivä ei ole mikään paha päivä, vaan päinvastoin muita päiviä parempi», presidentti sanoi välittömässä tervehdyksessään. Edelleen hän kertoi, että odottamattoman automatkan alkupuolella maisemat olivat »kuin Iisalmen ja Kajaanin välillä, jonka tunnen jokaista polkua myöten. Miltä sitten nämä maisemat näyttävät — siinä asiassa olen niin paljon poliitikko, että vaikenen. Mutta iloitsen suuresti siitä, että te olette täällä menestyneet. Tuon teille lämpimät terveiset Suomesta. Siellä kotona meillä vallitsevat hyvät olosuhteet, voimakas nousukausi ja rakennamme paljon tulevaisuuteen luottaen. Olen varma siitä, että teidänkin sydämenne täällä sykkivät lämpimästi, kun kuulette, että kotona ovat asiat hyvin. Me teemme siellä parhaamme.»

Viivähdettyään lyhyen aikaa kaivosyhtiön vieraana viihtyisässä Copper Cliff-kerhotalossa ja silmättyään nopean kiertoajelun aikana kaivosaluetta seurue palasi Sudburyn kentälle, jonne hallituksen kone oli lopulta päässyt laskeutumaan. Edessä oli unohtumattomia näköaloja tarjoava lentotaival Kanada-vierailun läntisimpään pisteeseen Port Arthuriin.

Tutusti metsäinen ja vielä viheriä metsämaa väistyi sivulle, kun kone saapui Sault Ste. Marien yläpuolelle. Täällä suuri kanava yhdistää St. Lawrencen vesitien viimeisenkin osuuden, mahtavan Superior-järven vedet Michiganin ja Huronin järviin USA:n—Kanadan rajaviivalla. Sault Ste. Marie on myös huomattava suomalaiskeskus, josta varmaan monet katseet olisivat suuntautuneet taivaalle, jos siellä olisi arvattu, ketä juuri tämä lentokone kuljetti.

Lake Superior, maailman suurin järvi, kimalteli myriaadein valokitein iltapäiväauringossa, pilvet väistyivät ja Kanadan ihmeellinen kuulas syksy vietti riemujuhlaa. Ja pian oli jälleen rantaviiva alla, kaksoiskaupungit Port Arthur—Fort Williams, joissa yhteensä kaksitoistatuhatta suomalaista ja maailman suurimmat viljavarastot. Lentokoneesta katsellen viljasiiloja kohosi rannassa kuin puita metsässä. Lisäksi Fort Williamsissa on Kanadan suurin paperitehdas. Kaikkineen seutu on vaurasta teollisuusseutua, jossa vierailun aikoihin tuntui vallitsevan

varsin tyydyttävä konjunktuuri, siitä huolimatta, että paikkakuntalaisten kertoman mukaan työvoimasta lähes puolet on kausiluontoisissa töissä.

Port Arthurissa ilmestyvä sanomalehti 'The News-Chronicle' toivotti Suomen valtionpäämiehen tervetulleeksi pääkirjoituksessaan, jossa todettiin, että käynti kaupungissa voi vieraille olla »melkein kuin kotiinpaluu», koska sekä Port Arthurin maisemat että väestön ominaisuudet suuresti muistuttavat Suomesta ja suomalaisista. Samaa muistutti vieraita vastassa ollut ystävällinen pormestari Norman R. Wilson. Mutta olisipa vieras havainnut saman asian käytännössäkin, sillä lentokentällä oli runsaasti maanmiehiä. Kaupungin vieraille varaamissa autoissa oli ainakin neljä suomalaista kuljettajaa nimiltään Martti Isotalo, Bruno Leppänen, Pertti Lund ja Ernie Sundell, jokainen muuten jo toisen polven kanadansuomalaisia. Port Arthurin vanhimman taksiliikkeen harjoittaja on William Oikonen, joka on aloittanut »bisneksen» kaksi sukupolvea sitten, peräti hevospelien aikaan. Ei siis ihme, että presidentti Kekkonen halusikin erikoisesti tavata hänet.

Kaikkialla vieraat kohtasivat maanmiehiä. Suomalaiset ovat kaupunkiin erinomaisesti juurtuneina. Heitä on elämän kaikilla aloilla: menestyvinä liikemiehinä, virkailijoina, juristeina, poliiseina, hyväpalkkaisina erikoisammattimiehinä jne. Luottamustoimissa heitä on kaupunkikunnan eri elimissä. Suurilla kansalaispäivällisillä kohotti presidentin kunniaksi maljan kaupunginvaltuutettu Väinö Laakso, pohjalaisten vanhempien Kanadassa syntynyt tarmokas poika. Valtuuston puheenjohtaja Angelo Mauro, vilkas ja miellyttävä italialainen, osoitti puheessaan eloisin kääntein arvonantonsa korkealle vieraalle. Muita kunniavieraita olivat satapäisen suomalaisseurojen edustajiston lisäksi Ontarion edustaja parlamentissa Douglas Fischer sekä Ontarion hallituksen ministeri George Wardrope. Paikallinen Suomen konsuli A. A. Kajander oli luonnollisesti mukana samoin kuin presidentin seurueeseen heti Kanadaan saavuttua liittyneet ulkoministeri Karjalainen, suurlähettiläs Lehtinen ja lähetystösihteeri Åke Wihtol. Liittovaltion mukana seuraavat virkailijat olivat Kanadan suurlähettiläs Suomessa J. H. Cleveland, protokollapäällikkö Davis, adjutantti komentaja John B. Carling, sekä vieraan kuljetuksesta vastaava ilmavoimien majuri G. A. McInnes.

Päivällisellä syötiin pääruokalajina Superior-järven herkullista rautua. Pormestari Wilson luovutti presidentille Port Arthurin kaupungin avaimen, jolloin vieras leikkisästi ilmoitti: »Lupaan, että en milloinkaan tule käyttämään väärin näitä avaimia». Tämä ei jäänyt ainoaksi leikinlaskuksi sydämellisen seurustelun sävyttämässä tilaisuudessa. Valtuuston puheenjohtaja Mauro, joka samalla toimi vastaanottokomitean puhemiehenä, kertoi tämän kirjoittajalle, että Port Arthurissa vallitsee erinomainen rinnakkaiselo suomalaisten ja italialaisten siirtolaisten kesken, ja molempia on kaupungissa runsaasti. Kummankin »haalit», seuratalot, sijaitsevat lähekkäin, mutta kun vain italialaisten haalilla on »olutlisenssi», siellä kuulemma usein tapaa enemmän suomalaisia kuin italialaisia . . .

Ikimuistoiseksi kohokohdaksi presidentin kunniaksi monin tavoin juhlistautuneessa Port Arthurissa muodostui kuitenkin valtava kansalaisjuhla Coliseumhallissa. Presidentin seurue saapui tähän Suomalaisseurojen Keskusliiton järjestämään tilaisuuteen Kalevan Ritarien ja Kalevan Naisten muodostamaa kun-

niakujaa pitkin. Tilaisuudessa oli läsnä kaksituhatta suomalaista. Urheiluseura Reippaan — yksi alueen kahdestatoista suomalaisseurasta — lippuvartio seisoi korokkeen edessä siniristilippuineen ja Kanadan viireineen.

Ohjelma aloitettiin laulamalla yhteisesti »O' Canada», jonka sävelet vyöryivät voimakkaina avaran hallin seinästä toiseen. Tämän jälkeen 50-henkinen suomalaiskuoro Oras lauloi Suomen laulun ja Laulun Vuokselle. Ja ennen pitkää seurasi illan päänumero tasavallan presidentin noustessa puhujalavalle tervehtimään maanmiehiä.

Coliseum hiljeni. Silmätessään yleisöään illan pääpuhuja silmäsi kolmen suomalaispolven edustajia, joista vanhimmat ovat tulleet Kanadaan 1880-luvulla, ensimmäisten suomalaisten siirtolaisten joukossa, ja nuorimmat aivan viime vuosina. Nämä tuhannet kasvot kertoivat ankaran elämäntaistelun, työn ja eteenpäinpyrkimyksen vaiheista. Mutta mikä varmaan liikutti puhujaa vieläkin enemmän, tuhatpäinen yleisö todisti läsnäolollaan ja halliin virittyneellä, käsinkosketeltavan voimakkaalla tunnelmalla kiintymyksensä vanhaa maata, Suomea kohtaan . . .

Tälle yleisölle presidentti Kekkonen kohdisti erään merkittävimmistä »suomalaispuheistaan» koko läntiselle pallonpuoliskolle tapahtuneen vierailunsa aikana. Siinä hän oikeastaan ensimmäisen kerran virallisen Suomen ylimpänä edustajana totesi, että suomalainen siirtokansa on löytänyt sekä uuden elämän että korkean sivistystason uudessa kotimaassa ja että se on myös saanut tästä uuden kotimaansa taholta täyden tunnustuksen.

»Me voimme sanoa, että me olimme ylpeitä suomalaisista, joista esitettiin näin korkeita ja kauniita arvolauseita . . . Ja sellainen kotimaa, joka on lähettänyt tuhansia ihmisiä rajojensa ulkopuolelle, on kiitollinen siitä, että nämä kansalaiset kuitenkin elämänsä kaikissa vaiheissa tuntevat kiintymystä ja rakkautta vanhaa kotimaataan kohtaan», presidentti sanoi puheessaan. Hän suoritti laajan ja valaisevan katsauksen kotimaan tilanteeseen 1961. Lopuksi hän jälleen palasi samaan teemaan:

»Ja muistakaa, että teitä katsotaan, teistä pidetään huolta kotimaassanne. Ja teidän täytyy menestyä — ei pelkästään oman itsenne ja perheenne takia, vaan sen maan takia, joka on teidät kasvattanut, joka on teidät tänne lähettänyt.»

Puheensa päätteeksi presidentti esitti, että laulettaisiin yhdessä siirtolaisille rakkaaksi käynyt Kotimaani ompi Suomi. Koskaan ei suuri Coliseum ole varmaan kuullut hartaampaa ja voimallisempaa laulua kuin nyt. Ja tuskinpa mikään yleisö missään on ollut elävämmin mukana laulussaan. Kun oli vielä laulettu Maamme ja God Save the Queen, presidenttipari seurusteli välittömästi yleisöjoukossa, puhutellen erityisesti »old timereita», vanhimman siirtolaispolven edustajia, joiden suurimpiin elämyksiin ilta varmaan jäi kuulumaan.

*

Aamuvarhaisella lentokentällä Fort Williamsissa nähtiin maailman pienuus. Takaisin Torontoon lähtevä presidentti kohtasi vanhan koulutoverinsa Matti Pekkalan, jota ei ollut nähnyt 44 vuoteen . . . ei sen koommin, kun Pekkala oli lähtenyt jääkäriksi Saksaan . . .

»Ollapa nyt enemmän aikaa, niin varmaan kaataisimme huomenna peuran yhdessä», presidentti sanoi Pekkalalle.

Torontossa juhlallisuudet huipentuivat Ontarion provinssin hallituksen suureen vastaanottoon presidenttiparin kunniaksi. Tilaisuudessa edusti maatalousministeri W. A. Goodfellow myös Kanadan pääministeriä, lisäksi olivat läsnä ministerit John Yarenko, Bryan Catfcart ja Allan Grossman sekä hallituksen sihteeri W. M. McIntyre. Isäntien taholta esitettiin lämmin tunnustus siitä panoksesta, jonka Toronton tienoilla asuvat 7000—8000 suomalaista ovat alueen kehitykselle antaneet. Eräänä hyvänä esimerkkinä oli läsnä arkkitehti Viljo Rewell, jonka piirtämä uljas kaupungintalo on nouseva pian keskelle Torontoa.

»Arkkitehti Rewellistä minä sanoisin, että me olemme vain lainanneet hänet teille», sanoi presidentti isännilleen tervehdyksiä vaihdettaessa. »Kyllä me otamme lainamme takaisin.»

Lokakuun viidennentoista päivän aamuna presidentti ja rouva Kekkonen osallistuivat hartaan tunnelmalliseen yhteissuomalaiseen jumalanpalvelukseen Metropolitan United-kirkossa Torontossa, missä liturgeina toimivat pastorit Onni A. Aho ja Reino Hepolehto ja saarnan piti pastori Pentti K. Murto. Veikko Nuppolan ja Holger Warvan johtamat yhdistyneet suomalaiskuorot lauloivat Sibeliuksen Finlandian ja Kuusiston Suomalaisen rukouksen, jonka jälkeen presidentti esitti tervehdyksensä kirkon ääriään myöten täyttäneille suomalaisille seurakuntalaisille. Tilaisuuden päätyttyä keskusteli presidenttipari vielä maanmiesten kanssa kirkkopihan takana olevassa pyhäkoulussa. Tämä tilaisuus muodosti kauniin päätepisteen kanadansuomalaisten tapaamisten mieliinpainuvassa sarjassa.

Samana päivänä seurueet jatkoivat autoilla Niagara Fallsiin, Ontarion puolella, missä paikallinen vesivoimahallitus esitteli presidentille mahtavien putousten hyväksikäyttöä ja suunnitelmia sen edistämiseksi. Keskusteluja säestivät pauhullaan mahtavina vesimassojaan syöksevät Hevosenkenkäputous ja Amerikan-putous. Oli kuin luonto itse olisi puhunut modernin maailman ihmisten puheen keskellä Amerikan kahden edistyneimmän valtion rajalla.

Seuraavana aamuna varhain valtiovierailu Kanadassa päättyi ja presidenttipari siirtyi Niagara-joen ylitse New Yorkin valtion puolelle Yhdysvaltoihin. Sieltä matka jatkui välittömästi Washingtoniin.

Sudburyn kaivoskaupungin suomalaisia lentokentällä presidenttiä vastassa. Rankka sadekaan ei karkottanut lämmintä juhlamieltä, ja vaikka oli perjantai ja kolmastoista lokakuuta, korkea vieras totesi sen päivistä parhaaksi.

Washington lokakuussa 1961. Suomi suuren Amerikan vieraana. Vakavina kuuntelevat presidentit kansallislauluja siniristi- ja tähtilippujen alla.

YHDYSVALLAT LOKA-MARRASKUUSSA 1961

ERKKI SAVOLAINEN

»No Visitor Could Be More Welcome»
— »Kukaan vieras ei olisi tervetulleempi»

Paikka: Amerikan ilmavoimien lentokenttä Andrewsin tukikohdassa Marylandin valtiossa, lyhyen automatkan päässä USA:n pääkaupungista. Aika: aamuhetki lokakuun kuudentenatoista 1961. Kesäisin hautovan kuuma ja talvisin purevan kolea suistomaaseutu on vielä vehreätä, mutta ilma on syksyisen raikas ja kirkas auringonpaiste kietoo tukikohtaa ympäröivän kumpuilevan maaston hymyilevään autereeseen. Vierailusää parhaimmillaan. Tämä on America the Beautiful, Kaunis Amerikka . . . Ja tämä on 180-miljoonaisen kansakunnan sydänseutua, jossa päivästä päivään laajeneva pääkaupunki työntää yhä uusia kielekkeitä ympärilleen, Virginian ja Marylandin alueille, kauaksi kaupunkikunnan rajojen ulkopuolelle. Vuonna 1800 kuljetettiin nuoren demokratian hallituksen paperit ja virkailijat kehnoja teitä vaappuvilla vaunuilla tänne, uuteen pääkaupunkiin, eikä silloin varmaan kukaan aavistanut, mikä monilonkeroinen metropolis Washington kerran olisi. Mutta historia on historiaa.

Tänään tapahtuu jälleen uutta. Siksi liehuvat tuulessa pitkät lippurivistöt Andrewsin lentokentän laidassa ja siksi kajahtelevat ilmoille terävät komennukset kunniakomppanioiden harjoitellessa viime hetkillä ennen virallisia menoja. Ensimmäisen kerran merkitään aikakirjoihin Suomen tasavallan presidentin virallinen vierailu Yhdysvalloissa. Vierasta Kanadan rajalta Niagaran putouksilta tuova sotilaslentokone on tuota pikaa perillä.

Värikästä näyttämöä silmäävä suomalainen lehtimies huomaa paljon erikoista nähtävää. Ensinnäkin kentän laidassa oleva kunniakomppania ei ole suinkaan yhden aselajin piiristä koottu. Sen riveissä ovat edustettuina maavoimat, laivasto, merijalkaväki, ilmavoimat ja rannikkovartiosto — kaikki ankarasti ja perinteellisesti keskenään kilvoittelevia aselajeja. Toinen erikoisuus on odotellun lentokoneen vierelle avatun punaisen maton lähellä kohoava rakennelma. Se on TV-kuvaajia, kameramiehiä, radioselostajia ja lehtimiehiä varten pystytetty lava, josta törröttää kaikkiin ilmansuuntiin johtoja, putkia, mikrofoneja ja toistaiseksi vielä odottavia kamerasilmiä. Niiden vaiheilla hyörii neljäs valtiomahti estottomasti toisiaan tuuppien, manaillen ja vihellellen. Punaisen maton toisessa päässä tyhjänä odottavaa juhlakoroketta lakaisee maihinnousukenkäinen merijalkaväkisotilas huolellisesti. Taempana tunnustelee sotilassoittokunta vielä messinkiensä sointia, ja hieman kauempana asettuvat kunnialaukauksiin varattujen tykkien miehistöt valmiusasemiin.

Mutta ennen vierasta saapuu tietenkin isäntä paikalle. Ilmavoimien nelimoottorinen suihkukone laskeutuu nopealla ja varmalla operaatiolla kentälle tuoden Yhdysvaltain presidentti John Fitzgerald Kennedyn ja rouva Jacqueline Kennedyn, jotka saapuvat Washingtoniin suoraan kesäkodistaan Hyannisportista, Massachusettsista. Presidentin lentokapteeni James B. Swindal tuo ilmojen jättiläisen perille minuutilleen aikataulun mukaisesti, ovi työntyy auki. Nuorekas presidentti ja hänen viehättävä puolisonsa laskeutuvat portaat adjutantti ja turvallisuusmiehet kannoillaan. Seuraavassa hetkessä kone alkaa jo rullata pois paikalta tehden tilaa vieraalle.

Presidenttipari viivähtää tuokion VIP-hallissa, missä odottavat myös vastaanottokomitean jäsenet ja diplomaattikunta. Pian kaikki siirtyvät jälleen ulos auringonpaisteeseen ja asettuvat odottamaan riviin punaisen maton vierelle presidenttipari sekä ulkoministeri ja rouva Dean Rusk etunenässä. Taivaalta kantautuva surina voimistuu, lähestyy ja pian rullaa paikalle potkurit ilmaa pieksäen presidentti Kekkosen seuruetta kuljettava armeijan kone. Hetkistä myöhemmin ryntää kameramiesten etujoukko kohahduksella laskuportaiden ympärille, salamavalot välähtelevät. Hymyillen puristavat presidentit toistensa kättä, rouva Kennedy ojentaa rouva Kekkoselle runsaan ja hehkuvan ruusukimpun. Vierailu on alkanut, saapunut seurue — johon ulkoministeri Ahti Karjalaisen lisäksi kuuluvat mm. Suomen USA:n suurlähettiläs Richard Seppälä puolisoineen sekä USA:n Suomen-suurlähettiläs Bernard Gufler — siirtyy eteenpäin vastaanottajia kätellen. Tervehdysten jälkeen presidentti Kennedy ohjaa vieraansa vastaanottokorokkeelle, johon molemmat jäävät seisomaan adjutanttien asettuessa sivuille. Ilman pielet vavahtelevat kunnialaukauksista ja hetkittäin voimistuva tuulenpuuska saa siniristi- ja tähtiliput hulmuamaan koko mitoissaan lippusaloissa.

Jo ensitapaamisesta oli jäykkyys kaukana. Viehättävä Jacqueline Kennedy ja presidentti Kekkonen vaihtavat tervehdyksiä. Rouva Kennedyltä ihastuttavan ruusukimpun saaneen rouva Kekkosen takana USA:n ulkoministeri Dean Rusk.

Kunnialaukausten viimeisen sarjan kiiriessä etäisyyksiin kunniakomppanian komentaja antaa käskyn: »Order Arms!» ja ilmoittaa presidentille: »Sir, kunniakomppania valmiina». Ryhdikkäästi komentajan kahden puolen astellen presidentit suorittavat ruotuihinsa jähmettyneiden miesten tarkastuksen, armeijan soittokunta on nyt siirtynyt kansallislaulujen juhlavasta sävystä reippaan mukaansatempaaviin marsseihin. Presidentit palaavat korokkeelle ja komennetaan »Present Arms». Kun kunniavieras vastaa komentajan tervehdykseen, tämä käskee »Order Arms» nyökäten presidentti Kennedylle seremonian päättymisen merkiksi.

Presidentit vaihtavat tervehdyksiä. Yhdysvaltain päämies ylistää tervehdyssanoissaan Suomen kansan rohkeutta, sitkeyttä ja mielenlujuutta. Hän toteaa suomalaisten nauttivan Yhdysvalloissa niin suurta arvonantoa, että kukaan ei mene siinä edelle. Henkilökohtaisemmassa sävyssä presidentti Kennedy lausuu:

Kunniakorokkeella Andrewsin sotilaslentokentällä seisovat presidenttien takana mm. ulkoministerit Ahti Karjalainen ja Dean Rusk sekä USA:n suurlähettiläämme Richard R. Seppälä ja USA:n suurlähettiläs Suomessa Bernard Gufler. Taempana mm. rouva Kennedy sekä suomalaisia ja amerikkalaisia vastaanottajia.

»Herra presidentti, kukaan vieras ei siis olisi tervetulleempi kuin Te. Olemme iloisia saadessamme Teidät henkilökohtaisesti tänne. Viimeksihän Te vierailitte maassamme 1932, Suomen olympiajoukkueen johtajana Los Angelesissa. Tässä maassa on paljon muuttunut siitä lähtien ja paljon on muuttunut myös Teidän maanne. Mutta olen vakuuttunut siitä, että samat lämpimät siteet, jotka jo siihen aikaan olivat olemassa välillämme, ovat entistä lujemmat tänään.»

(New York World-Telegram and Sun-lehden mukaan Washingtonin diplomaattihuomioitsijat pitivät presidentti Kennedyn tervehdystä suomalaiselle virkaveljelleen eräänä lämpimimmistä valtiovieraille kohdistetuista tervetuliaispuheista.)

Vastauspuheessaan presidentti Kekkonen mainitsee aluksi, että vierailukutsu Yhdysvaltoihin on otettu mielihyvin vastaan Suomessa osoituksena amerikkalaisten ystävyydestä Suomen kansaa kohtaan. »Me suomalaiset olemme erittäin hyvin tietoisia tästä ystävyydestä. Toivon, että vierailuni Yhdysvaltoihin tulee edelleen kehittämään ja vahvistamaan hyviä ja ystävällisiä siteitä, jotka aina ovat olleet olemassa maittemme välillä.»

Kaupunginhallituksen puheenjohtaja William N. Tobriner luovuttaa vieraalle Columbian piirikunnan (Washingtonin kaupungin) kultaisen avaimen.

Tervehdysten jälkeen vastaanottotilaisuus päättyy ja molemmat presidenttiparit siirtyvät lentokapteenin ja turvallisuusmiesten seuraamina helikopteriin, joka muutamassa hetkessä lennättää heidät keskelle Washingtonia, Valkoisen talon viheriälle nurmikentälle. Kolme muuta helikopteria kuljettaa presidenttien perässä molempien maiden ulkoministerit ja suurlähettiläät sekä ryhmän tiedotusväkeä.

Lyhyt, sotilaallisen täsmällinen ja amerikkalaisen ripeä vastaanotto vie tuskin enempää kuin neljännestunnin. Tuokiossa ovat maastonväriset helikopterit kadonneet näkyvistä. Siinä vauhdikas, unohtumaton virallisen vierailun avajaisnäytös atomivuonna 1961. Mutta vauhdistaan huolimatta tilaisuus on riittävä osoittamaan sen ystävällisen ilmapiirin, missä vierailu kautta maan tuli sujumaan.

*

Lännen suuren demokratian tähän mennessä nuorin presidentti on kaiken aikaa osoittanut vilkasta mielenkiintoa henkilökohtaisiin kosketuksiin eri valtioiden päämiesten kanssa. Hänhän oli todennut jo ennen presidentiksi valitsemistaan, että USA:n ulkopolitiikka on usein kärsinyt puutteellisen informoinnin johdosta. Nyt oli tullut kaukaisen Suomen vuoro. Verraten tiheät valtiomiesvierailut pääkaupungissa olivat tosin aiheuttaneet sen, että edeltäjistään poiketen presidentti Kennedy oli katsonut parhaaksi supistaa vierailupäivät Washingtonissa kahdeksi kolmen päivän asemesta. Tämä »kahden-päivän-ohjelma» on siis entistä keskitetympi. Mutta suomalainen vieras oli hyvin varautunut tiukkaan aikatauluun. Kun presidentti Kekkonen oli seurueineen käväissyt käyttöönsä asetetussa Blair Housessa — Valkoisen talon vierastalossa — seurasi pian yhteinen lounas.

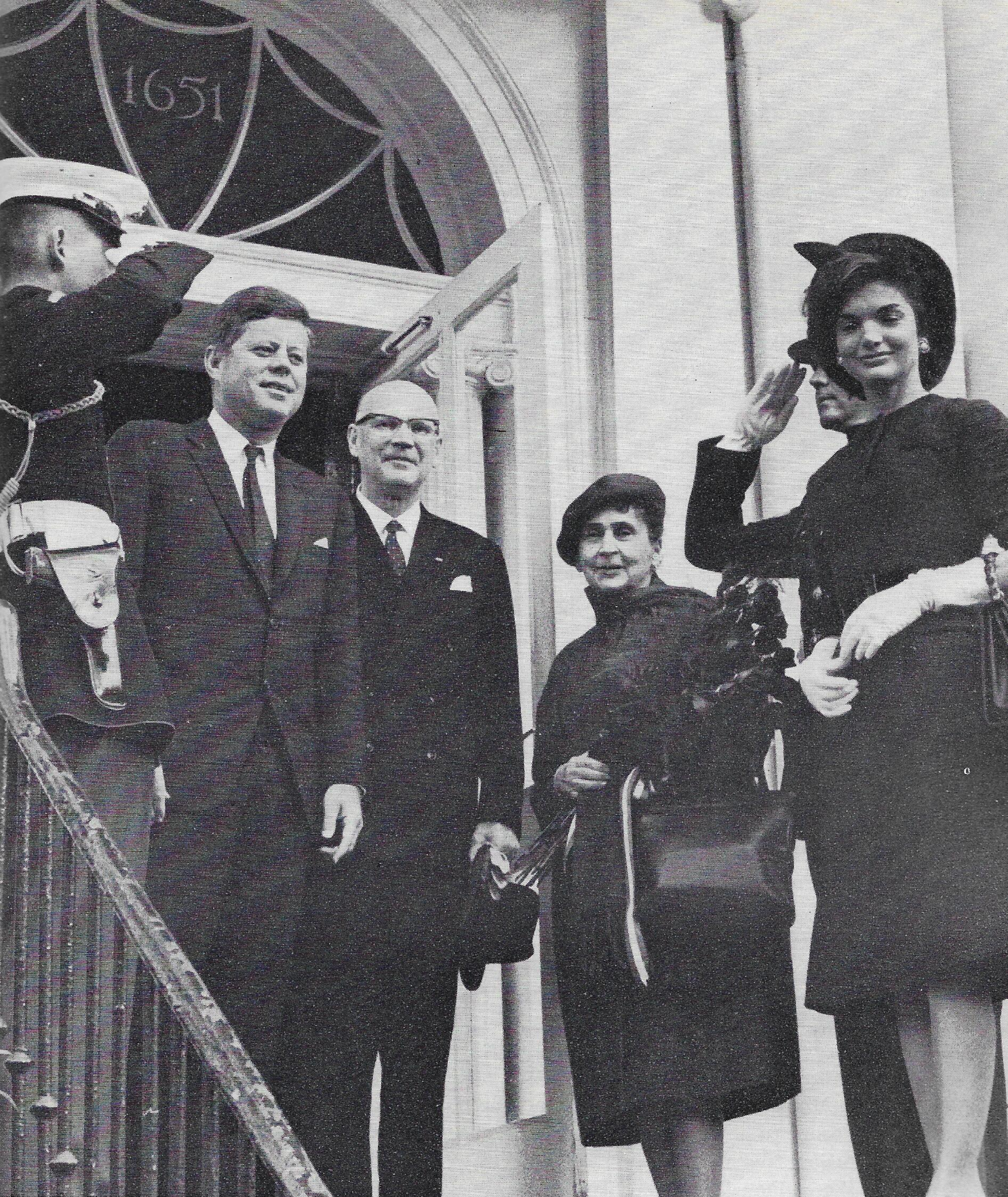
Valkoisessa talossa lounaalla pitämässään puheessa presidentti Kennedy kiinnitti huomiota suomalaisen vieraansa urheilijakuntoon ylistäen samalla suomalaisten luontaista urheiluinnostusta. Lounaspöydässä vieraalla oli tilaisuus tutustua moniin tunnettuihin amerikkalaisiin, joista mainittakoon työministeri Goldberg, USA:n atomienergiakomission puheenjohtaja Glenn T. Seaborg, aseistariisumiselimen johtaja William C. Foster, ulkoministeri Ruskin erikoisavustaja Charles E. Bohlen, presidentti Kennedyn erikoisavustaja Theodore C. Sorensen, apulaiskauppaministeri Rowland Burnstan, Kansainvälisen jälleenrakennuspankin presidentti Eugene R. Black sekä USA:n olympiakomitean puheenjohtaja Avery Brundage. Tilaisuudessa oli läsnä myös kaksi huomattavaa lehtimaailman edustajaa, Washington Postin kustantaja Philip L. Graham sekä viikkolehti U. S. News and World Reportin päätoimittaja David Lawrence.

Valtiosalin lounaspöytä oli vieraiden kunniaksi somistettu sinisin ja valkoisin kukin ja läheisellä pöydällä olivat kaikkien ihailtavissa kuuluisat Muumi-nuket, jotka rouva Kekkonen oli lähettänyt Valkoisen talon pikku päivänsäteelle Caroline Kennedylle. Presidenttien puolisot viihtyivät mainiosti keskenään, ja tietoisena rouva Kekkosen taiteenharrastuksesta Jacqueline Kennedy esitteli vieraalleen talon taideaarteita ja lahjoitti hänelle valikoiman amerikkalaista kuvataidetta, antiikkia, kodinsisustusta ja kirjallisuutta käsittelevää kirjallisuutta. Kun presidentit lounaan jälkeen siirtyivät Valkoisen talon soikiohuoneeseen keskustelemaan, rouva Kennedy halusi vielä henkilökohtaisesti tutustua rouva Kekkoselle järjestettyyn ohjelmaan, johon kuului mm. käynti Kansallisessa taidegalleriassa.

Presidentit keskustelivat ajankohtaisista kysymyksistä kaksi tuntia tulopäivänä, ja seuraavana päivänä heillä oli presidentti Kennedyn toivomuksesta vielä toinen keskustelukosketus. Näistä keskusteluista annetussa kommunikeassa sanottiin mm.:

»Presidentti Kennedy totesi tyydytyksellä, että Suomea ja Yhdysvaltoja yhdistävät monet siteet ja demokraattiset ihanteet. Suomen kansainvälisestä asemasta Yhdysvaltain presidentti totesi ottavansa huomioon Suomen sopimuksiin perustuvat sitoumukset, ja toi julki sen, että Amerikassa ymmärretään Suomen noudattaman puolueettomuuspolitiikan perusteet. Hän lausui, että Yhdysvallat tulee tarkoin kunnioittamaan Suomen omaksumaa linjaa. Presidentti Kennedy korosti, että kaikkien valtioiden tulisi olla puuttumatta Suomen asioihin. Presidentti Kekkonen sanoi antavansa arvoa Suomen ja Yhdysvaltain välillä kauan vallinneelle ystävyydelle ja sille ymmärtämykselle, jota Yhdysvalloissa on osoitettu Suomelle. Suomen presidentti totesi, että Suomen ulkopolitiikan tarkoituksena on kansakunnan turvallisuuden ja itsenäisyyden turvaaminen ja että Suomi tulee jatkuvasti noudattamaan omaksumaansa puolueettomuutta sekä ylläpitämään ystävällisiä ja luottamuksellisia suhteita kaikkiin valtioihin.»

Edelleen kommunikeassa ilmoitettiin presidenttien kosketelleen maailman viimeaikaisia tapahtumia ja olleen yhtä mieltä siitä, että kummallekin valtiolle on olennaisen tärkeätä voimakkaasti tukea YK:ta, koska se tarjoaa ihmiskunnalle parhaan toivon siitä, että maailmanjärjestön peruskirjan sisältämät ylevät päämäärät voidaan saavuttaa. Euroopan taloudellisen kehityksen näköalat oli-

Vieraat isäntineen Blair Housen, presidentin vieraskodin edustalla.

vat myös keskusteluissa esillä, samoin maitten väliset taloudelliset ja sivistykselliset suhteet, jolloin molemmin puolin todettiin keskinäisen vuorovaikutuksen ja vaihto-ohjelmien edistämisen tarpeellisuus. Lopuksi presidentit toteavat kommunikeassa, että »kaikilla valtioilla, niin suurilla kuin pienilläkin, on suuri vastuu ihmiskunnalle siitä, että niiden on hellittämättä toimittava todellisen ja yleisen rauhan hyväksi. Vain jatkuvalla ponnistuksella sekä käyttämällä hyväksi kaikkia inhimillisiä ja kansallisia voimavaroja voidaan saavuttaa edistystä pyrittäessä tähän kaikille ihmisille niin elintärkeään päämäärään.»

Valkoisen talon portailla Suomen valtionpäämiehen autoon saattanut presidentti Kennedy vastasi tämän kirjoittajan kysymykseen, että keskustelut olivat sujuneet erittäin miellyttävässä hengessä ja että ne olivat olleet hänelle hyvin valaisevia. — Meillä oli hieno keskustelu, hän sanoi tuttuun tapaansa hymyillen. Valkoisen talon pihamaa kuhisi tiedotusväkeä ja presidentin energinen lehdistösihteeri Pierre Salinger oli ahtaalla omassa kansliassaan. Salingerin rintapielessä muuten oli vierailupäivien ajan Suomen pienoislippu, jota kaikki vierailuohjelman kanssa tekemisissä olevat Valkoisen talon ja State Departmentin (USA:n ulkoministeriön) virkailijat pitivät. Yksinpä runsas turvallisuusmiehistökin oli saanut nämä pienoisliput.

Heti ensimmäisen presidentti Kennedyn kanssa tapahtuneen keskustelunsa jälkeen presidentti ja rouva Kekkonen ajoivat Washingtonin rauhalliseen diplomaatti- ja huvilakaupunginosaan Woodland Drivelle, missä Suomen suurlähettiläs Seppälä ja hänen pääkaupungissa kutsujen emäntänä suosittu Patricia-rouvansa järjestivät vastaanoton Washingtonissa oleskeleville Suomen kansalaisille ja amerikansuomalaisille. Jälkimmäisillähän on aktiivista yhteistoimintaa myös pääkaupungissa, missä toimii mm. Finlandia Foundationin paikallisyhdistys sekä erittäin reipasotteinen amerikansuomalaisten naisten yhdistys. Edesmenneen taiteilijamestarin Juho Rissasen veljenpoika Kauko oli kaivertanut presidenttiä esittävän puutaulun, joka ojennettiin hänelle.

Vastavalmistuneessa State Departmentin rakennuskompleksin uudessa osassa tarjosivat USA:n ulkoministeri ja rouva Dean Rusk juhlaillallisen presidentti Kekkosen kunniaksi vielä tulopäivän iltana. Juhlavalaistu talo eli Suomen merkeissä sikälikin, että avaraan aulaan oli järjestetty edustava maatamme esittelevä näyttely. Läsnäolleista kutsuvieraista mainittakoon Yhdysvaltain korkeimman oikeuden tuomari Stewart, apulaisvaltiovarainministeri Robert V. Roosa, senaattorit Everett M. Dirksen ja Mike Mansfield, edustajahuoneen jäsenet John S. Monaghan ja William S. Moorehead, presidentti Kennedyn erikoisavustaja ja tunnettu historioitsija Arthur Schlesinger jr., presidentin taloudellisten neuvonantajien puheenjohtaja W. W. Heller, Yhdysvaltain tiedotuslaitoksen apulaisjohtaja Donald Wilson, amerikansuomalaista sukua oleva vara-amiraali O. P. Lattu, Finlandia Foundationin Washingtonin yhdistyksen presidentti ja rajaton suomalaisen saunan ystävä, eversti B. B. McMahon. Ulkoministeriöstä olivat läsnä myös apulaisulkoministeri ja rouva Johnson ja entinen USA:n Suomen suurlähettiläs John M. Cabot. Amerikkalaista liikemaailmaa edusti mm. Standard Oil of New Jerseyn johtaja Paul J. Anderson. Samaan aikaan USA:ssa vierailleet suomalaiset teollisuusmiehet, toimitusjohtaja Johan Nykopp, vuori-

Ensimmäinen vierailu Valkoiseen Taloon.

neuvos Åke Kihlman, johtaja Holger Nysten sekä Tampereen kauppakamarin puheenjohtaja Waldemar Jensen olivat läsnä illallisilla, joilla nähtiin myös presidentti Kekkosen poika, lähetystösihteeri Taneli Kekkonen.

Ulkoministeri Rusk piti tilaisuudessa lyhyen puheen, missä lausui: »Meiltä on tullut teille monia matkailijoita, mutta teiltä puolestaan on tullut meille monia k a n s a l a i s i a, ja tässä vaihtokaupassa me olemme voittaneet. Olemme kiitollisia näistä suurista maanmiehistänne, johtavista arkkitehdeistä, musiikki-

Muuan vierailun kohokohtia pääkaupungissa — juhlallinen kunniakäynti Arlingtonin kansallisella hautausmaalla Virginiassa. Presidentti laski Suomen seppeleen USA:n tuntemattoman sotilaan hautamonumentille.

Abraham Lincolnin valtioviisauteen viittasi presidenttimme puheissaankin Yhdysvalloissa, ja tutustuminen pääkaupunkiin käsitti luonnollisesti käynnin mahtavassa Lincoln Memorialissa.

miehistä sekä muiden taiteiden edustajista, jotka eivät enää kuulu vain teille, vaan ovat koko ihmiskunnan omaisuutta.»

Vastatessaan ulkoministerille presidentti Kekkonen ilmoitti antavansa suuren arvon lämpimälle vastaanotolle Washingtonissa. Viitaten kummallekin maalle yhteisiin sivistyksellisiin ja taloudellisiin pyrkimyksiin hän jatkoi: »Suomelle on elintärkeätä käyttää hyväksi kaikki mahdollisuudet viennin laajentamiseksi Yhdysvaltoihin, kuten kaikille muillekin markkinoille. Kansamme elää ulkomaankaupasta, noin kolmannes kansantuotostamme saadaan viennistä. Suomen

kannalta on siis erittäin tärkeää, että kansainvälinen kauppa saa jatkuvasti vapaasti laajentua.»

Toinen vierailupäivä Amerikan kansakunnan pääkaupungissa alkoi kiertokäynnillä, jolloin erikoisesti tutustuttiin arvokkaaseen monumentaaliseen keskustaan ja mahtavaan Lincoln Memorialiin. Vaikuttavaksi muodostui presidentin seppeleenlasku Tuntemattoman Sotilaan hautamuistomerkille Arlingtonin valtavalla sotilashautausmaalla, jossa lepäävät eräät Amerikan kuuluisimmista miehistä. Maalauksellisen kauniilla Mount Vernonin museotilalla presidentti laski niin ikään seppeleen George Washingtonin haudalle. Samana iltana presidentti ja rouva Kekkonen tarjosivat Suomen suurlähetystössä päivälliset ulkoministeri ja Mrs Ruskin kunniaksi. Tilaisuudessa oli läsnä hallitus- ja kongressipiirien edustajia, korkeimman oikeuden jäseniä ja muita arvohenkilöitä. Vieraat liittyivät suurlähettiläs ja rouva Seppälän järjestämälle myöhäiselle vastaanotolle, jossa nähtiin runsaasti muitakin diplomaattikunnan ja virkamiehistön edustajia.

*

»To inform the American people, the press must itself first be informed and understand» (Informoidakseen Amerikan kansaa lehdistön on ensin itsensä tultava informoiduksi ja ymmärrettävä se), kirjoittaa tunnettu amerikkalainen sanomalehtimies Theodore H. White loistavassa teoksessaan The Making of the President. Tämä kävi toteen myös Suomen presidentin ensi kertaa vieraillessa. Saadakseen ensikäden tietoja Suomesta maan korkeimmalta edustajalta yhdysvaltalainen lehdistö kutsui tämän omaksi vieraakseen, tarjosi maittavan lounaan välittömässä, aidon lehtimiesmäisessä ilmapiirissä — ja kuunteli mitä kunniavieraalla oli kerrottavanaan. Tämä tapahtui kuuluisassa National Press Clubissa, Kansallisessa lehdistökerhossa.

Vuonna 1908 perustettu National Press Club, joka majailee omistamassaan 14-kerroksisessa Lehdistötalossa Washingtonin keskustassa (»kivenheiton» päässä Valkoisesta talosta ja kongressipalatsista . . . ja kyllä sieltä joskus »kiviä» heitetäänkin!) on amerikkalaisen tiedotusväen tarpeille ja sananvapauden perinteille pyhitetty instituutio. Jäsenistö koostuu aktiivisista lehtimiehistä. Lehdistötalo uhkuu kirjaimellisesti u u t i s i a, sillä kerhon omaan käyttöön varattujen kerrosten alapuolella toimivat lukemattomien lehtien ja uutistoimistojen Washingtonin-toimitukset. Talon perussävel on väsymättömien kaukokirjoittimien tasainen naputus. Ne ovat solisteja reporttereiden satojen kirjoituskoneiden orkesterille — jonka yleisönä puolestaan ovat ensikädessä Yhdysvaltain 1700 aamu- ja iltalehteä, jotka päivittäin leviävät 58 miljoonana kappaleena kautta maan, sekä 7 000 radio- ja TV-asemaa, joita Amerikan kansa seuraa 150 miljoonalla radio- sekä 50 miljoonalla TV-vastaanottimella. Mutta väljemmässä mielessä yleisö on maailmanlaajuinen, sillä täältä johtavat langat yli merien ja mannerten kaikkiin ilmansuuntiin.

Niinpä tiedotusväkeä ajatellen onkin vaikea kuvitella Suomen valtionpäämiehelle kiitollisempaa »puhujalavaa» kuin on kunniavieraan paikka National Press

NO
U
TURN

Washingtonin kuulun Lehdistötalon edustalla sanoo National Press Clubin presidentti John P. Cosgrove jäähyväiset presidentti Kekkoselle onnistuneen lehdistötilaisuuden päätteeksi.

— "Meet the Press". Presidentti Kekkonen oli Amerikan pääkaupungissa myös kuuluisan National Press Clubin lounasvieraana ja -puhujana.

Clubin lounaspöydässä. Siellä on kuultu pääministeri Nikita Hrushtshevia, presidentti de Gaullea, liittokansleri Adenaueria, pääministeri Fidel Castroa ja monia muita aikamme tunnetuimpia persoonallisuuksia. USA:n presidentit kuuluvat kerhon kunniavieraisiin ja -jäseniin. Hallituksen ja kongressin edustajat olivat läsnä jo kerhoa perustettaessa. Silti se on nimenomaan amerikkalaisen tiedotusvapauden hellittämätön linnake.

Kerhohuoneisto on täynnä lehdistön historiaa, pitkillä käytävillä on esimerkiksi seinät paneloitu historiallisista suur-uutisista kertovien lehtien etusivumatriiseilla. Jo eteisessä naputtaa kerhon oma teleprintteri. Vahva huumorin perinne on edustettuna lukemattomin mainioin pilapiirroksin, ja kerhon omissa menoissa huumorilla on järkkymätön osuutensa. Alusta alkaen on kerholla pidetty puheita esimerkiksi sellaisista aiheista kuin »Uhkaavatko viikset ja kaljupää ihmiskuntaa?» tai »Onko vääristä sääristä ja koukkupolvista vaaraa meriliikenteelle?» Joskus on vierailevan ministerin tuolin alla pamautettu raketti.

Presidentti Kekkosen lounaspuheen alkaessa lehtimieskaarti keskittyi tiukasti kuuntelemaan. Miten vieras »selviytyisi» heistä? Oliko hän huumorintajuinen? Myönteinen vastaus saatiin pian kumpaankin kysymykseen. Ilmoitettuaan antavansa suuren arvon sille, että kerho oli kutsunut hänet lounaspuheen pitäjäksi, hän jatkoi näet seuraavasti:

»Amerikkalaisilla lehdillä on viime aikoina ollut harvoin aihetta kirjoittaa Suomesta. Suomi ei sitten toisen maailmansodan päivien ole kovinkaan usein esiintynyt lehtien etusivuilla. Meitä suomalaisia ei tämä suinkaan huolestuta. Suomen pyrkimyksenä on — kuten tiedätte — pysytellä suurvaltojen välisten eturistiriitojen ja kiistojen ulkopuolella, ja maalla, joka siinä onnistuu, ei näinä aikoina ole kovinkaan merkittävää uutisarvoa. Julkisuuden puute onkin todistus Suomen puolueettomuuspolitiikan saavuttamasta menestyksestä».

Tämä pelinavaus oli puhujalle itselleen luonteenomainen, mutta samalla se hyväntuulisessa nasevuudessaan sai kuulijakunnan heristämään korviaan. Tämä ei ollut mitään »pyöreätä» puhetta, ei anteeksipyytelyä, ei selittelyä, ei myöskään mahtipontista rummutusta. Vieras otti alusta lähtien reilusti selvät asemat ja niissä hän myös johdonmukaisesti pysyi. Hän ei seissyt läntisen tiedotusväen edessä »ostamassa» julkisuutta enempää sensaatioilla kuin sentimentaalisuudellakaan. Lyhyesti ja lisäväreittä hän selosti Suomen nykyiseen kansainväliseen asemaan johtaneet vaiheet, sodan raskaat seuraamukset, ystävyys- ja avunantosopimuksemme Neuvostoliiton kanssa, lujalla uurastuksella saavutetun uuden nousun ja myötäkasvaneen ehdottoman oivalluksen puolueettomuuspolitiikan välttämättömyydestä. Hän selosti suuren edeltäjänsä J. K. Paasikiven motiiveja: »Hänen linjallaan olemme tänäänkin. Sen olennainen sisältö on, että Suomen on saatava Neuvostoliitto vakuuttuneeksi siitä, ettei Neuvostoliiton turvallisuus missään olosuhteissa joudu uhatuksi Suomen kautta. — — Suomen ja sen suurvaltanaapurin välillä ei nykyisin ole ratkaisemattomia kysymyksiä. Olen vakuuttunut siitä, että suhteemme pysyvät tällaisina, sillä ne perustuvat molemminpuolisen edun lujalle pohjalle.»

Ilmaistuaan tyydytyksensä sen johdosta, että Suomen puolueettomuus on saavuttanut tunnustusta myös anglo-amerikkalaiselta taholta, viimeksi presidentti

Kennedyn edellisenä päivänä antamassa lausunnossa, puhuja selvitteli »suomalaista paradoksia» lausuen:

»Tavallista on, että jos läntisen maailman vaikutus lisääntyy jossakin lännen ja idän rajalla sijaitsevassa maassa, se samalla merkitsee idän aseman heikkenemistä. Jos taas idän vaikutus kasvaa, länsi puolestaan joutuu perääntymään. Suomi on yksi tällainen maa lännen ja idän rajalla. Mutta meillä pitää paikkansa, että kuta paremmin voimme saavuttaa Neuvostoliiton luottamuksen Suomeen rauhanomaisena naapurina, sitä paremmat edellytykset meillä on läheiseen yhteistoimintaan läntisten maiden kanssa. — — — Mutta meillä on kokemusta myös siitä, että jos keskinäinen luottamus Suomen ja Neuvostoliiton kesken jostakin syystä vaurioituu ja epäluuloja ilmenee, meidän on oman etumme vuoksi kavennettava toiminta-alaamme läntisellä suunnalla. Kuten havaitaan, Suomen puoluettomuuspolitiikan ohjaaminen tässä paradoksien maailmassa on vaikea mutta myös kiehtova tehtävä.»

Monissa uutismyrskyissä parkkiintuneen kuulijakunnan elävä mielenkiinto ei laimentunut myöhemminkään, presidentin selostaessa suomalaisen demokratian merkitystä. Turvallisuusongelman ratkaiseminen puolueettomuudella ei ole vaikuttanut Suomen ideologiseen asennoitumiseen: »Minulla on luja luottamus yksilön oikeuksien kunnioittamiseen ja lainalaiseen vapauteen perustuvan suomalaisen demokratian voimaan. Sille, joka ei ehkä ole täysin vakuuttunut kansanvaltaisen valtiojärjestyksemme elinvoimasta, suosittelisin matkaa Suomeen seuraamaan parhaillaan käynnissä olevaa vilkasta presidentinvaalikampanjaa.»

Presidentti selosti Suomen valtiollisen järjestelmän perinteellisesti pohjoismaihin liittyvää demokraattisuutta, pohjoismaista yhteistyötä, avoimia rajoja, pitkällevietyä integraatiota. Hän muistutti, että vaikka osa pohjoismaista on NATO:ssa, osa puolueettomia, niiden ulkoministerit kokoontuvat säännöllisesti vaihtamaan mielipiteitä yhteisistä ongelmista. »On olemassa — jos niin saan sanoa — erityinen pohjoismainen näkemys kansainvälisistä asioista, joka on riippumaton ulkopolitiikan eroavaisuuksista.»

Suomen ja Yhdysvaltain läheisiä suhteita ja vuorovaikutusta sekä suomalaisen talouselämän ja ulkomaankaupan näkymiä — sekä itään että länteen suuntautuvan kaupankäynnin tärkeyttä — selostettuaan puhuja lopuksi palautti mieliin George Washingtonin jäähyväispuheen, missä tämä »kehotti nuorta Yhdysvaltain tasavaltaa varomaan politiikkaa, joka merkitsisi piintynyttä vastenmielisyyttä joitakin kansoja kohtaan ja tunnepitoista kiintymystä toisiin. Hän kehotti maanmiehiään välttämään puuttumista keinotekoisin sitein toisten valtioiden ryhmittymiin ja riitoihin; laajentamaan kaupallisia suhteitaan ilman poliittisia sitoumuksia ja tinkimättä täyttämään kaikki velvoituksensa. 'Noudattakaa vilpittömyyttä ja oikeudenmukaisuutta suhteissa kaikkiin kansoihin ja eläkää rauhassa ja sovussa kaikkien kanssa.' Nämä ajatukset vastaavat täsmällisesti niitä periaatteita, joita Suomi pyrkii soveltamaan suhteissaan muihin valtioihin. Kun te täällä seuraatte, mitä Suomi tekee tai jättää tekemättä, toivon teidän aina muistavan, että Suomen politiikalla on kaikissa olosuhteissa vain yksi tarkoitus: itsenäisyytemme, vapautemme ja demokratiamme turvaaminen ja edistäminen.»

Press conference, U.S.A., amerikkalainen lehdistökonferenssi on kenties näkyvin sikäläisen tiedotusvapauden ilmiö käytännössä. Osoitettuaan kauan ja kaikuvasti voimakasta suosiotaan Suomen presidentille tämän puheen johdosta kuulijakunta osoitti hänelle joukon kysymyksiä, joihin puhuja vastasi empimättä, selkeästi, johdonmukaisesti ja huumoria kaihtamatta. Ennakolta jaetuille lapuille kirjoitetut kysymykset toimitettiin kunniavieraan vasemmalla puolella istuvalle kerhon presidentille John P. Cosgrovelle. Seuraavassa näytteitä kysymyksistä ja vastauksista:

Kysymys: Miten kykenette pitämään kommunistit kurissa eduskunnassa? Vastaus: Kokemukseni on, että vapaassa maassa on helppo pitää kurissa sekä oikeistoa että vasemmistoa.

Kysymys: Mikä on käsityksenne Neuvostoliiton laajentumispyrkimysten ja maailmanvalloitussuunnitelmien Amerikassa herättämästä pelosta? Vastaus: Vuoden 1948 ystävyys- ja avunantosopimuksessa Neuvostoliitto on tunnustanut oikeutemme pysytellä suurvaltojen eturistiriitojen ulkopuolella. Käsittäisin väärin tämän meille erittäin tärkeän artiklan, jos puuttuisin kysymyksiin, jotka mitä suurimmassa määrin ovat suurvaltojen ristiriitojen kohteina.

Kysymys (jonka esittäjä käytti nyt kerhon hengelle erittäin tyypillistä leikkisää äänilajia): Pitääkö paikkansa, että olette kyennyt säilyttämään asemanne kansainvälisesti kuumassa paikassanne, koska Teillä on niin pitkä kokemus saunasta?

Vastaus tuli viipymättä: Minun paikkani ei ole kovin kuuma, mutta sauna on. Tahtoisin suositella teille, arvoisat lehtimiehet, että käydessänne Suomessa kävisitte saunassa. Älkää säikähtäkö, vaikka siellä olisi 140 asteen lämpö. Me suomalaiset nautimme saunasta ja saamme siitä voimaa. Minun täytyy siis vastata kysymykseenne myöntävästi. Ja minulla on ollut saunassa vieraanani monia ulkomaisia valtiomiehiä, ja täytyy sanoa, että sen jälkeen neuvottelut heidän kanssaan ovat sujuneet paljon paremmin.

Tämä viimeinen vastaus todellakin »puhdisti pelin», ja koko monisatainen lehtimiesjoukko purskahti raikuvaan nauruun. Lehdistökerhon presidentti olikin jo vieraansa esitellessään luonut tietyn ennakkovireen tämän suhteen, eikä se muuksi muuttunut.

»Ehkäpä tohtori Kekkonen taitavana poliitikkona voi kertoa meille, mikä ero on käsitteillä 'Finnish politician' (suomalainen poliitikko) ja 'finished politician' (epäonnistunut poliitikko)?» Cosgrove kysyi kaikkien osoittaessa suosiotaan. Sanaleikin asettelu jo sinänsä osoitti isäntäväen arvonantoa vierastaan kohtaan. Eikä se vähentynyt, kun hän vielä muistutti, että tohtori Kekkonen on perässään seuraaville uutismiehille vieläkin rasittavampi valtiomies kuin Harry S. Truman, joka tapasi aloittaa työpäivänsä aamuvarhaisella suoritetulla kävelylenkillä, jolloin reportterit saivat hikihatussa kävellä perässä kysymyksineen. »Hän vain käveli, mutta Kekkonen juoksee kuusi mailia . . .»

*

National Press Club ei siis asettanut rakettia Suomen presidentin tuolin alle. Hän kirjaimellisesti tuli, näki ja voitti. Jälkeenpäin läsnäolleet lehtimiehet sanoivat, että tilaisuus oli onnistuneimpia klubin monivaiheisessa historiassa.

Oliko sitten amerikkalainen lehdistö yhtä suopea vieraalle? Tästä oli saatu hyvää esimakua jo ennen vierailun alkamista. Kun State Department antoi syyskuun alussa 1961 virallisen tiedonannon, että Suomen tasavallan presidentti puolisoineen olisi presidentti ja rouva Kennedyn vieraana Washingtonissa 16.—17. 10., USA:n lehdistössä alkoi — rannikolta rannikolle — nopeasti ja yhä tiheämmin ilmestyä Suomea, vierasta ja vierailua koskevia ennakkojuttuja, joiden sävy oli yleensä hyvin myönteinen. Niitä eivät julkaisseet ainoastaan vierailureitin kaupunkien — Washingtonin, New Yorkin, Detroitin, Duluthin, San Franciscon, Honolulun ja Los Angelesin — lehdet. Tapaus oli »uutinen» kaikkien osavaltioiden lehdistöissä. Esimerkkinä sadoista ennakkojutuista ja kommenteista voisi mainita Tennesseen valtiossa etelässä ilmestyvän Covington Leaderin, joka julkaisemassaan pääkirjoituksessa sanoi mm.:

»Toivoessamme vieraallemme kaikkea hyvää, toivomme samalla hartaasti, että jotakin tämän valtionpäämiehen ja hänen kansansa rohkeudesta ja henkisestä voimasta tarttuisi heihinkin, jotka toimivat hänen isäntinään . . .»

Mutta kaikki tämä oli vasta alkua. Ensimmäisestä vierailupäivästä lähtien alkoi Suomelle todellinen suopean julkisuuden »landslide», vyörymä. 16. 10. julkaisivat lukemattomat eri puolilla maata ilmestyvät sanomalehdet yhteisen pääkirjoituksen otsikolla »Finland's Kekkonen». Tässä artikkelissa todettiin lopuksi:

»Presidentti Kennedy havainnee keskustelunsa presidentti Kekkosen kanssa hyödyllisiksi. Maailmassa on harvoja ihmisiä, jotka tuntevat ja ymmärtävät venäläisiä paremmin kuin suomalaiset. Vapaan Suomen olemassaolo on osoitus siitä, että presidentti Kekkosen kaltaisilla suomalaisilla saattaa olla eräitä käyttökelpoisia ideoita muulle maailmalle.»

Silmäys näiden päivien amerikkalaislehtien otsikoihin puhuu omaa kieltään siitä julkisuudesta, minkä maamme vierailun kautta sai:

»Peloton Suomi ylläpitää realistista puolueettomuutta» (Washington Daily News)

»Suomi — rohkea kansakunta» (Hartford Times, Connecticut)

»Meidän olisi tunnettava Suomea paremmin» (Kahoka Gazette-Herald, Missouri)

»Suomi vankasti puolueeton» (Philadelphia Inquirer, Pennsylvania)

»Kekkonen täällä vieraana — ei anelijana» (New York Herald Tribune)

»Suomen arvovalta lisääntyy» (Midland News, Michigan)

»Suurenmoinen Suomi» (International Falls Journal, Minnesota)

»Eläköön Suomi!» (Rhinebeck Gazette, New York)

»Enemmän tällaisia maita» (Grifton News, Pohjois-Carolina)

»Suomi näyttää esimerkkiä puolueettomille» (Mount Vernon Argus, New York)

»Hatut päästä Suomen presidentti Kekkoselle!» (Sunset News, Brooklyn, New York)

»Suomi herättää kunnioitusta» (McCoock Gazette, Nebraska)

»Suomen neuvot voivat olla arvokkaita» (Newport News Times-Herald, Virginia)

Jäähyväisten hetki Washingtonissa. Ulkoministeri Rusk saattamassa presidentti Kekkosta matkan jatkuessa New Yorkiin.

»Suomen presidentti mitä tervetullein tänne» (Boston Record)
»Tervetuloa, ystävä!» (New York Journal-American)
»Suomen päämies ansaitsee ylistykset» (Tuscaloosa News, Alabama)
»Suomi on puolueeton, mutta itsenäinen» (Oregon Journal, Oregon)
»Suomi näyttää hyvää esimerkkiä» (Worcester Gazette, Massachusetts)
»Suomalaisilta ei ole koskaan puuttunut rohkeutta» (Ventura Star-Free Press, Kalifornia)

Greenwich, Connecticut. Tiukan ohjelman lomaan sovitettuna vapaapäivänä presidenttipari — ja tietysti pojanpoika Timo vanhempineen — pistäytyivät helikopterilla tässä pikkukaupungissa vieraillen Pan American varapresidentin Samuel Pryorin luona.

Vilkas mielenkiinto Suomen puolueettomuuspolitiikkaa ja vierailevan presidentin siinä omaksumaa linjaa kohtaan oli eräs näitä artikkeleita hallitseva piirre. Mutta vähintään yhtä voimakas oli jälleen reaktio Suomelle reiluna velanmaksajana ja business-partnerina. Kun presidentti useaan otteeseen teki täysin selväksi, että Suomi ei ollut anomassa avustuksia eikä myöskään ottaisi sellaisia miltään ilmansuunnalta, lehdistön pääkirjoittajat ottivat tämän myrskyisellä suosiolla vastaan. Yksinomaan tätä puolta käsittelevistä artikkeleista voisi helposti koota paksun kirjan. Eräät lehdet julkaisivat kokonaisia Suomi-numeroita,

Suomi-sivuja, artikkeli- ja kuvasarjoja maastamme ja presidenttiparista. Radio- ja TV-asemat tarjosivat päivästä päivään erilaista Suomi-ohjelmaa, liikemaailma somisti näyteikkunoitaan Suomi-aiheilla, kaupungit pitivät Suomi-päiviä ja tuntui todella siltä kuin koko Amerikan kansa olisi näinä päivinä »ottanut kantaa» pieneen Suomeen.

Kaiken tämän julkisuuden arvoa on vieläkin mahdoton määritellä. Sitä ajatellessa ei voi muuta kuin hymähtää kun muistaa eräät vierailuun kohdistetut kotoiset soraäänet. »Suomen tasavallan presidentin vierailu täydellinen menestys», kertoi huomattavin amerikansuomalainen sanomalehti New Yorkin Uutiset. Siihen ei ollut mitään muistuttamista.

*

New York, metropolitan-alueineen kahdentoista miljoonan asukkaan valtava maailmankaupunki, julisti Suomi-päivän presidenttiparin saavuttua sinne Washingtonista. Lentokentällä oli vieraita vastassa kaupunkikunnan edustaja Richard C. Pattersson sekä Suomen pääkonsuli Heikki Hannikainen, joka vastasi vierailuohjelman järjestelyistä itärannikolla sekä Suurten Järvien suomalaisalueella. Manhattanin mahtavien tornien juurella vieraat otettiin vastaan kuin vanhat, hyvät ystävät. Valtaväylä Viides Avenue liputti Suomelle, monet hienoimmat liikkeet varustivat ikkunansa suomalaisin esinein ja maatamme esittelevin kuvin. Broadwayn elokuvateattereissa pyöri Suomi-aiheisia lyhytfilmejä. Lehdissä oli sivukaupalla Suomea. East Riverin varrella juhlallisena kohoava YK:n päämaja keskeytti virastopäivänsä Suomen presidentin puhuessa yleiskokoukselle. New York kuunteli, Amerikka kuunteli, maailmanjärjestö kuunteli Suomen ääntä hänen välittämänään. Tämä olikin ollut edesmenneen pääsihteerin Dag Hammarskjöldin toivomus. Ennen traagillista kuolemaansa hän oli kiinteästi ja henkilökohtaisella mielenkiinnolla valvonut presidentti Kekkosen YK:ssa käyntiin liittyviä ennakkojärjestelyjä.

»Suunnitellessani vierailuani odotin tapaavani täällä jälleen Dag Hammarskjöldin», presidentti lausui yleiskokoukselle. »Hän ei ole enää keskuudessamme. Hän antoi henkensä rauhan puolesta. Pyydän lausua julki syvän kunnioitukseni hänen poikkeuksellisia ominaisuuksiaan ja hänen ainutlaatuisia saavutuksiaan kohtaan. Hän oli suuri valtiomies ja, mikä enemmän, suuri ihminen . . .»

Yleismaailmallisesti ajatellen presidentin puhe YK:ssa oli vierailun huippukohta ja samalla hänen tärkein puheensa. Siihen tullaan kenties palaamaan vielä senkin jälkeen, kun nykyinen sukupolvi ei enää seiso maailmanjärjestön ympärillä. Hän ei puhunut pitkään, yleiskokouksessa on usein kuultu maratonipuhujia. Mutta hän viitoitti lyhyesti ja selkeästi Suomen tien olennaisimmat piirteet sekä maamme suhtautumisen maailmanjärjestöön ja sen merkitykseen.

»Näemme YK:n haasteena niille sokeille voimille, joita sanotaan milloin kohtaloksi, milloin historian välttämättömyydeksi», presidentti Kekkonen lausui. »Näemme sen yleismaailmallisena tahdonilmauksena välttää menneiden erehdysten toistuminen ja yhdistää kaikkien tieto ja voima ihmisen osan parantamiseksi.»

Iloinen kohtaus La Guardissa New Yorkissa. Pojanpoika Timo on jo hyvässä tallessa. Timon isä lähetystöneuvos Taneli Kekkonen toimii maamme pysyvässä YK-valtuuskunnassa.

»Olemme sitä mieltä, että meidän tehtävänämme täällä on lieventää erimielisyyksiä ja pyrkiä rakentaviin ratkaisuihin sen sijaan, että kärjistäisimme tai ylläpitäisimme ristiriitoja tai että aiheuttaisimme uusia. Toimintamme omassa maassamme rakentuu suuressa määrin yhteistyölle, osuustoiminnalle, ja tiedämme, että tosi yhteistyö onnistuu parhaiten yksilöllisyydestään kiinni pitävien ihmisten kesken. Uskomme, että sovittelun avulla on mahdollista saattaa sopusointuun erilaiset edut kaikkien yhteiseksi parhaaksi. Näemme itsemme täällä pikemminkin lääkärin kuin tuomarin osassa. Asianamme ei ole esittää moitteita tai julistaa tuomioita. Meidän on mieluummin tutkittuamme ongelmia pyrittävä löytämään niihin parannuskeinoja. Oma kokemuksemme on meille Suomessa opetta-

nut, että jokaiseen tavoittamisen arvoiseen päämäärään päästään vain paljolla ja kovalla työllä, kärsivällisyydellä ja määrätietoisuudella. Suomi on ollut kauan aikaa köyhä maa, missä yksistään elämän perusehtojen turvaaminen on vaatinut sitkeitä ponnistuksia. Maaperämme on raskasta muokata. Ilmastomme ei ole lauha. Olemme käyneet monta raskasta sotaa. Meillä on ollut runsas osamme vaikeuksia ja koettelemuksia.»

»Mutta tiedämme samoin oman kokemuksemme nojalla, että päättävästi yrittämällä voidaan saada suurta aikaan. Voimme tyytyväisinä panna merkille, että olemme onnistuneet perustamaan turvallisuutemme — ei sotilaallisten keinojen varaan, vaan — naapurinamme olevan suurvallan luottamukseen sekä ystävällisiin suhteisiin kaikkiin maihin lähellä ja kaukana, sanoutuen irti muitten eturistiriidoista ja täyttäen tunnontarkasti tekemämme sitoumukset. Puolueettomuuspolitiikkamme on tarkoitettu, kuten monesti olemme sanoneet, asettamaan Suomen kiistattomasti ulkopoliittisten spekulaatioiden ulkopuolelle. Olemme kiitollisia siitä tunnustuksesta, jonka itsenäisyystahtomme, demokratiamme elinvoima ja rauhanrakkautemme on joka puolelta saanut.»

Puhuja toi julki Suomen varauksettoman tuen YK:lle ja maailmanjärjestön päämäärille: »Vapaus, kansanvalta ja oikeus, kaikki arvot, joita vaalimme, eivät ole kenenkään yksinoikeus. Ne kuuluvat kaikille kansoille». Hän ilmoitti Suomen lisäävän avustuksiaan YK:n eri rahastoille kehittyvien jäsenmaiden avustamiseksi. Hän ilmoitti, että Suomi ei tingi jäsenmaksuistaan. Ja lopuksi hän myös kiinnitti valtuutettujen huomion päivän polttavaan ongelmaan:

»Minun on kuitenkin ilmaistava Suomen kansan erittäin syvä huolestuminen aseistariisumiskysymyksen nykyisen vaiheen johdosta. Olemme kasvavan ahdistuksen vallassa seuranneet, miten valtavasti on edistytty sotatekniikassa ja suunniteltu ja valmistettu yhä tuhoisampia aseita. Olemme saman ahdistuksen vallassa todenneet, että aseriisuntaneuvotteluissa ei ole edistytty. Olemme luonnollisestikin tietoisia niistä monista ongelmista, joita sotilaallisen voiman pelkkä vähentäminenkin aiheuttaa jokaiselle turvallisuudestaan huolehtivalle valtiolle. Mutta nuo ongelmat samoin kuin niiden määrätkin vain kasvavat, jos nykyisen pelottavan asiantilan sallitaan jatkua. Vakaa toivomuksemme on, että pääosapuolet pyrkisivät määrätietoisesti tuloksiin tämän ongelman ratkaisemiseksi. Toivomme, että aseriisunnassa osoittautuisi vihdoinkin mahdolliseksi sopia tehokkaista toimenpiteistä, jotka sallisivat meidän kaikkien luottaa rauhan todellisuuteen.»

Vieraiden saapuessa New Yorkin syksy oli kauneimmillaan. Sinistä ja kirkasta taivasta vasten Manhattanin *skyline* valloitti täysin tulijan katseen. Empire State Buildingin korkeuksista presidenttipari saattoi kuunnella kaupunkijättiläisen kumeaa valtimonlyöntiä. Central Park oli vielä vihreä, hinaajat puhkuivat väsymättöminä Batteryn edustalla ja äänettömyydessäänkin puhuvana kannatti Vapaudenpatsas soihtuaan tämän uskomattoman kaupungin vesiväylällä.

New York on vieraanvarainen, kosmopoliittinen isäntä. Newyorkilaiset kaikissa kiireissäänkin ystävällisiä, uteliaita ja ennakkoluulottomia. Tämän Suomen presidentti ja hänen puolisonsa tulivat tavan takaa huomaamaan. Julkisen sanan

Suomi puhuu ja Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokous kuuntelee.

huomaavaisuudesta todisti heti alkajaisiksi maailman ensimmäisiin sanomalehtiin kuuluvan New York Timesin tarjoama yksityinen lounas, jonka aikana presidentti tapasi eräät lehden kuuluisimmista ja kyvykkäimmistä voimista C. L. Sulzbergerista lähtien.

Waldorf-Astorian presidentille varatussa tornikerroksessa vallitsi nelipäiväisen New Yorkin -vierailun ajan korkeapaine Suomen merkeissä. Suurhotellissa tunnettiin monin tavoin suomalaisten vieraiden läsnäolo, kohtasihan presidentti sen suojissa myös Amerikan tunnetuimman Suomen ystävän, entisen presidentti Herbert Hooverin, joka leikkisästi kehotti vierastaan olemaan milloinkaan ryhtymättä eläkeläiseksi.

American-Scandinavian Foundation järjesti Metropolitan-klubilla suuren vastaanoton lähes 500 henkilölle. New Yorkin valtion energisen kuvernöörin Nelson Rockefellerin presidentti sai välittömäksi vieraakseen seuraavana päivänä, jolloin Waldorfin Jade-saliin oli järjestetty myös New Yorkin suomalais-amerikkalaisen kauppakamarin suuri vastaanotto liikepiireille. Erinomaisen mahdollisuuden maamme kaupallisten näköalojen selostamiseen tarjosi suurpankin National City Bankin toimitaloonsa järjestämä päivällistilaisuus, jossa isäntänä toimi James S. Rockefeller. Pitämässään puheessa presidentti Kekkonen lausui:

»Tässä yhteydessä tahtoisin mainita, että sen jälkeen, kun silloinen apulaisulkoministeri Douglas Dillon oli GATT:n kokouksessa v. 1959 esittänyt länsi-Euroopan maille vetoomuksensa dollaritavaroiden diskriminoinnin poistamisesta, Suomi oli ensimmäisiä länsi-Euroopan maita, joka heti ja täydellisesti lopetti kaiken dollarituonnin syrjinnän. Katsoimme tämän toimenpiteen hyödyttävän paitsi amerikkalaisia viejiä myös meitä itseämme, sillä kilpailu vaikuttaa hintoja alentavasti ja tehokkuutta lisäävästi. Tietenkin toivomme, että Yhdysvallat kohtelisi liberaalisesti tänne suuntautuvaa Suomen vientiä.»

Muistutettuaan kuulijakunnalleen, että Suomen ja Yhdysvaltain välinen kauppa on siksi laajaa, että vuonna 1960 USA oli viidennellä sijalla ostajiemme joukossa, presidentti lopuksi kosketteli myös Suomen luotontarvetta:

»Pääoman tarve on Suomessa suuri, ja tulemme edelleen hankkimaan ulkomaisia luottoja. Sanottakoon selvästi, että tarkoitan luottoja — en avustusta. Suomi ei ole pyytänyt Yhdysvalloilta avustusta — ehkä tämä on eräs syy siihen, että maittemme välillä vallitsevat niin hyvät suhteet. Kaikki saamamme lainat maksetaan täsmällisesti takaisin. Viime maailmansodan jälkeisenä aikana olemme saaneet ulkomaista luottoa eri tahoilta kaiken kaikkiaan yli 500 miljoonaa dollaria, ja suunnilleen kolmasosa on jo maksettu takaisin. Suomen julkinen ulkomainen velka on nykyään vähemmän kuin kymmenen prosenttia kansantuotoksestamme, ja sen hoitokustannukset — korot ja kuoletukset — vievät ainoastaan kolmisen prosenttia vuotuisista vientituloistamme. Ei siis pitäisi olla epäilystä siitä, ettemmekö kykenisi hoitamaan velkasitoumuksiamme. Kaikkien kansainvälisten sitoumustemme tinkimätön täyttäminen onkin Suomen ulkopolitiikan kulmakiviä. Tämä ei ole ainoastaan moraalisten näkökohtien vaan myös poliittisen realismin sanelema asenne. Pienelle puolueettomalle valtiolle, joka on riippuvainen ulkomaankaupastaan, kansainvälinen luottamus on elin-

Suomen päämiestä kuljettava auto ehti käydä tutuksi Manhattanin liikenneruuhkassa.

tärkeä asia. Ja me tiedämme sen, että muiden luottamuksen voimme saavuttaa vain olemalla itse luotettavia.»

*

Aito newyorkilainen elämys tarjoutui suomalaisille vieraille miljoonakaupungin pormestarin Robert Wagnerin vastaanotolla. Siitä muodostui värikäs ja iloinen garden party, näyttämönä pormestarin virka-asunto Gracie Mansion, joka on viehättävä vihreä keidas ylemmän Manhattanin kupeella, aivan East Riverin rannassa. Vieraat käyskentelivät kartanomaisen virkatalon pihanurmella viihdeorkesterin hilpeiden sävelten tahtiin. Kirkas ilma oli kuin shampanjaa, tunnelma välitön ja ystävällinen. Pormestari kävi näihin aikoihin juuri kuumennutta vaalitaistelua tullakseen uudelleenvalituksi virkaansa (niin myös kävi), mutta silti hänellä oli aikaa kunnioittaa presidenttiparia henkilökohtaisestikin. Presidentti sai New York-kultamitalin, rouva Kekkonen taas kaupungin pienoisavaimen.

Toinen viehättävä ohjelmanumero oli helikopterilento pieneen idylliseen Greenwichin kaupunkiin Connecticutin rannikolla. Täällä toimi isäntänä lentoyhtiö Pan Americanin varapresidentti Samuel F. Pryor, jonka suurenmoiseen kartanoon ja kotimuseoon ilahtuneet vieraat saivat tutustua. Matka tapahtui lähinnä perhepiirissä, mukana olivat presidenttiparin lisäksi mm. lähetystösihteeri Taneli Kekkonen rouvineen sekä heidän pieni poikansa Timo — presidentin pojanpoika —, joka rajattomasti nautti herra Pryorin ainutlaatuiseen nukkekokoelmaan tutustumisesta. Rouva Kekkoselle varatusta ohjelmasta mainittakoon käynnit taidekokoelmissa sekä hiljattain edesmenneen arkkitehti Eero Saarisen muistonäyttelyssä.

USA:n itärannikon suomalaisväestön suuri vastaanotto hotelli Commodoressa, aivan Grand Central-aseman vierellä, muodostui kohottavaksi juhlaillaksi kansalaispäivällisineen. Läsnä oli yli 1500 amerikansuomalaista, ja presidenttipari tervehti useimpia henkilökohtaisesti. Kunniavieraat johdatti tilaisuuteen vastaanottokomitean puheenjohtaja eversti Onni Hyvönen, suomalaiskuoro New Yorkin Laulumiesten kajauttaessa voimalla ja tunteella »Terve Suomeni maa». Yleisön puolesta pitämässään puheessa Fred Haapaniemi kiitti presidentti Kekkosta siitä, että tämä oli tiukkaan vierailuohjelmaan sisällyttänyt myös tutustumiset amerikansuomalaisiin. Hän päätti puheensa sanoihin:

»Herra presidentti, tässä maassa syntyneiden suomalaisten jälkeläiset toivovat vilpittömästi, että suhteemme kauniiseen ja urheaan Suomeen tulevat kasvamaan ja kukoistamaan. Tiedämme, että te ja hallituksenne tulette käyttämään vaikutusvaltaanne tähän suuntaan, ja me omalta vaatimattomalta osaltamme kilvoittelemme perintömme vaalimiseksi. Kaikkivaltias Teitä ja maatanne siunatkoon.»

Tunnettu amerikansuomalainen urheilumies Armas Taipale kosketteli puheenvuorossaan presidentin urheilijan-ominaisuuksia. Sylvia Aarnio ja Kalle Ruusunen lauloivat. New Yorkin Uutisten päätoimittaja Esa Arra lausui puheenvuorossaan, että Suomen suojeleva Kaitselmus on vaikeina aikoina nostanut

Suomen valtionpäämies ja Suomen ystävä New Yorkissa. "Älkää koskaan jääkö eläkkeelle!" kehotti entinen presidentti Herbert Hoover vierastaan, joka toi hänelle lahjan ja lämpimät terveiset meren takaa.

"Et ole lihonut etkä laihtunut", sanoi New Yorkiin asettunut mestarinyrkkeilijä Gunnar Bärlund (kuvassa puolisoineen) tavatessaan entisen urheilujoukkueensa johtajan Los Angelesin olympiakisojen ajoilta hotelli Commodoren suuressa suomalaisjuhlassa.

viisaat miehet kansakunnan johtoon — niin tänäkin aikana. Presidentille ojennettiin itärannikon suomalaisväestön sankasta piiristä kerätty adressi, jonka Ilma Ruohomäki ja Kalle Strömberg luovuttivat. Omassa puheessaan presidentti osoitti lämpimän tervehdyksensä amerikansuomalaisille kiittäen näitä uskollisuudesta isäinmaata tai synnyinmaata kohtaan. Selostettuaan laajalti Suomen ajankohtaisia kysymyksiä ja olosuhteita hän lopuksi toivotti läntisille maanmiehille Korkeimman varjelusta.

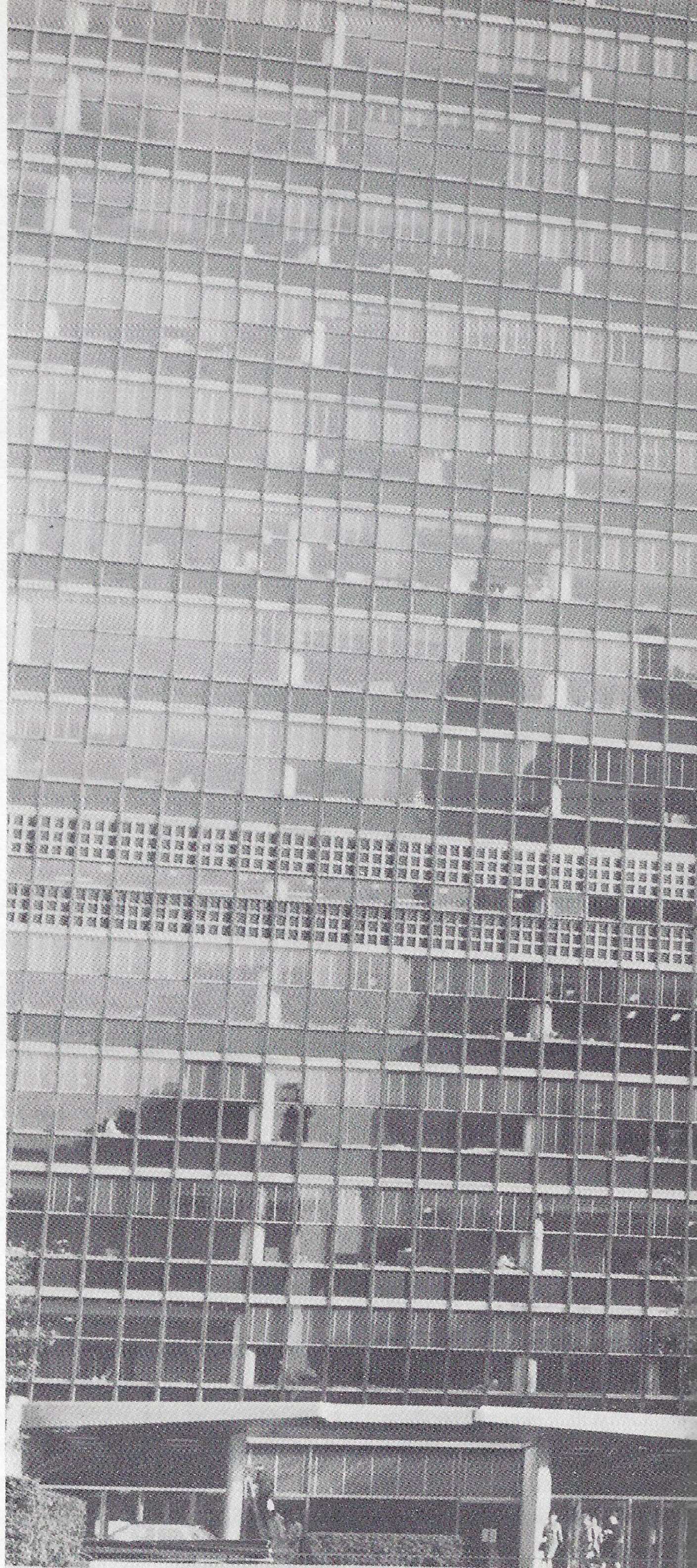
Kaikkialle Vanhaan maahan johtavat itärannikon amerikansuomalaisten juuret, sen saattoi todeta keskusteluissa pitkässä suomalaisjonossa, joka loputtomana virtasi presidenttiparin käsiä puristamaan. Satojen muiden joukossa

siellä nähtiin esimerkiksi entinen »stadin kundi», mestarinyrkkeilijä Gunnar Bärlund, joka leveästi hymyillen muisteli yhteisiä olympiamuistoja Los Angelesin päiviltä 1932. »Et ole lihonut etkä laihtunut», hän sanoi presidentille. Hänen jälkeensä puhuttelivat Suomen valtionpäämiestä mm. tamperelainen Anneli Fraas, Ikaalisista lähtenyt Anni Yli-Rautalahti, kuhmolainen hovimestari Väinö Laine, ahvenanmaalainen puuseppä Karl Söderström, Johanneksessa syntynyt rakennusmies Hannes Rapeli, karttulalainen Marjatta Tolonen, oululaisten vanhempien poika Kaarlo Tuomi (toimessa kuuluisassa Tiffanyn koruliikkeessä), konneveteläinen rouva Ester Gustavson, pietarsaarelainen Birgitta Vesterholm, Jurvan pitäjästä siirtolaistielle lähtenyt Veikko Yrjänäinen, pirteä helsinkiläinen taideopiskelija Marja-Liisa Nordberg, jonka kanssa presidentti keskusteli Picassosta, turkulainen kirvesmies Eino Vanne (joka viimeisellä Petsamosta 1940 Amerikkaan lähteneellä laivalla tuli meren yli), kurikkalainen teollisuuspiirtäjä Tyyne Hakola, joka jo 1905 tuli Amerikkaan, rymättyläinen talonmies Georg Saarinen, vaasalainen Aino Pakkala — kirjailija Teuvo Pakkalan sukulainen —, kuopiolainen Matilda Thime, porvoolainen hovimestari Väinö Kolehmainen, ylistarolainen kampaajatar Jenni Olsson-Latvatalo, minnesotalainen luonnonparantaja Yrjö Koski, orimattilalainen Valva Hannula-Mäkelä (melkein 60 vuotta siirtolaisena), tohmajärveläinen Amerikkaan muuttanut koulutyttö Silja Kiviranta, ylivieskalainen parturi Marjatta Allen (jonka asiakkaisiin kuuluu monia amerikkalaisia TV- ja filmitähtiä), connecticutilainen kanafarmaripariskunta Tyyne ja William Lindberg sekä fitchburgilais-suomalainen Paul Orva, joka tuli tutuksi koko Amerikan kansalle pudottuaan uskomattoman ilmalennon korkean viljasiilon katolta hengissä selviytyen. Ja lukemattomia muita.

Fitchburgin kaupunki Massachusettsin valtiossa on vanhastaan tunnettu vilkas suomalaiskeskus. Kun presidentin matkaohjelma ei käsittänyt siellä poikkeamista, monet fitchburgilaiset olivat tulleet myös Commodoren juhlaan. Huomattavin persoona heistä oli huumorintajuinen pormestari George J. Bourgue. Hän sanoi kiinnittäneensä huomionsa presidentin sanoihin, että Suomi ei ollut hakemassa penniäkään avustusta Yhdysvalloista. Ettei presidentin kuitenkaan »tarvitsisi tyhjin käsin palata», kelpo pormestari ojensi hänelle amerikkalaisen hopeadollarin muistoksi ja osoitukseksi fitchburgilaisten arvonannosta. Tämä lämmin ele sai raikuvat suosionosoitukset 1500 suomalaiselta, jotka kaikki varmaan pysyvästi muistavat tämän historiallisen illan New Yorkissa.

*

Lokakuun 22. päivän aamuna presidentin seurue lensi sateiseksi muuttuneesta New Yorkista itään, Detroitin teollisuuskaupunkiin. »Jos mikään kaupunki on milloinkaan ollut Yhdysvaltain dynaamisen talouselämän vertauskuva, se on Detroit», kirjoitti samoihin aikoihin viikkolehti Time —, jolla tosin heti perään oli eräitä huolestuttavia uutisia Detroitin taloudellisista vaikeuksista: kaupungilla oli rahahuolia, valtava autoteollisuus oli niin ikään markkinointivaikeuksissa, automaatio oli osaltaan jyrkästi vähentänyt työtilaisuuksia jne. Mutta »Maailman autopääkaupungiksi» hyvällä syyllä kutsutun Detroitin isät olivat silti optimisteja. Vuotta aikaisemmin oli Waynen yliopiston varapresidentti William

Odotusta suuren talon juurella . . . Suomalaiset kameramiehet odottelevat presidentin saapumista Yhdistyneitten Kansakuntien päämajaan East Riverin rannalla taustanaan mahtavan sihteeristötalon seinämaisema.

Birenbaum julistanut: »Detroitista tulee Amerikan näyteikkuna-kaupunki, koska se on amerikkalaisen tilanteen prototyyppi. Täällä mahtavin teollisuus, suurin ammattiyhdistys ja automaation asiantuntijat työskentelevät rinnakkain kaupungin parhaitten taiteilijain kanssa tehdäkseen teollistuneen urbanismin elämisen arvoiseksi. Kysymys on joko meistä tai Orwellin ennustamasta tulevaisuudesta. Jos Amerikan osana on olla mahtava, Detroitista tulee sen mahtavin kaupunki. Jos se epäonnistuu, Detroitissa tämä epäonnistuminen sekä alkaa että loppuu . . .»

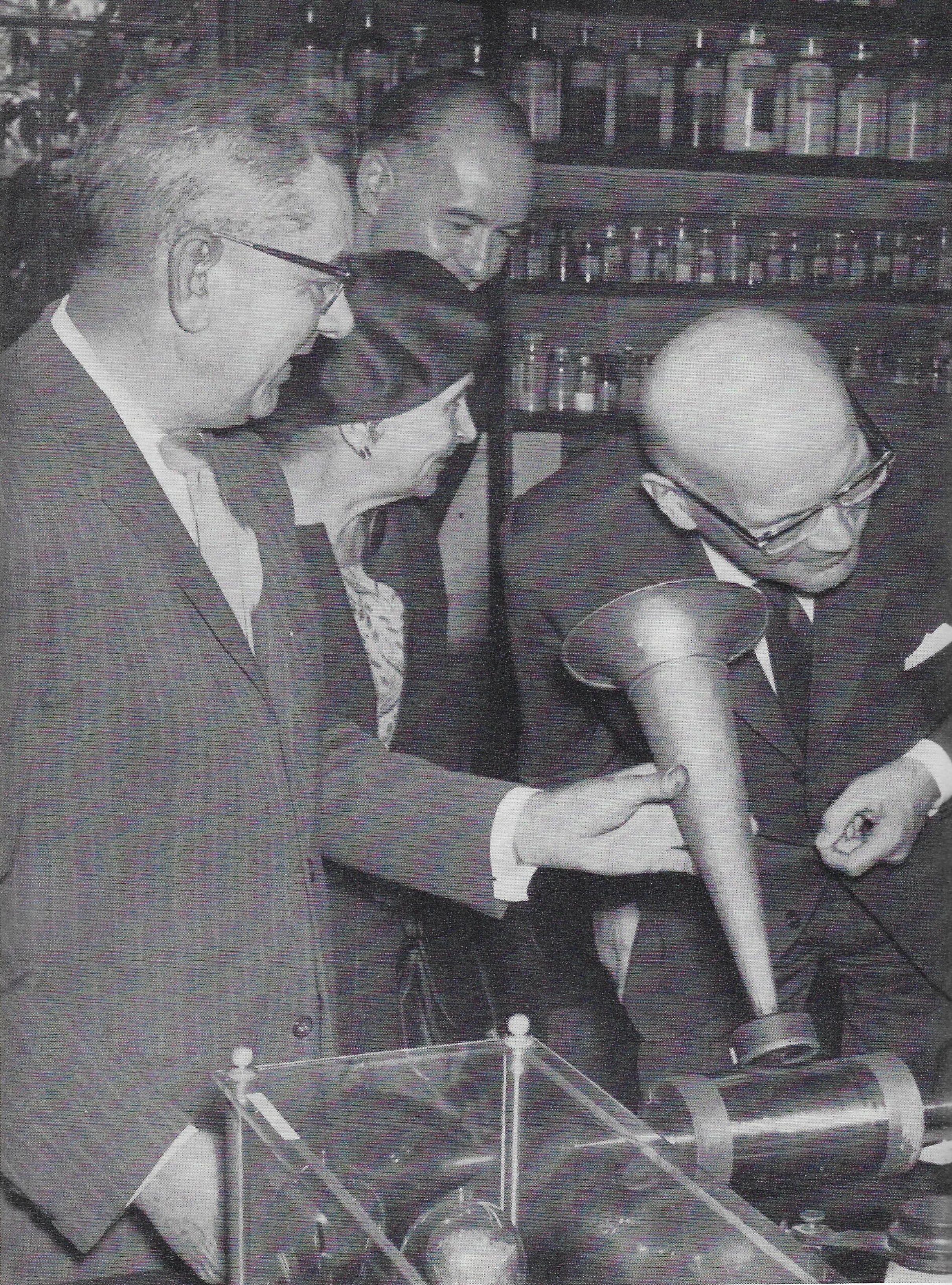
Michiganin valtiossa sijaitseva Detroit — 1.700.000 asukkaan city, jonka väestöstä lähes kolmasosa värillisiä — otti presidentti Kekkosen vastaan säteilevän kauniilla sunnuntaisäällä. Vastaanottokomitean etunenässä seisoi ystävällinen pormestari Louis C. Miriani, joka on antanut suuren henkilökohtaisen panoksensa modernin Detroitin luomiseksi. Teollisuuspiirien edustajat, Detroit Edison Companyn pääjohtaja Walker L. Cisler, kansainvälisiä suhteita hoitavan toimiston johtaja Ruth E. Stevens, sekä Suomen konsuli Harri Virjo olivat pormestarin mukana komiteassa.

Se, että Detroit on lähettänyt maailmalle lähes 200 miljoonaa autoa tai muuta moottoriajoneuvoa, ei kuitenkaan ollut ainoa syy, miksi kaupunki kuului Suomen presidentin matkaohjelmaan. Michigan on tunnettu skandinaavivaltio, jossa elää 100.000 suomalaista. Näiden edustajat olivat sankalla joukolla myös vastassa, naiskomitean keskeiset jäsenet jopa viehättävissä suomalaisissa kansallispuvuissa pienoiskokoiset Suomen liput käsissään. Kentältä ajettiin suoraan Pyhän Johanneksen luterilaisen seurakunnan uuteen kirkkoon, jonka seurakunta on pääosaltaan suomalainen. Kirkko oli aivan täynnä seurakuntalaisia ja täysi oli viereinen seurakuntasalikin, mistä käsin seurattiin televisiolla jumalanpalveluksen kulkua ja presidentin lämmintä tervehdystä. Saarnan piti kirkkoherra Viljo A. Puotinen, alkuvirtenä kaikui voimallisena ja luottavaisena veisattu Jumala ompi linnamme. »Siunatkoon taivaallinen Isämme vierailuanne täällä Detroitissa ja koko matkaanne. Jumala johtakoon ja siunatkoon Suomen maata ja kansaa» toivotti pastori. Tilaisuudessa olivat läsnä myös presidentin täti Emmi Hartikka sekä serkut Helen Simpson ja Leona Johnson. Suomi Synodin johtaja, tohtori Raymond Vargelin ja Suomi-opiston johtaja tri Ralph Jalkanen olivat samoin saapuneet kirkkoon, jossa kaikkiaan oli ehkä tuhat henkilöä läsnä.

Uuden Detroitin ylpeyksiin kuuluva valtava Cobo Hall oli Suomen Ystävien järjestämän juhlavastaanoton ja päivällistilaisuuden avarana näyttämönä. Läsnä oli jälleen tuhatkunta amerikansuomalaista ja amerikkalaista vierasta. Valtion skandinaavista sukujuurta oleva kuvernööri John B. Swainson ylisti tervehdyspuheessaan paikallisen suomalaisväestön toimeliaisuutta ja vieraanvaraisuutta. Pitämässään laajassa puheessa presidentti Kekkonen puolestaan vangitsi kaikkien läsnäolevien maanmiesten huomion toteamalla, että uusi merkittävä ajanjakso on alkanut amerikansuomalaiselle väestölle. Kun se aikaisemmin on saanut uudessa kotimaassaan mainetta ja kiitosta ikään kuin Vanhan maan, Suomen, kautta, nyt kohdistaa virallinen Amerikka sille myös suoraan tunnustuksensa ja kiitoksensa. Lopuksi puhuja välitti kuulijoilleen koko Suomen kansan lämpimimmät tervehdykset.

Hupsis vain! Pikku Timon kanssa oli "protokolla" näin välitön.

"Me tunnemme hyvin Suomessa Menlo Parkin taikurin." Edisonin ensimmäisestä fonografista saattoi presidentti Kekkonen kuulla oman äänensä vanhalta, mutta yhä kunnialla toimivalta rullalta.

Nimensä veroisella antaumuksella esitti suomalainen mieskuoro »Finlandia» Sibeliuksen Finlandian. Rouva Saima Anttila, tohtori George W. Sippola ja Mr. Walt Niemi luovuttivat lahjana presidentille Detroitin tunnuksin varustetun reliefin. Ilta päättyi juhlaviin tanssiaisiin. Cobo Hallin suurista ikkunoista saattoivat suomalaiset vieraat katsella Detroit-joen toisella puolella sijaitsevan kanadalaisen Windsorin kaupungin iltavaloja. Täällähän ollaan niin lähellä Kanadaa, että leikillinen legenda väittää salakuljettajien asettaneen kieltolain aikaan pitkän »viskiputken» joen alitse.

Tutustuttuaan kaupungin isien seurassa Detroitin saneerattuun keskustaan ja sen mahtaviin julkisiin rakennuksiin (samalla hänelle luovutettiin kaupungin avain ja rouva Kekkonen sekä suurlähettiläänrouva Seppälä saivat kultaiset pienoisavaimet) presidentti tustustui myös Detroitin teollisuuteen kolmen suuryhtymän, Fordin, General Motorsin ja Chryslerin isännyydessä. Ensiksi ajettiin Fordin tehdasalueelle, joka omine malmisatamineen ja raaka-ainetehtaineen on todellinen teollinen valtakunta. Lisäksi tutustuttiin loistavaan näyttelyhalliin ja Henry Fordin itsensä perustamaan Greenfieldin museokylään, jonne siirrettyinä ovat mm. Thomas Alva Edisonin vanha laboratorio, Wrightin lentäjäveljesten työpaja, Fordin syntymäkoti ja ensimmäinen autoverstas sekä lukemattomia muita korvaamattomia harvinaisuuksia. Edisonin laboratoriossa presidentin ääni talletettiin suuren keksijän tekemään ensimmäiseen sanelukojeeseen. »Tunnemme myös Suomessa hyvin Menlo Parkin taikurin», sanoi presidentti vanhalle äänirullalle ja sieltä vain kantautuivat sanat pian takaisin, hiljaisina, mutta selvinä. Vähemmän kiintoisa ei ollut myöskään Fordin teollisuusmuseo, jonka valtaviin tiloihin on kerätty tuhatkunta erilaista kulkuneuvoa, kalifornialaisista mustalaisvankkureista aina 42.000 dollarin arvoiseen Bugattiin asti, puhumattakaan USA:n parhaasta antiikkisten autojen kokoelmasta.

Chryslerin moottoritehtaalla seurue kulki suojalasit silmillä. Siellä nähtiin eräs maailman suurimmista kokoonpano-osastoista, joka on niin laaja, että vieraiden käyttöön on varattu erikoisia pienoisvaunuja loputtomilla käytävillä liikkumiseksi. Vaasan seuduilta kotoisin oleva laitosmestari Yrjö Koski toimi tehtaanjohdon mukana korkeata vierasta opastamassa. Sydämellinen pikku rupattelutuokio syntyi, kun presidentti tapasi suomussalmelaisen työkalumestarin Kalle Kemppaisen. Kun erottiin, presidentti taputti Kemppaista olkapäälle ja sanoi: »Terve sitten, Kalle, ja voi hyvin». Moottoritehtaan kuuluisaan »juoksevaan nauhaan» tutustuttiin jopa niin läheisesti, että vieraileva seurue seisoi hetken sen kuljetettavana.

Detroit on ollut tunnettu kahden maailmankuulun arkkitehdin, Eero Saarisen ja Minoru Yamasakin kaupunkina. Saarinen oli kuollut vain kaksi kuukautta ennen vierailua, ja hänen ennenaikaisen poismenonsa synnyttämä suru oli vielä voimakkaasti läsnäoleva. Suuren suomalaisen arkkitehdin vaikuttava luomus, General Motorsin uusi tutkimuskeskus kuului myös tutustumiskierrokseen. Siellä vierailtiin yhtymän varapresidentin Louis Goodin ja tohtori Lawrence Hafstadin opastuksella. Erikoisuutena kerrottakoon vielä, että huippunopeiden ja taitavien detroitilaisten liikennepoliisien ohjaaman autokulkueen ensimmäi-

nen, presidenttiä kuljettava auto vaihtui joustavasti isäntien mukaan: Ford, Chrysler, Cadillac...

Suur-Detroitin kauppakamarin tarjoamat illalliset päättivät ohjelman Amerikan teollisuuden sydämessä. 24. 10. aamulla jatkui matka lentäen toiseen tunnettuun suomalaisvaltioon Minnesotaan.

*

»Tervetuloa Pohjantähden valtioon», kuului Minnesotan Suomalaisen Historiaseuran sähke, joka tervehti vieraita matkalla Duluthin kaupunkiin. »North Star State» onkin 3,5 miljoonan asukkaan valtion eräs lempinimi; toinen on »Kymmenen tuhannen järven maa» (tosiasiassa Minnesotassa on yli 11.000 järveä). Jo näistä syistä Suomen presidentti saattoi tuntea olonsa kotoiseksi ystävällisten minnesotalaisten keskuudessa. Valtion metsät ja vesistöt, ilmanala ja ihmiset muistuttavat väkevästi Suomesta. Amerikansuomalaista väestöä on kymmenin tuhansin ja maanmiehet kuuluvatkin valtion varsinaisiin esiraivaajiin.

Minnesotan valtion kuvernööri Elmer Anderson ojensi presidentti Kekkoselle paikallisen intiaaniheimon rauhanpiipun tuliaisiksi Duluthin lentokentällä, jossa odottava 21-miehinen kunniakomppaniakin oli yksinomaan suomalaisista koottu. Kuvernöörin ohella olivat vierasta vastassa mm. vierailun valmisteluissa huomattavaa osaa näytellyt minnesotalainen kongressiedustaja John Blatnik, Duluthin pormestari Clifford Mork, vastaanottokomitean ylipuhemies Edward W. Peterson sekä Suomen konsuli Alex Kyyhkynen. 106.000 asukkaan kaupungin keskustaan ajettaessa presidentille esiteltiin Duluthin satamaa, joka on maailman vilkkaimman sisävesien malmisataman maineessa, käsitelläänhän siellä vuosittain 11.000 laivaa. Ja laivauksia tietysti riittää niin kauan, kuin malmia riittää pohjoisen Minnesotan rikkaissa rautaesiintymissä Mesabissa, Cyunassa ja Vermilionissa. Vilkkaan teollisuutensa lisäksi Minnesota on kuitenkin myös huomattava maatalousvaltio, jossa »farmi on yhtä tärkeä kuin tehdas».

Vieraiden saapuessa Duluthiin saatiin lämmittävä osoitus pohjoismaisesta yhteenkuuluvaisuudesta Pohjantähden valtiossa. Norjalais-Amerikkalaisen yhdistyksen puheenjohtaja John Klefstad lähetti presidentti Kekkoselle tervehdyksen missä totesi, että Suomen päämiehen vierailu oli ylpeyden aihe myös muille pohjoismaalaisille ja näiden jälkeläisille. Duluthin kauppakamarin lounaalla luovutettiin presidentille kaupungin avain. Presidentti lahjoitti kuvernöörille ja pormestarille aidot suomalaiset puukot ja vastaanotti itse puolestaan Duluthin herttuan arvonimeen oikeuttavan kunniakirjan. Kauppakamarin puheenjohtaja John Donovan toimi tilaisuuden isäntänä.

Suomen presidentti oli korkein ulkomainen vieras, joka milloinkaan oli vieraillut Duluthissa ja ympäristössä. Niinpä vastaanottotunnelmatkin olivat senmukaisia. Alueen väestön ajatusten tulkkina kirjoitti Duluth News-Tribune: »Vierailu on tällä kertaa muustakin syystä erittäin tärkeä. Presidentti Kekkonen on loistavasti suoriutunut eräästä vaikeimmasta diplomaattisesta tehtävästä, minkä historia tuntee. Pääministerivuosinaan hän osoitti, mitä suunnittelulla ja

Modernin maailman maantieritareita. Seuruetta liikenteessä loistavasti luotsanneita detroitilaisia liikennepoliiseja presidentti kiitti kädestä pitäen.

kovalla työllä voidaan saada aikaan hyvinvoinnin palauttamiseksi ja inflaation vastustamiseksi. Presidenttinä vuodesta 1956 lähtien hän on puolustanut kansanvaltaa ja puolueettomuutta, jotka niin paljon merkitsevät Suomen kansalle. Hän on kehittänyt kauppaa sekä idän että lännen kanssa. Meidän ongelmamme ja vastuumme ovat erilaiset kuin Suomen, mutta pyrkimys luottamuksellisiin ja ystävällisiin suhteisiin on yhtä toivottavaa Yhdysvalloille ja Neuvostoliitolle kuin se on Suomellekin. Suuret maat voivat oppia paljon pienemmiltä ja niiden olisi syytä aloittaa oppiminen heti.»

Ensimmäisen vierailupäivän huomattavin kosketus amerikansuomalaisiin tapahtui Minnesota-Duluthin yliopistolla. Yliopiston suojiin oli ensiksikin järjestetty Järvenpään (Lakehead-nimi johtuu siitä, että Duluth on Superior-

Tervetuloa Detroitiin. Maailman autopääkaupungin lentokentällä olivat presidentti Kekkosta vastassa mm. kansallispukuiset Gladys Seppälä, Leona Kallio, Viola Pudas, Eini Olsson, Helmi Kangas, Helmi Fors ja Elsa Mackie, reippaita amerikansuomalaisia pienoislippuineen.

Päälliköt palaverissa . . . Cloquet'ssa Minnesotassa presidentti sai paikalliselta intiaanipäälliköltä upean sulkapäähineen. Chippewaheimoon kuuluvan päällikön vasemmalla puolella etualalla Minnesotan kuvernööri Elmer Anderson.

järven ja samalla valtavan St. Lawrencen sisävesitien päätesatama) vastaanottokomitean kansalaispäivälliset 600 hengelle sekä välittömästi perään suurjuhla suomalaisille, joita saapui tilaisuuteen runsaat 1500 henkeä. Juhlapäivällisillä esitti yliopiston rehtori Raymond W. Darland maljapuheen presidentille. Näiden tilaisuuksien tulot koituivat yliopiston hyväksi. Siellä on sadoittain myös suomalaista juurta olevia opiskelijoita. Iltajuhlassa esitti suomalais-ruotsalais-norjalais-englantilaislaulajista koottu 80-henkinen juhlakuoro sykähdyttävästi Suomen Laulun ja suomalaisten tervehdyksistä kootun muistoalbumin ojensivat presidenttiparille Eino Jyring, Lauri Lemberg ja William Törmä. Illan pääpuhujana esiintyvä presidentti Kekkonen johdatteli kuulijansa Suomen nykypäivään ja lausui lopuksi:

"Mainareita" ja maanmiehiä. Suurilla avomalmikaivoksilla Minnesotan mailla presidentti kohtasi mm. suomalaissukuiset kaivosmiehet John Mäen ja Bob Jacobsonin.

»Voitte olla varmat siitä, että vanha kotimaanne, vanhempienne ja isovanhempienne maa, tulee omalla pohjallaan seisten säilyttämään paikkansa maailmassa, jatkamaan omaa elämäänsä ja vaurastumaan rauhassa».

Läheisimmän kosketuksen amerikansuomalaisen siirtokansan arkiseen elämänmenoon presidentti ja rouva Kekkonen saivat kuitenkin seuraavana päivänä pohjoisimman Minnesotan suomalaisalueille suunnatulla autoretkellä, joka vei heidät lämpimän heimoushengen täyttämiksi tunneiksi Midwayn, Eskon, Cloquetin, Evelethin, Virginian, Mountain Ironin, Hibbingin ja Floodwoodin pikkukaupunkeihin ja yhdyskuntiin. Duluthiin kuuluvassa Midwayn kaupunginosassa tutustuttiin Hendricksonin farmiin, jossa vuonna 1872 syntyi koko alueen ensimmäinen valkoihoinen lapsukainen, suomalainenpa tietenkin. Suo-

malaisen historiaseuran lahjana presidentille luovutettiin Minnesotan suomalaisväestön historiateos. Tämä tapahtui farmille kohotetulla esiraivaajien muistokivellä. Eskossa tulvivat pääkadun varret riemuitsevia ja huiskuttavia koululapsia, useimmat suomalaisia. Cloquet'n väestöstä on puolet maanmiehiä, mutta siellä presidentti teki myös Minnesotan kelpo intiaaniheimojen kanssa tuttavuutta, kun Chippewa-heimon päällikkö ojensi presidentille runsassulkaisen intiaanipäähineen. Evelethin tienvarret hulmusivat siniristilipuista sen kautta ajettaessa. Maailman suurimman avomalmikaivoksen läheisyydessä sijaitsevassa Virginian kaivoskaupungissa vaikuttaa 8000 suomalaista. Siellä järjestetyllä juhlalounaalla presidentti nimitettiin kunniaporvariksi ja soreat suomalaisneitoset lahjoittivat hänelle paikallisen paitatehtaan tuotteita. Minnesotan kuvernööri Andersen, joka erityisenä good will-osoituksena seurasi seuruetta koko kiertomatkan ajan, puhui lounaalla. Hän muistutti kuulijakunnalleen, että Suomen puolueettomuus perustuu lujalle vapauden ja itsenäisyyden tahdolle. »Me elämme vaikeita aikoja, eikä puolueettomuutta ole ennen ymmärretty oikein. Mutta Suomi haluaa vain sitä, että sen asema ymmärretään oikein, ja me täällä Minnesotassa luotamme Suomeen lujasti.»

77-vuotias »veteraani-mainari» John Jytylä, vieraskomitean puhemies Richard Silvola, porilainen öljynmyyjä Sulo Ylitalo, Kankaanpäästä lähtöisin oleva vanha työmies Nestori Ranta, leveästi ylä-savolaista murretta haastava kiuruveteläinen rouva Mary Haapaniemi (Tenhunen), eräjärveläinen emäntä Lempi Väänänen, töysäläinen rouva Tyyne Rankila, nilsiäläisen isän poika ja tunnettu kultaseppä George A. Savolainen, suomalaisten vanhempien etevä lakimiespoika William Ojala (vanhemmat Vaasan läänistä) ja lukemattomat muut suomalaiset jäivät sydämellisesti vilkuttamaan Virginian pääkadulle, kun seurue jatkoi matkaansa Sherman- ja Hull Rust-kaivoksille. Mahtavan teräsyhtymän U. S. Steel Companyn palveluksessa oleva helsinkiläinen diplomi-insinööri Ossi E. Palasvirta toimi eräänä seurueen ystävällisistä oppaista. Häneltä tämän kirjoittaja kuuli, että vielä 1953 nämä kaivosalueet tuottivat 85 % kaikesta USA:n käyttämästä rautamalmista. Sittemmin prosentti on kyllä laskenut enemmän kuin puoleen.

Yllätyspoikkeama Mountain Ironin innokkaasti odottavien suomalaisten luona edelsi varsinaista kaivoksiin tutustumista. Sherman-kaivoksessa presidentti kiipesi valtavaan 13 tonnin kauhallisia siirtävään malminnosturiin, jota suomalainen John Mäki käytteli. Suomalais-amerikkalaisen ja kahden puolen Atlantia elävän suomalaiskansan ystävyyden sillanrakentaja muuttui hetkeksi itse »mainariksi», valkoinen kaivoskypärä päässään kuten muillakin.

Hibbingin kaupungissa pormestari J. J. Taweggia lahjoittikin presidentille pysyvästi kaivoskypärän muistoksi käynniltä »ranssilla». Tohtori Kenneth Ahola puhui suomeksi, muistuttaen, että vaikka paikkakunnan Suomessa syntyneiden asukkaiden luku onkin harvenemassa, jälkipolvet pitävät yllä suomen kieltä ja Suomen mieltä. Ja iäkkäitä suomalaissyntyisiä hibbingittäriä katsellessaan presidentti sanoi leikkisästi: »Täällä on niin hyvän näköisiä tyttöjä, että mieli tekisi halata ihan jokaista!». Lentävästä vauhdistaan huolimatta pikavierailu ei ollut niin nopea, etteikö hurtti suomalainen leikinlasku olisi saanut kaikkialla jalansijaa. Viimeinen etappi ajelulla oli Floodwood, jonka suomalaisille

Pyhän Luukkaan sairaala kuului rouva Kekkosen ohjelmaan Duluthissa, Minnesotan suurimmassa suomalaiskeskuksessa. Tässä hän saapuu sairaalaan hoitajaoppilaiden kunniakujaa pitkin, sairaanhoitajakoulun johtajattaren Mrs. Kosken ja johtokunnan seurassa.

presidentti osoitti oppineensa jo nasevasti käyttelemään amerikansuomalaisten »fingliskaa»:

— Jos olisi aikaa, jäisin niin mielelläni teidän kanssanne tänne tiirejä hunttaamaan... (Deer=peura, hunt=metsästää).

Hyviä metsästystovereita presidentti olisikin saanut esimerkiksi kalvialaisten vanhempien pojasta William Korvesta (joka on ministeri Kauno Kleemolan serkku ja menestynyt rautakauppias. Hän kertoi ampuneensa peuran täysosumalla otsaan sadan metrin päästä) ja tamperelaissyntyisestä Matti Reino Syrjästä (joka on niin innokas jahtimies, että oli tähänkin tilaisuuteen saapunut mainiossa nahkaisessa metsästystakissa).

»Keskiviikko, lokakuun 25. päivä 1961 on päivämäärä, joka tulee aina säilymään kaivosalueen suomalaisten muistoissa» kirjoitti sanomalehti Mesabi Daily Newsin suomalaissukuinen toimittaja Clarence W. Ivonen. Tässä ei ollutkaan liioittelua. Mutta varmaa on myöskin, että seuraavana aamuna pitkän lentomatkansa yli laajan Keskilännen ja yli Kalliovuorten aloittanut Suomen presidentti ei koskaan unohda retkeään Minnesotan mailla.

Rouva Sylvi Kekkosen omasta ohjelmasta Duluthissa ei voi jättää mainitsematta vierailua Pyhän Luukkaan sairaalaan, jonka ylilääkäri Bakkila on suomalainen, samoin kuin sairaanhoitajakoulun johtajatar rouva Koski sekä johtokuntaan kuuluva tohtori Erkki Leppo. Sydämellisesti vastaanotettu »Vanhan maan äiti» kohtasi potilasosastoilla useita maanmiehiä, mm. Lydia Janssonin ja Urho Mäen. Rouva Kekkonen nimitettiin sairaalan kunniapresidentiksi Duluthin-vierailun ajaksi, kun taas seurueessa mukana vieraillut professori Pauli Soisalo vastaanotti »kunnia-ylilääkärin» arvonimen ja suurlähettiläänrouva Patricia Seppälä puolestaan julistettiin sairaalan hallintoneuvoston kunniapuheenjohtajaksi vastaavaksi ajaksi. Kun vieraat olivat kiertäneet askarteluterapiaosastolla vanhusten joukossa, kirkassilmäiset sairaanhoitajaoppilaat toivottivat heille kauniisti hyvää matkaa »Auld Lang Syne»-laulun sävelin.

Keskilännessä vietettyjen päivien ajan presidentin seurueen kuljetuksesta vastannut lentokone vei heidät lopuksi Chicagoon, missä tapahtunut tunnin pysähdys riitti lämminhenkiseen paikallisen suomalaisväestön edustajien tapaamiseen. Vastaanottajina olivat mm. Chicagon pormestari Daley sekä pohjoismaiden konsulikunta, Suomen konsuli Ernest Knuti etunenässä. Tervehtiessään paikalle saapunutta satakuntaa maanmiestä presidentti kertoi hyvin muistavansa vuonna 1932 tapahtuneen käyntinsä Chicagossa ja myös läheisessä Waukeganin suomalaiskeskuksessa. Sitten seurue siirtyi jälleen suihkukoneeseen, joka kiisi tuhansien kilometrien matkan Tyynenmeren rantamille ilman välilaskua. Lännen suunnattomia erämaita ja majesteettisia Kalliovuoria ihailtiin yli kymmenen kilometrin korkeudesta. Ja niin oli myös matkan viimeinen — vaan ei vähimmin värikäs — vaihe edessä.

*

San Francisco, laupiaalle pyhimykselle nimetty Amerikan kosmopoliittisin ja viehättävin suurkaupunki . . . neljäntoista kukkulan metropolis, jossa idylliset latinalaissävyiset huvilakaupunginosat ja tornikattoiset kiinalaistalot esiintyvät jykevien pilvenpiirtäjien rinnalla . . . legendaarisen kauniin ja vaikuttavan Kultaportin sillan, huiman jyrkkien katujen ja niillä ajavien kaapeliraitiovaunujen kaupunki . . . Jack Londonin koti, kirjava satama ja maailmankaupunki, jossa Yhdistyneet Kansakunnat saivat peruskirjansa vuonna 1945 . . . Kultalöytöjen, läheisten valtavien punapuumetsien ja kumean maanjäristysmaineen ihmeellinen kaupunki — kaikkea tätä ja paljon muuta on se maalauksellisen San Franciscon lahden ja sinisen Tyynenmeren väliselle niemimaalle kohonnut suurkaupunki, joka nyt otti suomalaiset vieraat vastaan hilpeän sydämelliselle elämänrytmilleen ominaisella lämmöllä. Lentokentällä olivat presidenttiparia vastassa mm. kaupungin kreikkalaissyntyinen pormestari George Christopher, Suomen

pääkonsuli Tuure Mentula, kaikkien muiden pohjoismaiden konsulikunnan edustajat, alueen runsasta suomalaisväestöä ja Finlandia Foundationia edustavat herrat Pertti Lindfors ja Rolf Qvist sekä presidentin lounasvieraakseen kutsuneen Commonwealth Clubin presidentti Lloyd Graybiel.

Vierailu San Franciscossa oli lyhyt, mutta sisältörikas. Sille varattu päivä alkoi käynnillä auringossa kylpevässä juhlavassa kaupungintalossa, missä pormestari ojensi presidentti Kekkoselle kaupungin avaimen. Sitten automatka halki monin tavoin Suomen merkeissä somistautuneen keskikaupungin Commonwealth Clubille, joka on kaupungin huomatuimpia julkisen ja liike-elämän kokoontumispaikkoja perinteellisine puhetilaisuuksineen. Tänne kokoontuneelle arvovaltaiselle yleisölle presidentti selvitti Suomen politiikan ja talouselämän valtalinjoja vastaten myös moniin kalifornialaisella vilkkaudella ja mielikuvitusrikkaudella esitettyihin kysymyksiin. Myös täällä korkea vieras valloitti yleisönsä nasevalla tavallaan. Ystävälliselle kosketuksellehan olivat Kultaportin kaupungin»portit» auki alusta lähtien, olihan pormestari esittänyt tunnustuksen sanoja maamme puolueettomuuslinjalle. Sanomalehti News-Bulletin oli todennut tervetulotoivotuksessaan, että presidentti Kekkosen johdolla Suomi harjoittaa menestyksellistä ja realistista puolueettomuuspolitiikkaa, ja San Francisco Examiner taas toivotti kaupankäynnin kasvua Suomen—USA:n kesken.

Loistavan sään kruunaama oli ilmavoimien salonkikoneella tehty pikakäynti usean sadan kilometrin päässä etelässä sijaitsevaan Vandenbergin tukikohtaan, missä suoritetaan eräät USA:n tärkeimmistä kokeista avaruusballistiikan alalla. Täällä nähtiin ilmavoimien ensimmäisen avaruusdivisioonan valtava kokeilualue, presidentin isäntänä toimi kenraalimajuri Joseph J. Preston. Vieraille esiteltiin mm. erilaisilla laukaisualustoillaan odottelevia jättiläisraketteja, ja käynti antoi mielenkiintoisen käsityksen Amerikan sotatekniikan kehityksestä ohjusten aikakaudella. Lentomatka sinänsä oli nautittava, nähtiinhän mm. John Steinbeckin romaaneissaan viehättävästi maalailema Montereyn lahti ilmasta käsin, rannattoman Tyynenmeren tyrskyjen tapailemana.

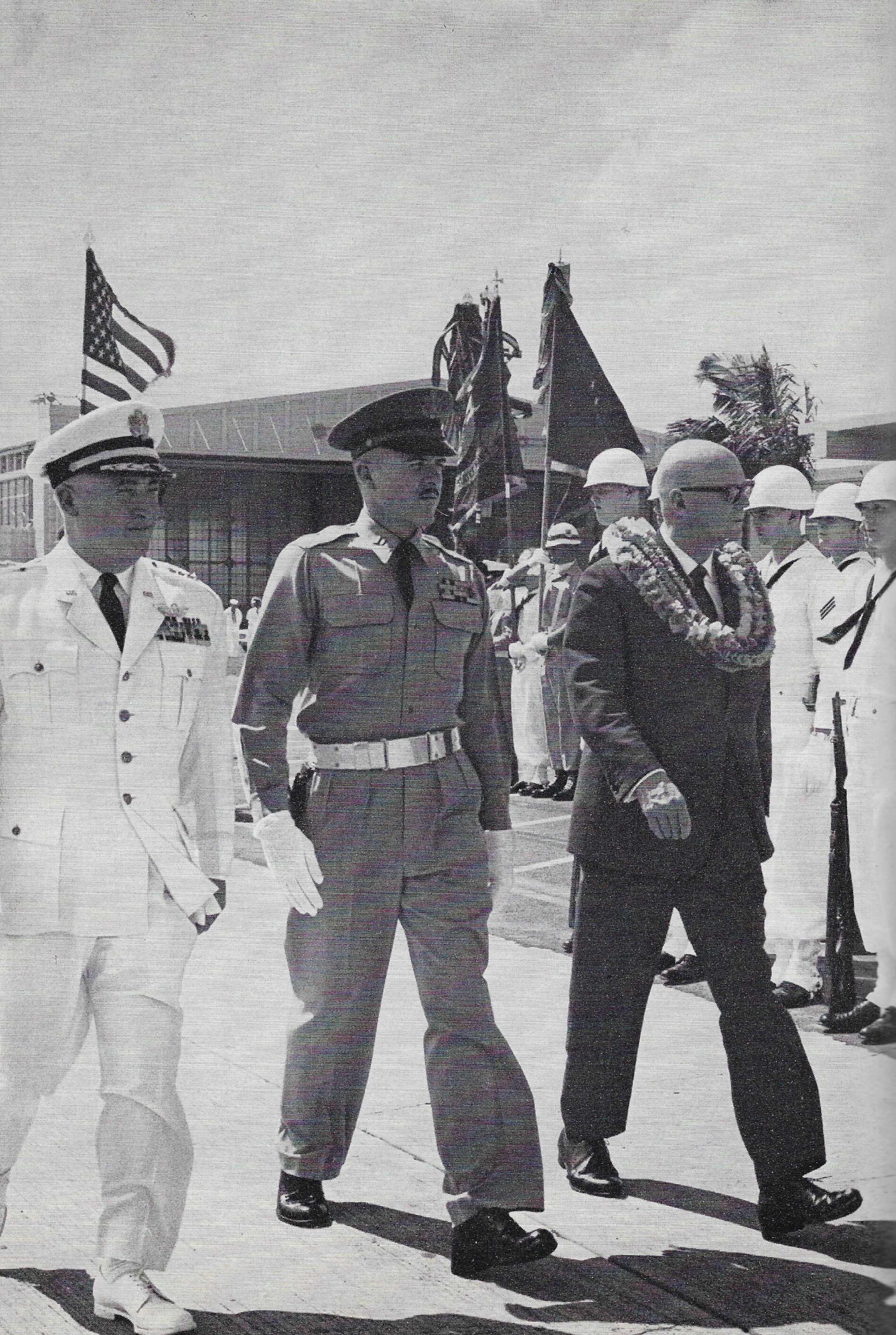
Pohjoisen Kalifornian suomalaisseurojen toimesta järjestettiin hotelli Fairmontiin suuret juhlapäivälliset presidentin kunniaksi satojen innostuneiden maanmiesten läsnäollessa. Tunnelmaa juhlisti heti alkuun tarjoilijain komea soihtukulkue pöytien lomitse. Läsnäolleiden suomalaisten joukossa nähtiin myös lukuisia Washingtonin ja Oregonin valtioista saapuneita vieraita, joista monet ovat erittäin hyvin menestyneet »lännellä». Kunniavieraisiin kuului huomattava suomalainen teollisuusmies, lahjoittaja ja Finlandia Foundationin kansallinen varapresidentti Väinö Hoover. Päivällisillä puhui myös pormestari Christopher, joka aidon gentlemannin tavoin lopuksi kohdisti puheensa rouva Sylvi Kekkoselle ylistäen sanfranciscolaisten puolesta hänen viehättävää välittömyyttään — ja suudellen rouva Kekkosta poskelle riemuitsevien suosionosoitusten kaikuessa. Myös täällä saivat uteliaina odottaneet maanmiehet laajan ensikäden selostuksen rakkaan Suomen asioista presidentin puhuessa. Voimallisena kaikui lopuksi yhteisesti laulettu Maamme.

Seuraavana aamuna varhain alkoi Amerikan-vierailun lyhyeksi lomatauoksi tarkoitettu lentomatka yli itäisen Tyynenmeren Havaijin saarille. Pan Americanin

Aloha! Lomavierailu Hawaijille alkoi hula-neitojen perinteellisin tervehdyksin ja lei-seppeleet kaulaan ripustettuina.

Saapumisseremonioihin Honolulussa kuului laivaston kunniakomppanian tarkastaminen.

koneessa palveli presidenttiä ja hänen seuruettaan suomalainen lentoemäntä Helena Waire, mutta miellyttäväksi yllätyksekseen seurue kohtasi maanmiehiä myös perillä eri yhteyksissä.

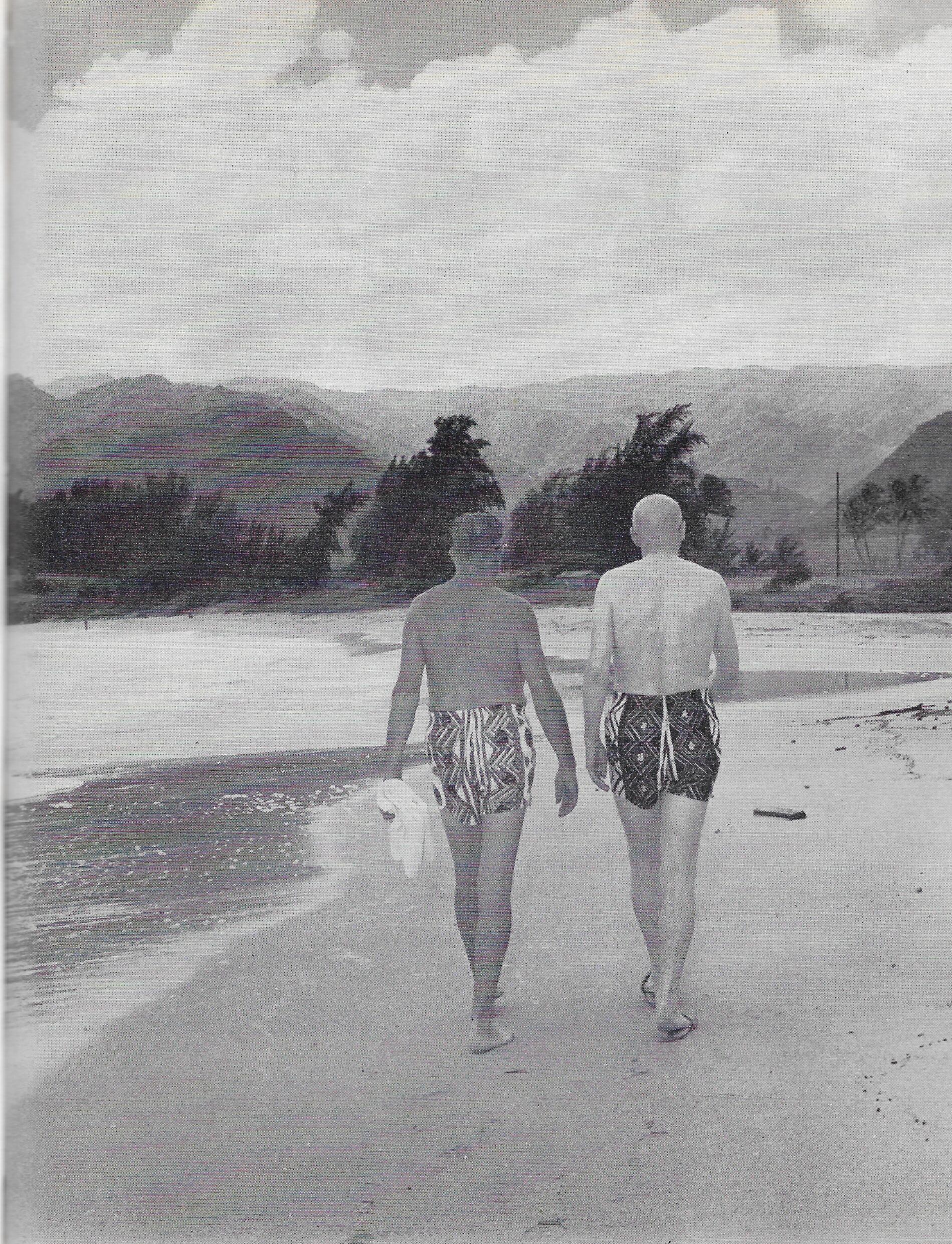
Liitäessään sinisten aaltojen yllä seurue ei myöskään tietänyt minkä dramaattisen käänteen matka oli Havaijilla saava. Ei siitä pitkä »loma» muodostunut...

*

Vajaat neljä Havaijilla vietettyä päivää — sadetta ja aurinkoa vuorotellen — muodostivat kuitenkin läntisen vierailuohjelman eksoottisimman elämyksen seurueelle, joka presidenttiparin, ulkoministeri Karjalaisen, suurlähettiläs ja rouva Seppälän sekä lehdistöpäällikkö Jakobsonin lisäksi käsitti myös Washingtonin suurlähetystömme lehdistösihteerin Matti Tuovisen ja lähetystösihteeri Åke Wihtolin. Käytännöllisesti katsoen tauoton virallinen matkaohjelma läntiselle pallonpuoliskolle oli kestänyt jo pitkälti kolmatta viikkoa (Kanadassa alettuaan). Hengitystauko lumoavasta kauneudestaan kuuluilla saarilla, sen palmujen, maalauksellisten poukamien ja hietarantojen äärellä tarjosi viihtyisän vastakohdan 3500 kilometrin päähän taakse jääneen San Franciscon suurkaupunki-ilmapiirille.

Seurueen laskeuduttua 28.10. puolenpäivän aikaan lentokentälle Amerikan 50. osavaltion pääkaupungissa Honolulussa presidenttiä tervehtivät kuvernööri William F. Quinn ja Suomen kunniakonsuli Porter Dickson, paikalliset julkisen elämän edustajat sekä eräät saarilla pysyvästi tai tilapäisesti oleilevat maanmiehet. »Havaijin lauhkeata ilmaakin lämpöisempi on tervetulotoivotuksemme teille» sanoi kuvernööri Quinn, joka myös ilmaisi arvonantonsa Suomen »urhoolliselle, ystävälliselle kansalle». Saaren perinteiden mukaisesti vieraat saivat kaulaansa kukkaseppeleitä ja vastaanottoseremonioihin osallistuneen hulatanssijattarien ryhmän viehättävä edustaja suuteli hymyilevää presidenttiä poskelle. Aloha — Havaijin oma tunnelma oli ilmassa. Ensimmäisenä päivänään vieraat saivat virkistävän tilaisuuden uida Waikiki Beachilla, ja kaikki suorittivat myös ostoksia (joihin tietenkin kuului värikkäiden ranta-asujen ja alohapaitojen hankinta). Seuraavan lomapäivän ohjelmassa oli kiertokäynti pääsaarella Oahulla ja tunnelmallinen luau-iltajuhla. Päivän kohokohtiin kuului lounasvierailu tunnetun liikemiehen H. Alexander Walkerin tilalla Laiessa, missä isäntien toimesta esitettiin havaijilaista musiikkia vieraille. Nämä puolestaan vastasivat ukulelella näppäillyin suomalaisin kansansävelin. Uitiin, rentouduttiin.

Alohavaltion lempinimelläkin tunnettua Havaijia seurue sai katsella lentoretkillä Mauin ja Kauain saarille, jolloin voitiin myös lintuperspektiivistä ihailla tuliperäisen luonnon helmasta kohoavia mahtavia vuorenhuippuja tässä 650.000 asukkaan omalaatuisessa saarivaltakunnassa. Mauilla, keskeneräisen lomahuvilan rakennustyömaalla rannassa, saapui työväen käyttämään puhelinkojuun presidentille osoitettu kaukainen puhelu. Siitä muodostui pitkä puhelu yli meren, ja sen kuluessa lehdistöpäällikkö Jakobson otti vastaan Neuvostoliiton hallituksen Suomen hallitukselle lokakuun kolmantenakymmenentenä päivänä osoittaman nootin sanatarkan sisällön. Varsin pian tämän jälkeen lensi ulkoministeri Karja-

Presidentti ja ulkoministeri Karjalainen aamukävelyllä Oahun hietarannalla.

Luau-juhlaan osallistuminen oli eräs presidenttiparin hawaiji-laisia elämyksiä.

Lomatunnelma Hawaijilla jatkuu — vielä.

Lomatunnelma on vaihtunut: Hawaijin saariin kuuluvalla Mauilla presidentin seurue sai Suomesta puhelimitse Neuvostoliiton hallituksen nootin tekstin, jota tässä tutkitaan. Presidentin ja ulkoministerin ohella seuraa suurlähettiläs Richard Seppälä osastopäällikkö Max Jakobsonin selostusta.

lainen takaisin Amerikan mantereelle jatkaen edelleen Suomeen — ja Neuvostoliittoon. Vierailuohjelman virallista loppuosaa oli vain puolitoista vuorokautta jäljellä Los Angelesissa, jonne presidentti lensi 31. 10. iltamyöhällä. Loma oli ohi.

*

Kalifornian pauhaava, alati kasvava miljoonakaupunki Los Angeles oli jo tällä välin puhjennut surisemaan mehiläispesän tavoin — mitä kaupungin uutismaailmaan tulee. Kuten muuallakin, myös täällä saatiin nopeasti tieto neuvostonootista Suomelle. Ennen presidentin seurueen tuloa kaupunkiin pullottivat lehdet valtavia otsikoita, joista monissa — ikävä kyllä — puristettiin nootista »kaikki mehu irti», uutismehu nimittäin. Seurauksena oli osittainen Suomen suhteen tunnettu katastrofitunnelma, jolla lopultakin oli vähän tekemistä todellisen tilanteen kanssa. Taustaa muodostamassa oli omalla räjähdyspilvellään Neuvostoliitossa räjäytetty megatonnipommi. Tuntui nyt siltä, kuin amerikkalaiset uutistoimittajat (ja eräät kommentaattoritkin) olisivat käsitelleet noottitilannetta samalla järeällä kaliiberilla. Kun vielä muistaa, että samoihin aikoihin kulki kautta Amerikan tavattoman vilkas ja kiihkeä julkinen keskustelu atomipommista ja yksityissuojista ja yhteisöjen velvollisuuksista kansalaisten suojaamiseksi, niin mieliala oli »soveliaan» ylikiihottunut kaikissa suhteissa.

Mutta niinpä tässä ilmapiirissä odoteltiinkin tavallista suuremmalla mielenkiinnolla, mitä Suomen päämies sanoisi. Hän sanoi sen Los Angelesin World Affairs Councilin suurilla kansalaispäivällisillä. Tuotuaan ensin julki kiitollisuutensa ja tyytyväisyytensä päättyvän pitkän vierailumatkan tuloksiin samoin kuin sen johdosta, että virallinen Amerikka on osoittanut ymmärtämyksensä Suomen puolueettomuuspolitiikkaa kohtaan, presidentti jatkoi:

»Aivan elintärkeä meille on suurvaltanaapurimme luottamus . . . Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden peruspiirteet on määritelty maittemme välillä vuonna 1948 solmitussa ystävyys- ja avunantosopimuksessa. Sen ydinajatuksena on, että Suomen alue ei saa tulla käytetyksi hyökkäystienä Neuvostoliittoa vastaan. Sopimus edellyttää konsultointia Suomen ja Neuvostoliiton välillä siinä tapauksessa, että yhteisesti todetaan — niin kuin sopimusteksteissä sanotaan — »hyökkäyksen uhkaavan Saksan tai sen kanssa liittoutuneiden valtojen taholta Suomea tai Suomen alueen kautta Neuvostoliittoa» . . . Neuvostoliiton hallitus on vastikään ehdottanut Suomen hallitukselle sellaista konsultointia, mitä tässä sopimuksessa edellytetään. Tämä ehdotus näyttää täällä aiheuttaneen sensaatiouutisia. Suomen ja Neuvostoliiton välisiin suhteisiin konsultointiehdotus ei kuitenkaan periaatteessa tuo mitään uutta. Se kuvastaa Euroopassa vallitsevaa mitä vakavinta jännitystilaa».

Presidentti palasi puheessaan siihen ymmärtämykseen, jota oli havainnut osoitettavan Suomea kohtaan kaikissa amerikkalaisissa piireissä. »Jos Suomen asema nyt ymmärretään paremmin tässä maassa kuin ennen, niin kuin uskon, on eräs vierailuni tärkeimmistä tarkoituksista saavutettu», hän lausui. Jos tässä lauseessa oli vetoomusta, se ei ollut vetoamista tunteisiin vaan common sense'iin.

Ja se herätti ymmärtävää vastakaikua välittömästi. Jo seuraavana päivänä olivat amerikkalaisuutiset ja kommentit Suomen asioista huomattavasti rauhoittuneet.

»Yksi vierailuni tärkeimmistä tarkoituksista . . .» sanat houkuttelevat vieläkin pysähtymään, nyt kun itse matkaan on jo kertynyt jonkin verran ajallista etäisyyttä. Suomi on ollut monien amerikkalaisten suuri suosikki, eikä tämän suosion lakastumisesta ole huolta. Mutta painopiste siinä on ehkä liian kauan levännyt vanhojen, eilispäivään liittyneiden tunneseikkojen varassa. Mitä Suomi kipeimmin t ä n ä ä n tarvitsee, on se, että maailma tunnustaa ja ymmärtää maan nykypäivän saavutukset, aseman ja tien. Amerikka oli Suomen valtionpäämiehen tästä ymmärtämyksestä vakuuttunut, matka siis oli onnistunut joka suhteessa. Näin rakennetaan siltoja, joita ajan paine ei kaada.

*

Ripeästi aidolla amerikkalaisella vauhdilla toteutettu oli presidentin vierailu ensimmäisen merijalkaväkidivisionan harjoitusleirillä Camp Pendletonissa, joka sijaitsee verraten lähellä San Diegoa ja Meksikon rajaa. Autokaravaani kiidätti seurueen heliportiin Los Angelesin kukkulaisille laitamille, ja sieltä kohottiin välittömästi helikoptereilla ilmojen tielle pyörivät siipipotkurit ankarasti paukkuen. Matkalla ylitettiin Walt Disneyn kiehtova pienoismaailma Disneyland, ja samalla sai vieras vaikuttavan käsityksen Los Angelesin alueen uskomattomasta laajuudesta ja vilkkaudesta. Tämä on Ruhr lännessä, monilonkeroinen valtava talousalue, mistä öljy, ilmasto ja uupumaton yritteliäisyys ovat tehneet Amerikan ihmelapsen. Metropolitan-alueella lienee nelisen miljoonaa asukasta, mutta lukumäärä kasvaa joka päivä. Väitetään myös, että autoja on enemmän kuin missään muualla: jos losangelesilaiset kaikki astuvat autoihinsa, takaistuimet jäävät vielä tyhjiksi . . .

Camp Pendletonissa nähtiin käytännössä, millaista väkeä ovat kuulut m a r i n e s, amerikkalaiset merijalkaväkisotilaat, joilla on oma tarunhohtoinen legionalaismaineensa. Hurjia tappelijoita, taitavia sotilaita — ja avoimesti ylpeitä kaikesta tästä. He esittivät vieraalle ensin tyylikkään amfibiojoukkojen manööverin, sitten seurasi lavastetussa viholliskylässä helikoptereilla tuotujen laskuvarjojääkärien invaasio ilmasta. »Taistelu» oli kuin parasta elokuvaa, vauhdikkainta Hollywoodia, talot lensivät palasiksi, miehet »kaatuivat» realistisesti improvisoituihin asentoihin kylän kujille ja katonreunoille, hyökkäysvaunu ammuttiin tuleen, kasapanokset räjähtelivät korviahuumaavalla jytinällä niin lähellä katsomoa, että jokunen puunsiru lensi sinne asti. Divisioonan komentaja kenraalimajuri James Masters ojensi taisteluharjoituksen jälkeen pidetyn kenttälounaan aikana presidentille kullatun pienoiskanuunan muistoksi käynnistä.

Etelä-Kaliforniassa on myös suuret määrät Suomen sukua, jonka edustajia presidentillä oli tilaisuus tavata pitkin matkaa. World Affairs Councilin tilaisuudessa suomalaisia oli läsnä satamäärin, joukossa pirteänä 92-vuotias Härmässä syntynyt Sanna Maunus, tyttönimeltään Lehtinen. Vanhus oli saapunut juhlaan San Diegosta, jonka suomalainen siirtokunta on länsirannikon suurimpia. Los Angelesin alueella heitä löytyy tietenkin tuhansittain, onhan siellä suomalaisia

Merijalkaväen taisteluharjoituksessa Camp Pendletonissa, Kaliforniassa presidentti Kekkonen tutustui realistiseen näytökseen: pieni kylä puhdistettiin querillajoukoista. Presidentin oikealla puolella merijalkadivisioonan komentaja, kenraalimajuri James Masters.

seurakuntiakin. Santa Monicassa asuva tohtori Väinö Hoover oli myös täällä läsnä juhlatilaisuudessa, osaksi siitäkin syystä, että vuonna 1932 hän oli tavannut silloisen olympiajoukkueen johtajan Urho Kekkosen Los Angelesissa. Läsnä oli luonnollisesti myös Suomen kunniakonsuli Yrjö Paloheimo, tunnettu liikemies ja näkyvä hahmo amerikansuomalaisten eturiveissä.

Tohtori Hoover tulkitsi varmaan koko amerikansuomalaisen väestön suuren enemmistön tunteet lausuessaan tämän kirjoittajalle: »Meidän keskuudessamme täällä kuten tietysti teidän keskuudessanne siellä Suomessakin voidaan olla politiikan alalla monta mieltä. Mutta kyllä me olemme hyvin yksimielisesti ylpeitä presidentti Kekkosen vierailusta Yhdysvaltoihin, samoin kuin siitä kaikesta

äärettömän ystävällisestä julkisuudesta, minkä hänen vierailunsa on Suomelle hankkinut. Koko Yhdysvaltain kansa näyttää seuranneen hänen kulkuaan ja sanojaan. Tämä on suuri asia.»

Jäähyväisten tunnelma sävytti samalla viimeisen varsinaisen vierailupäivän päätteeksi järjestettyä suurjuhlaa, ja sivustakin seuraajan oli helppoa havaita, että presidentille oli entistä vaikeampaa erota kaukaisessa maassa elävistä heimolaisista. Syntyi monia liikuttavia kohtauksia ja keskusteluja, joitten aikana eivät kummankaan osapuolen silmät säilyneet aivan kuivina. Mutta samalla saattoi aistia koko joukon yhteisen ylpeyden kun »Vanhan maan isä» vastaanotti Los Angelesin kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Harold Henryltä 1932 olympialaisten kunniaksi lyödyn William M. Garland-mitalin ja kun hänet julistettiin saman tien Los Angelesin kunniaporvariksi.

*

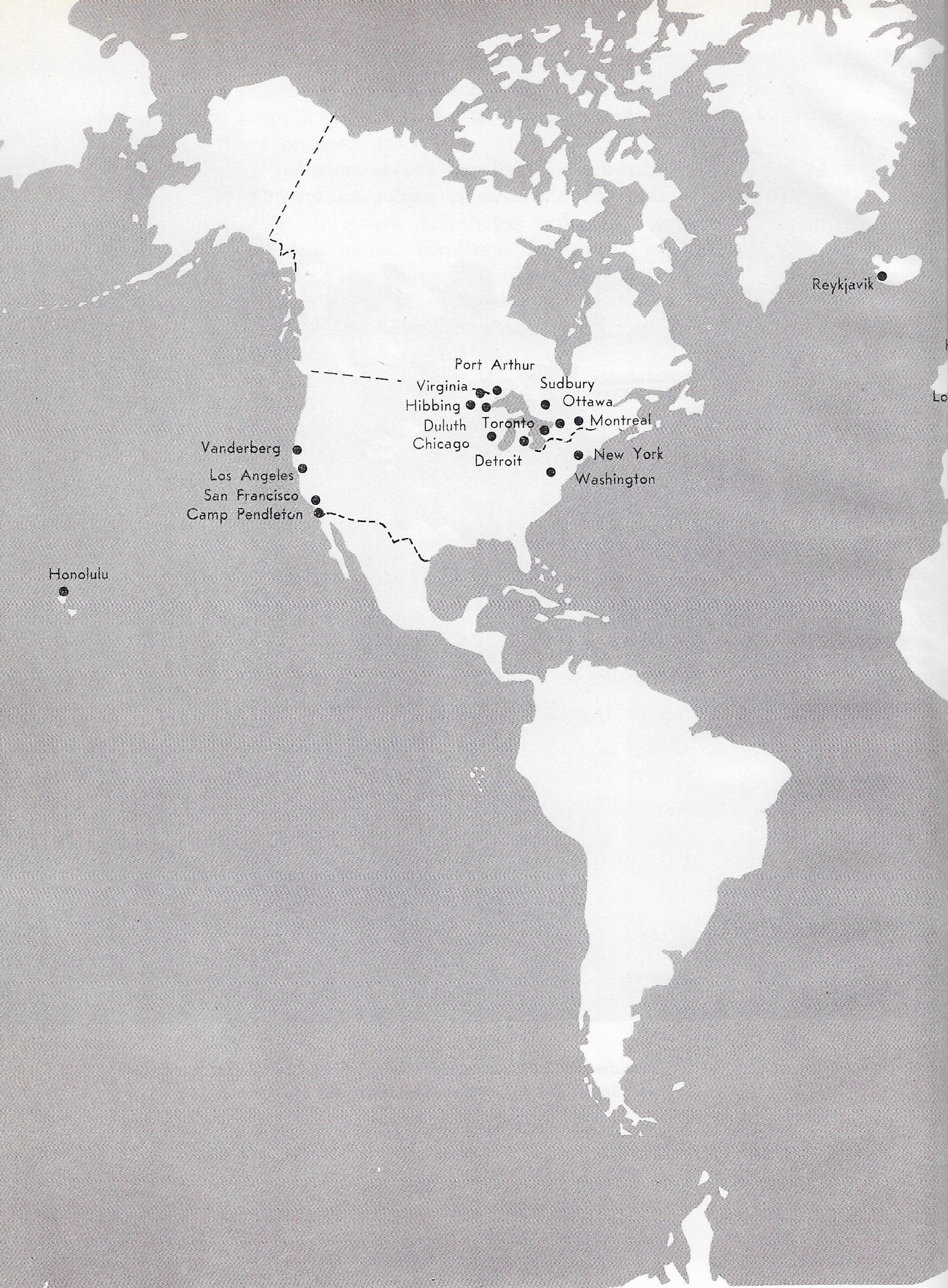
Marraskuun toisen päivän aamu valkeni kirkkaana lehtevien palmujen reunustamien Los Angelesin katujen ylle. Aamupäivällä Suomen tasavallan presidentti ajoi lentokentälle noustakseen suoraan Helsinkiin lähtevään suihkujättiläiseen. USA:n hallituksen edustajana häntä saattoi paikallinen adjutantti, everstiluutnantti Nicholas Thorne ja suomalaisten saattajien kärjessä oli seurueesta jäävä suurlähettiläs Seppälä ja kunniakonsuli Yrjö Paloheimo.

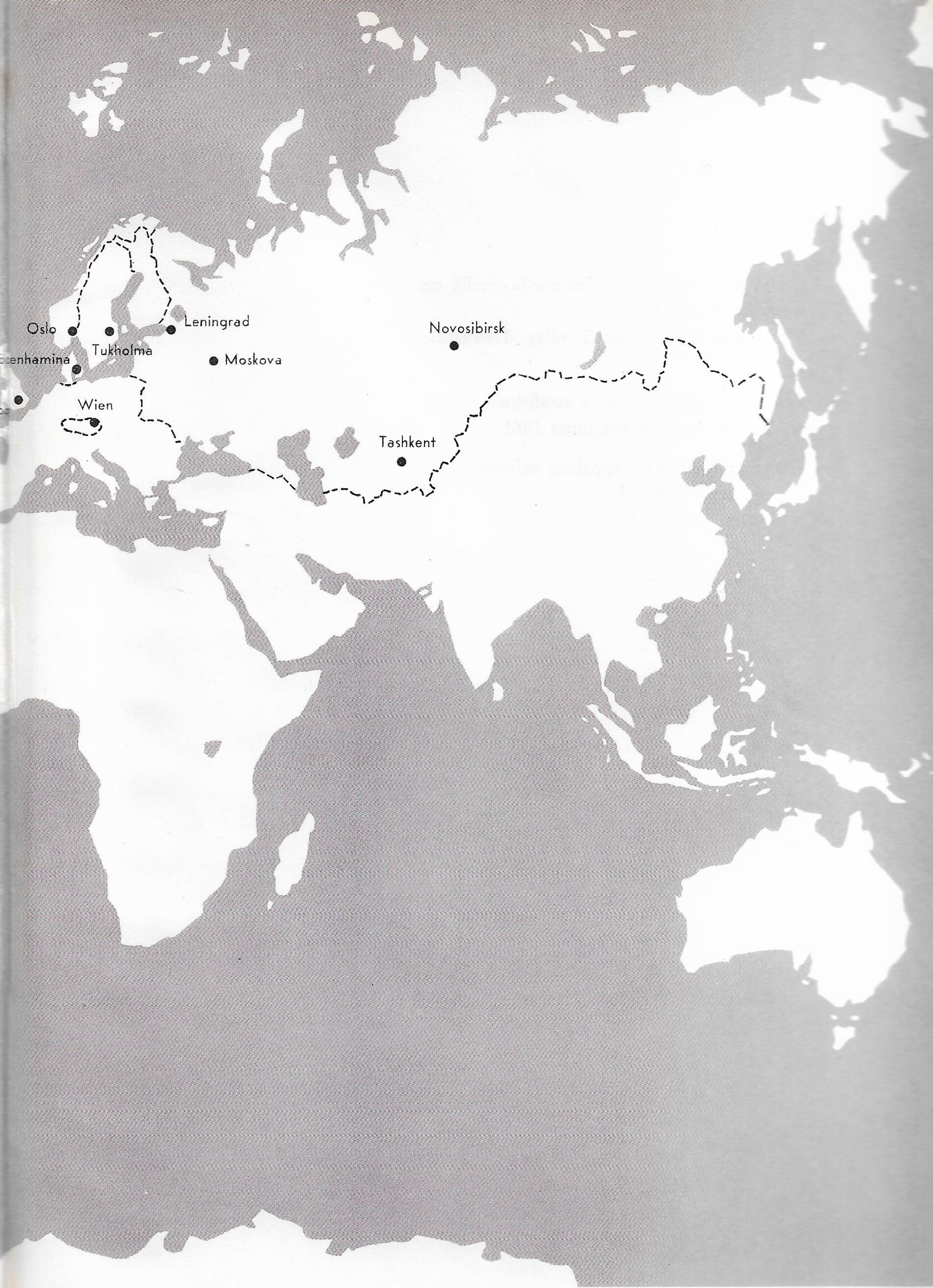
Se oli kaunis jäähyväisaamu lämpimässä, kauniissa maassa, jonka omat asuttamisen ja edistyksen vaiheet muistuttavat suomalaisten omista ponnistuksista historian saatossa. Lähdön hetkellä vallitsi kesäinen lämmin — ja vain kuusi tuntia myöhemmin oli »lentävä Viikinki» jo arktisen Grönlannin pakkasyön keskellä. 13 tunnin lentoajan jälkeen presidentti laskeutui Suomen kamaralle. Karumpi maa, karummat tehtävätkin, odottivat edessäolevina päivinä. Juhlatunnelma oli vaihtunut arjeksi. Mutta arkiseen työhön oli uhkaavan maailmantilanteen pilvienkin alla helpompi käydä käsiksi kun palaajalla oli tietoisuus tosiasiasta, johon hän Suomen kansalle pitämässään radiopuheessa 5.11. viittasi:

»Me suomalaiset voimme nyt todeta, että se poliittinen asenne, jonka olemme omaksuneet, on saanut osakseen ymmärtämystä ja tunnustuksen niin idän kuin lännenkin taholta. Varsinkin nykyisessä kiristyneessä maailmantilanteessa tämän saavutuksen merkitys ja arvo on jokaisen Suomen kansalaisen helppo ymmärtää.»

Presidentin autonkuljettaja Westerlund toivottaa korkean isäntänsä jälleen tervetulleeksi kotimaahan.

Reykjavik
Port Arthur
Virginia
Sudbury
Hibbing
Ottawa
Duluth
Toronto
Montreal
Chicago
Vanderberg
Detroit
New York
Los Angeles
Washington
San Francisco
Camp Pendleton
Honolulu

Oslo
Leningrad
Novosibirsk
Tukholma
Moskova
Wien
Tashkent

OIKAISUJA

— sivulla 42 kuvatekstin kolmannella rivillä on sana: Thórhaldsdóttrin

— oikein kirjoitettuna pitää olla: Thórhaldsdóttirin.

— sivun 67 otsikko on: Norja maaliskuussa 1962

— pitää olla: Norja maaliskuussa 1961.

— sivun 95 viidennen kappaleen neljännellä rivillä on sana: Oxolinsh

— pitää olla: Ozolins.